

ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ : กรณีศึกษาพระปณพัชร จิรัฎฐโม
วัดคำประมง จ.สกลนคร

นายณัฐนัย โตปัญญาคุณ

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EXPERIENCE IN PSYCHOLOGICAL HEALING: A CASE STUDY OF
PHRAPAPONPATCHARA JIRADHAMMO, WATKHAMPRAMONG,
SAKOLNAKHORN PROVINCE.

Mr. Nattanaï Topanyawut

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Counseling Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ : กรณีศึกษา

พระปพนพัชร จิรธัมโม วัดคำประมง จ.สกลนคร

โดย

นายณัฐนัย ไตปัญญาวุธ

สาขาวิชา

จิตวิทยาการปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว

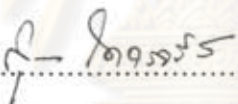
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.... คณบดีคณะจิตวิทยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คันนางค์ มณีศรี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุภาพรณ โคตรจรัส)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา)

.... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์)

.... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ผาณิตรัตน์)

ณัฐนัย โดปัญญาวุฒ : ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ : กรณีศึกษา
 พระปพนพัชร จิรัธมโม วัดคำประมง จ.สกลนคร. (EXPERIENCE IN
 PSYCHOLOGICAL HEALING: A CASE STUDY OF PHRAPAPONPATCHARA
 JIRADHAMMO, WATKHAMPRAMONG, SAKOLNAKHORN PROVINCE.)
 อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.โสริช โพธิแก้ว, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม :
 รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา, 208 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติชีวิตของพระปพนพัชร จิรัธมโม วิธีการเยียวยาทาง
 จิตใจ และประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
 แนวศึกษาเฉพาะกรณี มีวิธีการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 วิธีคือ วิธีที่หนึ่ง ได้แก่ การลงพื้นที่วัดคำประมง จ.
 สกลนคร เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เชิงลึก
 และการจัดบันทึกภาคสนาม วิธีที่สอง ได้แก่ การเก็บข้อมูลเสริมจากการ ถ่ายภาพ การศึกษาจากเอกสาร
 บทความ ที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร จิรัธมโม ผลการวิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ตอน คือ

พระปพนพัชร จิรัธมโม หรือที่ทุกคนเรียกว่า หลวงตาปพนพัชร เริ่มต้นเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง
 และญาติ ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ ตั้งแต่ปี 2548 มูลเหตุเกิดจากการที่ท่านป่วยเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก
 ทำให้ท่านทราบถึงความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจของผู้ป่วย และญาติ ช่วงเวลานั้นธรรมะและการปฏิบัติ
 ตามแนวทางพระพุทธศาสนาคือหนทางในการเยียวยาจิตใจที่ท่านใช้ หลังจากที่ท่านผ่านพ้นความเจ็บปวด
 นั้นมาได้ ท่านมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งและญาติด้วยวิธีทางพระพุทธศาสนา

การเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม สามารถจัดได้เป็น 4 ลักษณะ คือ การให้ความ
 ช่วยเหลือในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องของที่พัก อาหาร และการให้ครอบครัวได้มาดูแลใกล้ชิดกัน การให้
 เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการค่อยๆ เรียนรู้เข้าใจชีวิต การมอบความรักและความเมตตาให้กับผู้ป่วย และ
 การสอนธรรมะและฝึกปฏิบัติธรรมให้พวกเขาได้เข้าใจความจริงของชีวิต

ตลอดระยะเวลาหกปีที่ผ่านมาในการทำงานเยียวยาทางจิตใจ พระปพนพัชร จิรัธมโมได้เรียนรู้
 ประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจเรื่องการเยียวยาทางจิตใจ ท่านพบว่า การเยียวยาความทุกข์เป็น
 สิ่งที่ต้องใช้เวลา และคุณค่าของการเยียวยาจะแสดงออกมาให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากกว่าเงินทอง
 และการไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่นก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานเยียวยาทางจิตใจ การที่ท่าน
 เยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจทำให้ท่านพบว่า ท่านเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย คือ การเห็นว่าทุกคน
 เกิดมาต้องตาย ดังนั้นเราจึงควรทำวันนี้ให้ดีที่สุด และท่านพบว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย หมายความว่าเมื่อ
 จิตใจมีความทุกข์ร่างกายก็ทรุดตาม การเยียวยาจึงควรเยียวยาที่จิตใจของตนเอง

สาขาวิชา.....จิตวิทยาการปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อนิสิิต.....ศ.ดร. โสริช โพธิแก้ว.....
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5178114338 : MAJOR COUNSELING PSYCHOLOGY

KEYWORDS : EXPERIENCE IN PSYCHOLOGICAL HEALING / CASE STUDY

NATTANAI TOPANYAWUT : EXPERIENCE IN PSYCHOLOGICAL HEALING: A
CASE STUDY OF PHRAPAPONPATCHARA JIRADHAMMO,
WATKHAMPRAMONG, SAKOLNAKHORN PROVINCE. ADVISOR:
ASSOC.PROF.SOREE POKAEO, Ed.D. CO-ADVISOR:
ASSOC.PROF.JIRAPON KESPICHAYAWATTANA, Ph.D., 208 pp.

This study aimed to study the life history of Phra Paponpatchara Jiraddhammo, the method of psychological healing and experience in psychological healing of Phra Paponpatchara Jiraddhammo. This research was a qualitative research method that studied the life and work of Phra Paponpatchara Jiraddhammo. Data were collected through 2 methods. The first method was to collect data at Watkhampramong, Sakolnakhorn Province through participative observation, non – participative observation, in-depth interview and field notes. The second method was to collect data through photos, short notes, documentaries about Phra Paponpatchara Jiraddhammo. The results include 3 major findings:

1. Phra Paponpatchara Jiraddhammo or Laungta Paponpat has started a program of psychological healing for cancer patients, their families, and suffering persons since 2006. On the past he was suffered from a CA nasopharynx. This made him understand quite well the physical and psychological suffering of cancer patients and their families. While he was suffered by cancer, he healed his mind by practicing dharma and practiced contemplative meditation to relieve his physical and psychological suffering. From pain was cured his cancer, he was inspired to heal of the cancer patients and suffering persons.

2. Psychological healing by Phra Paponpatchara could be grouped with 4 types; 1. giving general basic support, and arranging family care, 2. arranging time to talk on understanding the truth of lives, 3. giving a sense of loving kindness to the patients, and suffering person, and 4. bring the patients and suffering person to dharma practice.

3. During 6 years in his psychological healing, he learned that psychological healing could be grouped with 2 types; 1. understanding the psychological healing, in ways that healing suffering would be learned by understanding the truth of lives and the value of healing expressed itself when he came to understand the meaning of lives, and 2. understanding the truth of lives from the patients that all human beings would die, therefore they would have done the best of today, and he found that the mind affected the physique. The healing should have focused the mind.

Field of Study : Counseling Psychology...

Academic Year : 2010.....

Student's Signature Nattana Topanyawut

Advisor's Signature Soree Pokaao

Co-advisor's Signature Jirapon K. Wattana

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยกราบขอบคุณคุณพ่อและคุณแม่ของผู้วิจัย ที่คอยอยู่เคียงข้าง และเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา รวมกระทั่งน้องชายและน้องสาวที่คอยให้กำลังใจพี่ชายคนนี้ ตลอดจนคนรักที่อยู่ข้างผู้วิจัยยามที่ผู้วิจัยท้อแท้จากการวิจัย งานวิจัยเล่มนี้จึงสำเร็จได้เพราะความรักและความห่วงใยที่ทุกคนมอบให้กับผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอบคุณร่างกายของผู้วิจัยที่เข้มแข็ง และอดทนเดินไปข้างๆ กับผู้วิจัย แม้ว่าร่างกายนี้อาจจะไม่สบายบ้างแต่มันไม่เคยบ่นแต่อย่างใด

ผู้วิจัยกราบขอบคุณครูอาจารย์ตั้งแต่ผู้วิจัยยังเด็ก จนถึงปัจจุบันที่คอยพร่ำสอน มอบความรู้ให้กับผู้วิจัย กราบขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.โสรัช โพธิ์แก้ว ที่ห่วงใยผู้วิจัยเมื่อตอนที่ผู้วิจัยออกเดินทางไปสกลนคร และคอยดูงานวิจัย ให้ความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยในการทำงานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยไม่ท้อถอยต่อการทำงาน กราบขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา ที่ให้คำแนะนำเรื่องระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี คอยขัดเกลางานวิจัยชิ้นนี้ให้ผู้วิจัยทำงานอย่างถูกต้อง และมีคุณภาพสมบูรณ์ กราบขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ สุภาพรรณ โคตรจรัส อาจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ผาณิตรัตน์ ที่ให้ความเมตตาและแนะนำ ขัดเกลางานวิจัยชิ้นนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยกราบขอบคุณหลวงตาปพนพัชร จิรัธมโม ที่ให้ความเมตตากรุณาต่อผู้วิจัย ในการให้ข้อมูล และให้ความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร ขอขอบคุณพี่เจ้าหน้าที่วัด พี่จิตอาสา ตลอดจนผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยทุกท่าน ที่มอบความรักความอบอุ่นให้กับผู้วิจัย ในตอนที่ผู้วิจัยไปอยู่ที่วัด ทำให้ผู้วิจัยไม่เหงา และมีกำลังใจในการทำงานวิจัยอย่างมีความสุข

ผู้วิจัยขอบคุณเพื่อนรุ่น 24 ทุกคน ที่ร่วมสุขทุกข์ เคลื่อน้ำตามาด้วยกัน ขอขอบคุณพี่และน้องจิตปรึกษา จุฬายๆ ทุกคนที่ทำให้ที่แห่งนี้ไม่ใช่เพียงแค่สถาบันการศึกษา แต่คือครอบครัว ที่ทุกคนคือพี่น้องกัน เป็นสายใยแห่งความอบอุ่นและมีความสุขสำหรับผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะจิตวิทยาที่ช่วยเหลือ ดำเนินเรื่องต่างๆ ให้การทำงานวิจัยราบรื่น และเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำในการตีพิมพ์ลงวารสาร ทำให้งานวิจัยของผู้วิจัยที่ลงวารสารมีคุณภาพ และสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 : บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 : เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเยียวยาทางจิตใจ.....	10
การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธศาสนา.....	19
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
บทที่ 3 : วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
ขั้นเตรียมความพร้อมในการวิจัย.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
การนำเสนอข้อมูล.....	78
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล.....	78

บทที่ 4 : ประวัติชีวิตพระปพนพัชร จิรัธมโม.....	79
ชีวิตในวัยเด็ก.....	79
ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย.....	82
ชีวิตในวัยทำงาน.....	84
ชีวิตในเพศสมณะ.....	87
ช่วงเวลาในการเข้ารับการศึกษาพระปริยัติ.....	90
จุดเริ่มต้นของการเยียวยาทางจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย.....	95
บทที่ 5 : วิธีการเยียวยาทางจิตใจ และประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของ พระปพนพัชร จิรัธมโม.....	100
ตอนที่ 1 วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม.....	100
การให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน.....	101
การให้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการเข้าใจชีวิต.....	105
การให้ความรักและความเมตตาแก่ผู้ที่มีความทุกข์.....	109
การให้ธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม.....	116
ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม.....	127
การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ.....	128
การเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย.....	142
บทที่ 6 : สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	152
สรุปผลการวิจัย.....	152
อภิปรายผลการวิจัย.....	154
ข้อเสนอแนะ.....	163
รายการอ้างอิง.....	165
ภาคผนวก.....	170
ภาคผนวก ก	171

หน้า

ภาคผนวก ข.....	180
ภาคผนวก ค.....	186
ภาคผนวก ง.....	190
ภาคผนวก จ.....	195
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	208

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงรูปบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเยียวยาทางจิตใจ.....	18
ภาพที่ 2 แสดงรูปกระบวนการรับรู้สิ่งรอบข้างเกิดเป็นความรู้สึกและความยึดมั่นถือมั่น ในสิ่งที่รับรู้	24
ภาพที่ 3 แสดงรูปกระบวนการรับรู้ของมนุษย์.....	26
ภาพที่ 4 ภาพแสดงภาวะทุกข์ไปสู่ภาวะนิโรธ.....	30
ภาพที่ 5 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักบวชเป็นตัวแทนของศาสนา ที่น้อมนำคำสอนทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มุ่งขัดเกลาจิตใจของตนเองด้วยคำสอนทางศาสนาและสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นบนพื้นฐานทางศาสนาที่ตนเองนับถือ (Leavey, Loewenthal, and King, 2007) บทบาทของนักบวชในแต่ละศาสนามีจุดร่วมที่เหมือนกันคือการรักษาและดำรงไว้ซึ่งคำสอนทางศาสนา แสดงออกมาเป็นการเผยแผ่ศาสนาให้กับประชาชน (Leavey, et al., 2007; Peltzer, 1997) ดังนั้นนักบวชจึงดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ตนเองได้ขัดเกลาจิตใจควบคู่ไปกับการบรรลุถึงเป้าหมายโดยแสดงออกมาในหลายรูปแบบ ทั้งการเทศน์สั่งสอน การเป็นผู้นำในกิจกรรมสังคม สงเคราะห์ด้านต่างๆ การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย (Peltzer, 1997)

แม้กิจกรรมของนักบวชจะออกมาในหลายด้านทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา หรือแม้กระทั่งทางการแพทย์ แต่จุดประสงค์หลักของนักบวชคือ การเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับมนุษย์ ดังงานวิจัยของ Leavey, Loewenthal, และ King (2007) ที่ทำการศึกษารoles บทบาทของนักบวชทั้งสามศาสนา คือ คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู ในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจของศาสนิกชน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการช่วยเหลือศาสนิกชน พบว่าเมื่อศาสนิกชนประสบกับปัญหาในชีวิต พวกเขาเลือกที่จะเข้าพบนักบวชในศาสนาที่ตนเองนับถือมากกว่าผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต ซึ่งนักบวชมีความเต็มใจและสามารถช่วยเหลือคนที่เข้ามาหาตามกำลังความสามารถของตนบนพื้นฐานทางศาสนาที่ตนเองนับถือ โดยเน้นในเรื่องของจิตใจของคนเข้ามาหาพวกเขา แต่ถ้าผู้ที่เข้ามาหาเมื่ออาการหนักเกินความสามารถของตน นักบวชที่ทำการช่วยเหลือจำเป็นต้องส่งต่อให้กับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านต่อไป ดังนั้นนักบวชในแต่ละศาสนาจะมีอิทธิพลต่อศาสนิกชนในหลายด้าน และนักบวชจะเข้ามามีความสัมพันธ์ต่อสังคมที่ตนอยู่อาศัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำในชุมชน (Kate, Spitzer, and Koffman, 2009)

ประเทศไทยในปัจจุบันเป็นประเทศที่มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่อย่างไรก็ตามคนไทยส่วนใหญ่ยังนับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527;

Heinz, 1988) มีผลทำให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และมีบทบาทต่อสังคมในด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก (บรรพต วีระชัย, บุญลือ วันทายนต์ และอร วีระชัย, 2523 ; พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527; Heinze, 1951) สถาบันพุทธศาสนาและพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการให้ความช่วยเหลือสังคมไทย โดยมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาจิตใจ และช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมในด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก เช่น ปัญหาเสพติด การให้การดูแลผู้ติดเชื่อเอดส์ การให้ที่อยู่อาศัยกับคนไร้ที่อยู่อาศัย การเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิต และการให้บริการการศึกษา เป็นต้น (พระมหาไพสิทธิ สัตยารุช, 2542; สมบัติ สกุลพรรณ, 2542; พระมหาบุญเกิด มะพารมย์, 2544) แม้กระทั่งในปัจจุบันความสำคัญดังกล่าวยังคงมีปรากฏอยู่ในสังคมไทย พระภิกษุสงฆ์และวัดยังต้องรับหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมอยู่ตลอดไป

คนในสังคมไม่ใช่ฝ่ายที่รับประโยชน์จากพระภิกษุเพียงอย่างเดียว ในความเป็นจริงทั้งชาวพุทธและพระสงฆ์ต่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเนื่องมาจากวัตรปฏิบัติและวินัยของพระสงฆ์ เมื่อท่านได้สละทางโลกออกมาสู่วิถีแห่งพรหมจรรย์ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหมายความว่าพวกท่านทั้งหลายไม่มีอาชีพเลี้ยงตนเอง การดำรงชีวิตเพศสมณะของท่าน คือ การได้รับความอนุเคราะห์จากชาวพุทธ และคนในสังคมที่เป็นผู้มาทำบุญถวายให้กับพวกท่าน (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527) ในขณะที่พระสงฆ์ตอบแทนคนในสังคมด้วยการให้ธรรมะ และสงเคราะห์คนที่เข้ามาได้รับความช่วยเหลือจากพวกท่านด้วยท่าทีและจิตใจที่เต็มเปี่ยมด้วยเมตตาและกรุณา กิจของพระสงฆ์จึงไม่ได้มุ่งเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่มุ่งที่จะเจริญเมตตากรุณาสร้างความสุขให้แก่มนุษย์ในสังคมบนพื้นฐานคำสอนทางพุทธศาสนา และตามแนวทางที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติไว้ก่อนแล้ว (พระมหากิจการ โชติปัญญา (ยุติพันธ์), 2547) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วินย. 3/42/39. อ้างในพระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527; Gombrich, 1996)

พระศรีวิสุทธิโมลี (อ้างถึงใน นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, 2524) กล่าวว่า ในการช่วยเหลือสังคมนี้ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานเยียวยาทางจิตใจเป็นหลัก ขณะที่การช่วยเหลือทางวัตถุมีโดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของมาบริจาคแบ่งปันกัน แต่เป็นกิจกรรมชั่วคราว ส่วนการเยียวยาทางจิตใจของพระสงฆ์ที่ทำได้ คือ

1. การให้คำแนะนำทางจิตใจเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับชีวิตต่างๆ

2. การเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจ ด้วยการประพุดิตนเป็นตัวอย่าง ตลอดจนการจัดสถานที่วัดให้มีความสงบร่มเย็น
3. การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่นๆ เช่นทางวิชาการ
4. ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา พระจะเป็นผู้นำในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมของชาวบ้านมาทำงานร่วมมือกันในด้านต่างๆ และเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชาวบ้านไปด้วย
5. การสงเคราะห์บำรุงขวัญ แสดงออกมาเป็นบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อเป็นสิ่งปลอบประโลมใจให้กับประชาชน

บทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องการเยียวยาจิตใจให้กับประชาชนมีความเด่นชัดมาตั้งแต่อดีต และบทบาทนี้ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนวรรตน์ สุวรรณผ่อง (2524) ที่ทำการศึกษารูปแบบของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช ผลการศึกษพบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตต่างๆ แก่ประชาชนสูงถึงร้อยละ 88.14 และพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนด้านปัญหาทางจิตใจ และเห็นด้วยว่าควรมีบทบาทเพิ่มขึ้นในงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชถึงร้อยละ 92.38 โดยใช้วิธีการพัฒนาจิตใจประชาชนด้วยหลักธรรม ร้อยละ 87.16 งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเครื่องยืนยันความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำและที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ประชาชนที่เป็นชาวพุทธจำนวนมากเลือกที่จะเข้ามาพบพระสงฆ์เพื่อขอคำปรึกษาปัญหาชีวิตของพวกเขา การให้คำปรึกษาของพระสงฆ์จึงมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ชื่นจิตต์ เพชรชาติ (2544) ทำการศึกษาความสามารถในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์ พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 28.9 มีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ที่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับสูง

ผลการวิจัยที่พบข้างต้นทำให้ทราบว่าการให้คำปรึกษาของพระสงฆ์กับงานทางด้านการเยียวยาจิตใจมีความสำคัญและเป็นวัตรปฏิบัติที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่คนในสังคม อย่างไรก็ตามพระสงฆ์กับการเยียวยาทางจิตใจที่แสดงออกมาให้เห็นในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันถูกมองว่าเป็นเรื่องของทางศาสนาผสมผสานกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ (Heinze, 1951) ดังนั้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพจิต ไม่ว่าจะเป็นจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ กับพระสงฆ์จึงเกิดการแบ่งแยกไม่ได้ประสานความร่วมมือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้เห็น

บทบาทของพระสงฆ์ในหลายด้านปรากฏตามสื่อมากขึ้น(พระราชาวมุณี (ป.อ. ปยุตฺโต), 2527) พระสงฆ์แต่ละรูปมีบทบาทที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน (หาญณรงค์ คະชา, 2550) หมอพระรักษาชาวบ้านด้วยการแพทย์แผนโบราณ (พระมหาธานี นันทวิสาร, 2540) พระสงฆ์แต่ละรูปจึงได้ทำงานประสานความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน บทบาทของพระสงฆ์หลายรูปได้กลายเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รู้จักในสังคมปัจจุบัน ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจที่พระสงฆ์ได้เรียนรู้จากการทำงาน ตลอดจนวิธีการทำงานของพวกท่าน จึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคม คนในสังคมสามารถเรียนรู้ประสบการณ์และวิธีการทำงานของท่านเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระสงฆ์ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษากรณี พระปพนพัชร จิรธัมโม วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรหมานนิคม จ.สกลนคร ซึ่งพระปพนพัชรเป็นลูกศิษย์ของ หลวงปู่สิม พุทธาจาโร (พระญาณสิทธาจารย์) ปัจจุบันท่านเป็นเจ้าของาวาสวัดคำประมง พระปพนพัชรมีบทบาทเป็นที่รู้จักในสังคมด้านการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งตลอดจนญาติของผู้ป่วยโดยใช้วิธีการรักษาแบบผสมผสานระหว่างแนวทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการแพทย์สมัยใหม่ และธรรมชาติบำบัด ท่านได้ก่อตั้งและเป็นประธานอโรคยศาลเพื่อเยียวยารักษาผู้ป่วยมะเร็ง และญาติของผู้ป่วย สาเหตุของการก่อตั้งอโรคยศาลเนื่องมาจากปี 2539 พระปพนพัชรป่วยเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก (Nasopharynx) ได้ทำการรักษาทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน ผสมผสานกับการใช้สมุนไพรไทย และสมาธิบำบัดจนหายป่วย ท่านตระหนักเห็นว่าคนจำนวนมากป่วยเป็นมะเร็ง บางคนไม่สามารถรักษาหายได้ บางคนสูญเสียเงินจำนวนมากไปกับการรักษาที่โรงพยาบาล นำมาซึ่งความทุกข์ในตัวผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วย พระปพนพัชรจึงมีปณิธานที่จะสร้างอโรคยศาลนี้ขึ้นมาเพื่อช่วยผู้ป่วยมะเร็ง และญาติของผู้ป่วยโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

บทบาทการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งของพระปพนพัชร จิรธัมโมเป็นที่ยอมรับในสังคม ดังเห็นได้จากผลงานด้านต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมทั้งการเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษในองค์กรภาครัฐบาลและเอกชน เช่น ในปี 2550 ท่านเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง “การใช้วิถีพุทธในการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย” ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ การมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามาศึกษาดูงานวิธีการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งของพระปพนพัชร

พระปพนพัชรเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะ เพียงปีละ 1 วัน” ซึ่งมีบุคคลเข้าร่วมโครงการเป็นจิตอาสาทั้งแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เกษัตริกร และชาวบ้านทั้งในจังหวัดสกลนครและต่างจังหวัด รวมทั้งชาวต่างประเทศเข้ามาช่วยงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล ทำให้อโรคยศาลได้ช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งมาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน (มณี วรรณ เจริญกิจ, ม.ป.ป.)

ความเสียสละและการทุ่มเทกายและใจเพื่อเยียวยาเพื่อนมนุษย์ที่ประสบกับความทุกข์ใจของพระปพนพัชร ทำให้ทางโรงพยาบาลขอนแก่นมอบโล่ดีเด่นกาชาดไทยภายใต้โครงการ “ประสานงาน...ประสานใจ” แก่พระปพนพัชรในปี 2550 และในปี 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครถวายปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วท.ด.) สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน แก่พระปพนพัชร ปีเดียวกันกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดงานวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ และวันอาสาสมัครไทยได้มอบรางวัลองค์กรที่มีกิจกรรมทางสังคมดีเด่น นอกจากนี้ท่านยังได้รับรางวัลนิสิตเก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเภทนักบริการสังคม และในปี 2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ยกย่องท่านเป็น “บุคคลต้นแบบ” รางวัลและการยกย่องจากบุคคลในสังคมเป็นสิ่งแสดงความสามารถของพระปพนพัชร จิรัธมโม แต่อย่างไรก็ตามคุณค่าของงานที่พระปพนพัชรทำไม่ใช่รางวัลที่ได้รับ แต่เป็นผลลัพธ์ที่ผู้ป่วยได้จากการเยียวยาจากท่าน

พระปพนพัชรเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งด้วยสมุนไพรตามธรรมชาติ ไปจนกว่าอาการของผู้ป่วยจะทุเลาเบาบางลง หรือหมดสิ้นด้วยวิถีแห่งธรรมะ ธรรมชาติบำบัด และการแพทย์แบบองค์รวมโดยให้ความสำคัญทั้งกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคมให้มีความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันในกระบวนการเยียวยา (มณี วรรณ เจริญกิจ, ม.ป.ป.) ท่านจึงให้ความสำคัญทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะทางจิตใจมีส่วนสำคัญที่ส่งผลออกมาทางกาย ดังนั้นเป้าหมายของการเยียวยาไม่ได้อยู่ที่รักษาโรคให้หาย หรือทุเลาเบาบางลงเพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ที่สามารถตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้ป่วย ที่ต้องการความเข้าใจในชีวิตและมีความสุขในช่วงที่เจ็บป่วย ถ้าหากว่าจะต้องเสียชีวิตก็เสียชีวิตไปอย่างสุขสงบบนพื้นฐานของการปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์การแพทย์

วิธีการเยียวยาที่เน้นทางจิตใจของพระปพนพัชร ทำให้ณรงค์ศักดิ์ ธีระวงษ์ (2551) ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการบำบัดผู้ป่วยมะเร็ง ณ อโรคยศาล พบว่าผู้ป่วยมะเร็งส่วนใหญ่ที่อยู่

ในระยะสุดท้ายมีอัตราการเสียชีวิตไปอย่างสงบสุข พระปพนพัชรสามารถช่วยผู้ป่วยลดความกลัวต่อการเจ็บปวด โดยผู้ป่วยเห็นสังขารของชีวิต และมีสุขภาพจิตที่มั่นคงในการต่อสู้กับโรคมะเร็ง ขณะที่ผู้ป่วยและญาติมีความพึงพอใจอย่างสูงต่อวิธีการรักษาของพระปพนพัชร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการทำงานด้านการเยียวยารักษาของพระปพนพัชรให้ความสำคัญกับจิตใจของผู้ป่วยเป็นหลัก ทำให้ผู้ป่วยสามารถเข้าใจและยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง การทำงานของพระปพนพัชรไม่ได้เยียวยาเฉพาะผู้ป่วยมะเร็งเท่านั้น แต่การทำงานของท่านครอบคลุมไปถึงการเยียวยาจิตใจญาติของผู้ป่วยที่อยู่ ณ อโรคยศาลด้วยเช่นเดียวกัน

ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่กำลังศึกษาในด้านจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธมีความเห็นว่า ประสพการณ์ของพระปพนพัชรในด้านการเยียวยาทางจิตใจประชาชนจะเป็นประโยชน์ต่อวงการจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ ดังความเข้าใจว่า นักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ คือผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับจิตใจ ไม่ว่าจะบุคคลเหล่านั้นจะมีความสุขหรือความทุกข์บนพื้นฐานหลักธรรมทางพุทธศาสนา (โสรัช โพธิ์แก้ว, 2552) ดังนั้นการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธคือการเยียวยา พัฒนาจิตใจของบุคคลเหล่านั้น ให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตไปด้วยจิตใจที่ยอมรับความเป็นจริงของชีวิตบนพื้นฐานแห่งสัมมาทิฐิ คือ การเข้าใจในโลกและชีวิตของตนเองและขยายใจที่ยอมรับความจริงให้กว้างออกสู่ภายนอก (โสรัช โพธิ์แก้ว, 2552) บทบาทของนักจิตวิทยาการปรึกษาจึงมีความสอดคล้องกับบทบาทของพระปพนพัชร จิรัธมโม ในงานเยียวยาทางจิตใจประชาชน ทั้งพระปพนพัชรและนักจิตวิทยาการปรึกษาเปรียบเหมือนพระจันทร์ที่ส่องแสงยามค่ำคืน (Gombrich, 1996) ยามที่ประชาชนมีความทุกข์ พระปพนพัชรและนักจิตวิทยาการปรึกษาคือผู้ที่ให้แสงสว่างและนำผู้ที่มีความทุกข์ออกจากทุกข์ในชีวิต

จากความสำเร็จและความเป็นมาของปัญหาที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น เห็นได้ว่าพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน วัตรปฏิบัติของพวกท่านนอกจากมุ่งพัฒนาตนเองบนพื้นฐานพุทธศาสนา พระสงฆ์ยังเยียวยาประชาชนที่ประสบกับความทุกข์กายและจิตใจตามวิถีแห่งพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเลือกศึกษาประสพการณ์ด้านจิตใจในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม ในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติชีวิตส่วนตัว การดำเนินชีวิตประจำวัน ที่สอดคล้องกับประสพการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ วิธีการเยียวยาจิตใจ ตลอดจนผลจากการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร เพื่อให้เกิดความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกในการทำงานของพระปพนพัชรว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในสายงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยา นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถประยุกต์ใช้แนวทางของพระปพนพัชรในการเยียวยาจิตใจ

ประชาชน ในบริบทที่คล้ายคลึงกับงานวิจัย นอกจากนี้ นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถเข้าใจและทำงานร่วมกับพระสงฆ์ในการเยียวยาทางจิตใจและส่งเสริมสุขภาพจิตให้กับประชาชนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโมเป็นอย่างไร
2. ประสพการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม
2. เพื่อศึกษาประสพการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) เพื่อศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจ และประสพการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม มีประเด็นในการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกเป็นประวัติชีวิตโดยทั่วไป จนถึงจุดเริ่มต้นของพระปพนพัชร จิรัธมโม ที่มาเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย ประเด็นที่สอง คือ การเรียนรู้ของพระปพนพัชรเรื่องการเยียวยาทางจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเด็นสุดท้าย คือ วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

วิธีการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 วิธีคือ

วิธีแรก การลงพื้นที่ชุมชนที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา คือ อโรคยศาล วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรหมานนิคม จ.สกลนคร เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth – Interview) และการจดบันทึกภาคสนามเป็นวิธีการหลัก

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก พระปพนพัชร จิรัธมโม กลุ่มที่ 2 คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร ได้แก่ ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่อโรคยศาล ญาติของผู้ป่วย พระสงฆ์จิตอาสา และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนที่ศึกษา

วิธีสอง การเก็บข้อมูลเสริมเพื่อนำมาประกอบข้อมูลหลักด้วยการบันทึกเทปเสียง ถ่ายภาพ การจดบันทึก การศึกษาจากเอกสาร บทความ (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้องกับพระปณพัชร จิรัธมโม และอโรคยศาล วัดคำประมง

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งสองส่วนมาศึกษาเทียบเคียงความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือได้ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

คำจำกัดความในการวิจัย

พระสงฆ์ หมายถึง ผู้ชายที่มีอายุครบ 20 ปีขึ้นไป มีความตั้งใจในการบวช เพื่อศึกษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติพระธรรมวินัย ในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ พระปณพัชร (พัลลภ) จิรัธมโม หรือทุกคนเรียกท่านว่า “หลวงตาปณพัชร จิรัธมโม”

การเยียวยาทางจิตใจ หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตทางจิตใจ โดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ชีวิตที่สะท้อนสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของบุคคลนั้น ใช้วิธีการรักษา ฟันฟู และพัฒนาจิตใจ เพื่อให้บุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตยอมรับกับความจริงด้วยท่าทีและจิตใจที่มีความสุข ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษา วิธีการของพระปณพัชรในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติของผู้ป่วย

ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่พระปณพัชร จิรัธมโม รับรู้และเรียนรู้ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมจากการที่พระปณพัชรได้เยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติของผู้ป่วย

กรณีศึกษา หมายถึง วิธีการวิจัยที่เน้นการศึกษากรณีที่เฉพาะเจาะจง จุดเน้นอยู่ที่สิ่งที่ศึกษา คือศึกษาแง่หนึ่งหรือประเด็นหนึ่ง หรือเหตุการณ์หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นการศึกษาอย่างเข้มข้นและสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาที่กำหนด ในงานวิจัยชิ้นนี้กรณีศึกษา คือ พระปณพัชร จิรัธมโม พื้นที่ทำการศึกษา คือ วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงประสบการณ์เรื่องการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัชร จิรัธมโม
2. ทราบถึงวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัชร จิรัธมโม
3. เข้าใจถึงบทบาทของพระปณพัชร จิรัธมโมในฐานะเป็นที่พึ่งและผู้นำทางจิตใจ

4. เป็นแนวทางสำหรับนักจิตวิทยาการปรึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทาง
สุขภาพจิตในการประยุกต์ใช้วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัชร์ จิรธัมโมในการช่วยเหลือ
ประชาชนต่อไป

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจ และประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัสร์ จิรัธมโม โดยผู้วิจัยทำการทบทวนแนวคิดต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเยียวยาทางจิตใจ
2. การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธศาสนา
3. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเยียวยาทางจิตใจ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546) ให้ความหมายของ “พระสงฆ์” ว่าหมายถึง หมู่ชนผู้ปฏิบัติตามมรรค และผู้สำเร็จผล ซึ่งผู้ศรัทธามั่นใจว่าเป็นหมู่ชน หรือสังคมาอันประเสริฐ ซึ่งควรสร้างสรรคให้เกิดขึ้น และตนสามารถมีส่วนร่วมได้ ด้วยการปฏิบัติตามมรรคและการสำเร็จผลนั้น เริ่มด้วยการปฏิบัติตามลักษณะแบบอย่างที่น่าปรากฏภายนอกคือวินัย ความสามัคคี และความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การมีกัลยาณมิตรที่ดี การโยนิโสมนสิการธรรมที่ดี การปฏิบัติตามมรรคที่ดี จะเจริญอกงามให้ผลดีในสังคมาที่ดำเนินตามคติแห่งสงฆ์นี้ วิถีแห่งพระสงฆ์จึงเป็นเครื่องแสดงว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการบ่มเพาะมนุษย์ที่ดีงาม อันเกิดขึ้นจากภายในจิตใจแสดงออกมาสู่ภายนอกทางกายและวาจา

ในสมัยก่อนผู้ชายไทยเกือบทุกคนจะต้องบวชเป็นพระภิกษุอย่างน้อยที่สุดเป็นเวลา 2-3 เดือน เพื่อให้ได้ศึกษาหลักธรรม ฝึกปฏิบัติธรรม สร้างเสริมกุศลธรรมให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้มีพระคุณ ในชนบทผู้ชายไทยผ่านการบวชเรียนมาแล้วร้อยละ 50 – ร้อยละ 55 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546; Heinze, 1951) และถือว่าการบวชเป็นพระภิกษุเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แสดงให้เห็นการนับถือพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาที่มีเหนือจิตใจและความรู้สึกของชาวไทยส่วนมาก พระสงฆ์ย่อมได้รับการยกย่อง โดยที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงทำให้ประชาชนมาร่วมกันและเกิดความสำนึกตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของหมู่บ้าน

พิธีการทางศาสนา มักจะร่วมไปกับกิจการทางสังคมด้วยเสมอ เป็นการยากที่จะจำแนกพระสงฆ์ แยกออกจากสังคม ซึ่งในความเป็นจริงสังคมทั้งทางโลกและทางธรรมย่อมมาเป็นเนื้อเดียวกันเสมอ ไม่ได้หมายความว่าพระสงฆ์ต้องแยกออกจากสังคม และมุ่งปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรม คือชีวิตประจำวัน (พุทธทาสภิกขุ, 2550) ดังนั้นพระสงฆ์จึงเข้ามามีบทบาททางโลก และเนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการเคารพนับถือ ชาวบ้านจึงเข้ามาปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในกรณีที่มีเหตุการณ์สำคัญๆ พระสงฆ์เป็นบุคคลแรกที่ให้คำปรึกษา และปลุกปลอบใจ พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อสังคมโดยเฉพาะทางจิตใจของคนในสังคมเป็นอย่างมาก

วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของสังคมที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัด เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางแห่งความเชื่อถือ ความร่วมมือ เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านต่างๆ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้สึกของประชาชนทั่วไป พระสงฆ์สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำประชาชน เป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ยั่งยืนมั่นคงยิ่ง (บรรพต วีระชัย, 2523) ปัจจัยสามอย่างที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) พระสงฆ์จึงมีบทบาทในด้านการให้คำปรึกษา พวกเขาจะทำการอบรมสั่งสอนแนะนำผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี ซึ่งอาจจะต้องอาศัยความรู้ทางโลกและทางธรรม เป็นการสืบต่อประเพณีในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

คำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องของชีวิต ชีวิตเป็นไปอย่างไร ชีวิตควรให้เป็นอย่างไร และชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร ความสุขและความทุกข์เกิดขึ้นในชีวิตของประชาชน เป็นสภาวะจิตใจที่ประชาชนรับรู้อยู่ตลอดเวลา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอนให้ประชาชนเข้าใจความจริงของชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขบนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ที่ไม่มีการหลีกเลี่ยงความทุกข์ หรือแสวงหาความสุข แต่คือการเข้าใจความจริงของชีวิต พระสงฆ์จึงเข้ามามีบทบาทในการแสดงความจริงของชีวิต ให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างมีความสุขสงบ หรือที่เรียกว่ามีสุขภาพกายและใจที่ดีไปพร้อมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) หน้าที่ของพระสงฆ์จึงเปรียบเหมือนจิตแพทย์ และนักจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ที่ทำหน้าที่เยียวยาจิตใจประชาชน

ประเวศ วะสี (2528) กล่าวว่า เรื่องความเจ็บไข้ได้ป่วยกับศาสนาแล้วเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ออก เพราะศาสนาสอนใจในการแก้ทุกข์ของมนุษย์ ไม่ว่าจะทุกข์นั้นจะเกิดจากเหตุใดก็ตามจะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้น พระในพุทธศาสนาต้องทำหน้าที่รักษาไปด้วย รักษาทั้งกายและใจไป

พร้อมกัน พวกมิชชันนารีก็เป็นหมอ พระในพระพุทธศาสนาแต่โบราณมาก็ต้องให้การ รักษาพยาบาลชาวบ้านมาตลอด ทำหน้าที่ตามความสามารถของท่านโดยอาจออกมาในรูปแบบ และวิธีการต่างๆ เช่น การรดน้ำมันต์ ตรวจดวงชะตา เสกเป่าด้วยคาถาศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นการรักษา ด้วยแบบแผนโบราณ ซึ่งบางครั้งมีการใช้สมุนไพรร่วมด้วย หรือแม้แต่การรับปรึกษาปัญหา ชาวบ้านโดยทั่วไป (Heinze, 1951; Heinze, 1988) ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มี วัตถุประสงค์ที่จะช่วยผ่อนคลายความทุกข์หรือผ่อนคลายปัญหาทางด้านจิตใจแก่ประชาชน

ไม่ว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนจะเป็นรูปแบบใด พระสงฆ์มี บทบาทตามความคาดหวัง (Expected role) ว่าจะต้องช่วยเหลือบุคคลทั่วไปเท่าที่จะกระทำได้ พระสงฆ์จึงมีบทบาทที่ถือฤกษ์ความเป็นอยู่ในสังคมให้ดีขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้สามารถ แยกกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตของพระสงฆ์แสดงออกมา 4 ด้าน ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมมือกัน ระหว่างกรมสุขภาพจิตและพระสงฆ์ อันเนื่องมาจากบทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญและ ภาครัฐได้หันกลับมาให้ความสำคัญกับสถาบันสงฆ์อันเป็นสถาบันตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน (กรมสุขภาพจิต, 2539 อ้างถึงใน สมบัติ สกกุลพรธม, 2542) ทาง กรมสุขภาพจิตจึงดำเนินนโยบายส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ดังต่อไปนี้คือ (1).การเผยแผ่ธรรม (2).การให้คำปรึกษา (3).การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและครอบครัว และ (4).การพัฒนา ชุมชน กรมสุขภาพจิตมองเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์สามารถให้การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหา สุขภาพจิตได้อย่างทันโลกทันเหตุการณ์ และสามารถให้การส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต แก่ประชาชนทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง

1.1 การเผยแผ่ธรรม

การเผยแผ่ธรรมคือการแนะนำสั่งสอนประชาชนโดยใช้พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ในครั้งพุทธกาล ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักโดยตรงที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติ โดยต้องตระหนักในหน้าที่ ดังกล่าว และต้องทำด้วยความรักความเต็มใจ ไม่ใช่ทำตามประเพณีหรือข้อปฏิบัติที่ทำต่อกันมา เท่านั้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไป รู้จักประเพณีปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม รู้จักอบรมจิต อบรมปัญญาให้อยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข คือประพตติดี ปฏิบัติชอบ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ทุก ฝ่าย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

การเผยแผ่ธรรมในพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ในพุทธศาสนาปฏิบัติมาตั้งแต่พุทธกาล ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมในลักษณะต่างๆ ไปก็ตาม การปฏิบัติกิจกรรมด้านนี้ของพระสงฆ์ก็เปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเท่านั้น (Heinze, 1951) ซึ่งการศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ ของวาสนา วงศ์เยี่ยมอง (2539, อ้างถึงใน สมบัติ สกุลพรรณ, 2542) พบว่า พระสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทต่อชุมชนตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม บทบาทของพระสงฆ์ที่ยังคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือ การเผยแผ่ธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมทั้งยังพบว่ามียุคที่ยังทำให้บทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงอยู่ 2 ประการ คือ

ปัจจัยภายนอก ได้แก่การที่พระสงฆ์เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและบทบาทของตนเองเพราะได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยตรง เช่น การรับข้อมูลข่าวสารที่สะดวกรวดเร็ว

ปัจจัยภายใน ได้แก่การที่พระสงฆ์เปลี่ยนแปลงบทบาท เพราะสถาบันของพระสงฆ์เองกระตุ้นให้เกิดด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้พระสงฆ์ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทางสังคมโลก เช่น การก่อตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ และการพัฒนาองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

การเผยแผ่ธรรมถือเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์นอกจากการศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นบทบาทโดยตรงที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติให้เป็นธรรมทานแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้นวรรณะ ให้เกิดศรัทธาปสาทะ ความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธา (คุณ โทชน์, 2537 อ้างถึงใน สมบัติ สกุลพรรณ, 2542) โดยใช้หลักพุทธธรรมอันประเสริฐยิ่งของพระพุทธเจ้าอธิบายให้เห็นจริงและเข้าใจในสรรพสิ่งทั้งหลายที่เป็นไปในโลกนี้ ให้มีหนทางในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ตามสภาพความเป็นจริงของตน (พุทธทาสภิกขุ, 2550) ซึ่งหลักธรรมทุกข้อที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้นั้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ทั้งสิ้น แต่สิ่งที่เป็นแก่นในธรรมหรือสัจธรรมที่สำคัญคือ หลักของอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักแห่งความจริงที่พระสงฆ์ศึกษาและเผยแผ่ตลอดมา (สมเด็จพระญาณสังวร, 2530 อ้างถึงใน สมบัติ สกุลพรรณ, 2542; พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) เป็นหลักความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเองสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จะช่วยให้ดำเนินชีวิตไปได้อย่างเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัวตามความจริงของชีวิตและธรรมชาติ (โสรัจ โปธิแก้ว, 2553)

หลักธรรมที่สำคัญอีกข้อหนึ่งคือ ไตรลักษณ์ เป็นลักษณะทั่วไปของสังขารทั้งปวงที่เป็นอนิจจังหรือความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ทุกขตาหรือความเป็นทุกข์ และอนัตตาหรือความเป็นของ

ไม่ใช่ตน สรรพสิ่งทั้งหลายเมื่อเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไปในที่สุด ถ้าเข้าใจเรื่องไตรลักษณ์แล้ว นำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนเกินไป ใช้ชีวิตอย่างเข้าใจรู้ตน และยอมรับในสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปรับตัว ปรับใจให้เข้ากับสิ่งต่างๆ อย่างไม่ประมาท ชีวิตจะมีความสุข ดับสูญไปอย่างมีประโยชน์และมีคุณค่าแห่งการดำเนินชีวิต (พระสุพรรณมยานเถร (ทอง สิริมังคโล), 2539; สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ), 2530 อ้างถึงใน สมบัติ สกกุลพรรณ, 2542)

สำหรับการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์นั้นมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การเผยแผ่ธรรมตาม โครงการพระธรรมทูต พระธรรมจาริก การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาหรือผู้สนใจในธรรม ต่างๆ โดยจัดที่วัดหรือศูนย์พุทธธรรมต่างๆ การเผยแผ่ธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์หรือสื่อต่างๆ รวมทั้งการเผยแผ่ธรรมไปยังนอกประเทศด้วยซึ่งกำลังมีมากขึ้นเรื่อยๆ (พระราชวรมนูณี (ป.อ.ปยุตโต), 2521)

1.2 การให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษาแก่ประชาชนของพระสงฆ์มีมาตั้งแต่อดีตกาล เพราะพระสงฆ์เป็นที่เชื่อถือศรัทธาในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท พระสงฆ์จะเป็นที่ปรึกษาที่ดีของชาวบ้านในทุกๆ เรื่อง (Heinze, 1951) พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในปัญหาชีวิต หรืออาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นนักจิตวิทยาที่ให้การปรึกษาและช่วยเหลือแก่ชาวบ้านผู้ทุกข์ร้อนใจหรือมีปัญหาจะมาสทนหากับพระสงฆ์หรือปรึกษาปัญหาต่างๆ การให้การปรึกษาสามารถช่วยให้ผู้มีปัญหาจัดการกับปัญหาที่เผชิญอยู่และช่วยเหลือตนเองได้ เพราะช่วยให้เขาได้แสดงความรู้สึกไม่สบายใจต่างๆ ออกมา ยิ่งพระสงฆ์ผู้มีความเมตตา สนใจรับฟังพร้อมๆ กับช่วยให้คำชี้แนะ ให้หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาในการดำเนินชีวิตต่างๆ จะทำให้เขามีสติ มีสมาธิ และเกิดปัญญาแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้

ปัจจุบันนี้การปฏิบัติกิจกรรมด้านการให้การปรึกษาของพระสงฆ์ก็ยังคงดำรงอยู่ แม้ว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาจะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมแห่งกาลเวลาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (พระมหาจรรยา สุทธิญาณิ์ อ้างถึงใน สมบัติ สกกุลพรรณ, 2542)

ด้านพิธีกรรม พิธีกรรมพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต พิธีกรรมนี้จะมาเสริมประเพณี เช่น พิธีแต่งงาน พิธีอุปสมบท พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีต่ออายุ พิธี สะเดาะเคราะห์ พิธีศพ และพิธีอื่นๆ ที่แต่ละท้องถิ่นจัดขึ้นมา เพื่อให้ชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน อันนำไปสู่ขวัญกำลังใจ และเอกภาพแห่งชุมชน

ด้านการศึกษา ในอดีตการศึกษาของประชาชนอยู่ที่วัด เพราะวัดเป็นแหล่งให้การศึกษา วิชาต่างๆ และพระสงฆ์ก็เป็นผู้สอนหรือให้การศึกษาแก่ประชาชนและปัจจุบันนี้โรงเรียนหลายแห่ง ก็ยังตั้งอยู่ในบริเวณวัด มีการนำเด็กนักเรียนเข้าไปรับการอบรมจากพระสงฆ์ ซึ่งท่านก็จะให้ข้อคิด และแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับวัยได้เป็นอย่างดี และปัจจุบันนี้มีการดำเนินงานของ กระทรวงศึกษาธิการในการจัดให้มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมเพื่อเป็นพระอาจารย์ในการสอนวิชา ศีลธรรมแก่นักเรียนในเขตกรุงเทพฯ

ด้านสาธารณสุข ในอดีตวัดเป็นแหล่งรวมวิชาการแพทย์แผนโบราณ วัดเกือบทุกวัด จะมียาสมุนไพรไว้บริการประชาชนยามเจ็บป่วย และพระสงฆ์จะเป็นที่ปรึกษาแนะนำการใช้ สมุนไพรต่างๆ ปัจจุบันนี้แม้ยาแผนปัจจุบันจะมีให้บริการมาก โรงพยาบาลมีมากขึ้น การ สาธารณสุขของประเทศดีขึ้น แต่ประชาชนบางกลุ่มโดยเฉพาะที่อยู่ในชนบท หรือผู้ที่ไม่สามารถรับ การช่วยเหลือจากการแพทย์แผนปัจจุบันได้ ยังไปขอคำปรึกษาและการช่วยเหลือจากพระสงฆ์และ พระสงฆ์ก็ยังสามารถให้การช่วยเหลือได้ตามกำลังความสามารถหรือความพร้อมของตนเอง เช่น การช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ การบำบัดรักษายาเสพติด เป็นต้น (สมบัติ สุกุลพวรรณ, 2542) และ การช่วยเหลือดังกล่าวของพระสงฆ์นั้น จะช่วยให้ผู้มีความเจ็บป่วยเกิดความสบายใจ รู้สึกว่ายังมีที่ พึ่ง มีกำลังใจจะต่อสู้กับปัญหาด้านสุขภาพของตนเองต่อไป

ด้านการพัฒนา พระสงฆ์เป็นผู้ให้การปรึกษาที่มีศรัทธาภาพสูง เป็นผู้รวมความสามัคคีของ คนในชุมชน ทำให้เกิดพลังในการพัฒนางานต่างๆ ในชุมชนเพื่อผลประโยชน์ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ของคนในชุมชน ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมหมายถึงการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี จะเห็น ได้จากตัวอย่างพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาชุมชนในเรื่องต่างๆ หลายรูป เช่น ครูบาศรี วิชัย ซึ่งเป็นประธานหรือที่ปรึกษาในการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพและการบูรณวัดหลายแห่งในเขต ล้านนา หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หรือหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ (สมบัติ สุกุลพวรรณ, 2542)

1.3 การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและครอบครัว

ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตคือผู้ที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะสุขภาพจิตนั้นเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิต และครอบครัวใดที่สมาชิกมีปัญหาสุขภาพจิต หรือเจ็บป่วยทางจิตเวชด้วยแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัวนั้นอย่างมาก สำหรับการช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตในชุมชนนั้น กล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่จะสามารถดำเนินงานด้านสุขภาพจิตได้อย่างดี ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต รวมทั้งการช่วยเหลือเบื้องต้น และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตหรือเจ็บป่วยทางจิตเวช เพราะโดยพื้นฐานนั้นคนในชุมชนให้ความเคารพศรัทธาในพระสงฆ์และพระสงฆ์เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง (ชื่นจิตต์ เพชรชาติ, 2544; Heinze, 1951)

การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและครอบครัวนั้น พระสงฆ์สามารถช่วยได้เพียงบางรายเท่านั้น โดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาไม่มาก แต่สำหรับผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตมากจนกระทั่งป่วยทางจิตเวชแล้วนั้น ควรให้เป็นบทบาทของจิตแพทย์ และบุคลากรทางสุขภาพจิตเท่านั้น อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ได้แสดงบทบาท หรือปฏิบัติบทบาทด้านการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บและเป็นที่ยปรึกษาทางด้านโรคและสุขภาพแก่ประชาชน ตลอดจนเป็นที่ยอมรับในฐานะเดียวกับหมอแผนโบราณในสังคมไทยทุกระดับมาเป็นเวลาช้านาน (สมบัติ สกกุลพรวณ, 2542) จนกระทั่งวัฒนธรรมทางการแพทย์และการสาธารณสุขของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามแบบตะวันตก ตลอดจนมีการควบคุมการประกอบโรคศิลป์ ในสาขาวิชาชีพเวชกรรม ทั้งแผนโบราณและแผนปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยที่เป็นหมอมพระจึงกลายเป็นหมอเถื่อนไป (Heinze, 1988) ตามพระราชบัญญัติการควบคุมการประกอบโรคศิลป์ และตามประกาศเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ พ.ศ.2499 ซึ่งห้ามนักบวชในพุทธศาสนากระทำตนเป็นหมอมพระ แต่ในความเป็นจริงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หมอมพระซึ่งเป็นทายาททางวิชาการการรักษาโรคแบบแผนไทยโบราณ ยังคงให้การรักษาพยาบาลแก่ประชาชนยังมีบทบาทช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยากและมีปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในถิ่นกันดารซึ่งการสาธารณสุขของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง หรือประชาชนผู้ทุกข์ยากในปัญหาสุขภาพที่การแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถให้การช่วยเหลือได้ ซึ่งเป็นการแสวงหาความช่วยเหลือโดยประชาชนเอง ถึงแม้ว่าการรักษาของหมอมพระจะไม่ได้ผลแน่ชัดทางด้านสุขภาพทางกาย แต่ได้ผลดีต่อสุขภาพทางจิตใจของผู้ป่วย (วิไลพร ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม, 2527)

1.4 การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน หมายถึงการนำคนในชุมชนสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งที่เป็นสำหรับชุมชน เพื่อการอยู่ดีกินดีและความผาสุกของคนในชุมชน ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือ ศรัทธาจากคนในชุมชน อาจเป็นผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำ ชักชวนคนในชุมชนพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ให้สำเร็จได้ ซึ่งมักจะได้รับความร่วมมือและเกิดความสามัคคีกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนางานต่างๆ เป็นอย่างดี

การช่วยกันพัฒนา สร้างสรรค์ชุมชนให้น่าอยู่ สะอาด ปราศจากมลพิษ สะดวกและปลอดภัย คนในชุมชน ประกอบอาชีพการงานที่สุจริต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งนั้น และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นย่อมหมายถึงการมีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีด้วย (กรมสุขภาพจิต, 2536 อ้างถึงในสมบัติ สกุลพรรณ, 2542) ในการพัฒนาชุมชนนั้นถือว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่โบราณ และบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ไทยได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ในช่วงระยะเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา (หาญณรงค์ คชะชา, 2550)

การพัฒนาชุมชนเป็นบทบาทใหม่ที่พระสงฆ์หันมาปฏิบัติตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) ซึ่งสมบุญ สุขสำราญ (2536 อ้างถึงในสมบัติ สกุลพรรณ, 2542) ได้ศึกษาหลักการในการพัฒนาของพระสงฆ์นักพัฒนา พบว่ามี 4 ลักษณะ คือ การพัฒนาโดยเน้นทางวัตถุ เน้นจิตใจ เน้นที่วัตถุและจิตใจไปพร้อมๆ กัน และการพัฒนาตามสภาพความเหมาะสมของชุมชน บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนหรือบทบาททางสังคมอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นบทบาทรองจากการเผยแผ่ธรรม แต่พระสงฆ์ต้องหันมาให้ความสนใจและปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อปรับบทบาทของพระสงฆ์เองให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม (พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต), 2527) การพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์พึงกระทำนั้น ไม่ควรขัดต่อพระวินัยและสมณสาธูป และสถานที่สำหรับพัฒนาที่สำคัญ คือ วัดและหมู่บ้านหรือชุมชนที่พระสงฆ์อาศัย (คุณ โทชนันท์, 2537 อ้างถึงในสมบัติ สกุลพรรณ, 2542)

การปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพจิตของพระสงฆ์ทั้ง 4 ด้าน เป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต แต่รูปแบบ วิธีการและระดับการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรมอาจแตกต่างกันไปจากที่เคย

ปฏิบัติในอดีต ตามสภาพสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และเป็นการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องหรือสนองตอบความต้องการที่แท้จริงของคนในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แสดงรูปบทบาทของพระสงฆ์ในการเยียวยาทางจิตใจ

กิจกรรมของพระสงฆ์แม้ว่าจะแสดงออกมาในหลายด้าน แต่จุดร่วมของทุกๆ กิจกรรมคือการมุ่งเข้าสู่จิตใจของประชาชน คือการเยียวยา ส่งเสริม และพัฒนาจิตใจของประชาชน ดังนั้นการแก้ปัญหาชีวิตตามแนวพุทธศาสนาหัวใจสำคัญ คือ การแก้ปัญหาจากภายในตัวมนุษย์ ดังที่ พระธรรมปิฎกกล่าวว่ ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตด้านใน หรือปัญหาทางจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ล้วนๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาภายในทางจิต ปัญญาเป็นหลัก ดังนั้น พระสงฆ์ตัวแทนของพุทธศาสนาจึงมุ่งให้ความสำคัญกับจิตใจเป็นหลัก เมื่อสุขภาพจิตดีย่อมส่งผลออกมาสู่สุขภาพกาย เช่นเดียวกันเมื่อสุขภาพกายดีย่อมมีผลต่อสุขภาพจิต กายและจิตใจจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546 ; พุทธทาสภิกขุ, 2550)

2. การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธศาสนา

2.1 การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีศาสนา

การเยียวยาจิตใจ มีความหมายสอดคล้องกับคำภาษาอังกฤษว่า “Healing” ซึ่งแต่อดีตกาลคนไทยอาจจะเลือกใช้คำว่า “ช่วยเหลือ” “รักษา” หรือ “ดูแล” แต่ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ทั้งนักวิชาการ นักบวชทางศาสนา และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพจิตนิยมใช้คำว่า “เยียวยา” ซึ่งปรากฏออกมาในบริบทเรื่องสุขภาพจิตเป็นจำนวนมากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, 2553) ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้คำว่า “เยียวยาจิตใจ” ในบริบททางพระพุทธศาสนาเพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัชร์ จิรัธัมโม

การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีศาสนา (Religious Healing) หมายถึง การรักษา ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบกับปัญหาทางร่างกายและจิตใจโดยเน้นทางจิตใจของคนคนนั้น ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แสดงออกมาเป็นความเชื่อ ความศรัทธาของผู้ที่รับการรักษา (Sullivan, 1987) ซึ่งศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีบทบาท และมีความสำคัญในชีวิตของประชาชน บทบาทของศาสนา คือ การเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน เพราะคำสอนทางศาสนาว่าด้วยเรื่องของชีวิตที่มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ พระเจ้า เทพ และมารปิศาจ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลเหนือจิตใจของศาสนิกชนผู้ที่มีศรัทธาต่อศาสนาที่ตนเองนับถือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำสอนทางศาสนาและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนจึงแสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรมเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับพระเจ้า หรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่บุคคลในสังคมให้การนับถือ โดยมีนักบวช พ่อมด หมอผีในศาสนาทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง

สมัยโบราณพิธีกรรมทางศาสนาเป็นวิธีการรักษาพื้นบ้านที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนา และการแพทย์แผนโบราณ เช่น สมุนไพร และสิ่งของที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติมาใช้ในการรักษาควบคู่กันไป ผลของการรักษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับร่างกายที่จะหายปกติเป็นอันดับหนึ่ง แต่คือการยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง หรือความเป็นจริงในชีวิตภายใต้พื้นฐานทางศาสนาที่บุคคลนั้นศรัทธา เช่น ความเจ็บไข้ อุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติเกิดจากพระประสงค์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า และความเชื่อเรื่องกรรม การเวียนว่ายตายเกิด เป็นต้น (Sullivan, 1987; Sheikh & Sheikh, 1989) แม้ในปัจจุบันบทบาทการเยียวยารักษาตามแนวทางศาสนาจะลดน้อยลง อันเนื่องจากการแพทย์สมัยใหม่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนมากมุ่งหวัง

ความสบายใจ ที่การแพทย์สมัยใหม่ไม่สามารถตอบใจชีวิตของพวกเขาได้ทั้งหมด ศาสนาจึงมีอิทธิพลทางจิตใจของประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน (Sullivan, 1987; Heinze, 1988; Sheikh and Sheikh, 1989)

นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส อีมิลี เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) (อ้างถึงใน สุภาพร อาจเดช , 2544) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างศาสนาและสังคมว่า “ศาสนามีส่วนประกอบด้านสังคม และสังคมมีส่วนประกอบด้านศาสนา การที่สมาชิกของสังคมมีความเชื่อทางศาสนาเหมือนกัน มีผลทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นภายในสังคม และขณะเดียวกันความเชื่อที่เหมือนกันนี้ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและสังคมจึงมีลักษณะเหมือนลูกโซ่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เดอร์ไคม์ยังเน้นให้เห็นถึงหน้าที่ของความเชื่อศาสนาต่อสังคมในด้านการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และได้นำเสนอว่าการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญของศาสนา ศาสนาเป็นการแสดงออกของความเชื่อเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม และความเชื่อที่เป็นส่วนร่วม มนุษย์รู้สึกถึงความสำคัญและคุณค่าในกลุ่มทางสังคม พิธีกรรมและความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ของสังคม

นอกจากนั้น เดอร์ไคม์ยังได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ระบบ คือ ศาสนา และความเชื่อทางเวทมนต์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามศาสนา โดยเขาได้กล่าวว่า “เวทมนต์คาถามีลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล (Individualistic) และไม่สามารถเชื่อมโยงผู้เชื่อหรือผู้ปฏิบัติกับชุมชนทางจิตใจ (Moral Community)” (อ้างถึงใน สุภาพร อาจเดช, 2544)

ยังมีนักมานุษยวิทยาอีกท่านหนึ่ง คีซซิง (Keesing) (1981) ได้อธิบายถึงหน้าที่ของศาสนาต่อสังคมว่ามี 3 ประการคือ ศาสนาทำหน้าที่อธิบายและตอบความสงสัยของมนุษย์ ศาสนาทำหน้าที่สนับสนุน เป็นพลังที่รักษาระเบียบในสังคมมนุษย์ รักษาจริยธรรม และทำหน้าที่เพิ่มขวัญกำลังใจ

ศาสนาทำให้ผู้คนในสังคมคลายความเครียด ความวิตกกังวล ลดความขัดแย้งทางจิตใจ หรืออารมณ์ อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมั่น และความหวังในการดำเนินชีวิตให้แก่คนในสังคม ตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ ช่วยแก้ปัญหาความคับข้องใจ ความกดดัน และความขัดแย้งในจิตใจ เสริมสร้างความเชื่อมั่น และกำลังใจให้แก่มนุษย์ (สุภาพร อาจเดช , 2544) สำหรับในส่วนของผู้ที่ทำหน้าที่ในการเยียวยาจิตใจนั้นมีหลายวิธีโดยส่วนใหญ่ใช้พิธีกรรมต่างๆ

ประกอบการเยียวยารักษาซึ่งมีทั้งพิธีกรรมทางศาสนาผสมผสานความเชื่อทางไสยศาสตร์ จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นการยากที่จะแยกศาสนาและความเชื่อออกจากกัน เพราะทั้งสองสิ่งได้กลมกลืนกลายเป็น "วัฒนธรรมชาวบ้าน" ที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลทางด้านจิตใจได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาครอบครัว ในเรื่องของการเจ็บป่วย ความสูญเสียและทางด้านเศรษฐกิจ (Peltzer, 1997)

ศาสนาจึงเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งช่วยผ่อนคลายหรือบรรเทาความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ ช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนระงับความผิดหวังปวดร้าวและความเจ็บปวดในการดำรงชีวิตประจำวัน ช่วยบำรุงขวัญของประชาชน ดังนั้นคุณค่าของศาสนา คือ เป็นสถาบันเชื่อมโยงคนกับสังคมเข้าด้วยกัน ช่วยผ่อนคลายความรุนแรงหรือคลายความเครียด ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์บางอย่างในชีวิต เป็นสิ่งที่ให้ความหวัง ความเชื่อมั่นบำรุงขวัญแก่มนุษย์ (นวรรตน์ สุวรรณผ่อง, 2524)

พระไพศาล วิสาโล (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) กล่าวว่า ผู้ที่ประสบกับความทุกข์จะยอมรับความจริงอันเจ็บปวด และพร้อมจะอยู่กับความเป็นจริงในปัจจุบัน เป็นขั้นตอนสำคัญในการช่วยให้เขาปรับตัวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ผู้ที่มีศรัทธามั่นคงในศาสนามีแนวโน้มที่จะยอมรับความจริงอันเจ็บปวดได้ง่ายกว่า เช่น พุทธศาสนิกชนอาจมองว่าการสูญเสียเป็นเรื่อง "อนิจจัง" หรือเป็นเรื่องของบุญกรรม ส่วนชาวมุสลิมหรือชาวคริสต์อาจมองว่าเป็นพระประสงค์ของพระเจ้า ดังนั้นศาสนาเป็น "ทุนทางสังคม" ที่ยังมีพลังในการเยียวยารักษาจิตใจของผู้ที่ประสบกับความทุกข์ในชีวิต จึงไม่ควรที่จะมองข้าม ผู้ที่ประสบกับความทุกข์จะเข้าถึงสภาวะดังกล่าวได้ ต้องอาศัยเวลาและการชี้แนะที่เหมาะสม รวมทั้งการใคร่ครวญชีวิตจิตใจของตนเองอย่างลึกซึ้งโดยอาศัยการทำสมาธิภาวนาหรือการปฏิบัติตามแนวทางศาสนาของตน ทั้งนี้พึงตระหนักว่าความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการสั่งสอนหรือการยึดยึดความเห็นลงไป แต่เป็นการอยู่กับบุคคลที่ประสบกับความทุกข์ด้วยความเข้าใจ และเชื้อให้เขาเข้าใจความจริงที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานทางศาสนาตามความสามารถของบุคคลนั้น

การเยียวยาทางจิตใจตามแนวทางศาสนาไม่ได้หยุดเพียงการรักษาประชาชนให้รู้สึกสบายใจ หมดทุกข์เท่านั้น แนวทางศาสนายังมุ่งพัฒนาจิตใจประชาชนให้มุ่งสูงสุดมุ่งหมายในศาสนาที่ประชาชนนับถือ เช่น ศาสนาคริสต์สอนให้ชาวคริสต์มีความรัก ความเสียสละต่อกัน ศาสนา

อิสลามสอนให้ชาวมุสลิมมีศรัทธาในพระเจ้า ปฏิบัติตามแนวทางคำสอนที่พระเจ้ามอบให้ เมื่อศาสนิกชนปฏิบัติตามพวกเขาจะได้รับความเมตตาจากพระเจ้าให้กลับเข้าสู่ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ในวันสิ้นโลก เป็นต้น แนวคำสอนทางศาสนาจึงไม่ใช่เพียงแค่การเยียวยาทางจิตใจจากความทุกข์ไปสู่ความสุข แต่เป็นการพัฒนาจิตใจจากความทุกข์สู่ความสงบหรือความเข้าใจในชีวิตตามแนวคำสอนในแต่ละศาสนา

ความเข้าใจในชีวิต และความสงบที่เกิดขึ้นแผ่ขยายใจออกสู่การพัฒนาและการยกระดับจิตใจของตนไปสู่ความเห็นใจในเพื่อนผู้ร่วมทุกข์ภัยเดียวกันจนสามารถมองข้ามความแตกต่างในทางฐานะ เชื้อชาติ และศาสนา การเห็นชัดในความไม่เที่ยงทำให้ลดความยึดติดในสิ่งที่ตัวเราของเรา และหันมาใส่ใจในการทำประโยชน์กับชุมชนและสังคมมากขึ้น การจะแปลงให้เป็นโอกาสเหล่านี้จะต้องอาศัยเครื่องมือสำคัญ คือ การพัฒนาจิตใจตามแนวทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม (พระไพศาล วิสาโล, ม.ป.ป.)

2.2 การเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพระพุทธศาสนากับการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานวัฒนธรรมในด้านจิตใจแก่คนไทยโดยตรง วัดจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (บรรพต วีระชัย, 2523; Heinze, 1951) พระสงฆ์เปรียบเหมือนนักจิตวิทยาที่คอยช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาชีวิตบนพื้นฐานคำสอนทางพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาว่าด้วยเรื่องของชีวิต ชีวิตคืออะไร ชีวิตเป็นอย่างไร ชีวิตเป็นไปอย่างไร ชีวิตควรเป็นไปอย่างไร ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ชีวิตมีทั้งส่วนของกายและจิตใจที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การดำรงชีวิตของมนุษย์แสดงออกมาเป็นลักษณะทางกายภาพ ที่เป็นรูปธรรม แต่ในความเป็นจริง ทุกช่วงเวลาของชีวิต กระบวนการทางจิตใจได้ทำงานอยู่ตลอดเวลา และแสดงออกมาภายนอกของมนุษย์ พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับจิตใจ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ส่วนคาถาธรรมบท วรรคที่ 1 เริ่มต้นด้วย “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ” เพื่อสร้างความเข้าใจชีวิตให้เกิดขึ้นแสดงออกมาทางกายกรรมและวจีกรรม คือ ทางกายและทางวาจา

1. ความหมายของชีวิต

พระธรรมปิฎก (2546) กล่าวว่า พุทธธรรมมองเห็นสิ่งทั้งหลายในรูปของส่วนประกอบต่างๆ ที่มาประชุมกันเข้า ตัวตนแท้ๆ ของสิ่งทั้งหลายไม่มี เมื่อแยกส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกันเข้านั้นออกไปให้หมดก็จักไม่พบตัวตนของสิ่งนั้นเหลืออยู่ เมื่อมองเห็นสภาพของสิ่งทั้งหลายในรูปของการประชุม พุทธธรรมจึงต้องแสดงต่อไปว่า ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านั้นเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เมื่อพระพุทธานุภาพให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเรื่องชีวิต โดยเฉพาะในด้านจิตใจ การแสดงส่วนประกอบต่างๆ จึงต้องครอบคลุมทั้งทางกายและจิตใจ

การแสดงส่วนประกอบต่างๆ ของชีวิต คือ ชันฐ์ 5 (The Five Aggregates) ซึ่งปรากฏในพระสูตร โดยวิธีแบ่งแบบชันฐ์ 5 นั้นพุทธธรรมแยกแยะชีวิตออกเป็นส่วนประกอบต่างๆ 5 ประเภท เรียกทางธรรมว่า เบญจชันฐ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) คือ

1). *รูป* (Corporeality) ได้แก่ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกาย หรือสสารและพลังงานฝ่ายวัตถุ พร้อมทั้งคุณสมบัติ และพฤติกรรมต่างๆ ของสสารพลังงานเหล่านั้น

2). *เวทนา* (Feeling or Sensation) ได้แก่ ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาททั้ง 5 และทางใจ ภาษาธรรมเรียกว่า การเสวยอารมณ์ หรือการเสพรสของอารมณ์ คือความรู้สึกต่อสิ่งที่ถูกรับรู้ซึ่งจะเกิดทุกครั้งที่มีการรับรู้ เป็นความรู้สึกสุข สบาย ภูมิใจ ชื่นใจ หรือทุกข์ บีบคั้น หรือไม่ก็เฉยๆ ดังนั้น เวทนาเป็นกิจกรรมของจิตในขั้นรับ กล่าวคือเกี่ยวข้องกับผลที่อารมณ์มีต่อจิตเท่านั้น ยังไม่ใช่ฝ่ายกระทำต่ออารมณ์ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์จะเห็นว่า เวทนามีความสำคัญมากเพราะเป็นสิ่งเสาะแสวงหา อยากได้ อยากมี อยากเป็นเพื่อเกิดสุขเวทนา และเป็นสิ่งเกลียดกลัวเลียงหนีเมื่อเกิดทุกข์เวทนา มนุษย์เมื่อเกิดการรับรู้ขึ้น (วิญญาณ) เวทนาเกิดพร้อมกันให้แสดงจิตว่าสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ

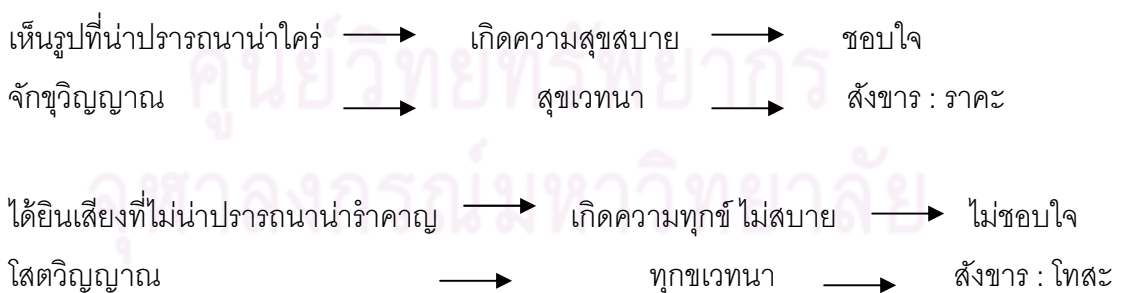
3). *สัญญา* (Perception) ได้แก่ความกำหนดได้ หรือหมายรู้ คือ กำหนดรู้อาการเครื่องหมายลักษณะต่างๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์ (สิ่งที่จิตรับรู้โดยอาศัยทวารทั้ง 6) นั้นๆ ได้

เช่น ลักษณะทรวดทรง สี สันฐาน ฯลฯ ตลอดจนชื่อเรียก และสมมุติบัญญัติต่างๆ เป็นต้น การหมายรู้หรือกำหนดรู้นี้อาศัยการจับ หรือเทียบเคียงระหว่างประสบการณ์หรือความรู้เก่ากับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ ถ้าประสบการณ์ใหม่ตรงกับประสบการณ์เก่า เช่น พบคนที่เคยเจอกันมาก่อนแล้ว เป็นต้น อย่างนี้เรียกว่า จำได้ ถ้าประสบการณ์ใหม่ไม่ตรงกับประสบการณ์เก่า ย่อมนำเอาประสบการณ์เก่าที่มีอยู่แล้วมาเทียบเคียงว่าเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันแล้วหมายรู้สิ่งนั้นตามคำบอกเล่า อย่างนี้เรียกว่ากำหนดหมายหรือหมายรู้ รวมความแล้วสัญญาคือกระบวนการเรียกเก็บ รวบรวม และสังสมข้อมูลของการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์สำหรับความคิดนั่นเอง ซึ่งสัญญาเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แต่ในเวลาเดียวกันก็มีโทษมิใช่น้อย เพราะมนุษย์จะยึดติดตามสัญญาทำให้สัญญาเป็นเครื่องกีดกันกำบังตนเอง ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความจริงแท้ที่อยู่ลึกและละเอียดอ่อนของชีวิต

4. *สังขาร (Mental Formation or Volitional Activities)* ได้แก่องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่างๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่จิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลางๆ ประสงค์การตรึงตรองนึกคิดในใจ และแสดงออกทางกายวาจา ให้เป็นไปต่างๆ เป็นที่มาของกรรม (การกระทำ) เรียกกรรมอย่างง่าย ๆ ว่า เครื่องปรุงของจิต เครื่องปรุงของความคิด หรือเครื่องปรุงของกรรม

5. *วิญญาณ (Consciousness)* ได้แก่ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้ง 5 และทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย และความรู้อารมณ์ทางใจ เป็นเหมือนประตูหน้าต่างในการรับรู้ของมนุษย์ เพื่อองค์ธรรมอื่นจะเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังแผนภาพตัวอย่าง

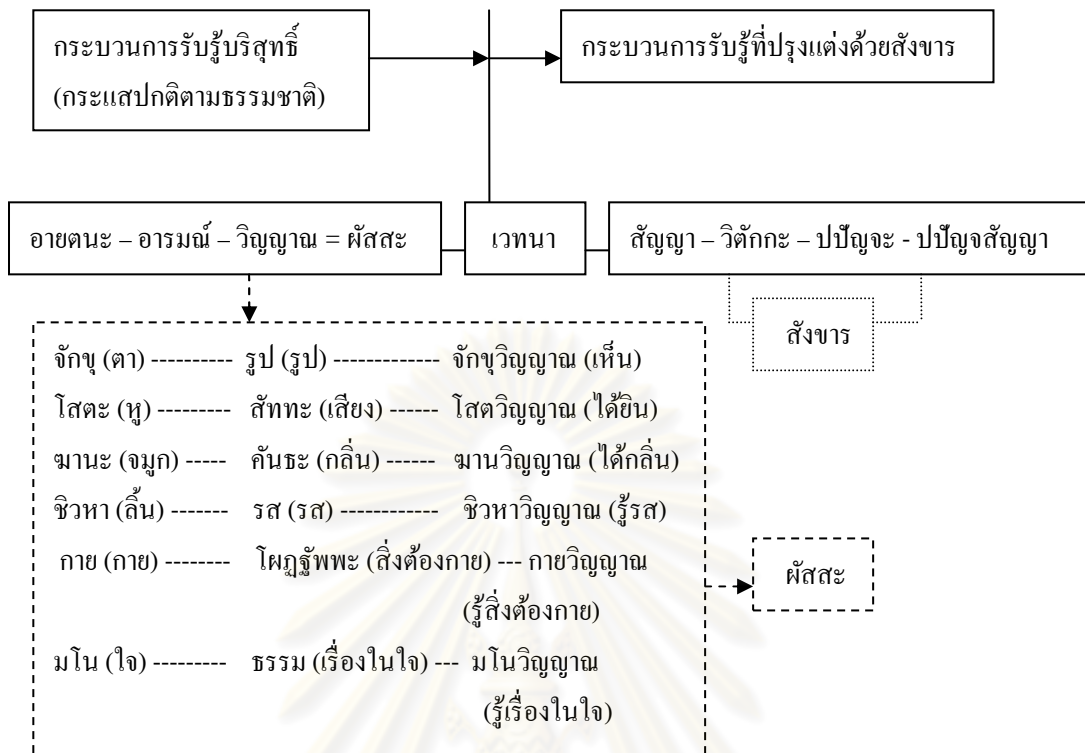
ภาพที่ 2 แสดงรูปกระบวนการรับรู้สิ่งรอบข้างเกิดเป็นความรู้สึกและความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่รับรู้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

จากแผนภาพความสุขและความทุกข์ในทางพุทธศาสนาไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริง เพราะยังเป็นสิ่งรบกวนจิตใจมนุษย์ ความสุขอันเกิดจากได้มองเห็นสิ่งสวยงามเกิดการปรุงแต่งจิตใจ เป็นความชอบน้อมจิตให้เข้าไปหาสิ่งนั้น ในขณะที่ความทุกข์เกิดจากการได้ยินเสียงที่น่ารำคาญ ไม่ชอบอยากหลีกเลี่ยง ทั้งสองเป็นสภาวะใจที่ยังกระเพื่อมเหมือนดังบ่อน้ำที่นิ่งสงบแต่มีคนโยนหินลงมาทำให้บ่อน้ำเกิดกระเพื่อมไม่นิ่งเหมือนเดิม ชีวิตของมนุษย์เปรียบเหมือนบ่อน้ำที่กระเพื่อมอยู่ตลอดเวลา บางคนไม่รู้ตัว บางคนรู้ตัวแต่ไม่รู้จะทำให้สงบได้อย่างไรเมื่อกระบวนธรรมขั้น 5 เกิดขึ้นย่อมตามมาด้วยความสุขและความทุกข์ หรือเฉยๆ อยากรู้ก็ตามไม่ว่าจะเป็นสภาวะใด เมื่อมนุษย์ยังมีความยึดมั่นในขั้นทั้ง 5 นั่นคือความทุกข์ในชีวิต พระพุทธเจ้าตรัสสรุปว่า อูปาทานขั้น 5 เป็นทุกข์ ดังพุทธพจน์

“ภิกษุทั้งหลาย นี่คือนุชอริยสังข์ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งรักเป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็ทุกข์ โดยย่ออูปาทานขั้น 5 เป็นทุกข์” (วินย.4/14/18 อ้างถึงใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

ขั้น 5 เป็นส่วนประกอบกันขึ้นเป็นชีวิต การเกิดขึ้นของขั้นทั้งหมดมีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นี้เกิดภายในจิตใจของมนุษย์ และการเกิดขึ้นของขั้น 5 มนุษย์ยังต้องมีส่วนสัมพันธ์กับโลก หรือสิ่งรอบตัวมนุษย์เป็นการรับรู้โลกภายนอกของมนุษย์ เกิดเป็นโลกภายในของมนุษย์เองที่รับรู้สิ่งรอบข้างและแสดงออกมาทางกายภาพ คือ วาจาและกายโดยมีจิตใจเป็นผู้นำ

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 แสดงรูปกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

กระบวนการรับรู้โลกภายนอกของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบริสุทธิ์เป็นกระแสปกติธรรมดาที่เกิดขึ้น เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้าง มนุษย์มีสิ่งรับรู้ที่เรียกว่า อายตนะภายใน เป็นเหมือนเครื่องมือสำหรับรับรู้ อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งอายตนะทั้งหกจะมีคู่ของมัน เป็นสิ่งที่ถูกรับรู้สำหรับแต่ละอย่างโดยเฉพาะ สิ่งที่ถูกรับรู้ เรียกว่า อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งต้องกาย และสิ่งที่ใจนึก ซึ่งภาษาธรรมเรียกว่า “อารมณ์” แปลว่า สิ่งอันเป็นที่สำหรับจิตมาหน่วงอยู่ หรือ สิ่งสำหรับยึดหน่วงของจิต หรือสิ่งที่ถูกรู้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) เมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกกระทบก่อให้เกิดความรู้ในแต่ละด้านขึ้น เรียกว่า “วิญญาณ” คือ รู้อารมณ์ ซึ่งมี 6 อย่างเท่ากับอายตนะ ดังแผนภาพด้านบน อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของการรู้อารมณ์ หรือวิญญาณในแต่ละด้าน มนุษย์ต้องมีความใส่ใจ ความกำหนดใจ ประกอบอยู่ด้วย วิญญาณนั้นจึงจะเกิดขึ้น เมื่อทั้งสามได้เกิดขึ้นพร้อมกันเกิดเป็นภาวะที่เรียกว่า “ผัสสะ” หรือ “สัมผัส”

ผัสสะเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการรับรู้ เมื่อผัสสะเกิดขึ้นแล้ว กระบวนการธรรมก็ดำเนินต่อไปเริ่มแต่ความรู้สึกต่ออารมณ์ที่รับรู้เข้ามา (เวทนา) ภาษาธรรมเรียกว่า การเสวยอารมณ์หรือ

การเสพรสอารมณ์ คือความรู้สึกต่ออารมณ์ที่รับรู้เข้ามานั้นเป็นไปอย่างไร สุขสบาย ไม่สบาย หรือเฉยๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือถ้าแบ่งลงละเอียด คือ 1. สุข ได้แก่ สบายกาย 2. ทุกข์ ได้แก่ ไม่สบายกาย 3. โสมนัส ได้แก่ สบายใจ ชื่นใจ 4. โทมนัส ได้แก่ ไม่สบายใจ เสียใจ และ 5. อุเบกขา ได้แก่ เฉยๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ กระบวนการรับรู้สิ่งที่เข้ามาในชีวิตในขั้นนี้เป็นลักษณะปกติธรรมดาของธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน อย่างไรก็ตามกระบวนการรับรู้โลกภายนอกในส่วนที่สองสามารถเกิดขึ้นกับมนุษย์ตามมา เมื่อมนุษย์ยังมีความหลงผิด ไม่เข้าใจความจริงแห่งชีวิต (อวิชชา) หรือภาษาธรรมเรียกว่าเกิด “สัมมาทิฐิ” ซึ่งการรับรู้ในส่วนนี้ ในพระพุทธศาสนา คือสภาวะที่เป็นปัญหาเข้ามากระทบจิตใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

กระบวนการรับรู้ที่ปรุงแต่งด้วยสังขาร กระบวนการรับรู้ที่ต่อเนื่องเมื่อเกิดเวทนา จะเกิดสภาวะที่บีบคั้นให้บิดเบือนและเอนเอียงไปจากความเป็นจริง ดังเช่น เมื่อรับรู้อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดความรู้สึกสุขสบายชื่นใจ (เวทนา) อยากได้ (ตัณหา) เมื่ออยากได้ ก็ติดใจพัวพันจนถึงขั้นยึดติดถือมั่น (อุปาทาน) ไม่อาจวางลงได้ ทั้งที่ความเป็นจริงไม่อาจถือเอาไว้ได้ เพราะสิ่งนั้นผ่านพ้นหมดแล้ว จากนั้น เกิดความครุ่นคิดสร้างภาพต่างๆ ที่จะให้ตนอยู่ในภาวะครอบครองอารมณ์ อันให้เกิดสุขเวทนานั้น พร้อมทั้งคิดปรุงแต่งสร้างวิธีการที่จะให้ได้อารมณ์ แล้วลงมากทำการต่างๆทางกายและวาจา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลที่ต้องการเพื่อจะได้เวทนาที่ชอบใจยิ่งขึ้นไปอีก เป็นความสุขความทุกข์แบบซับซ้อนแรงสูงอันเกิดขึ้นจากตัวมนุษย์เอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

ดังแผนภาพ เมื่อเกิดเวทนาย่อมมีความนึกคิดได้มากมายที่ทำให้เกิดกิเลส (วิตกกะ) เช่น ชอบใจ ไม่ชอบใจ หวงแหน วิชา เป็นต้น ปนเปไปกับความคิดนั้น ในขณะที่ ปัญญา หมายถึง อากาโรที่คลอเคลียพัวพันอยู่กับอารมณ์นั้น และคิดปรุงแต่งไปต่างๆ ด้วยแรงตัณหา มานะ และทิฐิ ผลักดัน หรือเพื่อสนองตัณหา มานะ และทิฐิ คือปรุงแต่งในแง่ที่จะเป็นของตน ให้ตัวตนเป็นนั่นเป็นนี่ หรือเป็นไปตามความเห็นของตน จึงทำให้เกิดเป็นบัญญัติสัญญา สอดคล้องกับที่ท่านพุทธทาส (2550) เรียกว่า “ตัวกู ของกู” อันมีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรือตัวเรา มีอวิชชา ความไม่รู้ และไม่เข้าใจถึงความจริงของชีวิต ที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่มีตัวตน ภาษาธรรม คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา รวมเป็นกฎธรรมชาติ “ไตรลักษณ์” อันเป็นไปตามธรรมชาติของชีวิตที่ควรจะเป็น เมื่อมนุษย์มีอวิชชา ชีวิตที่ควรจะเป็นไปตามธรรมชาติย่อมเกิดความขัดแย้ง กลายเป็นความทุกข์ขึ้นในชีวิตของมนุษย์

ท่านพุทธทาส (2550) เรียกอาการเช่นนี้ว่า “โรคทางวิญญาณ” ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องประสบเพราะโรคทางวิญญาณ คือ สิ่งที่ปรากฏในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้างโดยมีฐานความเข้าใจบิดเบือนไปจากความจริงของชีวิต (อริยชา) มนุษย์จึงกลายเป็น คนไข้ของอริยชา

2. ความทุกข์ในมุมมองทางพระพุทธศาสนา

อริยสัจ 4 เป็นหมวดธรรมที่อยู่ในธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงแสดง 84,000 พระธรรมขันธ์ วิถีชีวิตของมนุษย์ คือ อริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ข้อธรรมะทุกข้อล้วนมีความลึกซึ้งและแฝงไปด้วยความหมายแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในแต่ละวันมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัวบนโลกใบนี้ ทุกคนต่างดำเนินตามวิถีแห่งอริยสัจ 4

เงินตรา การงาน ความสุขสบาย การแข่งขัน มลภาวะทางเสียง อากาศ รถติด ความต้องการปัจจัยสี่ และอื่นๆ อีกมากมายที่มนุษย์ต่างดิ้นรนบ้างให้ได้มา บ้างหลีกเลี่ยง สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายนอกตัวมนุษย์ แต่มนุษย์รับรู้และเกิดกระบวนการภายในจิตใจ ภายวาทจึงแสดงออกไปโดยมีใจเป็นหางเสือ เกิดเป็นทุกข์

ความทุกข์ในอริยสัจมีความหมายว่า สภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ สภาวะของสิ่งทั้งหลายที่ตกอยู่ในกฎธรรมดาแห่งความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ซึ่งประกอบด้วยภาวะบีบคั้น กดดัน ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ในตนเอง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่อาจจะให้ความพึงพอใจเต็มอิมแท้จริง พร้อมทั้งจะก่อปัญหา สร้างความทุกข์ขึ้นมาได้เสมอ ทั้งที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดเป็นปัญหาขึ้นมา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) ความทุกข์นั้นเกิดจากความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) ในความมีความเป็น ยึดในขันธห้า สร้างเป็นตัวกูของกู ซึ่งประกอบด้วยรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ รวมเรียกว่า นามรูป เกิดเป็นกระบวนการธรรมปฏิบัติสมุปปาท

สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ เป็นต้นเหตุ ดังความที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์สมุทัย อริยสัจ คือต้นเหตุที่ทำให้มีภพใหม่ ประกอบด้วยความเพลิดและความคิดในใจ ความเพลิดเพลิด

อยู่ในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา¹” ดังนั้น สมุทัย จึงมีความหมาย เหตุเกิดแห่งทุกข์ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง โดยอาการที่มีเราซึ่งจะเสพเสวย ที่จะได้จะเป็น จะไม่เป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความเร่าร้อน ร่ารอน กระวนกระวาย ความหวงแหน เกลียดชัง หวั่นกลัว หวาดระแวง ความเบื่อหน่าย หรือความคับข้องติดขัดในรูปใดรูปหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ไม่อาจปลดปล่อยโล่งเบา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) กระบวนการในวงจรปฏิจسسุมุปาทจะทำให้เห็น ขั้นตอนทีละเล็กละน้อยของเหตุปัจจัยแห่งทุกข์

การเข้าใจความทุกข์จะต้องรู้ถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างวงจรปฏิจسسุมุปาท เป็นกระบวนการแห่งการเกิดทุกข์ (พุทธทาสภิกขุ, 2550) ดังนี้

1. เพราะอวิชชาเป็นปัจจัยจึงเกิดสังขาร
2. เพราะสังขารเป็นปัจจัยจึงเกิดวิญญาณ
3. เพราะวิญญาณเป็นปัจจัยจึงเกิดนามรูป
4. เพราะนามรูปเป็นปัจจัยจึงเกิดอายตนะหก
5. เพราะอายตนะหกเป็นปัจจัยจึงเกิดผัสสะ
6. เพราะผัสสะเป็นปัจจัยจึงเกิดเวทนา
7. เพราะเวทนาเป็นปัจจัยจึงเกิดตัณหา
8. เพราะตัณหาเป็นปัจจัยจึงเกิดอุปาทาน
9. เพราะอุปาทานเป็นปัจจัยจึงเกิดภพ
10. เพราะภพเป็นปัจจัยจึงเกิดชาติ
11. เพราะชาติเป็นปัจจัยมีชรา มีมรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ซึ่งเป็นความทุกข์ทั้งสิ้นเกิดขึ้น

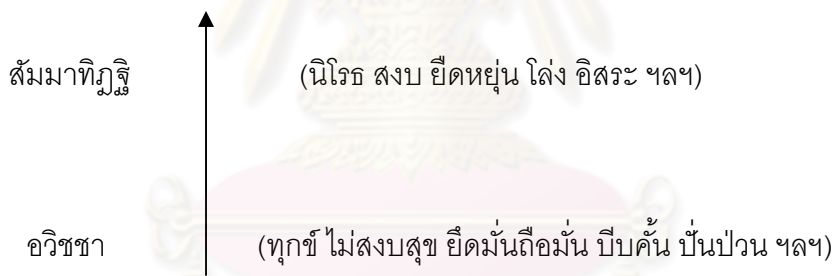
แสดงให้เห็นถึงการเกิดความทุกข์ เรียกว่า “ปฏิจسسุมุปาทฝ่ายสมุทยวาร” ที่เกิดเป็นวงจรปฏิจسسุมุปาทขึ้นเมื่อมนุษย์รับรู้หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว และมนุษย์ได้ให้ความหมายกับสิ่งที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย จึงเกิดสังขารปรุงแต่งขึ้นทางกาย วาจาและใจ เป็นวิญญาณและสร้างรูปนามที่เป็นทุกข์ขึ้นมาเรื่อยๆ จนครบวงจร วงจรปฏิจسسุมุปาทไม่ใช่เพียงการวิเคราะห์ทางธรรมะที่ซับซ้อนและลึกซึ้งโดยมีภาษาธรรมที่เข้าใจยากเท่านั้น แต่ทุกๆ ขณะจิตแห่งการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เกิดปฏิจسسุมุปาทขึ้นมาหลายครั้ง มนุษย์ที่เข้าใจปฏิจسسุมุปาทก็จะมี

¹ กามตัณหา หมายถึง ความทะยานอยากในการสนองความต้องการอายตนะทั้ง ๕ ภวตัณหา หมายถึง อยากเป็นนั่นอยากเป็นนี่ วิภวตัณหา หมายถึง ไม่อยากเป็นนั่นเป็นนี่ อยากพรากรพันดับสูญไปเสีย

สติตามกำหนดทัน ในขณะที่คนที่ไม่มีความเข้าใจจะเพลิดเพลिनไปกับกิเลสที่แฝงอยู่ในทุกสิ่งที พวกเขาปฏิบัติสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มนุษย์ชอบหรือไม่ชอบ

ความทุกข์ในปัจจุสมุปบาทนั้นต้องมีตัวกูของกู คือ ความยึดมั่นถือมั่น ไม่ว่าจะเรื่องนั้นจะเป็น บุญ บาป หรือเฉยๆ ไม่หวั่นไหว ถ้ามนุษย์ตกหลุมเข้าไปยึดไปเกี่ยวมั่นไว้แล้ว วงจรปัจจุสมุปบาท ย่อมเกิดขึ้น การตัดวงจรปัจจุสมุปบาท คือการสลายซึ่งอวิชชา แทนที่ด้วยความเข้าใจชีวิตและโลก ตามความเป็นจริง คือมีสัมมาทิฐิเข้ามาแทนที่

ทุกขนิโรธ คือ การที่ตัณหานั้นแลดับไปได้ด้วยการสํารอกออกหมดไม่มีเหลือ การสละเสียได้ สลัดออกพ้นไปได้ ไม่ห่วงเหนี่ยวพวงพัน พระธรรมปิฎก (2546) กล่าวไว้ว่า ทุกขนิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชาสํารอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาย้อมใจหรือดูดลากไป ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย ความเบื่อหน่าย หรือความคับข้องติดขัด ประสบกับ ความสงบ ผ่องใส เบิกบาน ที่เรียกว่า “ปัจจุสมุปบาทฝ่ายนิโรธวาร” คือฝ่ายดับแห่งทุกข์ (เมื่อ อวิชชาดับ สังขารดับ ... ชรามรณะดับ)

ภาพที่ 4 ภาพแสดงภาวะทุกข์ไปสู่ภาวะนิโรธ (โสรัจ โพิธแก้ว, 2545 อ้างถึงในยุวดี เมืองไทย, 2551)

มรรค แปลว่า ปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งปัญหา ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือทางประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลางซึ่งดำเนินไปถึงนิโรธ อาศัยองค์ประกอบทั้งแปดอย่างทำหน้าที่เสริมและประสานให้ สอดคล้องพอเหมาะพอดี มรรคมีความหมายครอบคลุมการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามทั้งหมด เป็น ลักษณะของความถึงพร้อมด้วยไตรสิกขา คือปัญญา (มีความเห็นและความคิดถูกต้อง) ศีล (มี วาจา การกระทำ การเลี้ยงชีพ และมีความเพียรพยายามในทางที่ถูกต้อง) และสมาธิ (ความมีสติ และความตั้งใจมั่นในทางที่ถูกต้อง) (ยุวดี เมืองไทย, 2551) อันประกอบด้วย

- 1). **สัมมาทิฐิ** คือ ความเห็นชอบ หมายถึง การมีทัศนะ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ทัศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ตั้งงามถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยสอดคล้องกับความเป็นจริง หรือตรงตามสภาวะ
- 2). **สัมมาสังกัปปะ** คือ ความดำริชอบ หมายถึง ความคิด การดำริไตร่ตรอง หรือคิดการต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้าหมองชุ่มมัวเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ประโยชน์สุข
- 3). **สัมมาวาจา** คือ วาจาชอบ หมายถึง การพูด หรือการแสดงออกทางวาจา ที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น ตรงตามจริง ไม่โกหกหลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อเลื่อนลอย แต่สุภาพนิมนวลชวนให้เกิดไมตรีสามัคคีกัน ถ้อยคำที่มีเหตุผล เป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อประโยชน์
- 4). **สัมมากัมมันตะ** คือ การกระทำชอบ หมายถึง การกระทำที่ตั้งงาม สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ตั้งงาม ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยดี ทำให้สังคมสงบสุข
- 5). **สัมมาอาชีวะ** คือ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพในทางที่ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 6). **สัมมาวายามะ** คือ ความเพียรชอบ หมายถึง การเพียรพยายามในทางที่ตั้งงามชอบธรรม คือเพียรหลีกเลี่ยงป้องกันสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรละเลิกกำจัดสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งที่ดีงามหรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มพูน เจริญออกงามยิ่งขึ้นไป
- 7). **สัมมาสติ** คือ ความระลึกชอบ หมายถึง การมีสติกำกับตัว คุมใจไว้ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้น ระลึกได้ถึงสิ่งที่ตั้งงาม สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ หรือธรรมที่ต้องใช้ในเวลานั้น ๆ เวลานั้น ๆ ไม่หลงไหลเลื่อนลอย ไม่ละเลย หรือปล่อยตัวเผอเรอ โดยเฉพาะสติที่กำกับทันต่อพฤติกรรมทางร่างกาย ความรู้สึก สภาพจิตใจ และความนึกคิดของตน ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เข้ายวน หรือยั่วยามาฉุดกระชากให้หลุดหลงเลื่อนลอยไปเสีย

8). **สัมมาสมาธิ** คือ ความตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงาน หรือในสิ่งที่กำหนดได้สม่ำเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก หวั่นไหว บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็ง ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมที่จะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี

วงจรความสอดคล้อง เสริมประสานกันของมรรค 8 มีสัมมาปฏิภาณเป็นแกนหลักที่มีความสำคัญทำให้เกิดการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ถูกต้องตามความจริง กล่าวคือ เมื่อมีความเห็น ความเชื่อ ที่ถูกต้องดีงามสอดคล้องกับความเป็นจริง การยึดมั่น คาดหวัง ปรรอณาให้ทุกสิ่งเป็นไปตามใจตนจะลดลงหรือขาดไป เกิดปัญญาที่จะเห็นและขจัดหรือลดความคาดหวังที่นำปัญหาในจิตใจให้เกิดขึ้นได้สลายไป

3. ปัจจัยน้อมนำให้เกิดสัมมาปฏิภาณ

สัมมาปฏิภาณมีปัจจัยน้อมนำ 2 อย่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543 อ้างถึงใน ยุวดี เมืองไทย, 2551) คือ “บุพนิมิตแห่งมัชฌิมา” ประกอบด้วย ปัจจัยช่วยเหลือจากภายนอก ที่เรียกว่า “ปรโตโฆชะ” และการรู้คิดพิจารณาจากภายใน ที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1. **ปัจจัยภายนอก** คือ **ปรโตโฆชะ** เป็นเสียงจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น เป็นปัจจัยทางสังคมที่คอยเอื้อให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อชีวิต บุคคลผู้มีความประพฤติเหมาะสม สามารถทำหน้าที่เป็นปรโตโฆชะที่ดี มีคุณภาพสูง มีคำเรียกเฉพาะว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งมีคุณสมบัติ 7 ประการ ได้แก่

- (1) **ปิโย** แปลว่า น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
- (2) **ครุ** แปลว่า น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกขอบคุนใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
- (3) **ภาวนีโย** แปลว่า น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ นายกอง ควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ่ยอ้าง และรำลึกถึง ด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

- (4) วัตถุประสงค์ แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
- (5) วจนักขโม แปลว่า ทนต่อถ้อยคำ คือ รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ได้ และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตน พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือน อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์
- (6) คัมภีร์จะ กะถิง กัตตา แปลว่า แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- (7) โน จัฏฐาเน นิโยชะเย แปลว่า ไม่นำในอสุราน คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

กัลยาณมิตรที่ทำหน้าที่เยียวยาจิตใจผู้อื่นสิ่งสำคัญคือ การเยียวยาพวกเขาต้องทำด้วยความเข้าใจ ดังที่ท่านพระธรรมปิฎกกล่าวว่ (2545) “ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาศรัทธาไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียศรัทธา” หลักพรหมวิหารสี่ประกอบด้วย

- (1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั้งปวง
- (2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์
- (3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใส
- (4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นได้ด้วยปัญญา พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ

2. ปัจจัยภายในคือ โยนิโสมนสิการ แปลว่า ทำในใจโดยแยบคาย หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น เป็นการคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิต

ดังนั้น สิ่งสำคัญของอริยสัจ คือ การรู้และทำหน้าที่ต่ออริยสัจแต่ละข้อให้ถูกต้อง ที่เรียกว่า กิจในอริยสัจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) ซึ่งมีดังนี้

1. ทุกข์ คู่กับกิจคือ ปริณญา หมายความว่า เป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้ ดังนั้นทุกข์และธรรมทั้งหลายที่อยู่ในจำพวกปัญหาหรือที่ตั้งแห่งปัญหา จึงรวมเรียกว่า ปริณญเณยธรรม (ธรรมที่ควรกำหนดรู้)

2. สมุทัย คู่กับกิจคือ ปหานะ หมายความว่า เป็นสิ่งที่ควรละหรือกำจัด ดังนั้น ตัณหาและธรรมจำพวกทำให้เกิดปัญหาเป็นสาเหตุของทุกข์ เช่น อวิชชา โภคะ โทสะ อูปาทาน เป็นต้น จึงเรียกรวมว่า ปหาตัพพธรรม (ธรรมที่ควรละ)

3. นิโรธ คู่กับกิจคือ สัจฉิกิริยา หมายความว่า เป็นสิ่งที่ควรทำให้แจ้งหรือควรบรรลุ ดังนั้น นิพพาน และธรรมจำพวกที่เป็นจุดหมายหรือเป็นที่แก้ปัญหาก็เรียกรวมว่า สัจฉิกัตัพพธรรม (ธรรมที่ควรทำให้แจ้ง)

4. มรรค คู่กับกิจคือ ภาวนา หมายความว่า เป็นสิ่งที่ควรเจริญหรือดำเนินการ ดังนั้น มรรค 8 และธรรมทั้งหลายที่เป็นพวกข้อปฏิบัติเป็นวิธีการเพื่อเข้าถึงจุดหมาย จึงรวมเรียกว่า ภาเวตัพพธรรม (ธรรมที่ควรเจริญ)

ความเป็นเนื้อเดียวของอริยสัจ และชีวิตของมนุษย์ ดังที่พระธรรมปิฎกได้แสดงภาพของชีวิตและอริยสัจ 4 ไว้ดังนี้

ทุกข์ – ชีวิตคืออะไร (ชั้น 5, อายุตนะ), ชีวิตเป็นอย่างไร (ไตรลักษณ์)

สมุทัย – ชีวิตเป็นไปอย่างไร (ปัจจุสมุปบาท)

นิโรธ – ชีวิตควรให้เป็นอย่างไร (นิพพาน)

มรรค – ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร (กัลยาณมิตร, โยนิโสมนสิการ, ไตรสิกขาหรือมรรค 8)

อริยสัจ 4 ในแง่ของหมวดธรรมครอบคลุมธรรมะของพระพุทธเจ้าทั้งหมด 84,000 พระธรรมชั้น 5 เพราะธรรมะคือชีวิตและความจริงแห่งสัจจะธรรมของโลก ดังนั้นมนุษย์ควรละที่จะแสวงหาความจริงภายนอก และเข้ามาแสวงหาพื้นที่ภายในจิตใจ ดำเนินชีวิตด้วยการสังเกตภายในใจตนเอง เริ่มที่ละเล็กทีละน้อย จากหายากก็จะค่อยๆ ละเอียดอ่อนและอ่อนโยนมากขึ้น จากการสังเกตที่อาจเหมือนคิดและแบ่งแยกวงจรปัจจุสมุปบาท ก็จะค่อยๆ เป็นเนื้อเดียวกับชีวิต แต่ละวันที่มนุษย์เกิดวงจรปัจจุสมุปบาท หลายครั้ง ก็จะค่อยๆ ลด และแทนที่ด้วยวงจรอริยมรรค และอริยสัจเป็นเนื้อเดียวกับชีวิต

4. วิธีเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธศาสนา

วิธีเยียวยาทางจิตใจแบบพุทธ มีลักษณะสำคัญ 2 อย่าง คือ เป็นการเยียวยาที่เหตุปัจจัยอย่างหนึ่ง เป็นการเยียวยาจิตใจโดยฝีมือของมนุษย์เองอย่างหนึ่ง คือการที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้มนุษย์มองปัญหาของตนที่ตัวมนุษย์เอง ไม่ใช่มองหาเหตุและมองหาทางแก้ไปที่บนฟ้าหรือซัดทอดไปที่โชคชะตา และให้แก้ไขด้วยการลงมือทำด้วยความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ใช่หวังพึ่งการอ้อนวอนหรืออนาคอยโชคเป็นต้น ดังนั้น พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาทังด้านนอกด้านใน ทั้งทางสังคมและจิตใจของบุคคล คือมีคำสอนชั้นศีล เป็นด้านนอก และชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน ในเนื้อหาคำสอนหรือหลักธรรมที่ว่าด้วยการแก้ปัญหาคือจากด้านในหรือด้านจิตปัญญา มีมากกว่าส่วนที่ว่าด้วยการแก้ปัญหาด้านนอก หรือปัญหาทางสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับจิตใจที่จะส่งผลออกมาสู่ภายนอก คือทางกายและวาจา

ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตด้านใน หรือปัญหาทางจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ล้วนๆ คือ มนุษย์ทุกถิ่นฐานกาลสมัย มีธรรมชาติของปัญหาทางจิตใจเหมือนกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546; โสริช โปธิแก้ว, 2553) ธรรมชาติทางจิตปัญญาของมนุษย์ก็ยังคงเป็นเหมือนเดิม คือมนุษย์ยังคงเป็นมนุษย์ที่มีโลก โกรธ หลง รักสุขเกลียดทุกข์ อย่างเดียวกัน ส่วนปัญหาด้านนอกเกี่ยวกับสังคมเป็นส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อยังเป็นมนุษย์ก็มีลักษณะของปัญหาเช่นนั้น แต่ส่วนอื่นๆ นอกจากนั้นเกี่ยวข้องกับปัจจัยอย่างอื่นๆ ในสภาพแวดล้อมซึ่งแตกต่างกันไปในส่วนรายละเอียดได้อย่างมากมายตามกาลและเทศะ โดยอาศัยความเป็นจริงเช่นนี้จึงเป็นธรรมดาอยู่เองและเป็นอย่างที่ควรจะเป็นว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเกี่ยวกับการแก้ปัญหภายในทางจิตปัญญาเป็นหลัก ส่วนการแก้ปัญหภายนอก คำสอนระดับศีลทรงสอนแต่หลักกลางๆ ที่เนื่องด้วยธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ไม่ควรทำร้ายเบียดเบียนกันทั้งทางชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน ด้วยกายหรือด้วยวาจา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น

ปัญหาทางจิตปัญญาเป็นเรื่องลึกซึ้งละเอียดอ่อน เป็นแก่นแท้ของชีวิต อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงปัญหาของมนุษย์ไม่ว่าด้านนอกหรือด้านในก็กระทบถึงกันทั้งหมด และในการแก้ปัญหแต่ละอย่างไม่ว่าด้านนอกหรือด้านใน ชีวิตทุกด้านของมนุษย์ก็ต้องเข้าเกี่ยวข้องด้วยทั้งนั้น ยิ่งมาคำนึงว่าชีวิตด้านในของมนุษย์เป็นหลักยืนอยู่ และเป็นพื้นฐานสำคัญอยู่ในส่วนลึก มีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหภายนอกอย่างมาก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546; โสริช โปธิแก้ว, 2553;

Eisendrath and Muramoto, 2002) เช่น เมื่อจิตใจลุ่มหลงมัวเมา ก็มองปัญหาไม่ตรงตามความเป็นจริง เมื่อกระแสความคิดและปัญญาถูกอิทธิพลของอวิชชาตัณหาครอบงำ หรือถูกตัณหา มานะทิฐิบิดเบือน ชักให้เอนกก็ไม่อาจพิจารณาปัญหาอย่างถูกต้อง นอกจากแก้ผิดพลาด บางที่ อาจขยายปัญหาหรือเพิ่มพูนปัญหาใหม่ขึ้นอีกก็ได้ ดังนั้นการชำระจิตและการทำปัญญาให้บริสุทธิ์ ไม่บิดเบือน ไม่เอนเอียง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาทุกอย่างทั้งภายนอกและภายในทุก ถิ่นทุกสมัย (Corsini and Wedding, 2008) ถ้ามนุษย์เยยวยาจิตใจตนเองไม่ถึงระดับนี้ ก็ไม่มีทาง จะแก้ปัญหาแม้แต่ระดับสังคมหรือภายนอกให้ได้ผลแท้จริงได้ ถ้ารู้จักเยยวยาจิตใจตนเองบน พื้นฐานระดับจิตปัญญานี้ได้ การแก้ปัญหาภายนอกก็จะง่ายขึ้นอย่างมาก มนุษย์จะมีความพร้อม ในการแก้ปัญหาขึ้นอีกมาก พุทธศาสนาเน้นการเยยวยาจิตใจตนเองถึงขั้นพื้นฐาน คือ ถึงระดับ แห่งจิตปัญญา คือ การบ่มเพาะสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้น ให้เห็นถึงความจริงของชีวิตและโลก

3. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่ทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ใช้วิธีการศึกษาและ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย แต่เครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลคือ ตัวนักวิจัยเอง การ วิจัยแบบนี้มีการออกแบบที่ยืดหยุ่น นักวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการศึกษาและทำการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยหลักตรรกะแบบอุปนัย คือ ไม่ด่วนตั้งสมมุติฐานก่อนที่จะได้เริ่มลงมือเก็บข้อมูลใน ภาคสนามแล้ว การวิเคราะห์และการเก็บข้อมูลเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการไปพร้อมกัน ได้ในสนาม การวิเคราะห์เริ่มจากการพินิจพิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างละเอียด จนมองเห็น แนวคิดที่มีความหมายจากข้อมูล และเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดเหล่านั้นจนนักวิจัยสามารถ สรุปลงเป็นคำอธิบาย แนวคิด หรือทฤษฎีเบื้องต้นได้ การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งการตีความ เพื่อทำความเข้าใจความหมายของพฤติกรรม หรืออธิบายปรากฏการณ์ในทัศนะของผู้ที่ถูกรับรู้ โดยมีความยืดหยุ่น อยู่บนบริบทของปรากฏการณ์หรือของคนที่ถูกศึกษา (ชาย โพธิสิตา, 2550)

3.2 ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะสำคัญและแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณทั้งใน รายละเอียดของคำถามการวิจัย จุดมุ่งหมายการวิจัย การออกแบบการวิจัย การเก็บข้อมูล การ วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล (ชาย โพธิสิตา, 2550) มีรายละเอียดดังนี้คือ

เป็นการวิจัยที่ทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ (Natural Setting) มี 3 ความหมาย คือ เป็นการศึกษาพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ในขณะที่สิ่งเหล่านั้นกำลังดำเนินอยู่ตามสภาพธรรมชาติของมัน สถานการณ์ที่ศึกษานั้นไม่ถูกดัดแปลงให้ผิดไปจากธรรมชาติของมัน และการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นธรรมชาติไม่มีการกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้า

ใช้ตรรกะแบบอุปนัยเป็นหลัก (Inductive Approach) คือเป็นการศึกษาเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเพาะเจาะจงมุ่งไปสู่สิ่งที่ทั่วไป นักวิจัยอาศัยเพียงคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่ชัดเจนเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาประเด็น ความหมายของสิ่งที่ศึกษามากกว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานหรือทฤษฎี

เน้นการทำความเข้าใจแบบเป็นองค์รวม (Holistic Perspective) เป็นการศึกษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์แบบหลายมิติต่อกัน ภายในบริบทที่ระบบนั้นเป็นอยู่ เป็นการค้นหาวามีส่วนประกอบอะไรบ้างภายในระบบนั้น ส่วนเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร นักวิจัยต้องถือว่าแต่ละส่วน แต่ละกรณี แต่ละเหตุการณ์ ภายในระบบที่ศึกษานั้นไม่เพียงแต่มีความหมายในตัวเองเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับส่วนอื่นๆ ชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ (Patton, 1990 อ้างถึงใน ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก (Qualitative Data) ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้รับส่วนมากเป็นข้อมูลเนื้อหา ซึ่งอาจจะมาจากหลายแหล่ง จากการสัมภาษณ์ การสังเกต เอกสาร บทความที่เกี่ยวข้องซึ่งข้อมูลที่ได้รับมีทั้งข้อมูลเนื้อหาและตัวเลข นักวิจัยจะให้ความสำคัญกับข้อมูลเนื้อหาที่เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ พฤติกรรมที่ศึกษาเป็นหลัก และใช้ข้อมูลตัวเลขเป็นการสนับสนุนข้อมูลเนื้อหา

ให้ความสำคัญแก่พลวัตของสิ่งที่ศึกษา (Dynamic Perspective) มองปรากฏการณ์ที่ศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้ต้องนำเสนอภาพที่จะให้เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับพลวัตของปรากฏการณ์นั้น ดังนั้นนักวิจัยต้องไปมีความสัมพันธ์ หรือมีส่วนร่วมในภาคสนามเป็นเวลานาน จะช่วยให้การเก็บข้อมูลและการทำความเข้าใจพลวัตของสิ่งที่ศึกษาเป็นไปได้มาก

ให้ความสำคัญแก่การศึกษาเฉพาะกรณี (Unique Case Orientation) ถือว่าแต่ละกรณี (คน เหตุการณ์ ฯลฯ) มีความสำคัญทำการศึกษาคณะกรณีอย่างดีในเบื้องต้น แล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีเหล่านั้น เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทั้งหมด

มีการออกแบบการวิจัยที่ยืดหยุ่น (Design Flexibility) เป็นออกแบบที่เปิดกว้างไว้สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถลงลึกมากที่สุด หลีกเลียงการออกแบบที่มีโครงสร้างอย่างเข้มงวด ซึ่งจะไม่ให้โอกาสติดตาม เจาะลึก และค้นหาสิ่งใหม่ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในขณะที่เก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือหลายอย่างในการเก็บข้อมูล แต่นักวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด (Researcher as an Important Research Instrument) ธรรมชาติของเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับแหล่งข้อมูลและสถานการณ์ จึงขึ้นอยู่กับนักวิจัยต้องแม่นยำในหลักการของเครื่องมือที่ใช้และทักษะในการใช้วิธีการนั้นๆ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาที่มีเทคนิคการวิจัยหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งเทคนิคที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลที่ต้องการศึกษา ส่วนเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความหลากหลายในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบหนึ่งที่มีผู้วิจัยมีความต้องการเข้าใจความหมาย กระบวนการ หรือคำอธิบายของพฤติกรรม หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ของบุคคลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

3.3 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ : การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach)

การศึกษาเฉพาะกรณี หรือกรณีศึกษา คือวิธีการวิจัยที่เน้นการศึกษาคณะกรณีที่เฉพาะเจาะจง จุดเน้นอยู่ที่สิ่งที่ศึกษา (Case) คือศึกษาแง่หนึ่งหรือประเด็นหนึ่ง หรือเหตุการณ์หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นการศึกษาอย่างเข้มข้นและสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ได้ข้อค้นพบทั้งแนวกว้างและแนวลึกของกรณีทีเลือกมาศึกษา วิธีที่จะให้ได้ทั้งแนวกว้างและแนวลึก คือการใช้ข้อมูลหลายชนิดจากหลายแหล่ง ด้วยวิธีการหลายแบบ (ชาย โพรทิสตา, 2550)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรธัมโม ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีรายบุคคล(สายฤดี วร กิจโกคาทร, 2533) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบหนึ่ง ใช้ในการศึกษาที่มุ่งศึกษาเฉพาะกรณี ส่วนใหญ่มักจะเป็นบุคคล โดยมีจุดประสงค์เพื่อค้นหา ความหมาย ประสบการณ์ และพฤติกรรม ของบุคคลที่ศึกษา

ประโยชน์ในการศึกษาเรื่องเฉพาะเจาะจง นั้นเป็นการศึกษาที่ประกอบด้วยเทคนิคที่ ได้มาซึ่งข้อมูลหลายวิธีด้วยกัน เช่น การศึกษาเอกสารส่วนบุคคล การเจาะลึกในแง่มุมต่างๆ ของ ชีวิตของบุคคลที่ศึกษา รวมทั้งเหตุการณ์ประสบการณ์ของบุคคล การศึกษาเฉพาะกรณีสามารถ นำไปใช้กับการศึกษาได้หลายเรื่อง และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์สามารถทำได้ อย่างมีระบบ นับตั้งแต่การใช้เอกสารส่วนบุคคล การสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ สามารถ กำหนดให้เป็นแบบแผนได้

วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี เป็นการศึกษาที่จะช่วยให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงกระบวนการของ พฤติกรรม ประสบการณ์ และความเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และ ลึกซึ้งกว่าการศึกษาด้วยวิธีอื่น จึงต้องอาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และจาก การบันทึกประวัติชีวิตบุคคลเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การ เยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรธัมโม

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2548) ได้ให้ความหมายของการศึกษารายกรณี หมายถึง กระบวนการ ของการศึกษารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับบุคคลติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษาทั้งภูมิหลังและ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลและนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น อันส่งผลทำให้เกิดการรู้จักและเข้าใจในด้านต่างๆ ของตัวบุคคลที่ศึกษา อย่างแท้จริง ดังนั้น การศึกษารายกรณีจึงเป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างกว้างขวางและละเอียดลึก ซึ้งในด้านต่างๆ เช่น ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านเจตคติ ด้านความสนใจ และด้านสังคมเป็น ต้น เพื่อเกิดความเข้าใจสาเหตุแห่งพฤติกรรมของเขา ด้วยการวิเคราะห์ และการแปลความหมาย ของข้อเท็จจริงเหล่านั้นตั้งแต่ภูมิหลังจนถึงปัจจุบัน

การศึกษารายกรณี จึงเป็นวิธีหนึ่งของการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด ด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับตัวบุคคล เพราะวิธีดังกล่าวทำให้รู้ถึงเรื่องราวที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เนื่องจากทำให้ทราบถึงลักษณะนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิด หรือบุคลิกภาพทั้งหมดของเขา นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษารายกรณีเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ได้จากข้อเท็จจริง จากการเปิดเผยความจริงของบุคคล สรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีเป็นวิธีการศึกษาบุคคลแบบสังเคราะห์ที่สมบูรณ์ที่สุดวิธีหนึ่งและวิธีเดียวที่มีความกว้างขวางพอที่จะรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวบุคคล

สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาเฉพาะกรณีมีด้วยกันหลายวิธีดังนี้คือ

1. บันทึกประวัติชีวิตบุคคล (Life History)
2. การศึกษาเอกสารส่วนบุคคล (Personal Documents Review)
3. การสัมภาษณ์ (Interview)
4. การสังเกต (Observation)
5. การทดสอบ (Test)
6. การให้รายงานด้วยตนเอง (Self Report)
7. การศึกษาเอกสารอื่นๆ

ในการเลือกวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของข้อมูลที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1. วิธีการเก็บข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการศึกษาบุคคล การเก็บข้อมูลควรใช้เครื่องมือและกลวิธีการหลายๆ อย่าง ไม่ควรศึกษาหาข้อเท็จจริงจากบุคคลที่ต้องการศึกษาเพียงลำพังด้านเดียว แต่ควรจะได้ศึกษาหาความจริงจากบุคคลอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิด ยิ่งถ้าสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากหลายๆ ฝ่ายได้กว้างขวางมากเท่าใด ก็จะช่วยให้เกิดความเข้าใจบุคคลที่ศึกษาได้อย่างกระจ่างยิ่งขึ้นเท่านั้น (ลักษณะ สิริวัฒน์, 2548) สำหรับเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1. การสัมภาษณ์

เป็นการรวบรวมคำตอบ หรือข้อมูลโดยการพูดคุยกันต่อหน้าเป็นรายบุคคล มีรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ ภายใต้กฎเกณฑ์มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูล

เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์ คือ มีความยืดหยุ่นและสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ตอบได้ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ด้วย การแบ่งประเภทของการสัมภาษณ์มีหลายประเภทสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2535) คือ

1.1.1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) มีลักษณะคล้ายการใช้แบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว โดยปกตินักวิจัยคุณภาพมักจะไม่ใช้วิธีการสัมภาษณ์นี้เป็นวิธีการหลัก เพราะไม่ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอ

1.1.2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และในทางมานุษยวิทยา และเป็นแบบที่มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในการสัมภาษณ์แบบนี้ตัวผู้วิจัยมักจะเป็นผู้สัมภาษณ์เอง จึงรู้ว่าต้องการข้อมูลแบบใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยอาจจะเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจจะแบ่งเป็น 4 แบบย่อยๆ ดังนี้

1.1.2.1. การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ มีความยืดหยุ่นมาก เพราะมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระที่จะอธิบายแนวความคิดของตนเองเรื่อยๆ เพียงแต่กล่าวนำไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบแนวความต้องการ แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องโดยอิสระ ฉะนั้นการสัมภาษณ์แบบนี้จึงเหมาะสำหรับเรื่องที่ไม่มีความคิดเฉพาะเจาะจงข้อมูลที่ต้องการจะได้รับ

1.1.2.2. การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีจุดสนใจเฉพาะอยู่แล้ว หรืออยู่ในขอบเขตของการวิจัย จึงเลือกสัมภาษณ์แต่จุดที่ต้องการ เพราะฉะนั้นการสัมภาษณ์จะต้องรู้อยู่ก่อนแล้วว่าต้องการข้อมูลอะไรชนิดใด การสัมภาษณ์ระดับลึกเป็นอีกเทคนิคหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลสนามในการศึกษาเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีนี้ สามารถที่จะเจาะหาข้อมูลรายละเอียดของเรื่องที่ต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องได้มาก ส่วนใหญ่มักจะสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2547) นอกจากนี้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอาจนำไปสู่เทคนิคการวิจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การสัมภาษณ์เพื่อเก็บประวัติชีวิต

การสัมภาษณ์นั้นแนวคำถามอาจจะเป็นเพียงเค้าโครงของหัวข้อคำถามที่ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสัมภาษณ์ระดับลึก แต่แนวคำถามทุกข้อจะต้องประกอบด้วยตัวแปรที่สามารถให้คำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยต้องมีความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยที่แน่นอนชัดเจน จึงจะสามารถกำหนดสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสามารถกำหนดเป็นแนวคำถามได้

1.2. การสังเกต

หมายถึง การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้น หรือปรากฏขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น การสังเกตเป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมของบุคคล โดยอาศัยประสาทสัมผัสจุดเด่นของการสังเกต คือ ทำให้รู้จักพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นธรรมชาติ เป็นข้อมูลโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง จัดเป็นข้อมูลปฐมภูมิ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1.2.1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตชนิดที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา ในแง่ของระเบียบวิธีจะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการสามขั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก ซึ่งการซักถามนี้คือการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมสามารถแยกเป็น 3 ประเภท คือ

1.2.1.1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมโดยปกปิดบทบาทในฐานะผู้วิจัยไว้ แต่พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด

1.2.1.2. การมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นผู้สังเกต ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมและเปิดเผยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ด้านการวิจัยของตนเอง แต่จะไม่ใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.2.1.3. การสังเกตแบบไม่ได้มีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ ได้แก่ การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต และสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.2.2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้ถูกสังเกต แต่คอยสังเกตอยู่ห่างๆ ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การสังเกตโดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว กับการสังเกตโดยให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว

วิธีการสังเกตทั้ง 2 แบบนี้ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเกตพฤติกรรม และเหตุการณ์ในลักษณะที่สำคัญๆ เพื่อจะหาความสัมพันธ์ และความหมายของปรากฏการณ์สังคมโดยใช้วิธีการสังเกต ซึ่งจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้มีความรู้ด้านแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา นอกจากนี้การสังเกตทั้ง 2 แบบยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ใช้การสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงกำหนดล่วงหน้า มักใช้ในการวิจัยสนาม และนิยมใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การแยกประเภท และจัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อกำหนดเค้าโครงสำหรับกลุ่มการสังเกตแบบกำหนดเค้าโครงล่วงหน้า ซึ่งเป็นการสังเกตที่กำหนดเรื่องไว้เฉพาะว่าจะสังเกตเรื่องอะไร จะไม่สังเกตเหตุการณ์อื่นใดที่นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้

1.3. การบันทึกประวัติชีวิต

คือ การบันทึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบุคคล เป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างหนึ่งที่นิยมใช้ในการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่คาดว่าจะสามารถนำไปสู่การตอบคำถามต่างๆ โดยเฉพาะคำถามที่เกี่ยวกับการกระทำ และพฤติกรรมบุคคล (อรรถัย อางอ่ำ, 2533 อ้างถึงใน พิชัย ตุงคะนันทน์, 2539)

ในการศึกษาเชิงคุณภาพ การบันทึกประวัติชีวิตบุคคลจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่าเอกสารส่วนบุคคล (Personal Document) โดยปกติแล้ว คือเอกสารที่บรรยายถึงบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นการเขียน หรือบอกเล่า ซึ่งรวบรวมจากการสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถาม หรือไม่มีแนวคำถามก็ได้ การศึกษาอาจกระทำโดยศึกษาเรื่องราวตลอดทั้งชีวิต หรือช่วงเวลาตอนใดตอนหนึ่งของชีวิตก็ได้ การบันทึกประวัติชีวิตบุคคลมี 3 รูปแบบ คือ

1.3.1. *อัตชีวประวัติ* หมายถึง เรื่องราวชีวิตของบุคคลแต่ละบุคคล ซึ่งเขียนรวบรวมขึ้นมาด้วยตนเอง จะเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของตนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันมาด้วยการบอกเล่า การนำเสนอจะมีลักษณะเป็นรูปของคำพูดของที่ถูกศึกษา โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งในด้านเนื้อหา อรรถาธิบาย รูปแบบ และอื่นๆ ในการศึกษาประวัติชีวิตบุคคลในรูปแบบนี้มุ่งที่จะศึกษาความสนใจไปที่การเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลแต่ละคน ว่ามีทัศนคติต่อสิ่งที่เกิดขึ้นมา

นั้นอย่างไร ในฐานะที่สิ่งนั้นมีอิทธิพลต่อตนเอง จะมีลักษณะเป็นการมองตนเองซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบตนเอง

1.3.2. *ชีวประวัติ* หมายถึง เรื่องราวที่บุคคลได้เล่าเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง และได้รับการเผยแพร่ปรุงแต่งโดยผู้วิจัย หรือเป็นการเล่าเรื่องราวชีวิตของบุคคลโดยผู้อื่น ดังนั้นการศึกษาชีวประวัติ จึงไม่ใช่เรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาจากผู้ที่เราทำการศึกษาอย่างชนิดคำต่อคำ แต่มักจะเป็นการตีความหมายของประสบการณ์ชีวิต และเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของปัจเจกชน รูปแบบในการศึกษาในแนวนี้นี้มักจะมีลีลาในการเขียนเชิงวรรณคดี โดยใช้ภาษาอย่างมีอิสรภาพเป็นตัวของตัวเอง และแสดงออกเปิดเผยของผู้วิจัย การทำบันทึกประวัติชีวิตบุคคลด้วยวิธีการนี้จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดแง่มุมต่างๆ ของชีวิตบุคคล

1.3.3. *กึ่งอัตชีวประวัติ* เป็นรูปแบบที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง 2 รูปแบบที่กล่าวมาแล้ว จะเป็นการรวบรวมเรื่องราว หรือประสบการณ์ชีวิตของบุคคล โดยผู้วิจัยจะตั้งข้อสังเกต ข้อวิจารณ์ ข้อสรุป การตีความหมายของข้อมูลที่มาจากบุคคล และมีการเสนอความคิดเห็นอื่นๆ ในทำนองดังกล่าว โดยผู้วิจัยจะดึงเอาข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้มาจากเรื่องราวของบุคคลนั้นๆ เพื่อตรวจสอบประเด็นและโครงสร้างของความหมายต่างๆ เป็นการเสริมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มิใช่เป็นการตีความคำต่อคำของผู้ที่ถูกศึกษา นอกจากนี้ในการศึกษาแบบกึ่งอัตชีวประวัติ ผู้วิจัยยังสามารถนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในภาคสนามของผู้วิจัย ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับหัวข้อของการวิจัยและความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคล รวมทั้งเหตุการณ์อื่นๆ ทั้งที่เกิดขึ้นก่อนหน้า หรือในระหว่างทำการวิจัย เป็นการนำเสนอเรื่องราวแบบเข้มข้น ให้ความสมดุลง มีเนื้อหาสาระ และเต็มไปด้วยภาพของเรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญในระดับลึก (อรรถชัย อาจำ, 2533 อ้างถึงใน พิชัย ตูรงค์นันทน์, 2539)

การศึกษาด้วยวิธีการบันทึกประวัติชีวิตบุคคลนี้ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม จะมีจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคน ที่มักจะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของคนเรา หรือของบุคคลนั้น รวมทั้งความเป็นมาหรือพัฒนาการของปัจจัยเหล่านี้ด้วย เพื่อหาคำอธิบายว่าทำไมเขาจึงคิดเช่นนั้น เขาได้รับแรงจูงใจจากสิ่งใดทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น

ในการศึกษาประวัติชีวิตบุคคล ข้อมูลที่ควรจะศึกษาคือข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2547)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคม และสถานภาพทางการสมรส
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภาพ จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะท่าทาง กิริยามารยาท นิสัยใจคอ รูปร่างหน้าตา สติปัญญา การแต่งกาย
3. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต จะเป็นข้อมูลที่ละเอียดลึกเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน การดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาชีวิต
4. ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
5. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว และเครือญาติ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว
6. ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือทัศนคติของบุคคลในเรื่องต่างๆ
7. ชีวิตในอนาคต เป็นข้อมูลที่จะใช้เป็นการคาดคะเนชีวิตในอนาคตของบุคคลว่าเป็นอย่างไร

สำหรับวิธีการในการศึกษาประวัติชีวิตของบุคคล สามารถแบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น 7 ขั้นตอน (สุภางศ์ จันทวานิช, 2546) ดังนี้คือ

1. การสร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเฉพาะเจ้าของประวัติ ตลอดจนบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของประวัติ
2. ภาษา ผู้วิจัยต้องเรียนรู้ภาษาของเจ้าของประวัติชีวิต รวมทั้งความรู้ความหมายของเรื่องปลีกย่อยในวัฒนธรรมของเจ้าของประวัติ
3. การสัมภาษณ์ ในการศึกษาประวัติชีวิต จะใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เป็นอย่างมากซึ่งอาจใช้ทั้งแบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ
4. ความน่าเชื่อถือ และการเลือกตัวอย่าง ต้องพิจารณาว่าข้อมูลที่เจ้าของประวัติให้มา มีความน่าเชื่อถือมากเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยอาจจะต้องตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมา
5. การหาข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ การให้ข้อมูลแหล่งอื่นๆ เช่นการถ่ายรูป การบันทึกเทป
6. การบันทึกข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ ที่ได้มาจะต้องบันทึกไว้เพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

7. บุคลิกภาพของผู้วิจัย ผู้วิจัยจะต้องระมัดระวังบุคลิกภาพของตน วางตัวให้เหมาะสมไม่สร้าง ไม่สร้างเงื่อนไขให้กับตนเองจนเป็นอุปสรรคต่อการรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาประวัติชีวิตบุคคล ถือเป็นเทคนิคที่สำคัญในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลายที่ได้รวมและเชื่อมโยงเอาข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การตอบคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรกระทำและพฤติกรรมของบุคคล การศึกษาประวัติชีวิตบุคคลนี้จึงมีขั้นตอนการเตรียมตัว และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มากมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาประวัติชีวิตของพระปพนพัชร จิรัชมิโม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ด้านจิตใจในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร

2. รูปแบบการศึกษาในการวิจัยแบบการศึกษาเฉพาะกรณี

การวิจัยแบบกรณีศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ และในแต่ละรูปแบบนักวิจัยจะเลือกกรณีมาศึกษาเพียงกรณีเดียวหรือหลายกรณีก็ได้ (Yin, 1993 อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2550) มีวิธีการนำเสนอ 3 แบบ คือ

ศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) มุ่งแสดงรายละเอียดพร้อมทั้งบริบทอย่างสมบูรณ์ของปรากฏการณ์ที่เลือกมาศึกษา นักวิจัยนำเสนอเนื้อหาด้วยเทคนิคการบรรยาย สิ่งสำคัญของการทำการศึกษแบบนี้อยู่ที่การให้รายละเอียด พร้อมด้วยบริบทของกรณีศึกษา ไม่เน้นการวิเคราะห์

ศึกษาแบบมุ่งการค้นหา (Exploratory) มีลักษณะเป็นการวิจัยนำร่อง เพื่อหาานิยามสำหรับมโนทัศน์ที่ยังไม่ชัดเจน หรือสร้างสมมติฐานสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป นอกจากนี้ นักวิจัยอาจทำกรณีศึกษาเพื่อค้นหาประเด็นปัญหาที่แท้จริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ศึกษาแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory) มุ่งที่จะเปิดเผยปรากฏการณ์และหาคำอธิบายให้กับสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษา ในการศึกษาแบบนี้ นักวิจัยมักมีแนวคิดหรือข้อสรุปบางอย่างที่ต้องการเสนอเป็นคำอธิบายสำหรับปรากฏการณ์ที่ศึกษา

รูปแบบการทำกรณีศึกษาทั้งสามนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นอิสระจากกันเสมอไป กรณีศึกษาเรื่องหนึ่งอาจใช้ทั้งรูปแบบเชิงพรรณนาและเชิงวิเคราะห์เพื่อหาคำอธิบาย (ชาย โพธิสิตา, 2550)

เช่น กรณีศึกษาที่มุ่งการพรรณนาอาจมีรูปแบบเป็นการศึกษาแบบวิเคราะห์เพื่อหาคำอธิบายในเวลาเดียวกัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย ผู้วิจัยทำการค้นคว้าและพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา คือ พระปพนพัชร จิรธัมโม ซึ่งเป็นงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ ธีระวงศ์ (2551) ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการบำบัดผู้ป่วยมะเร็ง ณ อโรคยศาล เพื่อต้องการทราบอัตราการเสียชีวิต ความสงบขณะเสียชีวิต ความพึงพอใจ และความไม่กลัวต่อการเจ็บป่วย และค่าใช้จ่ายของผู้ป่วย โดยทำการศึกษาผู้ป่วย 177 คน และญาติของผู้ป่วย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยมะเร็งส่วนใหญ่อยู่ในระยะสุดท้ายมีอาการอัตราการเสียชีวิตโดยสงบ อโรคยศาล วัดคำประมง สามารถช่วยผู้ป่วยลดความกังวลต่อการเจ็บป่วย มีความพึงพอใจต่อการบำบัดดูแลสูง ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมในการรักษา นอกจากนี้ การศึกษาชี้ให้เห็นว่าอโรคยศาลเป็นทางเลือกที่ช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายมีจิตวิญญาณดีขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์กับการเยียวยาประชาชน พบว่า วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม (2521) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่เป็นหมอมพระในด้านการบำบัดรักษาโรคแก่ชุมชนมุสลิม ในการศึกษาได้สำรวจและรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์หมอมพระและผู้ป่วยที่มารับการรักษาโรคจากหมอมพระ โดยได้คัดเลือกสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่เป็นหมอมพระจากกรุงเทพมหานคร 3 รูป จากต่างจังหวัด 3 รูป และสัมภาษณ์ผู้ที่มารับการรักษาจำนวน 600 คน แบ่งเป็นเขตละ 300 คน หลังจากดำเนินการศึกษาผลสรุปว่า พระสงฆ์ไทยมีบทบาทด้านการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และเป็นที่ปรึกษาปัญหาทางด้านโรคและสุขภาพให้แก่พุทธศาสนิกชนมาเป็นเวลาช้านาน แต่หลังจากการแพทย์สมัยใหม่เข้ามา มีการออกกฎหมายควบคุมทำให้หมอมพระกลายเป็นหมอมเถื่อนและรวมทั้งมีประกาศคณะสงฆ์ห้ามการเป็นหมอมพระตามมา จึงทำให้หมอมพระเป็นหมอมเถื่อนตามบัญญัติทางศาสนจักรด้วย แต่ถึงจะไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ปรากฏว่ายังคงมีหมอมพระปฏิบัติหน้าที่อยู่ และยังมีบทบาทสำคัญในหมู่ประชาชนผู้ป่วยที่ยากจน ขาดการศึกษา ผู้ป่วยที่เกือบสิ้นหวังในชีวิตด้วยปัญหาสุขภาพที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถช่วยได้ ในการรักษาถึงแม้ว่าจะไม่ได้ผลแน่ชัดทางการแพทย์ แต่ให้ผลดีต่อสุขภาพทางจิต อย่างไรก็ตาม สถานภาพของหมอมพระไม่เป็นที่ยอมรับทั้งจากทางราชการ และคณะสงฆ์

นวัตน์ สุวรรณผ่อง (2524) ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช ประชากรที่ศึกษาเป็นพระภิกษุสงฆ์จากวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานในกรุงเทพมหานครที่ได้รับการสุ่มตัวอย่าง 3 วัด คือ วัดสระเกศ วัดเพลงวิปัสสนา วัดปากน้ำภาษีเจริญ จำนวนประชากร 118 รูป ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องงานสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบของการแจกวัตถุดิบของร้อยละ 72.27 มีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีปัญหาทางจิตและงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ในบทบาทให้คำปรึกษาด้านจิตใจ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตต่างๆ แก่ประชาชนสูงถึงร้อยละ 88.14 บทบาทในการรดน้ำมนต์แจกวัตถุดิบของคณิน้อย ร้อยละ 3.85 ในด้านการสอนการปฏิบัติสมถวิปัสสนากรรมฐาน ยังมีผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่นี้คือ ร้อยละ 38.46 เคยเป็นผู้ที่ให้ที่อยู่อาศัยแก่คนที่ไร้ที่พึ่งร้อยละ 26.04 รับอุปการะนักเรียนร้อยละ 38.54 พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดคือ บทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาทางด้านจิตใจคือ มีพระสงฆ์ที่เคยอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจร้อยละ 62.5 และช่วยสอนหนังสืออบรมเยาวชนในวัยเรียนร้อยละ 80.53 ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์พบปัญหาอุปสรรคมากถึงร้อยละ 90.38 ปัญหาส่วนใหญ่คือขาดแคลนทุนทรัพย์ในการช่วยเหลือประชาชนร้อยละ 78.72 วิธีการแก้ปัญหาคือ ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและให้การสนับสนุน จากการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่ามีความสามารถ มีความพร้อมเหมาะสมที่จะช่วยเหลือประชาชนด้านปัญหาทางด้านจิตใจ และเห็นด้วยว่าควรมีบทบาทเพิ่มขึ้นในงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชถึงร้อยละ 92.38 โดยใช้วิธีการพัฒนาจิตใจประชาชนด้วยหลักธรรม ร้อยละ 87.16

สมบัติ สกุลพรรณ (2542) ทำการศึกษาระดับความรู้ด้านสุขภาพจิต และการปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพจิตชุมชนของพระสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความรู้ด้านสุขภาพจิตของพระสงฆ์อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.79 (SD = 2.57) เรื่องที่พระสงฆ์มีความรู้มากที่สุดคือความหมายของสุขภาพจิต รองลงมาได้แก่ลักษณะของผู้มีสุขภาพจิตที่ดี การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาสุขภาพจิตหรือการเจ็บป่วยทางจิตเวช ความรู้ด้านสุขภาพจิตของพระสงฆ์ทั้งที่เคยและไม่เคยได้รับการอบรมทวนความรู้ด้านสุขภาพจิต อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.90 (SD = 2.42) และ 23.69 (SD = 2.61) ตามลำดับ 2. การปฏิบัติกิจกรรมด้านสุขภาพจิตชุมชนของพระสงฆ์อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.76 (SD = 0.26) การเผยแพร่ธรรมเป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การช่วยเหลือผู้มีปัญหาสุขภาพจิตและครอบครัว การให้การปรึกษาและการพัฒนาชุมชน

ชินจิตต์ เพชรชาติ (2544) ทำการศึกษาความสามารถในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาต่อ ณ จิตตภาวันวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า 1. พระภิกษุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 51 ศึกษาด้านพระธรรมส่วนใหญ่มีระดับนักธรรมตรี คิดเป็นร้อยละ 56 ส่วนใหญ่ประชาชนมาพบพระภิกษุเพื่อระบายความทุกข์ คิดเป็นร้อยละ 50 และพระภิกษุต้องการให้มีการอบรมในเรื่องหลักและเทคนิคการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 82.5 ประเด็นที่ 2.

ความสามารถในการให้คำปรึกษา พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 28.9 มีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ที่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ในระดับสูง

พระมหาภิจักร โขติปญโญ (ยุดิพันธ์) (2547) ทำการศึกษาพุทธวิธีการให้การปรึกษาที่ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก เพื่อจุดประสงค์ในการค้นคว้าและศึกษาถึงพุทธวิธีการให้การปรึกษาที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ช่วยเหลือมนุษย์ผู้ประสบกับปัญหาความทุกข์ ดังปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เฉพาะในส่วนพระสูตรต้นตปิฎก จากการศึกษาพบว่า พุทธวิธีการให้การปรึกษา คือ กระบวนการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมให้แก่มนุษย์ผู้ประสบกับปัญหา คือ ความทุกข์ ได้มีหนทางในการนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ที่กำลังประสบอยู่ มีพระพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตร ทรงเป็นผู้แนะนำด้วยวิธีการต่าง ๆ และทรงให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจของพวกเขา พุทธวิธีการให้การปรึกษาดังกล่าว มีหลักการที่สำคัญ คือ พระองค์ทรงช่วยชี้แจงถึงปัญหาให้กระจ่างชัดเจน โน้มน้าวจิตใจให้เขาปฏิบัติตาม ให้มีความมุ่งมั่นต่อการแก้ไขปัญหา และให้เกิดความสุขใจ มองเห็นหนทางแก้ไขปัญหา คือ ความทุกข์นั้นได้ กรณีตัวอย่างที่ปรากฏในงานวิจัยสามารถนำมายืนยันให้เห็นถึงความสำเร็จของพระองค์ที่ทรงใช้พุทธวิธีการให้การปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหา แต่ละวิธีที่ทรงใช้เหมาะสมกับผู้มาขอรับการปรึกษา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ ภิกษุ 10 เรื่อง ภิกษุณี 4 เรื่อง อุบาสก 10 เรื่อง อุบาสิกา 1 เรื่อง นักบวชนอกศาสนา 8 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 33 เรื่อง ในแต่ละกรณีตัวอย่างที่ยกมานั้นได้ทำการวิเคราะห์ ถึงวิธีการให้การปรึกษาไว้ในตอนท้ายของแต่ละเรื่อง มีลักษณะที่แตกต่างกันไป แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การช่วยให้มนุษย์ได้หลุดพ้นจากความทุกข์จากการศึกษาพุทธวิธีการให้การปรึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี

พระมหาธานี นันทวิสาร (2540) ทำการศึกษารoles บทบาทของพระสงฆ์กับการรักษาสุขภาพ: กรณีศึกษาพระครูจันทคุณวัฒน์ วัดน้ำวน ตำบลบางเตือ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาความเป็นมา บทบาทการรักษาสุขภาพและบทบาทด้านอื่นๆ ของพระสงฆ์ที่เป็นหมอพระ ความสัมพันธ์ระหว่างหมอพระกับชุมชน และความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์กลายเป็นหมอพระเพราะอยู่ท่ามกลางผู้วิริยาแพทย์พื้นบ้านและด้วยความสนใจของตนเอง มีบทบาทในการรักษาสุขภาพให้ผู้ป่วยทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านโดยปัจจัยที่ทำให้ผู้ป่วยมารักษาที่หมอพระคือ ประสิทธิภาพของยาสมุนไพร และวิธีการรักษาโรคของหมอพระ ที่ใช้วิธีแบบพุทธไสยศาสตร์แบบพื้นบ้าน ประกอบกับวิธีการแบบการแพทย์แผนไทย ผู้ป่วยภายในส่วนมากใช้ยาของหมอพระรักษาประกอบกับการรักษาของการแพทย์แผนใหม่ ส่วนผู้ป่วยภายนอกซึ่งส่วนใหญ่อยู่ต่างจังหวัดมาทำพิธีไสยศาสตร์ที่วัดกับรับยาไปรักษาเอง พบว่าหมอพระกับชุมชนมีความสัมพันธ์และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่วนความคิดเห็นของชาวบ้านและเจ้าหน้าที่พบว่า ส่วนใหญ่ส่งเสริมสนับสนุนและให้การยอมรับหมอพระ พร้อมทั้งเห็นควรให้หมอพระได้รับการรับรองให้ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเสนอให้หมอพระเลือกรักษาเฉพาะผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรง หรือได้รับการรักษาเบื้องต้นจากแพทย์แผนใหม่ก่อน และให้ใช้วัดเป็นสถานที่ฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง

พระมหาไพสิทธิ สัตยาวิธ (2542) ทำการศึกษารoles บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท ศึกษากรณี: พระเทพสิมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีประเด็นในการศึกษาว่า พระเทพสิมาภรณ์ ดำเนินงานและผลักดันให้คณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาเข้ามาสนับสนุนงานพัฒนาชนบทของหน่วยงานต่างๆ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาของพระเทพสิมาภรณ์เน้นเป้าหมายที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพัฒนาในรูปแบบของการให้การศึกษาเพื่อกระตุ้นให้คนได้รู้จักคิด ทำ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง วิธีการพัฒนาของท่านจะมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์และบ้านเมืองโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ใช้การประสานกับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมแก้ปัญหาในงานพัฒนา ปัจจัยที่ส่งผลเอื้ออำนวยต่อบทบาทในงานพัฒนาของพระเทพสิมาภรณ์ประกอบด้วย (1) การเข้ากับคน ได้แก่ ความมีมนุษยสัมพันธ์และความสามารถในการประสานงาน (2) การเข้ากับงาน ได้แก่ ความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในตนเองสูง (3) การเข้ากับแผน ได้แก่ ความฉลาดรอบรู้และรอบคอบในการประยุกต์งาน จุดเด่นของงานพัฒนาอยู่ที่ การ

ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรม การประสานงานองค์กร และการไม่มีประโยชน์ส่วนตน ขณะที่จุดด้อยในงานพัฒนาอยู่ที่บุคลากรผู้รับสนองงานขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและนโยบายที่จะนำไปปรับใช้ รวมทั้งยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์ในการช่วยประสานงานพัฒนา

พระมหาบุญเกิด มะพารัมย์ (2544) ทำการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยกรณีศึกษา: หลวงพ่อเม้า อิศุสโร วัดป่าเลไลย์ และเครือข่ายจังหวัดบุรีรัมย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ ยุทธศาสตร์ ปัจจัยส่งเสริมและเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ในชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทย วัดป่าเลไลย์ บ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ท่านได้นำหลักธรรม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์บูรณาการให้เป็นองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาและบริหารชุมชน เน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อนำไปสู่ภาคการปฏิบัติการ วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน โดยยึดหลักธรรมชาติของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทำงานเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ โดยไม่รอให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นก่อนแล้วมาตามแก้ไขทีหลัง ในฐานะที่ท่านเป็นนักพูด นักคิด นักวิเคราะห์ นักพัฒนา และนักปฏิบัติการ ด้วยความเสียสละอดทน จริงใจ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจึงเป็นมูลเหตุที่ท่านไปสู่การจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้นมา เช่น โครงการสร้างชลประทานขนาดกลางประจำตำบล การสร้างทางคมนาคม

หาญณรงค์ คชะ (2550) ทำการศึกษาการขับเคลื่อนวิถีพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม: ศึกษากรณีพระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนของพระสุบิน ปณีโต ในการสร้างชุมชนวิถีพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการขับเคลื่อนวิถีพุทธของพระสุบิน ปณีโต มีหลักการสำคัญคือ (1).การสร้างสัมมาทิฐิให้กับประชาชนในกลุ่ม ให้เข้าใจปัญหาของตนให้ชัดเจน (2).การแก้ไขปัญหของประชาชนในชุมชนต้องจัดตั้งเป็นกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต (3).การสร้างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ต้องไม่มีการขยายไปอย่างรวดเร็ว เพราะการจัดตั้งกลุ่ม ในขณะที่ประชาชนยังขาดความเข้าใจจะทำให้กลุ่มล้มได้ง่าย (4).การสร้างจิตสำนึกด้วยหลักธรรมเป็นสิ่งที่สร้างจิตวิญญาณให้บังเกิดขึ้นกับคน ซึ่งจะก่อให้เกิดความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์สุจริต และความเสียสละเพื่อส่วนรวม (5).การสร้างกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ให้เข้มแข็งต้องทำในรูปเครือข่ายโดยใช้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ ที่เข้มแข็งเป็นผู้ถ่ายทอดบทเรียนให้กับกลุ่มที่อ่อนแอกว่า (6).การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน จะทำให้กลุ่มมีการสรุปทบทเรียนและประสบผลสำเร็จมากขึ้น

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้า พบว่า งานวิจัยต่างประเทศไม่มีการศึกษาเรื่องพระสงฆ์ไทยในบริบทเรื่องการเยียวยาจิตใจหรือบทบาทหน้าที่ในสังคม แต่มีงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งที่ผู้วิจัยทำการศึกษา คือ การศึกษานักบวชในศาสนาต่างๆ ในเรื่องการเยียวยาจิตใจผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต ดังเช่นงานของ Leavey, Loewenthal และ King (2007) ทำการศึกษานักบวชในฐานะที่พึ่งทางจิตใจในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาอุปสรรคที่หลากหลายที่นักบวชเผชิญ ในการที่จะเยียวยาจิตใจผู้ป่วยทางสุขภาพจิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ นักบวชที่มาจาก 3 ศาสนา คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนายูดาห์ และศาสนาอิสลาม ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 32 คน เป็นนักบวชศาสนาคริสต์ 19 คน อิหม่าม 7 คน และแรบไบ 6 คน ที่มีการทำงานที่โดดเด่นในชุมชนเมือง มีความเชื่อเรื่องความเจ็บป่วยทางจิตใจกับศาสนามีส่วนสัมพันธ์กัน และมีบทบาทในการเยียวยาจิตใจประชาชน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักบวชมีความเข้าใจเรื่องปัญหาสุขภาพจิต แทบจะไม่มี ความแตกต่างระหว่างโรคทางจิตเวชและความเจ็บป่วยทางจิตใจทั่วไป การอธิบายปัญหาสุขภาพจิตอยู่ภายใต้บริบททางศาสนา และวิธีการจัดการดูแลประชาชนที่มีปัญหาในชีวิตหรืออยู่ในช่วงเวลาชีวิตที่วิกฤติหรือสูญเสีย ใช้การปรึกษาตามแนวทางของนักบวชหรือตามแนวทางศาสนา ซึ่งมุ่งเยียวยาทางอารมณ์หรือจิตวิญญาณของผู้ที่ประสบกับความเศร้าโศกเสียใจ ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเยียวยาของนักบวช คือ 1. ความไม่มั่นใจของนักบวชในความสามารถของตน 2. ความสุดโต่งในความเชื่อทางศาสนาของผู้มารับการเยียวยาจากนักบวช 3. ความสนิทสนมระหว่างนักบวชและผู้มารับการเยียวยา รักษา และ 4. ขอบเขตหน้าที่ที่จำกัดของนักบวชในการเยียวยาศาสนิกชน

Brueckheimer, Spitzer และ Koffman (2009) ศึกษาความสำคัญของแรบไบและผู้นำชาวยิวซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ผู้ป่วยมะเร็งเต้านมชาวยิวเลือกที่จะเข้ารับการเยียวยา ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยาในการศึกษา รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยมะเร็งเต้านมชาวยิว นิกายแฮรดี (Haredi) เป็นนิกายที่มีความศรัทธาและเคร่งครัดในหลักคำสอน จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเข้ามาปรึกษาแรบไบ โดยมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการรักษาอื่นร่วมด้วย แรงจูงใจในการเข้ารับการรักษาของผู้ให้ข้อมูล คือการได้ทำตามบทบัญญัติและพระประสงค์ของพระเจ้าเป็นเจ้า โดยการตัดสินใจเข้ามาปรึกษาเป็นวิธีการง่ายในการเลี่ยงความรู้สึกผิดหรือการถูกตำหนิอันเกิดจากความเชื่อว่าการป่วยเกิดจากการลงโทษของพระเจ้าเป็นเจ้า และแรบไบซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในบทบัญญัติสามารถให้คำตอบกับตนได้ ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกที่จะ

ปรึกษาจากแรบไบท่านไหนก็ได้ ซึ่งการตอบของแรบไบเป็นสิ่งที่มีความหมายและเด็ดขาด ผู้ให้ข้อมูลอาจจะมีความสงสัยในการตีความหมายของแรบไบ และไม่แน่ใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง แต่ผู้ให้ข้อมูลยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้นำสำคัญในสังคมยิวเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้ให้คำแนะนำเรื่องการรักษาทางการแพทย์ เปรียบเหมือนบุคคลกลางระหว่างผู้ป่วย ญาติ และแพทย์ ก่อนจะส่งต่อไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษาของแรบไบมีคุณค่าและศักดิ์สิทธิ์ มีความหมายในการปรับตัวทางจิตใจไปในทางที่ดีของผู้ป่วยมะเร็งเต้านม ภาพลักษณ์ของแรบไบและผู้นำสังคม เป็นสิ่งแสดงอิทธิพลในสังคมและวัฒนธรรมของชาวยิวซึ่งเป็นประโยชน์ในการประสานความร่วมมือกันระหว่างแรบไบและนักวิชาชีพทางสุขภาพในเรื่องการรักษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อทำความเข้าใจ และศึกษาประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัตร์ จิรธัมโม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัตร์ จิรธัมโม และประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัตร์ จิรธัมโม โดยการวิจัยครั้งนี้เน้นถึงข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ และเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจ อธิบาย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านสุขภาพจิตตามแนวทางพุทธศาสนา รวมถึงการวิจัยครั้งต่อไป ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกเป็นกรณีศึกษา (Case Study) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้มีลำดับขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อมในการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล
6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

1. ขั้นเตรียมความพร้อมในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมของตนเองเพื่อดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1). การเตรียมความพร้อมด้านระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพรวมถึงวิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

2). ผู้วิจัยลงเรียนการวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาลในปีการศึกษา 2552 เพื่อทำความเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและฝึกฝนการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งการตั้งคำถามการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล เพื่อประโยชน์ต่อตัวผู้วิจัยในการทำวิจัย

3). การเตรียมความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการเยียวยาทางจิตใจ และการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกรณีศึกษา คือ พระปพนพัชร จิรธัมโม โดยเริ่มต้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา วรรณกรรมและงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถาม (Interview Guideline) และให้เกิดความเข้าใจในบริบทที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เป็นพื้นฐานความรู้เบื้องต้นก่อนผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 พื้นที่ศึกษาวิจัย

วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรหมนิคม จ.สกลนคร เป็นวัดที่มีเนื้อที่ทั้งหมด 300 ไร่ (รวมอ่างเก็บน้ำคำประมง 100 ไร่) ในอดีตพื้นที่วัดเป็นหมู่บ้านคำประมง ซึ่งหมู่บ้านคำประมงเป็นอย่างไร ไม่มีใครรู้จัก แต่ชาวบ้านรู้จักกันในชื่อ “ดอนขาม” ต่อมาเมื่อคุณชัชฎา สุจิโรภาส และคุณสมถวิล น้อยลม มีศรัทธาที่จะสร้างหลวงพ่อพุทธโสธร ถวายให้กับหลวงปู่สิม หลวงปู่จึงมีบัญชาให้พระปพนพัชร ไปจำพรรษาอยู่ที่บ้านคำประมง ต่อมาพระปพนพัชรได้หาที่สร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านแถบนี้ ซึ่งได้เนื้อที่ดอนขาม มีเนื้อที่ 48 ไร่ วัดคำประมงจึงเริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2529 ตรงกับวันอังคารแรม 15 เดือน 4 ปีชวด กลายเป็นวัดประจำหมู่บ้านสำหรับประกอบศาสนพิธีและอบรมกรรมฐานแก่ญาติโยมและผู้ที่มีจิตศรัทธาที่เข้ามาวัด

เมื่อมีที่สำหรับสร้างวัดแล้ว ทั้งพระและชาวบ้านจึงเริ่มพัฒนาถนนหนทาง เริ่มสร้างถาวรวัตถุตามกำลังศรัทธาของชาวบ้านและผู้มีศรัทธา และค่อยๆ พัฒนาความเจริญเข้ามาสู่ตัววัดมากขึ้น หลังจากนั้นกรมการศาสนาได้อนุญาตตั้งชื่อวัดว่า “วัดคำประมง” มีความหมายว่า ประทีปส่องทางธรรม เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2530 ในปัจจุบันวัดคำประมงมีศาสนสถานและศาสนวัตถุเกิดขึ้นให้ผู้ที่มีศรัทธาได้เข้ามาสักการะและเยี่ยมชมอยู่หลายแห่ง เช่น พระอุโบสถมหาวิหาร พระโพธิสัตว์กวนอิม พระสิวลี อนุสาวรีย์หลวงปู่เทศก์ รวมไปถึงการสร้างอโรคยศาลเพื่อ

เชี่ยวชาญรักษาโรคมะเร็งให้แก่ญาติโยมในปัจจุบัน ด้วยกำลังศรัทธาในบวรพุทธศาสนาที่ทุกคนได้ร่วมแรงร่วมใจ วัดคำประมงจึงมีวันนี้ วันที่วัดคำประมงเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางแห่งไตรสรณคมน์ อันพึงมีพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง ได้ทั้งกายและใจให้แก่ญาติโยมและพุทธศาสนิกชนทุกชนชั้น

การเดินทางมาวัดคำประมง

1. ทางรถยนต์ ตามทางหลวงสาย 22 ถึง กม. ที่ 23 บ้านสามแยกสูงเนิน (สกล – อากาศ) เลี้ยวไปทางอำเภออากาศอำนวยเส้นทางหมายเลข 2355 ประมาณ 12 กม. ถึงบ้านบัว (น้อย) แล้วเลี้ยวขวาเดินทางไปอีก 5 กม. มีป้ายบอกทางเข้าวัดทุกระยะ

2. นั่งรถทัวร์จากหมอชิตมาลงสกลนคร มีรถออกตอนกลางคืน แบ่งตามช่วงเวลา คือ 19.00 น. 20.00 น. 20.30 น. และ 23.00 น. ถึงสกลนครตั้งแต่ 05.00 น. – 06.00 น. เข้ารถโดยสารมาที่วัดคำประมง หรือนั่งรถทัวร์จากอำเภอเมืองสกลนครที่เขียนว่า ไปอากาศอำนวย ซึ่งจะผ่านบ้านบัวน้อยลงตรงจุดนั้น และเข้ารถเข้ามาที่วัดอีก 5 กม.

3. ขึ้นเครื่องบิน ซึ่งมีสามสนามบินที่สามารถมายังวัดคำประมง คือ มาลงสนามบินสกลนคร เข้ารถโดยสารมาที่วัดคำประมงระยะทางประมาณ 37 กม. ขึ้นเครื่องบินมาลงสนามบินนครพนม เข้ารถโดยสารมาที่วัดคำประมงระยะทาง 120 กม. ขึ้นเครื่องบินมาลงสนามบินอุดรธานี เข้ารถโดยสารมาที่วัดคำประมงระยะทางประมาณ 160 กม.

4. รถตู้ มีบริการรับส่งจากบ้านมายังวัดคำประมง ค่าใช้จ่ายประมาณ 650 – 700 บาท ซึ่งมีหลายบริษัทด้วยกัน การบริการของรถตู้นั้นจะวิ่งรับส่งชาวบ้านจังหวัดสกลนครและพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงไปกลับกรุงเทพ - สกลนคร

การเลือกพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกพื้นที่แบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกออโรคยศาล วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร เป็นพื้นที่ในการวิจัย ซึ่งเป็นวัดที่ พระปพนพัชร จิรัธัมโม เป็นเจ้าอาวาส และเป็นประธานออโรคยศาล ซึ่งเป็นสถานที่รับเชี่ยวชาญรักษาผู้ป่วยมะเร็ง โดยพระปพนพัชรมีวิธีการเยียวยาที่ให้ความสำคัญทั้งทางกายและจิตใจควบคู่กันไป โดยเฉพาะทางจิตใจที่มีส่วนต่อร่างกาย ท่านจึงเริ่มก่อตั้งออโรคยศาลขึ้นเพื่อเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งบนพื้นฐานทางพุทธศาสนา การแพทย์สมัยใหม่ และธรรมชาติบำบัด วิธีการทำงานของท่านเป็นที่รู้จักและยอมรับในสังคม ทำให้มีคนมาศึกษาดูงานจากท่านทั้งภาครัฐและเอกชนภายในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ท่านยังจัดตั้งโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะ เพียงปีละ 1 วัน” จึงมีบุคคลภายนอกมาเป็นจิตอาสาเป็นจำนวนมาก

อโรคยศาสตร์จึงได้เยียวยาผู้ป่วยมะเร็งมาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน โครงการที่เกิดขึ้นและความยินดีของพระปณพัชรในการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเรียนรู้วิธีการเยียวยาผู้ป่วย เพื่อให้ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และสะดวกในการขอความร่วมมือเพื่อเข้าไปศึกษาวิจัย

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม และมีกระบวนการในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1). พระปณพัชร จิรธัมโม เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจและประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัชร มีประเด็นในการเก็บข้อมูลจากพระปณพัชร ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิต การเรียนรู้เรื่องการเยียวยาทางจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิธีการเยียวยาทางจิตใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระปณพัชรกับผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย โดยตั้งเกณฑ์คุณสมบัติ ดังนี้

- คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ
  1. ท่านมีบทบาทในการเยียวยาบุคคลโดยเน้นทางด้านจิตใจ ใช้วิธีการทางพระพุทธศาสนาในการเยียวยาบุคคล และมีบทบาทในการทำงานอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป
  2. ท่านเป็นที่ยอมรับในชุมชนที่ท่านอยู่อาศัย และในวงการพระพุทธศาสนา
  3. วิธีการของท่านเป็นที่ยอมรับในวงการพระพุทธศาสนา วงการวิชาการ และชุมชนที่ท่านอยู่อาศัย
  4. ท่านยินดีสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย และยินดีให้ผู้วิจัยใช้ชื่อจริงของท่านเขียนในงานวิจัย

ขั้นตอนการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้วิจัยทำการติดต่อพระปณพัชร จิรธัมโม โดยผู้วิจัยเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยศึกษาประสบการณ์ของท่านและวิธีการของท่านในการเยียวยาจิตใจผู้คน และนำผลการวิจัยเผยแพร่ให้กับสังคม โดยงานวิจัยจะมีการระบุชื่อท่านและสถานที่ที่ท่านเยียวยาจิตใจผู้คน คือ วัดคำประมง เมื่อได้รับอนุญาตจากท่าน ผู้วิจัยจึงเลือกท่านเป็นกรณีศึกษา

2. ผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาชุมชนที่พระปพนพัชรอาศัย คือ อโรคยศาล วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ในการไปครั้งแรกผู้วิจัยไปในฐานะจิตอาสา ไม่ใช่ นักวิจัย เนื่องจากทางวัดมีโครงการจิตอาสาช่วยทางวัดดูแลผู้ป่วยมะเร็ง และผู้วิจัยรอกการอนุมัติจริยธรรม จากกรรมการจริยธรรม จึงไม่สามารถลงไปทำวิจัยได้ แต่การไปครั้งนี้ผู้วิจัยได้ถือจดหมายจากทาง คณะเพื่อแนะนำตนเองให้กับพระปพนพัชรทราบถึงวัตถุประสงค์ของการมา

3. เมื่อได้รับการอนุมัติจริยธรรม ผู้วิจัยจะเข้าไปในฐานะผู้วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตการทำงาน และการดำเนินชีวิตของพระปพนพัชร จิรัธมโม ตามแต่สถานการณ์ในขณะนั้นจะเอื้ออำนวย หรือความสะดวกของท่านในการอนุญาตให้สัมภาษณ์ หรือเข้าสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

4. ผู้วิจัยจะใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระปพนพัชร ในขณะที่ผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน คือ วัดคำประมง ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการลงพื้นที่ 3 ช่วง คือ 1.การลงพื้นที่ในฐานะจิตอาสา 2.การลงพื้นที่ในฐานะนักวิจัยและจิตอาสา ซึ่งในครั้งนี้ผู้วิจัยจะไปในฐานะผู้วิจัยเป็นหลัก และ 3. การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ดังนั้นการสัมภาษณ์จึงไม่มีรูปแบบที่ตายตัวเป็นลักษณะของการพูดคุย พร้อมกับการสังเกต ในขณะที่ผู้วิจัยใช้ชีวิตอยู่ในวัดคำประมง หรือออกติดตามพระปพนพัชรในการทำงานต่างๆ ผู้วิจัยสิ้นสุดการเก็บข้อมูลคือการออกจากพื้นที่ชุมชนในครั้งนี้ 3 แต่ ถ้าผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ผู้วิจัยขออนุญาตสัมภาษณ์พระปพนพัชรอีกครั้งทางโทรศัพท์เพื่อให้ข้อมูลเพียงพอและถูกต้อง

5. ในการลงพื้นที่วัดคำประมง นอกจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการทำงาน ของพระปพนพัชร ผู้วิจัยขออนุญาตทำการถ่ายภาพการทำงานของท่าน เจ้าหน้าที่ภายในวัด และสถานที่บริเวณภายในวัด ในการถ่ายภาพผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตจากพระปพนพัชร และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปภาพที่ผู้วิจัยถ่าย เมื่อได้รับการอนุญาต ผู้วิจัยจึงสามารถถ่ายภาพตามความต้องการของผู้วิจัยได้

2). กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร จิรัธมโม เป็นข้อมูลเสริมให้กับข้อมูลหลักที่จะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเสริม โดยเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลจากการแนะนำจากพระปพนพัชร เจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่ในการคัดเลือก นอกจากนี้ผู้วิจัย

ทำการเข้าหาผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองจากสัมพันธภาพที่ผู้วิจัยเข้าไปฝังตัวอยู่ในชุมชนจนเป็นที่รู้จักดีพอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม ได้แก่ ผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย เจ้าหน้าที่ภายในวัด และจิตอาสา

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญคือตัวผู้วิจัยซึ่งต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อมูลภาคสนาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย

1). *แบบสัมภาษณ์* ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระปพนพัชร จิรัธมโม และบุคคลรอบข้างพระปพนพัชร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด แนวทางในการสัมภาษณ์มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมและบริบทในขณะสัมภาษณ์ แต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2). *แบบบันทึกการสังเกตการทำงาน* ของพระปพนพัชร จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกการสังเกตการทำงานของพระปพนพัชร โดยใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมที่ประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ชั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก (สุภางค์ จันทวานิช, 2546) การสังเกตผู้วิจัยได้แสดงตัวในฐานะผู้วิจัยตั้งแต่แรกที่เข้ามาทำการศึกษาวิจัย ดังนั้นผู้ถูกสังเกตจะทราบเสมอว่าผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของพวกเขาอยู่ โดยผู้วิจัยเข้าไปในฐานะจิตอาสาเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้ทุกคนในวัดคำประมงเกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยใช้การสังเกตอยู่ตลอดเวลาในการเข้าไปศึกษาทำวิจัยที่วัดประมง และจดบันทึกทุกอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3). *เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ* ทำการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ และถ่ายภาพพื้นที่ในภาคสนามไม่ว่าจะเป็นการทำงานของพระปพนพัชร กิจกรรมในวัด และสถานที่ภายในวัด

2.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1). *การศึกษาเอกสาร (Documentary Study)* ในการวิจัยครั้งนี้ถือได้ว่าการเก็บข้อมูลเอกสารเป็นวิธีการแรกที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ข้อมูลที่ได้ประกอบไปด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร จิรัธมโม อโรคยศาล และวัดคำประมง ซึ่งได้จากการค้นคว้าในห้องสมุด เว็บไซต์ของทางวัด

คำประมง และสื่อสิ่งพิมพ์ทุกชนิด ข้อมูลที่ได้เหล่านี้เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น และเป็นการศึกษานำร่องก่อนที่จะลงพื้นที่จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบพร้อมกับข้อมูลภาคสนาม

2). *การเตรียมพื้นที่วิจัย* ก่อนที่จะทำการศึกษารวมชนนั้นสิ่งแรกที่ผู้วิจัยได้ทำคือ การเตรียมพื้นที่วิจัย โดยที่ผู้วิจัยจะลงไปสำรวจพื้นที่ เพื่อทำความรู้จักกับพระปณพัชรผู้ที่เป็นกรณีศึกษา และทำการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางวัด โดยนำหนังสือแนะนำตัว และแสดงวัตถุประสงค์ในการลงพื้นที่จากทางมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตในการลงพื้นที่ รวมทั้งสร้างความคุ้นเคยและสัมพันธภาพที่ดีโดยผู้วิจัยจะเข้าไปเป็นจิตอาสาในโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะ เพียงปีละ 1 วัน” อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และทำให้เข้าใจสภาพทั่วไปของพื้นที่

3). *การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม* ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ วิธีการและขั้นตอนของการได้มาซึ่งข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การดำเนินการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลที่วัดคำประมงด้วยตนเอง 3 ครั้ง มีรายละเอียดในการดำเนินการ (รายละเอียดการลงพื้นที่ชุมชนสามารถสรุปในภาคผนวก ก หน้า 172) คือ

ครั้งที่ 1 การสำรวจชุมชน การลงพื้นที่ครั้งนี้ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นจิตอาสาอย่างสมบูรณ์ โดยการช่วยเหลือพระปณพัชร ในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ผู้วิจัยใช้ความสามารถด้านจิตวิทยา การปรึกษาช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย และบุคคลที่อยู่ในวัดและชุมชนรอบวัด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ช่วยงานวัดในด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยได้ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของวัดและชุมชนรอบวัด ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี สร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายในวัดและชาวบ้านในชุมชน

ผู้วิจัยลงสำรวจพื้นที่ชุมชนที่ใช้ในการวิจัยในวันพฤหัสบดี ที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2553 การไปครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีผู้ช่วยวิจัยไปด้วยหนึ่งคน ซึ่งเป็นญาติของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ติดต่อกับทางพระปณพัชรและเจ้าหน้าที่ของวัดไว้ก่อนแล้ว เพื่อให้หลวงตาปณพัชรได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการมา และผู้วิจัยจะได้ทราบว่าท่านสะดวกให้เข้าพบหรือไม่ เมื่อผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากทางท่าน ผู้วิจัยจึงโดยสารรถทัวร์กรุงเทพฯ – สกลนคร โดยขึ้นรถที่หมอชิต ใช้เวลาในการเดินทาง

ประมาณ 9 ชั่วโมง ถึงตัวเมืองจังหวัดสกลนคร ประมาณ 05.00 น. ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นเวลาเช้า ผู้วิจัยจึงเข้าพักที่โรงแรมในตัวเมือง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สอบถามพนักงานในโรงแรมถึงการเดินทางไปยังวัดคำประมง พนักงานให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่าจะต้องนั่งรถทัวร์จากตัวเมืองสกลฯ จุดหมายปลายทางคือจังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะผ่านตำบลสว่าง บ้านบัวน้อย จะเป็นทางเข้าไปยังที่ตั้งของวัดคำประมง หลังจากนั้นต้องต่อรถเข้าไปภายในวัดอีกประมาณ 5 กิโลเมตร จะถึงตัววัด หลังจากผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดของการเดินทางไปยังวัดคำประมง ผู้วิจัยได้ใช้เวลาอยู่ในตัวเมืองสกลนคร 1 วัน ในการท่องเที่ยวชมเมืองสกลนคร โดยผู้วิจัยได้มีโอกาสไปกราบนมัสการพระธาตุเชิงชุม ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวสกลนคร และด้านหลังวัดพระธาตุเชิงชุม เป็นสวนสาธารณะบึงหนองหาน ซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้านที่นี่ มีผู้คนชายหญิงมาออกกำลังกาย และครอบครัวมานั่งทานอาหาร หม่อมสาวมานั่งพูดคุยกันตามใต้ต้นไม้ หรือนักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นมาถ่ายรูปให้อาหารปลา

วันศุกร์ ที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยเดินทางโดยรถทัวร์สกล – อุดรฯ โดยบอกกับคนจำหน่ายตั๋วว่า เมื่อถึงทางเข้าวัดคำประมงให้ช่วยบอกผู้วิจัย ทางเข้าวัดเป็นหมู่บ้านชื่อว่าบ้านบัวน้อย หลังจากถึงบ้านบัวน้อย ผู้วิจัยต้องจ้างชาวบ้านให้ไปส่งภายในวัด ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการเดินทางจากตัวเมืองสกลฯ มายังวัดประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง เส้นทางบริเวณเข้าวัดสองข้างทางเป็นบ้านคนและบางบ้านมีระยะห่างของบ้านเป็นพื้นที่ทำนา ผ่านบ้านบัวน้อย มาเข้าสู่หมู่บ้านคำประมงสองข้างทางยังเป็นบ้านคน แต่มีพื้นที่ป่ามากขึ้น และใกล้ทางเข้าวัดมีอ่างเก็บน้ำคำประมงขนาดใหญ่ความจุประมาณ 450,000 ลูกบาศก์เมตร เป็นสถานที่ที่เอื้อประโยชน์ให้กับชาวบ้านรอบบริเวณวัดคำประมงและหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งส่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 400 ไร่ นอกจากนี้อ่างเก็บน้ำนี้มีน้ำเต็มทุกปี จึงมีน้ำใช้เพาะปลูกได้ทั้งปี ผู้วิจัยมาทราบภายหลังว่าอ่างเก็บน้ำคำประมงได้สร้างขึ้นจากความคิดของพระปพนพัชร จากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับลูกศิษย์ของท่าน ทำให้รู้ว่าสมัยก่อนเริ่มก่อสร้างวัดคำประมง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบและใกล้เคียงบริเวณวัดมีฐานะที่ยากจน ท่านมองเห็นการไกลว่าถ้าชาวบ้านที่ยังจนอยู่วัดก็จะไม่มีความเจริญ คนก็จะไม่เข้าวัด ท่านจึงตัดสินใจสร้างอ่างเก็บน้ำคำประมงก่อนที่จะสร้างโบสถ์ โดยทำหนังสือฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำดังกล่าว และต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคำประมงไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จนกลายเป็นอ่างเก็บน้ำที่เอื้อประโยชน์ชาวบ้านมาจนถึงปัจจุบัน

ทางเข้าวัดจะมีสามทาง เส้นทางแรกจะอยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำคำประมง เส้นทางนี้ส่วนมากแล้วทางวัดจะลงกลอนประตูไว้ โดยจะถูกใช้เฉพาะในโอกาสพิเศษหรืออาจจะเปิดเป็นครั้งคราวตามโอกาสสะดวก เช่น มีการจัดงานทอดกฐิน งานทำบุญในเทศกาลต่างๆ เป็นต้น เส้นทางที่สองจะอยู่ถัดลงมาซึ่งจะเปิดเฉพาะประตูเล็กให้เฉพาะคนผ่านเท่านั้น คนที่นำรถมาจะต้องจอดรอไว้ที่หน้าประตู ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคนที่ใช้ประตูนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัดและมาสักการะพระพุทธรูปชินราชจำลองที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ภายในวัดเท่านั้น ไม่ได้มีจุดประสงค์เข้าพบพระปณพัชร หรือรู่กับทางส่วนที่เป็นพื้นที่อโรคยศาลสถานที่เยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง ในเส้นทางที่สามสามารถนำรถเข้าไปพื้นที่ภายในวัดได้ โดยทางเข้าจะถัดจากเส้นทางที่สองเข้ามา สองข้างทางจะมีต้นไม้ขึ้นหนาที่บ

เมื่อเข้ามาภายในวัดผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าพื้นที่ภายในวัดแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ โบสถ์ มหาวิหาร พระพุทธรูป รูปปั้นหุ่นขี้ผึ้งหลวงปู่เทสก์ และรูปปั้นเทพเจ้าตามจุดต่างๆ ภายในบริเวณวัด ซึ่งในแต่ละจุดจะอยู่ห่างกันไม่มากผู้ที่เข้ามาสักการะ หรือผู้เยี่ยมชมสามารถเดินไปตามแต่ละที่ได้ ในส่วนที่สอง คือ พื้นที่อโรคยศาล สถานที่เยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง ซึ่งต้องเข้าไปภายในถัดจากศาสนสถานต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้นเข้ามาอีก ถ้าคนที่ชอบเดินสัมผัสกับธรรมชาติก็สามารถเดินได้เพราะสองข้างทางมีต้นไม้หนาพันธุ์ที่ให้ร่มเงาอยู่เต็มไปหมดในครั้งแรกผู้วิจัยได้เหมารถชาวบ้านเข้ามา ชาวบ้านจึงมาส่งผู้วิจัยถึงตัวอโรคยศาล

ผู้วิจัยพบว่าอโรคยศาลเป็นสถานที่เหมือนศูนย์กลางของทางวัด ที่ใครมีธุระไม่ว่าจะมาติดต่อเพื่อเข้ารับการรักษา มะเร็ง มาทำบุญ หรือติดต่อสอบถามข้อมูลต่างๆ ทุกคนจะมุ่งหน้ามาที่นี่ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำหน้าเคาเตอร์คอยให้การต้อนรับตั้งแต่เวลา 08.00 น. จนถึง 16.30 น. เป็นประจำทุกวัน ในบริเวณอโรคยศาลประกอบด้วยตัวอาคารสูง 3 ชั้น ด้านหน้าอาคารเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปไสยขยคุรุไวฑูรยประภา พ่อหมอบชีวกโกมารภัจจ์ พระแม่ธรณี พระอินทร์ พระแม่โพสพ และเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่ย้ายอยู่ในวัด คำประมง และสะท้อนแนวความคิดหลักของการก่อตั้งอโรคยศาล ดังที่พระปณพัชรว่า

“พระพุทธรูปไสยขยคุรุไวฑูรยประภาเป็นรูปหล่อทรงพระกริ่ง ถือกันว่าเป็นศาสดาของพระพุทธเจ้าในทางการแพทย์แผนจีน มีเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กล่าวว่า พระสังฆราชวัดสุทัศน์ท่านเอาพระกริ่งมาประกอบพิธีทำนํ้ามนต์อิติปิโส 108 ให้คนกินในช่วงอหิวาต์ระบาศ พระพุทธรูปไสยขยคุรุ นามของพระองค์ หมายถึง ยาใจ ไวฑูรยประภา คือ ผลสมอที่สุกสกาวโรจน์เสมือน

ยาวิเศษ ซึ่งวางอยู่บนพระหัตถ์ของท่าน ทำไม่ต้องเอาพระพุทธรูปไขษัยครุไวฑูรยประภา 1. เพราะเกี่ยวกับเรื่องแพทยพยาบาล 2. เป็นศุนย์รวมของจิตใจให้คนไข้และญาติคนไข้ที่พึ่งทางใจ หมอพยาบาลมีที่พึ่งทางใจ ว่ามีหลักที่พึ่งให้ตั้งปณิธานว่าจะทำเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ให้เพื่อนมนุษย์ทั้งหลายพ้นจากทุกข์โศกโรคภัย”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 156)

ถัดจากศุนย์รวมจิตใจของชาวโรคยศาลไปด้านหลังคือ ส่วนลงทะเบียนคนไข้ใหม่และห้องตรวจโรคจำนวน 2 ห้อง ซึ่งมีอุปกรณ์พื้นฐานทางการแพทย์ในการช่วยเหลือผู้ป่วยเบื้องต้น เช่น เครื่องเอกซเรย์ขนาดเล็ก ตู้ไฟอ่านฟิล์ม และห้องบรรจยาทั้งแผนไทยและแผนปัจจุบัน ทั้งสามห้องจะมีผู้ป่วยเข้ามาใช้ในช่องเช้าและช่วงเย็น คือรอรับการตรวจจากพระปณพัตร์โดยส่วนมากจะเป็นผู้ป่วยที่เข้ามาใหม่ และรับยาไปทานที่บ้านพักของตนซึ่งจะมีทั้งผู้ป่วยเก่าและผู้ป่วยใหม่ รวมถึงญาติของผู้ป่วยที่มารับแทนผู้ป่วยที่มีอาการหนักไม่สามารถมารับยาเองได้ ขึ้นมาบนชั้นสองจะเป็นห้องพระขนาดใหญ่ และห้องจำวัดของพระปณพัตร์ ส่วนชั้นบนสุดจัดเป็นเตียงนอนผู้ป่วยที่สามารถปรับเอนได้เรียงรายอยู่รายสิบตัว เตรียมไว้เพื่อรับรองคณะที่ดูงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องพักค้างคืน ซึ่งในช่วงที่ผู้วิจัยอยู่ที่วัด กำลังมีการก่อสร้างเรือนไทยข้างอโรคยศาลไว้เป็นที่จำวัดที่ใหม่ของพระปณพัตร์

วันแรกของการมาที่วัด เป็นช่วงเวลาเช้า ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินกิจกรรมกับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย กิจกรรมในช่วงเช้าคือการใส่บาตร ซึ่งทำเป็นประจำทุกเช้า โดยมีพระปณพัตร์มารับบาตร ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการนั่งทำกิจกรรมของชาวโรคยศาลจะนั่งเป็นแถวเรียงยาวและแบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นกลุ่มผู้ป่วย และส่วนที่สองเป็นกลุ่มญาติผู้ป่วย และจิตอาสา ผู้วิจัยนั่งอยู่ส่วนที่สองด้านหลังสุด ท่านจะลงมารับบาตรโดยก่อนที่จะมีการใส่บาตร ท่านจะเทศน์ประมาณ 15 – 30 นาที หลังจากนั้นจึงมีการใส่บาตรโดยเริ่มจากฝั่งของผู้ป่วยเรียงแถวกัน ต่อมาจึงเป็นฝั่งของญาติผู้ป่วยและจิตอาสา เมื่อคนสุดท้ายใส่บาตรเสร็จท่านจะให้พร และกรวดน้ำ ผู้วิจัยยังไม่ได้ทันแนะนำตนเองให้ท่านทราบถึงการมาถึง ท่านได้ถามขึ้นมาว่านักศึกษาจากจุฬาที่จะมาทำวิจัยมารี้อย่าง และยังเรียกชื่อผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกปลื้มที่ท่านจำชื่อผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยจึงคลานเข้าไปหาและแนะนำตนเองอย่างเป็นทางการ พระปณพัตร์ให้การต้อนรับและให้เจ้าหน้าที่พาผู้วิจัยไปพักที่บ้านดินหรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า บ้านพักอินดาต

บริเวณรอบพื้นที่โรคยาศาลเป็นเขตที่พักของผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยที่มาดูแล ตลอดจนถึงอาสาที่เข้ามาช่วยเหลือทางวัดและพักค้างคืน เมื่อผู้วิจัยเดินเข้าไปจึงพบว่าบ้านพักแต่ละหลังมีลักษณะคล้ายหมู่บ้าน แบ่งเป็นสัดส่วนอย่างเป็นระเบียบ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ตึกเหลืองรังสี มีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียวยกตัวบ้านสูงขึ้น มีห้องทั้งหมด 5 ห้อง สามารถทะลุหากันได้ภายในมีเตียงนอนให้กับผู้ป่วย และพื้นที่ว่างให้ญาติที่มาดูแลซึ่งต่างก็มีเสื้อหมอนผ้าห่มพร้อมในการที่จะมาพัก ตึกเหลืองรังสีเป็นตึกสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการไม่หนักมากสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ขณะที่ผู้วิจัยอยู่ที่นี้ ผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยที่ตึกนี้เป็นอย่างมาก ผู้ป่วยและญาติให้การต้อนรับ เชิญชวนและพูดคุยกับผู้วิจัยอย่างเป็นกันเอง และเมื่อพวกเขาทราบว่าผู้วิจัยต้องทำกับข้าวทานเอง ผู้ป่วยจึงทำอาหารเพื่อผู้วิจัย และเรียกผู้วิจัยมาทานด้วยกันเป็นประจำทุกครั้ง ทำให้ผู้วิจัยอบอุ่น ไม่รู้สึกเหงา และสัมพันธ์ภาพที่ดีนี้เชื่อที่จะให้ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยได้เล่าเรื่องราวชีวิตของพวกเขาให้กับผู้วิจัยฟัง ผู้วิจัยรับฟังด้วยความเข้าใจ บางโอกาสผู้วิจัยได้ใช้บทบาทหน้าที่ของนักจิตวิทยาการปรึกษาเข้าช่วยเหลือพวกเขาตามสมควร

มิตริานคร ตรงข้ามกับตึกเหลืองรังสี เป็นบ้านชั้นเดียวติดดินที่มีขนาดยาวภายในมีเตียงผู้ป่วยอยู่ประมาณ 8 เตียง มีทั้งหมด 3 หลัง ลักษณะของผู้ป่วยที่มาพักที่นี่มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ป่วยที่ตึกเหลืองรังสี

โรงครัวสุขภาพ และบ้านพักจิตอาสา จะอยู่ตรงข้ามกับมิตริานครฝั่งเดียวกับตึกเหลืองรังสี ครัวสุขภาพเป็นอาคารสองชั้นไว้ประกอบอาหารถวายหลวงตา และที่ทำอาหารของจิตอาสา ซึ่งจิตอาสาที่มาพักที่นี่จะต้องซื้ออาหารคาวหวานมากินเองเพื่อทำอาหารในแต่ละมื้อ ทางวัดมีตู้เย็นและจัดเตรียมอุปกรณ์ครัวไว้ให้ ยกเว้นแต่ผักปลอดสารพิษที่อยู่ทางด้านหลังโรงครัวซึ่งทางวัดปลูกไว้ให้แก่ผู้ป่วยและจิตอาสาทุกคน สามารถเก็บไปประกอบอาหารได้ตามสมควร บ้านพักของจิตอาสาจะอยู่ติดกับโรงครัว มีทั้งหมดสามหลัง เป็นบ้านปูนชั้นเดียวยกสูงจากพื้น แต่ละหลังสามารถนอนได้ประมาณ 3 – 4 คน

ตึกตปญญโณ อยู่ถัดจากมิตริานคร เป็นอาคารสองชั้น เป็นห้องยาวมีเตียง 8 เตียง และมีห้องเก็บของ เช่น ถังออกซิเจน เป็นต้น ผู้ป่วยตึกนี้จะมีอาการค่อนข้างรุนแรงไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จะต้องมีญาติคอยอยู่ดูแล ต่างจากสองที่ที่กล่าวมา ซึ่งผู้ป่วยบางหลายไม่มีญาติมาดูแลก็สามารถดูแลตนเองได้ และยังช่วยเหลือผู้ป่วยหลายอื่นที่มีอาการหนักได้

ตรงข้ามตึกกตปุญญ์เป็นลานพิธีตัมยา มีลักษณะคล้ายศาลาใช้ประกอบพิธีตัมยามะเรียงให้กับผู้ป่วยใหม่ ซึ่งช่วงเวลาของการตัมยาขึ้นอยู่กับฤกษ์ยาม พระปณพัทธ์จะเป็นคนดูแลบอกกับทางผู้ป่วยใหม่และญาติให้เตรียมพร้อมในการประกอบพิธีตัมยาในแต่ละครั้ง ด้านหลังศาลาประกอบพิธีตัมยาเป็นสระบัวขนาดใหญ่ เรียกว่า สระอนโนดาต มีบัวหลวงสีชมพูขึ้นอยู่เต็มสระ หลังสระบัวเป็นบ้านดิน หรือบ้านพักอนโนดาต มีทั้งหมด 4 หลัง สามหลังแรกจะมีเตียงทั้งหมด 3 เตียง มีห้องน้ำในตัว ในหลังสุดท้ายเป็นห้องยาวมีเตียงทั้งหมด 10 เตียง และห้องน้ำอยู่ภายนอก บ้านดินก็เป็นที่พักของจิตอาสา ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยอยู่บ้านดินตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ตึกสงฆ์อาพาธ อยู่ถัดไปหลังสุดท้ายเป็นตึกสองชั้น ชั้นล่างเป็นที่เก็บของ ในส่วนชั้นบนเป็นที่พักอาศัยของผู้ป่วยและญาติ แต่ก่อนตึกนี้เป็นที่พักให้สำหรับพระสงฆ์ที่อาพาธ แต่ปัจจุบันเป็นที่พักของผู้ป่วยที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เพราะอยู่ไกลจากอโรคยศาล ผู้ป่วยและญาติจะต้องใช้เวลาในการเดินไปร่วมกิจกรรมกับทางวัดไกลกว่าที่พักอื่น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้ป่วยที่ตึกนี้ไม่ได้มีเฉพาะผู้ป่วยที่อาการไม่รุนแรงเท่านั้น ผู้ป่วยที่มีอาการหนักก็พักอยู่ที่นี้เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าพระปณพัทธ์จะให้ทุกคนไปสวดมนต์ให้กับผู้ป่วยที่มีอาการทรุดที่ตึกนี้อยู่หลายครั้งด้วยกัน

เมื่อผู้วิจัยได้มาอยู่ที่วัดคำประมง บทบาทของผู้วิจัยในการมาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความต้องการมาในฐานะจิตอาสาที่เข้ามาช่วยเหลือพระปณพัทธ์ตามความสามารถและกำลังที่มีของผู้วิจัย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้โอกาสนี้ในการเข้ามาสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม คือการเข้าร่วมกิจกรรมของทางวัดตามความสะดวกของผู้วิจัยและความเหมาะสมของสถานการณ์ในขณะนั้น และจดบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ซึ่งประโยชน์ของข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเสริมช่วยในการวิเคราะห์กับข้อมูลหลักที่ได้มาจากการสัมภาษณ์พระปณพัทธ์และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

กิจกรรมของทางวัดคำประมงเริ่มขึ้นตั้งแต่ตอนเช้า ซึ่งในช่วงเช้าจะเป็นเวลาส่วนตัวของผู้ป่วยและญาติในการประกอบอาหารและตัมยา อยู่ตามบ้านพักของแต่ละคน จนประมาณเวลา 07.00 – 07.15 น. จะมีพระที่จำวัดอยู่ทางด้านล่างของวัดสามรูปเดินขึ้นมารับบิณฑบาตตามบ้านพักของผู้ป่วย ผู้ป่วยและญาติที่ต้องการจะทำบุญสามารถประกอบอาหารหรือซื้อของเตรียมไว้มาตักบาตรได้ในทุกเช้า หลังจากนั้นประมาณ 08.00 – 08.30 น. จะมีกิจกรรมรวมที่อโรคยศาล ผู้ป่วย ญาติ และจิตอาสาจะมานั่งร้องเพลง ซึ่งเป็นเพลงของทางวัดที่มีเนื้อหาในลักษณะของการ

ให้กำลังใจ บางครั้งมีจิตอาสาเล่นกิจกรรมตามความสามารถของจิตอาสา เช่น ฝึกโยคะ ฝึกกายบริหารอย่างเบาๆ หรือมีผู้ป่วยที่มีความสามารถและแข็งแรงนำกิจกรรม เช่น ออกกำลังกายตามจังหวะเพลง ถ้ากระบอง กิจกรรมตรงนั้นขึ้นอยู่กับจิตอาสาที่นำมากิจกรรม ซึ่งแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน หลังจากนั้นทุกคนต่างนั่งเป็นแถวเพื่อรอหลวงตาปพนพัชร เมื่อพระปพนพัชรลงมาท่านจะให้ร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี ท่องมนต์ตราทิเบต “โอม... (จากเสียงยาว) โภษัชย โภษัชย โภษัชย” เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าโคตมโคตม 3 ครั้ง และเปล่งเสียงออกมาดังๆ ว่า “เราชนะแล้ว” 3 ครั้ง หลังจากนั้นท่านให้ทุกคนหัวเราะออกมามีการเทศน์ให้กับชาวอโรคยศาล จากการสังเกตของผู้วิจัยและสอบถามผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยทำให้ผู้วิจัยทราบว่าชาวอโรคยศาลทุกคนรอฟังการเทศน์ของพระปพนพัชร เมื่อผู้วิจัยได้ฟังสิ่งที่ท่านเทศน์ผู้วิจัยจึงเข้าใจว่าอะไรทำให้ผู้ป่วยและญาติต่างชื่นชอบที่จะฟังท่านอยู่เสมอ ท่าทางในการเล่าเรื่องที่เป็นกันเอง น้ำเสียงที่นุ่มลึกเปี่ยมไปด้วยศรัทธา เวลาท่านเล่าเรื่องจะมีเรื่องสนุกสนานหรือเรื่องที่เป็นปกติแต่ท่านสามารถทำให้เป็นเรื่องตลก ทำให้ทุกคนที่ฟังหัวเราะไปกับท่านอยู่เสมอ เรื่องที่ท่านเล่าส่วนมากจะเป็นประสบการณ์ของท่านในการเยียวยารักษาผู้ป่วย ว่าท่านพบเจออะไรมาบ้าง หรือการที่ท่านรับกิจนิมนต์ไปตามจังหวัดต่างๆ ท่านก็จะนำมาเล่าให้กับชาวอโรคยศาลฟัง เรื่องที่อาจจะเป็นเรื่องเศร้าเช่น การพลัดพราก ความตาย สภาพร่างกายที่ทรุดโทรม ท่านนำมาพูดให้เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต เมื่อผู้วิจัยมีโอกาสพูดคุยกับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าพวกเขาหลายคนสามารถยอมรับกับความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตของพวกเขาจากการฟังเทศน์ของท่าน ดังนั้นทุกครั้งที่มีพระปพนพัชรเทศน์ผู้วิจัยจะได้ยินเสียงหัวเราะของท่าน และตามมาด้วยเสียงหัวเราะของชาวอโรคยศาล พื้นที่แห่งนี้จึงเปี่ยมไปด้วยความสุขและเสียงหัวเราะอยู่เสมอ

เมื่อการเทศน์จบลงเป็นกิจกรรมใส่บาตร หลังจากเสร็จสิ้น ผู้ป่วยทยอยเข้าคิวรับยาตอนเช้า และเที่ยงกลับไปรับประทานอาหารที่บ้านพักของตนเอง ในขณะที่ผู้ป่วยที่ลงทะเบียนเข้ามาใหม่เข้าไปนอนรอรับการตรวจจากท่านเพื่อให้ท่านสั่งยาให้ท่าน กิจกรรมในตอนเช้าจะเสร็จสิ้นในช่วงเวลาประมาณ 11.00 – 11.45 น. หลังจากนั้นผู้ป่วยและญาติต่างกลับไปพักผ่อน ทำกิจกรรมส่วนตัวในบ้านพักแต่ละคน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการดำเนินชีวิตของชาวอโรคยศาลนั้นไม่ใช้การดำเนินชีวิตแบบวิถีคนเมือง ที่ต่างคนต่างอยู่ในห้องของตนเอง แต่ชาวอโรคยศาลทุกคนช่วยเหลือพึ่งพากัน บ้านแต่ละหลังจะมีโรงครัวของแต่ละบ้าน หมายความว่าทุกคนต้องมาทำอาหารในจุดเดียวกัน จึงมีการพบปะพูดคุยกันของแต่ละครอบครัว ทุกคนต่างได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกที่เกิดขึ้นในชีวิต มีการทำอาหารร่วมกันและนำอาหารมารับประทานร่วมกัน หรือผู้ป่วยบางคนไม่มีญาติมาดูแล ก็จะมี

มีผู้ป่วยที่แข็งแรงกว่าหรือญาติของผู้ป่วยท่านอื่นคอยช่วยเหลือ เช่น ทำอาหารมาให้ทาน เป็นต้น ผู้วิจัยรับรู้ถึงสังคมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักความเมตตาที่ไม่มีการแบ่งแยก เพราะทุกคนที่มาที่นี่ไม่ใช่เฉพาะคนในจังหวัดสกลนครหรือคนจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น คนในกรุงเทพฯหรือจังหวัดที่อยู่ไกลออกไปก็มาอยู่ที่นี่เป็นจำนวนมาก ความเอื้ออาทรแบ่งปันกันระหว่างคนที่ไม่รู้จักกันแต่มีจิตใจเดียวกันทำให้สังคมแห่งนี้เปี่ยมไปด้วยมิตรภาพ ดังความตั้งใจของพระปพนพัชรที่ต้องการให้โรงเรียนแห่งนี้ไม่ใช่เพียงแค่การเยียวยาการรักษาทางกายเท่านั้น แต่ต้องเข้าถึงจิตวิญญาณของความเปี่ยมมนุษย์ด้วย

18.00 น. หรือหกโมงเย็นจะมีการสวดมนต์หน้าโรงเรียน เมื่อถึงเวลาหกโมงจะมีเสียงตามสายจากเจ้าหน้าที่หรือจิตอาสาบอกให้ผู้ป่วยที่แข็งแรงและญาติมาร่วมสวดมนต์ เมื่อมากขึ้นพร้อมหน้าบทธวดมนต์จะเริ่มตั้งแต่มหาพระรัตนตรัย บทสวดสรรเสริญ บทคาถาชินบัญชร สักกตวาทถายพรพระ และบทสวดอื่นๆ จบลงด้วยบทกรวดน้ำและแผ่เมตตา ซึ่งใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณหนึ่งชั่วโมง หลังจากนั้นจึงมีกิจกรรมดนตรีบำบัด คือเจ้าหน้าที่จะเปิดเพลงของโรงเรียนที่จิตอาสาแต่งขึ้นมา ให้ผู้ป่วยและญาติได้ร่วมกันร้องเพลง และวันไหนที่มีจิตอาสา มา จิตอาสาบางกลุ่มก็จะนำเล่นกิจกรรมที่พวกเขาเตรียมให้แก่ชาวโรงเรียน หลังจากนั้นประมาณ 20.30 น. ทุกคนอยู่ในอาการที่สงบเพื่อรอพระปพนพัชรลงมาเทศน์ การเทศน์ในช่วงค่ำมีลักษณะคล้ายในช่วงเช้า ต่างกันตรงที่เนื้อหาจะมีความเข้มข้นและลึกซึ้งในแง่ของชีวิต โดยท่านเอื้อให้ชาวโรงเรียนนั่งนำเนื้อหาามาพิจารณา บ่อยครั้งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าท่านจะให้ทุกคนพิจารณาทุกเรื่องความตายและความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตอยู่เสมอ โดยนำประสบการณ์ที่ท่านเยียวยาผู้ป่วยมาเล่าให้กับทุกคนฟัง และจะนำสู่การนั่งสมาธิภาวนาให้พิจารณาถึงความตายว่า ถ้ารู้ว่าตนเองจะต้องตายภายใน 9 นาที จะเตรียมจิตใจตัวเองอย่างไร บางครั้งให้ผู้ป่วยที่อยู่มานานและแข็งแรงมาเล่าประสบการณ์ที่มาอยู่ที่นี่ การใช้ชีวิตที่นี่และดูแลตัวเองควรทำอย่างไร การอบรมภาวนาจิตเสร็จสิ้นลงประมาณ 21.30 – 21.45 น. หลังจากนั้นจะมีการรับยาไปทานก่อนนอน

บทบาทในการเป็นจิตอาสาของผู้วิจัยเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่วันแรกของการมาอยู่ที่วัด ในฐานะนักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิชาชีพที่ตนเองได้เรียนมาช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติ โดยเริ่มต้นผู้วิจัยเข้าไปในฐานะจิตอาสาชวนพูดคุยสร้างสัมพันธภาพ และแสดงความจริงใจที่มีให้กับทุกคนที่ผู้วิจัยมีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยผู้วิจัยได้เล่าทุกอย่างว่าตนเองมาทำอะไร และช่วยเหลือพวกเขาในเรื่องต่างๆ ตามกำลังและความสามารถของผู้วิจัย เช่น การช่วยต้มน้ำ ช่วยจ่ายยา รับลงทะเบียนคนไข้ ดูแลด้านเอกสาร พิมพ์งาน เป็นต้น ทำให้ทุกคนเชื่อใจในตัวผู้วิจัย และกล้าที่จะ

พูดกับผู้วิจัยในเรื่องที่เป็นชีวิตส่วนตัว และลึกซึ้งกว่าการทักทายกันทั่วไป ทำให้ผู้วิจัยได้ใช้โอกาสนี้ในการใช้ทักษะทางจิตวิทยาการปรึกษาที่เรียนมาช่วยเหลือพวกเขา เมื่อพวกเขาได้เล่าเรื่องราวชีวิตที่เป็นปัญหาของพวกเขาให้ผู้วิจัยฟัง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะทางจิตวิทยาแต่อย่างใด เพียงการรับฟังด้วยใจที่ว่างเปล่าปราศจากความคิดใดๆ รับรู้เพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากคนที่อยู่ข้างหน้าผู้วิจัย โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องเข้าไปช่วยเหลือหรือเชื้อให้พวกเขาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพียงเท่านี้พวกเขาก็รู้สึกดี และผู้วิจัยยังได้รับความเมตตาจากพวกเขาอย่างมากมาย เช่น ผู้ป่วยและญาติที่ทำอาหารให้ผู้วิจัยทานอยู่เสมอ หรือน้องพนักงานที่ถามไถ่ผู้วิจัยเรื่องความเป็นอยู่และอาหารการกิน ซึ่งน้องทราบว่าผู้วิจัยทำอาหารไม่เป็น ผู้วิจัยรู้สึกอบอุ่นที่รับรู้ถึงความห่วงใยที่ทุกคนมีให้ จากที่ผู้วิจัยตั้งใจว่าจะมาช่วยเยียวยาจิตใจพวกเขา แต่สิ่งที่ผู้วิจัยได้ให้กลับได้รับกลับคืนมาในการเยียวยาจิตใจตัวผู้วิจัยเองด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยใช้เวลาในการอยู่ในสนามวิจัยครั้งนี้เป็นเวลาหนึ่งเดือนกับอีกยี่สิบวัน และผู้วิจัยได้เดินทางกลับมากรุงเทพฯ เพื่อติดตามดำเนินการเรื่องเอกสารทางจริยธรรมฯ เมื่อการดำเนินการเรื่องจริยธรรมฯ ผ่านแล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางกลับไปยังสกลนครอีกครั้ง ในครั้งที่สองผู้วิจัยกลับไปในฐานะนักวิจัยเต็มตัว

ครั้งที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่ในฐานะนักวิจัย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังทำหน้าที่จิตอาสาช่วยเหลืองานของวัดควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลตามโอกาสและสถานการณ์ เชื้ออำนาจ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์พระปณพัชร จิรัธมโม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเสริมคือ ผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย จิตอาสา ชาวบ้านบริเวณวัด ตามแนวคำถามที่สร้างขึ้น การสัมภาษณ์ทำควบคู่ไปกับการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม บางครั้งผู้วิจัยทำการจดบันทึกตามแต่สถานการณ์และบริบทจะเชื้ออำนาจ เมื่อมีเวลาว่าง หรือในตอนกลางคืนผู้วิจัยจะทำการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้ในแต่ละวันจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจดบันทึก มาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสร้างกรอบแนวคิด ซึ่งกรอบแนวคิดนี้จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาในขณะที่ผู้วิจัยยังทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เข้ามาอยู่ที่วัดคำประมงเป็นครั้งที่สอง ครั้งแรกยังไม่มีสัมภาษณ์ เพียงแนะนำตนเองและอธิบายจุดประสงค์ของการมาทำวิจัยให้หลวงตาทราบเท่านั้น และได้สร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชนวัดคำประมงโดยผู้วิจัยเข้ามาในฐานะจิตอาสาเป็นหลัก ครั้งที่สองผู้วิจัยได้เข้ามาเก็บข้อมูลในฐานะนักวิจัยเต็มตัว แม้ว่าครั้งที่สองผู้วิจัยเข้ามาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันจันทร์ ที่ 6 กันยายน แต่ผู้วิจัยยังไม่สามารถสัมภาษณ์พระปณพัชรได้ เพราะภารกิจและวัตรปฏิบัติของท่าน

ผู้วิจัยจึงได้ทำการนัดหมายท่านโดยดูความสะดวกของท่านเป็นหลักผ่านทางพีจีตอาสาท่านหนึ่งที
เข้ามารับใช้ท่านเป็นเวลานาน

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์ครั้งแรก ผู้วิจัยยอมรับว่าก่อนหน้าที่จะมีการนัดหมายใน
การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกลัวและไม่กล้าเข้าหาหลวงตา เพราะภาพลักษณ์หลวงตานิ่ง เงียบ และดู
จริงจังกับการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสังเกต ร่วมทำงานกับท่าน และจากการพูดคุยกับ
เจ้าหน้าที่พนักงานภายในวัด ทุกคนบอกว่าหลวงตาเป็นคนมีระเบียบวินัย ตั้งใจทำงาน และพูด
ตรง ท่านจะตำหนิและตักเตือนไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แต่ท่านมีเมตตาและใจดีกับทุกคน
ถ้าได้เข้าไปพูดคุยด้วย การพูดเช่นนี้ไม่ได้ปลอบใจผู้วิจัยแต่อย่างใด เพราะผู้วิจัยไม่ได้มีโอกาสมี
ปฏิสัมพันธ์กับหลวงตามากนักตั้งแต่เข้ามาอยู่ที่วัด ผู้วิจัยจึงรู้สึกเกร็งและวางตัวไม่ถูก การทำงาน
ของผู้วิจัยจึงผ่านพี่อุ้ม (นามสมมุติ) จิตอาสาที่สนิทและรับใช้หลวงตามานาน พี่อุ้มจึงจัดการนัด
หมายหลวงตาให้กับผู้วิจัย

ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์พระปพนพัชรครั้งแรก ในวันเสาร์ ที่ 11 กันยายน พ.ศ.2553 เวลา
16.00 – 16.35 น. รวมเวลา 35 นาที สถานที่คือศาลาที่รับแขกข้างอาคารอโรคยศาล ช่วงเวลาของ
การสัมภาษณ์มีฝนตกไม่หนักมากนัก ไม่เป็นอุปสรรคต่อการบันทึกเสียง ท่านได้กล่าวทักทาย ถาม
ความเป็นอยู่และถามถึงงานวิจัยของผู้วิจัยว่าเก็บข้อมูลไปถึงไหน ผู้วิจัยจึงได้มีโอกาสทำการกล่าว
ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการมาทำวิจัยอีกครั้งหนึ่ง และให้รายละเอียดของการสัมภาษณ์ จากนั้น
จึงขออนุญาตอัดเสียง ซึ่งท่านยินดีและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พระปพนพัชรภาพที่เคยสร้างไว้ได้ถูกทำลายสิ้น ท่านมีเมตตาและมี
ลักษณะการพูดที่มีความเป็นกันเองกับผู้วิจัยมาก ผู้วิจัยจึงคลายความประหม่าลง น้ำเสียงของ
ท่านช้าและชัดเจน มีหยอกล้อบ้างเล็กน้อยตามลักษณะนิสัยของท่านที่ชอบพูดเล่นกับผู้ป่วยและ
ญาติผู้ป่วยอยู่เสมอ ท่านจะมีอารมณ์ขันตลอดเวลา และไม่มีที่ท่าว่าเหนียวแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม
ตามจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์ครั้งนี้คือการพูดคุยเรื่องทั่วไป ตั้งแต่ที่มาของการสร้างวัด
ลักษณะการดูแล และมุ่งเข้าสู่วัตถุประสงค์การวิจัยเพียงเล็กน้อย เพื่อจะเป็นแนวทางในการ
สัมภาษณ์ครั้งต่อไป ซึ่งการสัมภาษณ์ครั้งต่อไปยังไม่มีกำหนดหมายโดยผู้วิจัยตั้งใจจะฟังเสียง
สัมภาษณ์ครั้งแรกเพื่อหาแนวทางสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลครั้งสองให้มากเพื่อจะได้ไม่เป็นการรบกวน
ท่าน และผู้วิจัยยังอยู่ที่วัดต่อไป จึงเพียงกล่าวขออนุญาตท่านสัมภาษณ์ซ้ำเท่านั้น ซึ่งท่านยินดีและ
บอกผู้วิจัยว่ามาได้เสมอ

หลังจากผู้วิจัยสัมภาษณ์พระปพนพัชรครั้งแรก ผู้วิจัยทำการอ่านบทสัมภาษณ์ครั้งแรกและหาข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ท่านครั้งต่อไป การสัมภาษณ์ครั้งที่สองผู้วิจัยทำการนัดหมายด้วยตนเอง คือใช้เวลาในช่วงเช้าของวันอังคาร ที่ 14 กันยายน ขณะที่ท่านลงมาฉันเช้า ผู้วิจัยได้เข้าไปจัดอาหารและถวายอาหารแก่ท่าน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้อยู่รอรับใช้ท่าน ท่านถามถึงเรื่องการสัมภาษณ์ในครั้งแรกว่าเป็นอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจึงใช้โอกาสนี้ในการพูดถึงข้อมูลที่ได้รับและข้อมูลที่อยากรู้เพิ่มเติมอีกครั้ง ท่านจึงเมตตาให้ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ในวันนี้ตอนบ่ายสี่โมงครึ่ง

การสัมภาษณ์ครั้งที่สอง เริ่มเวลา 16.30 – 17.20 น. รวมเวลา 50 นาที พื้นที่ในการสัมภาษณ์คือศาลารับแขกข้างอาคารอโรคยศาล บรรยากาศในวันนี้มีแดดอ่อนๆ ในช่วงเย็นซึ่งไม่ร้อนจนเกินไป นอกจากผู้วิจัยและพระปพนพัชรแล้ว ยังมีผู้สังเกตการณ์หนึ่งคน คือ พี่อุ้ม จิตอาสาที่คอยอุปฐากท่านเข้าร่วมฟังในครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าไม่เป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์แต่อย่างใดเนื่องจากพี่อุ้มเป็นคนสนิทของท่าน และพี่เข้าใจบริบทจุดประสงค์ของงานวิจัยของข้าพเจ้าเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาในการสัมภาษณ์หลวงตาจึงไม่มีท่าทีอึดอัด หรือเขินอายแต่อย่างใด ในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย นอกจากนี้ท่านยังพูดจาหยอกล้อกับผู้วิจัยและพี่อุ้มบ้างเป็นครั้งคราว

พระปพนพัชรได้เล่ารายละเอียดประสบการณ์ของตนเองไปอย่างช้าๆ ผู้วิจัยถามบ้างเป็นครั้งคราว โดยส่วนมากท่านจะเล่าไปเรื่อยๆ จะมีบางช่วงที่ท่านหยุด ผู้วิจัยจึงจะถาม แต่ในช่วงหลังท่านจะพูดน้อยลง ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าท่านมีอาการล้าและเหนื่อยเล็กน้อย เมื่อผู้วิจัยถาม ลักษณะคำตอบจะคล้ายกับสิ่งที่ท่านเล่ามาก่อนหน้านั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการสรุปและยุติการสัมภาษณ์ เพื่อให้ท่านได้พักผ่อน อย่างไรก็ตาม ท่านเมตตาบอกว่าถ้าข้อมูลยังไม่เพียงพอผู้วิจัยก็สามารถสอบถามท่านได้เสมอ หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยและพี่อุ้มอยู่คุยกับท่านที่ศาลาพักหนึ่งจนเวลา 17.40 น. ท่านออกไปเยี่ยมคนป่วยตามบ้านต่างๆ ในขณะที่ผู้วิจัยและพี่อุ้มเตรียมตัวร่วมกิจกรรมสวดมนต์เย็นในเวลา 18.00 น.

ผู้วิจัยทำการถอดเทปและอ่านบทสัมภาษณ์ครั้งที่สอง และนำมาเปรียบเทียบกับบทสัมภาษณ์ครั้งที่หนึ่ง หลังจากนั้นจึงนำทั้งสองบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อสร้างเป็นแนวคิดเบื้องต้นจากผลการวิเคราะห์ และสร้างแนวคำถามเพิ่มเติมเพื่อนำไปสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างพระปพนพัชร ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาช่วยในการสนับสนุนข้อมูลหลักที่ได้จากท่าน เพื่อให้

ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความเมตตาจากท่านในการจัดหาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านเป็นจำนวนมาก เช่น บทสัมภาษณ์ตามสื่อต่างๆ หนังสือของทางวัด เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์ด้วยเช่นเดียวกัน

ขณะที่การเทศน์ของพระปพนพัชรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าจากการที่ผู้วิจัยมาอยู่ที่วัดเนื้อหาการเทศน์ส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องประสบการณ์ที่ท่านเฝ้าเวรยามผู้ป่วย ญาติ และคนที่เข้ามาหาท่านว่าท่านได้เรียนรู้ รู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ต่างๆ ผู้วิจัยจึงมีการบันทึกเสียง ในขณะที่ท่านเทศน์ในแต่ละครั้ง ซึ่งการบันทึกเสียงการเทศน์ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้วิจัย เพราะบางครั้งผู้วิจัยติดภารกิจช่วยเหลือทางวัดทำให้ไม่สามารถมาบันทึกเสียงได้ เช่นเดียวกับข้อมูลทางเอกสารผู้วิจัยนำเสียงเทศน์มาถอดเทปและทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับวิธีการเก็บข้อมูลสองวิธีด้านบน

ผู้วิจัยทำการนัดหมายสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างพระปพนพัชรด้วยตนเอง คือ ผู้ป่วย ญาติ ผู้ป่วย จิตอาสา ลูกศิษย์ เจ้าหน้าที่ทำงานในวัด โดยทุกคนเป็นคนที่ผู้วิจัยรู้จักเป็นอย่างดีจากการที่ผู้วิจัยมาสำรวจพื้นที่ครั้งแรก หรือบางคนอาจจะเข้ามาใหม่ เช่น ผู้ป่วย และญาติ ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาสร้างสัมพันธภาพที่ดีก่อน เพื่อให้พวกเขาเข้าใจในตัวผู้วิจัย ลักษณะการสัมภาษณ์มีทั้งแบบการนั่งพูดคุยตัวต่อตัวและบันทึกเสียงสัมภาษณ์ หรือพูดคุยตัวต่อตัวแต่เป็นการพูดคุยกันธรรมดา ไม่มีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ และแบบนั่งพูดคุยล้อมวงมากกว่าสองคนขึ้นไปไม่มีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยไม่ได้บันทึกเสียงสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนาผู้วิจัยจะรีบมาจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างละเอียด

การเก็บข้อมูลโดยสังเกตทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในส่วนของการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดตามโอกาส จังหวะที่เอื้ออำนวย ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันของชาวอโรคยศาล เช่น การใส่บาตรในช่วงเช้า การฟังเทศน์ ทำสมาธิภาวนา สวดมนต์ และกิจกรรมดนตรีบำบัด เป็นต้น หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นพิเศษ เช่น พิธีตัมยา สวดมนต์ให้กับผู้ป่วยที่มีอาการหูด และงานศพของผู้ป่วยที่เสียชีวิตในวัดและยินดีที่ให้ทางวัดจัดพิธี เป็นต้น ในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์กับทุกคน และใช้การจดจำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม หรือในช่วงเวลาก่อนนอนซึ่งเป็นเวลาส่วนตัวของผู้วิจัย ผู้วิจัยจะรีบจดบันทึกข้อมูลที่ได้เข้าร่วมทุกครั้ง ในส่วนการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ แต่จะยืนดูอยู่ภายนอกคอยสังเกต

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งการสังเกตแบบนี้ผู้วิจัยสามารถจับบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ทันที แต่ผู้วิจัยจะไม่มีความรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์นั้นๆ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเป็นข้อมูลเสริม เพื่อเสริมข้อมูลหลักให้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำข้อมูลตัวนี้มาช่วยในการเขียนผลการวิจัย

ครั้งที่ 3 การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม หลังจากกลับมากรุงเทพฯ ผู้วิจัยใช้เวลาการถอดเทปที่เหลือ เรียบเรียงข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ช่วยในการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาในการแก้ไขข้อมูลจนเป็นที่น่าพอใจ หรือผลการวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ตัว ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมที่จะเดินทางกลับไปยังสกลนคร เพื่อทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากพระปพนพัชร และผู้ให้ข้อมูลเสริม เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การมาครั้งที่สามของผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรายละเอียดต่างๆ ภายในวัด การถ่ายภาพการทำงานของพระปพนพัชร พื้นที่ภายในบริเวณวัด กิจกรรมของผู้ป่วยและญาติ พิธีกรรมต่างๆ การทำแผนที่สถานที่ต่างๆ ภายในวัด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับท่าน และบุคคลรอบข้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อเพิ่มเติมข้อมูล ซึ่งนำไปประกอบกับข้อมูลที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลออกมา

3.2 วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 3 วิธีการหลัก คือ

3.2.1 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) ซึ่งจะใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์และการจับบันทึกไปพร้อมกัน โดยสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของพระปพนพัชร จริตม์โม ในการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งเน้นโดยผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับบริบททางด้านจิตใจเป็นหลัก การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของพระปพนพัชรที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ วิธีการเยียวยาทางจิตใจ ในการสังเกตพฤติกรรมและ กิจกรรมต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของพระปพนพัชรและบุคคลรอบข้าง และวิธีการของท่านในการเยียวยาทางจิตใจ

3.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept – interview) โดยทำควบคู่ไปกับการสังเกต มีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ (Guideline Interview) ซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่สามารถเจาะลึก โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พระปพนพัชร จิรธัมโม โดยการสัมภาษณ์ประวัติส่วนตัว การเรียนรู้เรื่องการเยียวยาทางจิตใจ ประสบการณ์ด้านจิตใจการเยียวยาทางจิตใจ ซึ่งมีส่วนใช้ในการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เช่น วิธีการเยียวยาทางจิตใจ นอกจากนี้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเสริม ได้แก่ ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย จิตอาสา และชาวบ้านซึ่งจะทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.2.3 การจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnotes) ผู้วิจัยทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม นอกจากนี้หลังจากการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้รับ ในการจดบันทึกผู้วิจัยจะทำการแบ่งแยกข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง และอคติจากตัวผู้วิจัย อันเกิดจาก ความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะการจดบันทึกจะอยู่ภายใต้บริบทของวัตถุประสงค์การวิจัย และการจดบันทึกลักษณะทั่วไปภายในชุมชนที่ทำการศึกษา เช่น บรรยากาศภายในวัด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในวัด ข้อมูลที่ได้มีการนำมาจัดการแบ่งแยกประเภทข้อมูลเพื่อสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูล

เป็นการดำเนินการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสมกับการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหรือไม่ โดยทำการคัดเลือกข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยตามกรอบการวิจัย โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodology Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2546) โดยการใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเมื่อผู้วิจัยลงชุมชนที่ศึกษา โดยการสังเกตพระปพนพัชรเยียวยาจิตใจผู้ป่วย มะเร็ง และบุคคลที่เข้ามาพบท่าน สังเกตการดำเนินชีวิตของพระปพนพัชร การมีปฏิสัมพันธ์ของท่านกับชาวบ้านในชุมชนทั้งภายในวัดและนอกวัด ในการดำเนินการสังเกตผู้วิจัยจะควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ และจดบันทึกภาคสนาม นอกจากนี้ยังทำการเปรียบเทียบข้อมูลจากการศึกษา

ข้อมูลทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชรและวัดคำประมงเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบ และช่วยในการวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม

2. การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (Data Triangulation) คือการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเสริมที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาเกี่ยวกับพระปพนพัชร ญาติผู้ป่วย จิตอาสา ชาวบ้านในพื้นที่ชุมชน และเจ้าหน้าที่ภายในวัด โดยใช้แนวคำถามเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้แหล่งข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร และบุคคลในวัดคำประมง นำมาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม

3. หลังจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร และได้ทำการวิเคราะห์สร้างประเด็นผลการวิจัยในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระปพนพัชร และผู้ให้ข้อมูลเสริมทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Member Checking)

4. ในขั้นสุดท้ายผู้วิจัยนำขั้นตอนทั้งหมดและข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ทำการตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้ง เพราะในการกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองดูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และทำการปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ จนกว่าผลการวิจัยคงที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดการข้อมูล

เพื่อความเป็นระเบียบของข้อมูล และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องและสะดวก ผู้วิจัยจัดการข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งภายหลังจากที่มีการเก็บข้อมูลภาคสนามทุกครั้งต้องนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการจัดหมวดหมู่ โดยแยกประเภทข้อมูล (Data Classification) เป็นประเภทต่างๆ ตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อเป็นการง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องคัดออกไป โดยข้อมูลจะถูกจัดออกเป็นแฟ้มต่างๆ ประกอบด้วย

แฟ้มข้อมูลทั่วไป (Background Files) เป็นข้อมูลทั่วไป เช่น ประวัติพระปณพัสร์ จิรธัมโม ประวัติวัดคำประมงและอโรคยศาล กิจกรรมและบทบาทของพระปณพัสร์ในบริบทต่างๆ

แฟ้มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Analysis Files) ซึ่งได้แก่ข้อมูลประสบการณ์การเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัสร์ จิรธัมโม วิธีการเยียวยาทางจิตใจ การเรียนรู้ของพระปณพัสร์ในการเยียวยาทางจิตใจ ความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลเสริมต่อพระปณพัสร์ เป็นแฟ้มข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

แฟ้มงานสนาม (Fieldwork Files) เป็นที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนในการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง รวมถึงปัญหาอุปสรรคที่พบ และการแก้ไขที่เกิดขึ้น

4.2 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการทำงานในภาคสนาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้วิธีการตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากพระปณพัสร์ จิรธัมโม แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ การสัมภาษณ์สองครั้ง ข้อมูลทางเอกสาร และการเทศน์ของท่าน ซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งสองครั้ง ผู้วิจัยทำการถอดเทปบทสัมภาษณ์ทั้งหมดแบบคำต่อคำ และตรวจสอบความถูกต้องของบทสัมภาษณ์ทั้งสองครั้งโดยการฟังเสียงสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับบทสัมภาษณ์ และการนำกลับไปให้พระปณพัสร์อ่านเพื่อตรวจทานความถูกต้องของเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านบทสัมภาษณ์ซ้ำหลายๆ ครั้งจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และทำการหาความหมายของข้อมูล (coding) ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อลดทอนข้อมูลดิบที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลที่ได้ให้ความหมายมาทำการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจัดเป็นหมวดหมู่ (categories) เพื่อสร้างเป็นประเด็นหลัก (Themes)

1.2 ข้อมูลทางเอกสาร ผู้วิจัยทำการค้นหาข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร หรือบทสัมภาษณ์ที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ตามสื่อต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วารสารต่างๆ โทไรทัศน์วิทยุ เป็นต้น และทำการอ่านข้อมูลซ้ำหลายๆ ครั้งจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และทำการหาความหมายของข้อมูล (coding) ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ลดทอนข้อมูลดิบที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลที่ได้ให้ความหมายมาทำการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจัดเป็นหมวดหมู่ (categories) และสร้างเป็นประเด็นหลัก (Themes)

1.3 ข้อมูลจากการเทศน์ของพระปพนพัชร ผู้วิจัยทำการบันทึกเทปเสียงเทศน์ ขณะที่ท่านเทศน์ให้กับผู้ป่วย ญาติ และทุกคนที่อยู่ในวัด และทำการถอดเทปแบบคำต่อคำ หลังจากนั้นผู้วิจัยอ่านเนื้อหาจากการเทศน์ซ้ำหลายๆ ครั้งจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และทำการหาความหมายของข้อมูล (coding) ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อลดทอนข้อมูลดิบที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลที่ได้ให้ความหมายมาทำการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจัดเป็นหมวดหมู่ (categories) เพื่อสร้างเป็นประเด็นหลัก (Themes)

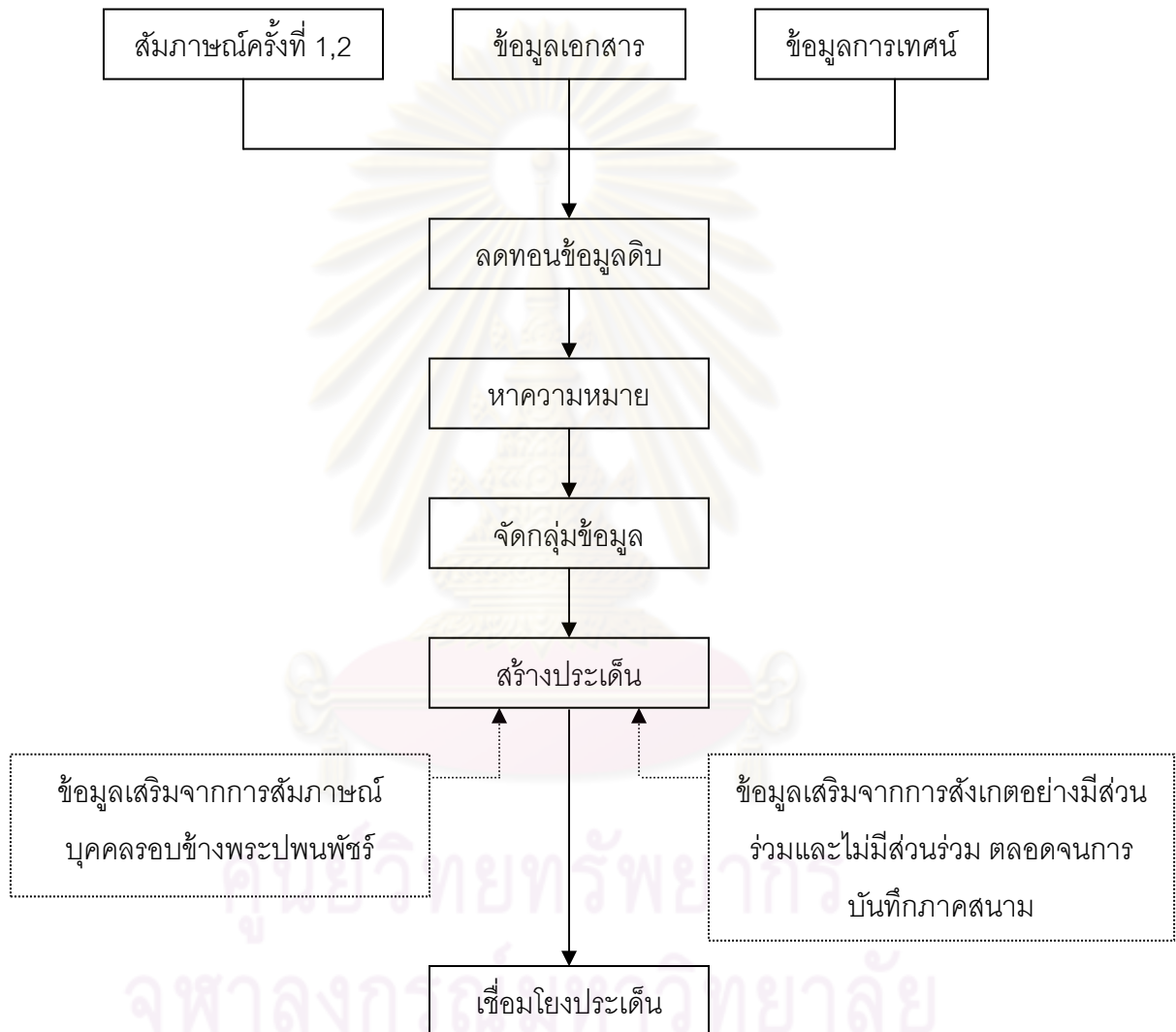
1.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสามวิธีมาอ่านทำความเข้าใจซ้ำอีกหลายครั้ง เพื่อทำการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ และทำการยุบรวมข้อมูลที่คล้ายหรือซ้ำกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ทำการแยกวัตถุประสงค์การวิจัยที่แบ่งออกเป็นสองประเด็นคือ 1). ประสพการณ์การเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม และ 2). วิธีการเยียวยาจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม เมื่อข้อมูลได้รับการเชื่อมโยงจัดเป็นหมวดหมู่คงที่แล้ว ผู้วิจัยอ่านข้อมูลซ้ำเพื่อทำการสร้างประเด็นหลัก และทำการเชื่อมโยงประเด็นหลักให้มีความสัมพันธ์กัน

2. ข้อมูลจากบุคคลรอบข้างพระปพนพัชร คือ ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย จิตอาสา เจ้าหน้าที่พนักงาน ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และถอดเทปแบบคำต่อคำ คำถามในการสัมภาษณ์มุ่งไปที่ความรู้สึกที่มีต่อพระปพนพัชร บางครั้งผู้วิจัยใช้โอกาสในการพูดคุยกันธรรมดาเอื้อให้บุคคลเหล่านี้พูดถึงพระปพนพัชร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากส่วนนี้มาช่วยเสริมข้อมูลหลักที่ได้ทำการวิเคราะห์จากสามวิธีด้านบนนี้ให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

3. ข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลทุกครั้งหลังจากการสังเกตหรือขณะที่สังเกต ข้อมูลที่ได้จากวิธีนี้จะเป็นส่วนช่วยเสริมข้อมูลหลัก และช่วยในการเขียนผลการวิจัย

4. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการวิเคราะห์มาสรุปและเขียนเชื่อมโยงแสดงถึงความสัมพันธ์เป็นผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) อันประกอบด้วยเนื้อหาซึ่งมีทั้งที่เขียนบรรยาย นำเสนอเป็นตาราง รวมทั้งแผนภาพเพื่อถ่ายทอดความเข้าใจ

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลเสริม เมื่อเริ่มกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยแจ้งสิทธิในการยินดีเข้าร่วมการวิจัย และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อหากผู้ให้ข้อมูลต้องการ หรือมีความขัดข้องแต่อย่างใด จนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย ในส่วนข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงจะนำไปถอดความ เก็บรักษาไว้เป็นความลับ และจะถูกทำลายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระปพนพัชร จิรธัมโม นำเสนออย่างเปิดเผยโดยระบุชื่อจริงของกรณีศึกษา ยกเว้นข้อมูลส่วนไหนที่ท่านไม่ยินดีเปิดเผยหรือต้องการใช้นามสมมุติในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามคำแนะนำของพระปพนพัชร ในขณะที่ส่วนของผู้ให้ข้อมูลเสริมจะนำเสนอในภาพรวม และมีการใช้นามสมมุติในการนำเสนอข้อมูล

ท่านมีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านทั้งสิ้น เพราะผู้วิจัยจะทำลายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกทันทีเมื่อท่านถอนตัวออกจากการวิจัย และไม่มีกรนำเสนอข้อมูลที่ได้จากท่านในงานวิจัย

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ประวัติชีวิต

พระปพนพัทธ์ จิรธัมโม

1. ชีวิตในวัยเด็ก

พระปพนพัทธ์ จิรธัมโม มีนามเดิมว่า นายพัลลภ ภิบาลภักดี เกิดวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2497 ปีมะเส็ง จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง เวลาประมาณ 07.00 นาฬิกา เป็นบุตรของพ.ต.ท.ตรี ภิบาลภักดี และนางประภาศรี ศตขันธ์ฐียร แต่ทั้งสองได้แยกทางกันตั้งแต่เด็กชายพัลลภยังเล็กและจำความไม่ได้ ชีวิตของเด็กชายพัลลภจึงไม่เคยเห็นหน้าแม่ผู้ให้กำเนิด มีเพียงพ่อเท่านั้นที่คอยเลี้ยงดูท่าน

1.1 ฐัญญุคุณผู้มีพระคุณ

จนคุณพ่อของเด็กชายได้แต่งงานใหม่กับนางอุษา ภิบาลภักดี ซึ่งแม่อุษาได้เลี้ยงเด็กชายพัลลภมาตั้งแต่เล็ก เด็กชายพัลลภจึงคิดว่าแม่อุษาเป็นแม่แท้ๆ ของตน จนกระทั่งเด็กชายมีอายุ 16 ปี ได้พบน้องสาวที่โรงพยาบาลธนบุรี น้องสาวได้เอารูปคุณแม่ประภาศรีให้ดูและบอกว่าเป็นแม่ผู้ให้กำเนิด เด็กชายพัลลภไม่ได้มีความรู้สึกโกรธหรือเสียใจแต่อย่างใดเมื่อรู้ความจริง ท่านกลับมีความรู้สึกขอบคุณแม่อุษาที่แม่จะไม่ใช่แม่แท้ๆ ของตน แต่ท่านได้เลี้ยงดูตนมาตั้งแต่ยังเล็ก ดังที่ท่านพูดว่า

“...สมัยยังเด็กๆ แม่เลี้ยงเคยดูว่าเข็มนดี เรามีโกรธตอบ มีน้อยใจไปตามประสาเด็ก ยังคิดไปกระโดดน้ำตายที่สะพานแม่น้ำแม่กลอง พอโดนตีบ่อยๆ ก็เลิกคิด เพราะแม่เลี้ยงเขาก็ให้ข้าวให้น้ำเลี้ยงเรามาต้องอโหสิ คนเรานั้นต้องคิดถึงข้าวแดงแกงร้อน คิดถึงบุญคุณที่ช่วยเหลือเรา...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, หน้า 17)

คำพูดของเด็กชายพัลลภที่แสดงถึงการตระหนักรู้ถึงบุญคุณของผู้ที่เลี้ยงดูตนมาตั้งแต่เล็ก แม้ว่าจะไม่ใช่ผู้ให้กำเนิด และเคยดูว่าเข็มนดีตนเอง แต่เด็กชายกลับไม่ถือโทษผูกใจเจ็บแต่อย่างใด แสดงถึงความมกตัญญูที่เกิดขึ้นภายในจิตใจท่านตั้งแต่ยังเล็ก ดังที่ท่านให้ข้อคิดเตือนตนเองว่า

“...ความกตัญญูนี้เป็นสิ่งสำคัญเป็นมงคลแก่ชีวิต ทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้เจริญ ผู้ที่ขาดความกตัญญูแม้จะรุ่งเรืองก็ได้ไม่นาน...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศรีวิชัยวิทยาเขตปัตตานี, หน้า 17 – 18)

“...คติของหลวงตาคือการรู้จักบุญคุณคนชีวิตมนุษย์ต้องไม่ลืมบุญคุณ และต้องไม่ซ้ำเติมคนล้มหรือคนที่เคยทำร้ายเรา การไปกระทำร้ายตอบคนที่ทำร้ายเรานั้นเท่ากับเราไปสร้างเวรต่อกันกรรมมันไม่จบสิ้น ถ้าเราหยุดมันจะจบคิดว่าต้องขอบคุณที่เขาทำให้เราได้เรียนรู้อีกแง่มุมหนึ่ง...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศรีวิชัยวิทยาเขตปัตตานี, หน้า 23 - 24)

ความสำนึกบุญคุณต่อผู้มีพระคุณเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของเด็กชายพัลลภในช่วงเวลานั้น และกลายเป็นคุณสมบัติของท่านที่ติดตัวมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ไม่ใช่เพียงเฉพาะกับมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น เด็กชายพัลลภยังมีสำนึกบุญคุณแม้กระทั่งสัตว์ที่เป็นเพื่อนร่วมโลก โดยมีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อตอนที่ท่านยังเป็นเด็ก สุวานะทางบ้านของท่านไม่ใช่คนร่ำรวย บางวันท่านไม่มีเงินไปซื้อข้าวทานต้องอดข้าว จนมีสุนัขคาบถุงกล้วยทอดมาให้ท่าน เหตุการณ์ในครั้งนั้นกลายเป็นความทรงจำที่ประทับใจที่เกิดขึ้นในวัยเด็กของเด็กชายพัลลภมาจนถึงปัจจุบัน ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...แม้แต่หมายังต้องคิดถึงบุญคุณมัน ครั้งหนึ่งสมัยเด็กอดข้าวหิวมาก หมาข้างถนนมันไปคาบถุงกล้วยทอดมาให้ไม่รู้เอามาจากไหน กล้วยทอดอร่อยมากยังนึกถึงบุญคุณหมาจนทุกวันนี้เราอดได้ขอให้หมาได้กินก่อน เห็นหมาจะสงสารหาข้าวให้มันกิน...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศรีวิชัยวิทยาเขตปัตตานี, หน้า 18)

1.2 บ่มเพาะความมีระเบียบวินัย

เนื่องจากคุณพ่อเป็นตำรวจต้องไปปราบโจรในหลายพื้นที่ ชีวิตของเด็กชายพัลลภเหมือนเร่ร่อนไม่สามารถอยู่ประจำที่ใดที่หนึ่งได้เป็นเวลานาน ความผูกพันกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่รอบข้างจึงไม่เกิดขึ้นมากนักกับเด็กชายพัลลภ จนวันหนึ่งคุณพ่อจึงตัดสินใจต้องนำเด็กชายพัลลภ ซึ่งในขณะนั้นกำลังจะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ไปฝากเข้าเรียนโรงเรียนดรุณาราชบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนคริสต์และเป็นโรงเรียนประจำ ระบบการเรียนการสอนของที่นี่เป็นแบบฝรั่ง ที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบาทหลวงชาวอิตาลี ซึ่งเป็นคนเคร่งครัดระเบียบวินัย ดังนั้นวิถีการใช้ชีวิตในโรงเรียนตั้งแต่ตื่นนอนเข้าเรียน จนกระทั่งเข้านอนได้หล่อหลอมเด็กชายพัลลภให้เป็นคนที่เคร่งครัดในระเบียบวินัยมาจนถึงปัจจุบัน ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ฝึกการตื่นนอนแต่เช้า สวดมนต์ในพระคัมภีร์ 8 โมงเช้ากินข้าว เรียนหนังสือ สมัยก่อนที่วีนไม่มีดู จะเล่นกีฬา อ่านหนังสือก่อน จะกินข้าวเย็น 2 ทุ่ม ก่อนนอนต้องอ่านคัมภีร์อีก ชีวิตอยู่กับฝรั่งตลอดทำให้หลงตามีชีวิตที่เป็นระเบียบวินัยมาก เรียบร้อยเองโดยธรรมชาติ...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุซงญอบัณฑิต, หน้า 19,22)

1.3 เข้มแข็ง กล้าเผชิญกับทุกสิ่ง

หลังจากที่เด็กชายพัลลภเข้ามาใช้ชีวิตในโรงเรียนกินนอน จากที่เคยวิ่งหนีติดตามพ่อไปตามที่ต่างๆ ไม่เคยได้มีความผูกพันและสัมผัสกับสิ่งรอบข้างอย่างจริงจัง หรือเพียงเริ่มจะสนิทกับสิ่งใดก็มีอันจะต้องจำจากไปเพราะหน้าที่ที่ต้องติดตามพ่อ แต่การมาใช้ชีวิตในโรงเรียนกินนอนกลับทำให้มีเรื่องราวต่างๆ มากมาย สายใยความผูกพันที่ก่อตัวขึ้นระหว่างเพื่อน ครูอาจารย์ หรือแม้กระทั่งพ่อค้าแม่ค้ารอบโรงเรียน ทำให้เด็กชายพัลลภได้ใช้ชีวิตในวัยเด็กอย่างเต็มตัว เพราะชีวิตในวัยเรียนของเด็กชายพัลลภไม่ได้แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป ที่มีเที่ยวเล่นสนุกสนานเฮฮา ทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดา ตามประสาเด็กผู้ชาย ท่านบอกว่าในสมัยเด็กท่านเป็นคนดี รักความยุติธรรม ใครหาเรื่องมาท่านพร้อมที่จะเผชิญหน้า ท่านรักความถูกต้อง และการที่ท่านไม่ได้มีโอกาสกลับบ้านบ่อยครั้งเหมือนกับเพื่อนคนอื่นๆ ทำให้ท่านต้องเรียนรู้การใช้ชีวิตด้วยตนเอง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...เลิกๆ หลวงตาเป็นเด็กดีมีคนหนึ่งมักจะโดนตีคนแรก คุณเข้าหน้าห้องรวมกับเพื่อน เป็นร้อย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุซงญอบัณฑิต, หน้า 22)

“...เวลาปิดเทอมมักไม่ค่อยกลับบ้านแต่ไหนแต่ไรเลยทำให้เป็นคนทีพร้อมเผชิญกับทุกสิ่ง เพราะเผชิญมาด้วยตนเองตลอดเวลาทะเลาะกับใคร นัดไปเตะต๋อยแบบลูกผู้ชายหลังโบสถ์คริสต์แบบกีฬาแพ๊คคนไม่แพ๊คไปมีเรื่องกัน...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุซงญอบัณฑิต, หน้า 23)

“...นิสัยส่วนตัวหลวงตาจะทำอะไรด้วยตัวเองตลอด ขอตายดีกว่าที่จะร้องหรือไปขอใครกิน ขออยู่ด้วยลำแข้งตัวเอง ถ้าตัวเองยังดูแลตัวเองไม่ได้ ต้องไปขอคนอื่นกินจะดูแลคนอื่นได้อย่างไร...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุซงญอบัณฑิต, หน้า 25)

1.4 มั่งคั่งในพระพุทธรูปศาสนา

ดังที่รู้กันว่าระบบการศึกษาในโรงเรียนคริสต์เตียน ทางโรงเรียนไม่ได้ให้เพียงความรู้ทางด้านวิชาการเท่านั้น แต่ความรู้ทางศาสนาคริสต์ก็เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ เด็กหลายคนอาจจะได้รับการปลูกฝังให้มีศรัทธาต่อพระเจ้า แต่ไม่ใช่กับเด็กชายพัลลภ แม้เด็กชายจะศึกษาอยู่ในโรงเรียนคริสต์ แต่จิตใจของเด็กชายไม่ได้โน้มเอียงที่จะมีศรัทธาต่อศาสนาคริสต์เลยแม้แต่น้อย เด็กชายพัลลภยังมีจิตใจที่เป็นพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา หรืออาจจะกล่าวได้ว่าศาสนาคริสต์ไม่ได้เข้าไปฝังรากลึกภายในจิตใจ และเปลี่ยนแปลงศรัทธาที่เด็กชายพัลลภมีต่อพุทธศาสนาแม้แต่น้อย แต่เด็กชายก็ไม่เคยลืมนิยามของศาสนาคริสต์ที่ให้ความรู้กับตนมาตั้งแต่เด็ก ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“...ถึงแม้จะศึกษาศาสนาคริสต์มาแต่เด็กแต่หลวงตามักมีข้อโต้แย้งมาตลอด จนจบ ม.ศ.5 คริสต์ศาสนาก็ไม่ได้เข้าไปอยู่ในใจเรา แต่ไม่เคยลืมนิยามคุณในศาสนาเขาที่ให้ความรู้แก่เรามาจนทุกวันนี้ รวมถึงความมีวินัย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 22)

2. ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย

จนจบมัธยมความใฝ่ฝันของเด็กชายมีมากมายที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในตอนเด็กท่านฝันอยากเป็นหมอ เป็นวิศวกร หรือแม้กระทั่งพระอรหันต์ ท่านก็เคยฝันไปตามประสา สุดท้ายท่านได้ตัดสินใจมาเรียนที่กรมชลประทาน และเข้าศึกษาต่อที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาการชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.1 มีโอกาสเรียนรู้ธรรมะ

ช่วงเวลาที่เด็กชายอยู่ที่โรงเรียนคริสต์โอกาสที่เด็กชายจะสัมผัสหรือรู้จักกับพระพุทธรูปมีน้อยมาก ในช่วงปิดเทอมตนเองก็ไม่สามารถกลับบ้านได้ แต่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาทำให้เด็กชายพัลลภสามารถสัมผัสกับพระพุทธรูป ได้มีโอกาสศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมตามที่ท่านต้องการอยู่เสมอ และการที่ท่านสนใจในพระพุทธรูปอย่างจริงจังแตกต่างจากเด็กหนุ่มทั่วไปที่สมัยนั้นที่เพลิดเพลิน สะท้อนออกมาเป็นการปฏิบัติหรือพฤติกรรมให้คนรอบข้างได้เห็น ดังเช่นคำพูดของอาจารย์และเพื่อนร่วมรุ่นของท่านขณะที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กล่าวไว้ว่า

“...พระพลลภนับเป็นศิษย์ยอดกตัญญู สิ่งที่ท่านจำได้ดีเป็นช่วงที่ท่านลืตไปฝึกงานที่ จ. อุบลราชธานี นอกจากมีพระพลลภเป็นศิษย์ที่อุปฐากครูบาอาจารย์ คอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีแล้ว สิ่งที่อาจารย์ประทับใจมากจนทุกวันนี้และได้เล่าให้ศิษย์หลายต่อหลายรุ่นฟัง คือ ตอนที่พระพลลภมาสะกิดเตือนให้ท่านสวดมนต์ “อาจารย์คร่ำบ่นอย่าเพิ่งนอนถ้ายังไม่ได้อ่านสวดมนต์ทำวัตรเย็น” โดยปกติอาจารย์ได้นำศิษย์สวดมนต์หมู่ก่อนแยกย้ายกันไปอยู่แล้ว มีแต่พระพลลภที่สังเกตเห็นว่าผมยังไม่ได้อ่านสวดมนต์ หมู่ก่อนแยกย้ายกันไปอยู่แล้ว ซึ่งไม่เคยมีศิษย์คนไหนทำแบบนี้มาก่อนเรียกได้ว่าทำให้ผมประทับใจมาก ถือเป็นศิษย์ที่ตอบแทนครูด้วยการทำหน้าที่ซักชวนให้มีสัมมาทิฐิ ซักชวนให้ทำบุญ ทำสมาธิ วิปัสสนาที่ล้ำเลิศ ... ผมเห็นปฏิปทาในเรื่องพระพุทธศาสนาของพระพลลภได้ชัดเจน ท่านได้สนใจปฏิบัติธรรมด้วยตัวท่านเอง ตอนเป็นนิสิตก็ไปช่วยวัดเป็นที่ปรึกษาของชมรมพุทธศาสตร์ ม.เกษตรฯ...”

(อาจารย์, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐบัณฑิต, หน้า 50)

“...สมัยตอนเรียนสิ่งที่เพื่อนฝูงเห็น คือโดยมากเพื่อนฝูงมักออกไปเที่ยวเตร่ตามประสาชายหนุ่ม แต่ท่านมักจะไม่ได้ไปไหนจะอยู่ที่ห้องแล้วฟังเทศน์จากหลวงพ่อบัญญาทางวิทยุเป็นประจำ ถ้ามีโอกาสท่านก็ไปทำบุญที่วัดชลประทานและวัดอื่นๆ สม่ำเสมอ...”

(เพื่อนร่วมรุ่น 1, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐบัณฑิต, หน้า 71)

2.2 มีธรรมอยู่ในใจเสมอ

วิถีชีวิตในมหาวิทยาลัยย่อมแตกต่างไปจากโรงเรียน เมื่อได้ก้าวเข้ามาอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยคือการก้าวเข้าสู่ช่วงรอยต่อของวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ที่ต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบมากขึ้นตามลำดับ เด็กชายพลภพหรือนายพลลภก็ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงจากแต่ก่อน เพราะลักษณะนิสัยที่ทางโรงเรียนได้หล่อหลอมท่านมา ได้ติดตัวท่านมากกลายเป็นคนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียร ทุ่มเทให้กับการเรียนและการทำงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้การที่ท่านมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ท่านจึงไม่ได้ปฏิบัติธรรมเฉพาะเวลาเท่านั้น แต่ธรรมะอยู่ภายในจิตใจของท่านจนเป็นเลือดเป็นเนื้อและชีวิตประจำวัน ดังที่เพื่อนร่วมรุ่นของท่านให้ข้อมูลต่อไปนี้

“...เท่าที่รู้จักท่านมาท่านมักจะชอบทำสมาธิตั้งแต่เรียนปีหนึ่งจนจบมหาลัย...”

(เพื่อนร่วมรุ่น 3, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐบัณฑิต, หน้า 42)

“... ในวิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์ลินลีเป็นผู้สอนภาษาอังกฤษมีการควิกเทสต์ หลังจากควิกเทสต์เสร็จแล้ว อาจารย์ก็ไม่ได้สนใจให้ตรวจข้อสอบเองแล้วมีเฉลย เรา 3 – 4 คนบางคนก็ไปแก้เพื่อให้ตรงกับคำตอบ ผมก็พยายามบอกท่าน ท่านก็ไม่แก้ท่านก็เอาตามนั้น เพราะฉะนั้นการปฏิบัติเรื่องการรักษาศิล ท่านปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยเรียนรับประกันได้...”

(เพื่อนร่วมรุ่น², หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 75)

ตั้งแต่ยังเล็กลักษณะนิสัยของนายพัลลภนั้นในวัยเด็กอาจจะไม่ได้แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป แต่การที่ท่านเติบโตมา มีพ่อเป็นตำรวจต้องออกไปที่ ไม่สามารถอยู่กับท่านได้ตลอดเวลา หรือต้องติดตามพ่อไปตามพื้นที่ต่างๆ อยู่เสมอ และแม่ได้แยกทางกับพ่อตั้งแต่วัยเยาว์ ทำให้ท่านต้องสู้ชีวิต ดำรงชีวิตด้วยตนเอง ในขณะที่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนดุสิตราษฎร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนกึ่งนอน เด็กชายพัลลภจึงได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนจริงจังกับการทำสิ่งต่างๆ รู้จักหน้าที่ ความมีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบในตนเอง บทเรียนชีวิตในวัยเด็กได้หล่อหลอมท่าน จนกระทั่งท่านเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ท่านก็ยังวางตัวและมีลักษณะนิสัยนี้ติดตัวจนเป็นที่รักใคร่ของครูอาจารย์และเพื่อนฝูง นอกจากนี้การที่ท่านมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างไปจากเด็กหนุ่มทั่วไปที่ชอบเที่ยวสนุกสนาน แต่ท่านกลับให้ความสนใจในพระพุทธศาสนา ชอบฟังเทศน์ สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ทำให้ท่านวางตัวและการวางตัวของท่านประกอบด้วยศีล และคุณธรรมที่แสดงออกมาให้คนรอบข้างได้เห็นเป็นที่น่าชื่นชม ประกอบกับอุดมคติที่ท่านยึดถือเสมอในชีวิตของท่านคือการสำนึกบุญคุณของผู้มีพระคุณ หรือแม้กระทั่งสิ่งที่เข้ามาทำอันตราย ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์ก็ตาม ทำให้ท่านเป็นคนที่มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน เอื้อเฟื้อและเมตตาต่อสิ่งมีชีวิตทุกชีวิต สภาวะแห่งความเมตตาและความกตัญญูทวนเวียนของเด็กชายพัลลภที่มีมาตั้งแต่เด็กได้กลายเป็นฐานทางจิตใจที่ท่านมีมาจนถึงปัจจุบัน

3. ชีวิตในวัยทำงาน

หลังจบการศึกษาคว้าปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นายพัลลภได้ก้าวสู่การทำงานอย่างเต็มตัว โดยเริ่มต้นต้องรับราชการใช้หนี้ทุนการศึกษาที่ได้รับจากหน่วยงานกรมชลประทาน ทำให้ท่านเข้ารับราชการภายในกรมชลประทาน และได้ทำงานอยู่ประมาณ 3 ปี ท่านได้นำความรู้ที่ได้เล่าเรียน มาใช้ในการทำงานและฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การทำงานตลอดระยะเวลา 3 ปี ทำให้ท่านได้สะสมประสบการณ์การทำงานในหลายด้าน โดยได้ทำงานด้านการคำนวณออกแบบอาคารชลประทาน เมื่อปฏิบัติงานที่กองออกแบบ

นานเกิน 1 ปี ท่านจึงขอย้ายไปทำงานก่อสร้างเขื่อนและระบบส่งน้ำชลประทานประจำอยู่ที่โครงการชลประทานน้ำจืด จังหวัดสกลนคร เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ของกรมชลประทานที่ก่อสร้างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นพื้นที่สีแดง จากการถูกคุกคามของผู้ที่ไม่หวังดีต่อชาติ การทำงานของนายพัลลภในช่วงเวลานั้นจึงเต็มไปด้วยอันตราย ดังที่ท่านเล่าว่า

“...ช่วงเรียนจบมหาวิทยาลัยใหม่ๆ ไปทำงานที่โครงการชลประทานน้ำจืด สมัยที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ยังเยอะถื่นเต็มไปหมด ต้องพักในหลุมบังเกอร์ที่ทหารขุดไว้ให้ มีการยิงต่อสู้กันต้องคอยหลบ ในหลุมหลบภัย เข้าไปทำงานที่ไซตังงาน ออกแบบไป กลับมาสวดมนต์ก่อนนอนทุกวัน...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐิบัณฑิต, หน้า 24)

3.1 มีบุคคลเป็นที่รักใคร่ของคนรอบข้าง

จากการที่ท่านทำงานที่กรมชลประทาน และไปประจำอยู่ที่ลำน้ำจืด ท่านมีความตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจังและขยันขันแข็ง ประกอบด้วยความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ทำให้นายพัลลภเป็นที่รักใคร่เอ็นดูของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ท่านยังวางตัวเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของทุกๆ คนที่ได้พบเห็น ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ท่านปฏิบัติงานประสานกับผู้ใหญ่ของส่วนราชการต่างๆ ที่มาปฏิบัติหน้าที่ประจำหรือร่วมรับเสด็จ อาทิ อธิบดีกรมต่างๆ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองอธิบดี นายทหาร และนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนข้าราชการระดับสูง เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ด้วยบุคลิกที่คล่องแคล่วสุภาพเรียบร้อยของท่าน จึงได้รับคำชมเชยจากผู้ใหญ่ทั้งหลาย...”

(หัวหน้างาน, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐิบัณฑิต, หน้า 60)

“...จากความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้พวกเราทุกคนประจักษ์และประทับใจ ในความใช้ชีวิตเรียบง่าย สมถะ พุดน้อย ขยัน ตั้งใจ ไม่เคยแสดงความหวาดเกรงภัยอันตรายใดๆ ของท่านเป็นอย่างมาก...”

(ผู้บังคับบัญชา, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐิบัณฑิต, หน้า 55)

3.2 ความเมตตากรุณา

นอกจากนี้ ท่านยังมีจิตใจที่มีเมตตาต่อสรรพสัตว์ที่มีติดตัวมาตั้งแต่ท่านยังเด็ก โดยที่ท่านมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำสิ่งใดย่อมได้รับผลสิ่งนั้นตามมา แม้หลายครั้งในสมัยเด็กท่านอาจจะซุกซนไปตามประสา แต่ทุกครั้งที่ทำผิด เพราะความคึกคะนอง ท่านจะหวนกลับมาคิดถึงการกระทำของตนอย่างเสมอ ท่านจึงมีเมตตาต่อทุกคนที่เข้ามาหาท่าน รวมกระทั่งสรรพสัตว์ทั้งหลาย ดังที่ข้อมูลต่อไปนี้

“...ตั้งแต่เด็กเวลาทำบาปจะเสียใจมากที่ไปพวกรเขาอย่างยิงนกรจะออกมาตัว พอมาคิดเราเองก็กำพร้ายังไปสร้างเวรกรรมอีก โทมาจะไม่ค่อยทำบาปไม่เบียดเบียนสัตว์ เจตตะขาบ แมงป่อง ยังปล่อยทิ้งๆ ที่โดนมันตอย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยศาสนศึกษาธรรมศาสตร์ ๒๕๒๕, หน้า 24)

“...ท่านมีดวงมดด้วยจิตใจที่มีเมตตา สุภาพสงบเสงี่ยมในท่วงท่ากิริยา ประพฤติปฏิบัติชอบ อยู่ในศีลในธรรม โอบอ้อมอารีและใจบุญสุญทาน ไม่เคยคิดทำลายหรือทำร้ายจิตใจใคร ครั้งหนึ่งพวกเราเคยเห็นแมงป่องที่ซุกทางตรังรีเข้ามาจะตอยท่าน สิ่งที่ได้เห็นเป็นเพียงแค่การเขี่ยสัตว์มีพิษร้ายแรงนี้ออกไปเบาๆ เท่านั้นและเป็นประจำที่ได้เห็นท่านเขี่ยมดและแมลงตัวเล็กๆ ที่มารบกวนท่าน...”

(เพื่อนร่วมงาน, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยศาสนศึกษาธรรมศาสตร์ ๒๕๒๕, หน้า 55)

3.3 ส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงานอย่างหนักของนายพัลลภไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างบุญกุศลให้เกิดขึ้นกับตนเองแต่อย่างใด เนื่องจากท่านมีศรัทธามั่นคงและแน่วแน่ต่อพระพุทธศาสนาไม่เสื่อมคลายตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ท่านมีความมุ่งมั่นในการเป็นอุบาสกที่ให้การสนับสนุนพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์อยู่เรื่อยมา และเมื่อท่านมาทำงานอยู่ต่างจังหวัด พบปะพูดคุยกับพระผู้ใหญ่ ท่านก็ได้มีโอกาสทำบุญมากขึ้น ดังเช่นเพื่อนร่วมงานของท่านกล่าวว่า

“...บางครั้งท่านไม่สามารถตัดบาตรได้ ท่านจะอาศัยเวลากลางคืนนั่งสมาธิเสร็จ ท่านจะเอาเงินไปใส่บาตรและสะสมไว้ พอสะสมได้เยอะพอสมควร ท่านได้นำไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคให้กับพระที่ขาดแคลน ฉะนั้นเวลาที่ท่านไปทำงานท่านจะหิ้วกระเป๋าสองใบ ท่านบอกว่ากระเป๋านี้เป็นกระเป๋ากัน (ตัวท่านเอง) ส่วนใบนี้เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคของพระ...”

(เพื่อนร่วมงาน, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยศาสนศึกษาธรรมศาสตร์ ๒๕๒๕, หน้า 75)

จังหวัดสกลนครได้รับการยกย่องว่าเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาที่มีพระเกจิอาจารย์ที่เป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของชาวพุทธอยู่หลายรูปด้วยกัน เช่น หลวงปู่สิม พุทธาจาโร หลวงปู่ฝั้น อาจาโร เป็นต้น การทำงานในจังหวัดสกลนครทำให้นายพัลลภมีโอกาสพบเจอพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพศรัทธามากมาย และได้มีโอกาสสนทนาธรรม และปฏิบัติธรรมตามลักษณะนิสัยที่ชอบมาตั้งแต่เรียนหนังสือ ซึ่งการทำสนทนาธรรมในพระพุทธศาสนา และธรรมะนั้นทำให้ท่านได้น้อมนำธรรมะเข้ามาใส่ตัวและพิจารณาความจริงของชีวิตที่เกิดขึ้นจนเกิดความเบื่อหน่ายที่เกิดมาในโลก และเกิดเป็นความคิดกับตนเองว่าการบวชเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่จะหลุดพ้นจากสภาวะนั้นได้ จนครั้งหนึ่งได้กล่าวกับเพื่อนๆ ว่าตนเองนั้นเที่ยวมามากแล้วจะขอไปบวชกับหลวงปู่สิมที่วัดถ้ำผาปล่อง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามในขณะนั้นท่านยังต้องทำงานใช้หนี้ทุนการศึกษาให้ครบ 3 ปี จึงยังไม่สามารถลาบวชได้ตามที่ใจปรารถนา

4. ชีวิตในเพศสมณะ

เมื่อรับราชการพอสมควรแล้วนายพัลลภจึงได้ลาบวช 3 เดือน ใช้วันตามสิทธิเป็นเวลาหนึ่งพรรษา ด้วยมีจิตตั้งมั่นที่จะอุทิศกุศลผลบุญจากการบวชครั้งนี้ ให้กับบิดาที่ล้มป่วยลง นอกจากนี้ท่านได้มีโอกาสพบพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพศรัทธา คือ หลวงปู่สิม พุทธาจาโร ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการบวช การที่ท่านมีความเคารพศรัทธาต่อหลวงปู่สิม พุทธาจาโร ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่ได้เกิดขึ้นระดับหนึ่งแล้ว เมื่อครั้งที่พบหลวงปู่เมื่อ พ.ศ. 2518 ที่วัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี ขณะนั้นท่านยังครองเพศฆราวาสอยู่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 – 2520 หลังจากการมรณภาพของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร ท่านก็ได้มีโอกาสเดินทางมายังจังหวัดสกลนครเพื่อร่วมงานถวายพระพรราชทานเพลิงศพ ท่านได้มีโอกาสกราบนมัสการหลวงปู่สิม แล้วรับหลวงปู่ขึ้นไปแสดงธรรมที่ถ้ำขาม ขณะที่ฟังเทศน์ไปได้ประมาณ 1 ใน 3 ของกัณฑ์เทศน์นั้นก็เกิดความรู้สึกผูกพันขึ้นภายในใจว่า

“...องค์นี้แหละคืออาจารย์ของเรา หากบวชเรามาบวชกับพระองค์นี้...”

(วัดคำประมง, หน้า 63)

4.1 ความศรัทธา อยู่เหนืออุปสรรค

ดังนั้น นายพัลลภจึงมาบวชที่วัดสันติสังฆาราม บ้านบัว ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร มีพระครูบริหารสังฆกิจ (อุ้น อุตุตโม) เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อท่านก้าวเข้าสู่ร่มกาสวพัสดุ์ จึงได้รับฉายาว่า พระภิกษุพนพพัชร จิรัธมโม หลังจากบวชได้ 2 วัน ก็ออกเดินทางขึ้น

ไปจำพรรษาที่ถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีหลวงปู่สิม พุทธาจาโร เป็นหัวหน้าผู้ปกครองสงฆ์อยู่ที่นั่น แต่เมื่อถึงกำหนดที่จะต้องลาสิกขา ด้วยความสุขสงบในพระบวรพุทธศาสนาและซาบซึ้งในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ทำให้ท่านมีจิตศรัทธาที่อยากจะขอลาบวชต่อ และได้ทำเรื่องขอลาบวชอย่างเป็นทางการ แต่หากด้วยข้อจำกัดที่ต้องทำงานใช้ทุน ทำให้ไม่ได้รับอนุมัติตามความตั้งใจของท่าน อย่างไรก็ตามทางผู้บังคับบัญชาของท่านได้ทราบเรื่องและมีศรัทธาในปฏิปทาของพระภิกษุพจนพัชรที่ตั้งตัวยังครองเพศฆราวาสจนถึงบวชเป็นพระ จึงได้ดำเนินการจัดการเป็นธุระในเรื่องการลาออกจากราชการเพื่อบวช ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...เมื่อผมและบรรดาผู้ที่เคารพท่านทราบเรื่อง ผมจึงได้เดินทางไปกราบบนมัสการหลวงปู่สิมที่วัดถ้ำผาปล่อง และได้รับคำยืนยันจากปากพระพัลลภ ถึงความศรัทธาที่จะขอบวชต่อ เป็นการยืนยันคำพูดต่อหน้าทั้งหลวงปู่สิมและผม ในที่สุดผมและผู้มักคุ้นทั้งหลายของท่าน ซึ่งรับเป็นธุระจัดการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ให้หมดไป จนเสร็จเรียบร้อย เป็นผลให้พระพัลลภได้ก้าวสู่ความสุขในสมณะเพศ โดยปราศจากความกังวลใดๆ...”

(ผู้บังคับบัญชา, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 54)

4.2 ศิษย์ดี เพราะครูดี

เมื่อท่านได้บวชตามใจปรารถนาแล้ว ในพรรษาแรกพระภิกษุพจนพัชรยังไม่ได้ปฏิบัติรับใช้ใกล้ชิดหลวงปู่สิม ท่านจึงได้มีเวลาปฏิบัติธรรมกรรมฐานเต็มที่ทั้งกลางวันและกลางคืน เมื่อออกพรรษาแล้วจึงได้เริ่มปฏิบัติรับใช้หลวงปู่อย่างใกล้ชิด โดยตื่นตั้งแต่ 2 นาฬิกา เอากระโถนไปเททำความสะอาด เตรียมน้ำแปลงพื้น น้ำล้างหน้า ต้มน้ำร้อน น้ำชาถวาย เพราะหลวงปู่ตื่นนอนตั้งแต่ตอนดึกเป็นกิจวัตร นอกจากรับใช้หลวงปู่ในเรื่องกิจวัตรประจำวันแล้ว ท่านยังได้รับการถ่ายทอดความรู้ทางธรรมที่ลึกซึ้งจากหลวงปู่ เพื่อน้อมนำไปเกิดสัมมาทิฐิ ดำเนินตามทางของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำไปสร้างคุณประโยชน์ให้กับผู้อื่นต่อไป พระพจนพัชรมีโอกาสอยู่รับใช้ใกล้ชิดหลวงปู่สิม พุทธาจาโร อยู่ยาวนานถึง 5 ปีเต็ม ระหว่างปี พ.ศ.2522 ถึง พ.ศ.2527 ระยะเวลาห้าปีที่อยู่รับใช้หลวงปู่ทำให้ภิกษุพจนพัชรมีความผูกพันกับหลวงปู่เป็นอย่างมาก ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

“...นับว่าตนเป็นผู้ที่มีโชคดีที่ได้รับใช้ปรณิบัติใกล้ชิดได้ศึกษาปฏิบัติธรรมะกับพระเดชพระคุณหลวงปู่ ผู้เปรียบเสมือนบิดามารดาบังเกิดเกล้า ข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนจนสติปัญญาหลวงปู่ได้ทุ่มเทอบรม สั่งสอนให้อย่างเต็มที่ทั้งทางโลกและทางธรรม ในแง่ที่จะทำให้จิตใจหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง...”

(วัดคำประมง, หน้า 63)

4.3 รับหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส

จนกระทั่งท่านเดินทางมาจังหวัดสกลนคร เพื่อภารกิจสร้างฝายน้ำล้นสันติธรรม และดูแลการก่อสร้างวัดคำประมงตามบัญชาของหลวงปู่สิม ดังนั้นท่านจึงย้ายมาจำพรรษาที่วัดสันติธรรมาราม จังหวัดสกลนคร 2 พรรษา และได้ย้ายมาจำพรรษาที่วัดคำประมง ซึ่งเป็นวัดที่ หลวงปู่สิมสร้างขึ้นและได้จำพรรษาอยู่ที่วัดนี้จนหลวงปู่สิมได้ละสังขารจากโลกนี้ไป ท่านจึงรับเป็นผู้ดูแลและพัฒนาวัดแห่งนี้ต่อ โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความที่เป็นวิศวกรและเป็นผู้ที่มีสายตากว้างไกล ท่านจึงมีปณิธานที่จะสร้างสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม ดังเช่น ท่านได้ถวายฎีกาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำคำประมง ซึ่งก่อสร้างปิดกั้นลำน้ำอุบล บริเวณที่ไหลผ่านวัดเพื่อให้วัดและประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบวัดได้มีน้ำกิน น้ำใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งอย่างไม่ขาดแคลน ดังข้อมูลที่น่าสนใจ (นามสมมุติ) ลูกศิษย์ของท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ตอนนั้นหลวงตาคิดอย่างนี้ไม่ว่าระหว่างที่สร้างโบสถ์กับสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเอาอะไรก่อน ท่านเห็นประโยชน์ของชาวบ้าน ชาวบ้านที่นี้ยังจนอยู่ วัดก็ยังไม่มีความเจริญก็ยังไม่มีคนเข้าวัด ท่านถึงสร้างอ่างน้ำก่อนที่จะสร้างโบสถ์...”

(ป่าพูด, L: 181 – 185)

นอกจากการเป็นพระนักพัฒนาที่นำความเจริญมาให้กับชาวบ้านชุมชนรอบวัดคำประมงแล้ว ท่านยังเป็นพระนักเทศน์ และพระที่มีศีลวัตรที่ดีงาม ทำให้มีญาติโยมจากทุกสารทิศเลื่อมใสศรัทธา เดินทางมากราบไหว้ทำบุญกับท่านจำนวนมากในแต่ละปี แม้ท่านจะเข้ามาทำงานทางโลกคือการพัฒนาวัดและชุมชน แต่งานทางธรรมท่านก็ไม่บกพร่อง ท่านเป็นผู้มีความประพฤติดี มีศีลธรรม ท่านจึงเป็นพระนักปฏิบัติ ที่ชอบปลื้มตัวเพื่อหาความสงบภายในจิตใจ ดังเช่นพระป่าทั่วไป ซึ่งท่านได้ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติของครูบาอาจารย์ในสายพระอาจารย์ใหญ่ มั่น ภูริตตเถระ และออกเดินธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ ตามกิจของสงฆ์ที่ควรจะทำ ดังข้อมูลที่ลูกศิษย์ของท่านกล่าวว่า

“...ท่านเดินธุดงค์เห็นท่านแน่วแน่ที่ว่าการทำงานอย่างนี้ใช้ใหม่ ต้องทำด้วยความซื่อสัตย์ อันนั้นประทับใจท่านยังอุตสาหะเดินธุดงค์นะ ยอมเหนื่อยอดิษฐานจิตใจเพื่อให้คนดีเข้ามาที่วัด เสร็จแล้วอีกทีหนึ่งพอโบสถ์เสร็จ ท่านก็ธุดงค์อีกนะเอาพระลูกวัดเดินธุดงค์ไปภูสิงกา ที่นครพนม ท่านก็เดินธุดงค์ไปหลายที่ คือพอสร้างโบสถ์เสร็จ แทนบูชา ภูบัว ไปหลายที่เลย ไปเจอท่านที่ภูบัว...”

(ป่าพูด, L: 53 – 59)

“...พวกป่าคือก็สอนให้ปฏิบัติ ตอนนั้นมีเปิดเทปหลวงปู่ด้วย หลวงตาเทศน์ไปด้วยนั่งกันเป็น ชั่วโมง สวดมนต์กันเป็นชั่วโมงเลย สวดมหาสมัย สวดธัมมจักร สวดอะไรอย่างเงี้ย ตอนนั้นหลวง ตาพาสวด ตอนนั้นยังไม่มีไฟก็สวดมนต์ศาลาลวงพ่อโสธร เสร็จแล้วตอนสร้างหลวงพ่อนาคก็ไป สวดมนต์ที่หน้าหลวงพ่อนาค ก็ใช้ตะเกียงไม่มีไฟใช้ตะเกียง จุดก็ไปสวด คือหลวงตาพาสวดทุกที่.”

(ป่าพูด, L: 29 – 36)

ด้วยการที่ท่านตั้งใจและทุ่มเทให้กับงานทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังทั้งทางโลกและทาง ธรรม อย่างไรก็ตามรู้สึกเหน็ดเหนื่อย ทำให้ท่านได้ละเลยไม่ได้เอาใจใส่ในสุขภาพของตนเอง ร่างกาย ของท่านจึงล้มป่วยลง ในช่วงเวลานั้นท่านมีอาการน้ำมูกไหล และเลือดออกอย่างมาก ซึ่งท่าน เข้าใจว่าเป็นไซนัส แต่เมื่อท่านเข้ากรุงเทพเพื่อตรวจรักษา ซึ่งในขณะนั้นพี่สาวของท่านเป็นแพทย์ อยู่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ท่านจึงได้รับการตรวจอย่างละเอียดทำให้ทราบว่าท่านได้ป่วยเป็น มะเร็งหลังโพรงจมูก

5. ช่วงเวลาในการเข้ารับการรักษา มะเร็ง

แทนที่ท่านจะเศร้าเสียใจจากการที่มารู้ว่าป่วยเป็นมะเร็ง แต่พระปณพ็ชร์กลับเห็นถึง ความจริงที่เกิดขึ้นกับตนเอง และยอมรับมันด้วยความเต็มใจ หลังจากทีพระปณพ็ชร์ทราบว่า ตนเองป่วยเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก จึงได้เข้ารับการรักษาตัวทันทีที่กรุงเทพ ณ โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ ในช่วงเวลานั้นสภาพจิตใจของท่านอาจตกใจ และคาดไม่ถึงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน อย่างไรก็ตามท่านได้ประคองจิตใจให้อยู่ในสภาพปกติและยิ้มแย้ม พร้อมรับกับความจริงที่เกิด ขึ้นกับตนเอง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ตามวิบากกรรมที่เคยทำมาแต่อดีตอย่างการเป็นมะเร็งถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตถือเป็น วิบากกรรม ถ้าเราไม่มีศีล สมาธิ ปัญญา ไปเจอวิบากกรรมที่หนักกว่านี้จะทำอย่างไร เราต้องมี ทาน ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นบารมีไว้ด้วย...”

(พระปณพ็ชร์)

“...ท่านยังพูดหัวเราะ เอ๊ย แจกพ็อตแตกแล้ว เราก็ไม่เห็นท่านเสียใจเลยนะ พวกเราเป็น กำลังใจให้ท่านด้วย...”

(ป่าพูด, L: 71 – 72)

ป่าพูด (นามสมมุติ) ลูกศิษย์ของพระปพนพชร โยมอุปฐากคอยดูแลท่าน ตั้งแต่ท่านเริ่มก่อสร้างวัดคำประมง เรื่อยมาจนท่านป่วยเป็นมะเร็งเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ป่าพูดก็ไม่เคยละเลยหน้าที่ในการอุปฐากหลงตาอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง จนปัจจุบันป่าพูดมีอายุ 63 ปี เมื่อท่านหายป่วยและหันมาเริ่มต้นเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย ป่าพูดก็ยังเข้ามาดูแลช่วยเหลือท่านในด้านอาหารให้กับทางวัดอย่างสม่ำเสมอ เพราะความผูกพันที่เกิดขึ้นมานาน ป่าพูดจึงมีความรู้สึกว่าการทำอะไรเพื่อท่านไม่ใช่เพียงเพื่อพระรูปหนึ่งเท่านั้น แต่เหมือนกับท่านเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เป็นลูกเป็นหลาน การมาวัดจึงเป็นดั่งบ้านหลังที่สอง ทุกครั้งที่มาก็มีแต่ความอบอุ่นและความสบายใจ ดังนั้นป่าพูดจึงทั้งเคารพและศรัทธาในตัวพระปพนพชรเป็นอย่างมาก ดังข้อมูลที่ป่าให้สัมภาษณ์

“...หลังจากนั้นก็เข้ารับฯ พอดีมีโยมคนหนึ่งคุณสมควร (นามสมมุติ) เขาอุปฐากท่านใช้ใหม่ ก็จัดแจงให้ไปอยู่โรงพยาบาลจุฬา ที่นี้ป่าก็ตอนนั้นไม่ได้ทำงานเลี้ยงหลาน ก็เลยรับอาสา เพราะว่าเราอยู่ถ้าท่านอยู่ตรงนี้ เราไม่สามารถจะดูแลท่านได้ใช่ไหม ที่นี้ท่านอยู่กรุงเทพฯ สามารถจะดูแลได้อยู่ก็เลย รับอาสาจันทร์ถึงศุกร์ แต่เข้าป่าจะเตรียมตัวยามหื้อหนึ่ง เพราะต้องให้แสง ให้ดีมีอะไรอย่างเงี้ยก็ยกที่ว่าลดความร้อนเป็นยาจีนไปถวาย ไปหาอาหารไปซื้อใจจึก ซื่ออะไรไปถวายช่วงเช้าท่าน พอช่วงเพลก็จะมีคุณสมควรเอาอาหารมาก็จะอยู่ช่วยกัน จนหลวงตาฉันเสร็จก็ล้างภาชนะเสร็จก็กลับบ้าน ก็ทำอย่างเงี้ยจนกระทั่งท่านออกจากโรงพยาบาล...”

(ป่าพูด, L: 72 – 81)

5.1 ความทุกข์ทรมานจากการรักษา

ช่วงเวลาของการรักษาภายในโรงพยาบาลเป็นช่วงเวลาที่แม้แต่ความทุกข์ทรมานทั้งสภาพทางกายที่เจ็บปวดจากมะเร็งที่รุกราม และผลของการรักษาด้วยการฉายรังสี และให้เคมีบำบัดเป็นเวลาหลายสัปดาห์ติดต่อกัน จนทำให้ร่างกายของพระปพนพชรแทบจะรับไม่ไหว ซึ่งในตอนนั้นท่านเป็นมะเร็งที่มีอาการมากแล้ว ทำให้ร่างกายมีการตอบสนองออกมาคือ อาเจียน พุดออกมาเป็นเลือด พี่สาวของท่านเป็นอาจารย์หมอที่จุฬาฯ เกษียณแล้วได้มาช่วยงาน และคอยดูแลท่านในด้านการรักษา ได้ส่งท่านเข้ารับการรักษาอย่างดีที่สุด ยาที่ใช้แรงและมีคุณภาพที่สุดในยุโรป แต่ก็มีราคาแพงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามยิ่งรักษามากเท่าใดสภาพร่างกายของท่านมีแต่ทำให้ทรมานและเจ็บปวดมากขึ้นเท่านั้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...มะเร็งนั้นทุกข์มากทำเคมีบำบัดเป็นการใช้กรรมหนัก ทำทุกวันๆ พร้อมกันทั้งฉายแสง ทั้งให้เคมีบำบัดตลอดสัปดาห์ หลายๆ สัปดาห์ติดต่อกันเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานมากต้องภาวนาพุทโธอย่างมากที่สุดจึงจะเอาชนะความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานได้...”

(พระปพนพัชร)

5.2 ใช้การปฏิบัติธรรมในการเยียวยาตนเอง

แม้ท่านจะต้องทนทุกข์ทรมานกับสภาพร่างกายที่เจ็บป่วยและผลจากการรักษา แต่ในทางกลับกันสภาพจิตใจของท่านไม่ได้ย่ำแย่ไปตามร่างกายแม้แต่นิดเดียว อาจจะเป็นเพราะท่านเป็นพระนักปฏิบัติที่ฝึกฝนอบรมตนมาอย่างดี ท่านจึงมีความอดทนต่อสังขารที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอนนี้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของป่าพูด

“...ท่านกำลังใจดีนะ เวลาป่าไปแต่เช้า ต้องไปถึงแต่เช้า ฉันท้าใช้ใหม่ พอดีห้องที่ท่านพัก จะอยู่ริมประตูไง พอผลักไปก็เป็นเตียงแรกเลยใช้ใหม่ ป่าก็จะค่อยเคาะแล้วก็ค่อยๆ แง้มไปดูท่าน ท่านนั่งสมาธินะ ก็เลยเห็นท่านนั่งสมาธิอยู่ แล้วก็พอท่านรู้สึกที่เรามาแล้วท่านก็จะกวักมือให้เอาของไปถวายท่านได้ ป่าก็จะเอาของไปถวายเสร็จ ป่าก็จะออกมาข้างนอกรอจนกว่าท่านฉันเสร็จ แล้วก็เราก็จะเข้าไปเก็บของออกมาล้าง ตอนนั้นท่านก็พอให้ฉายแสง คีโมน้ำลายท่านก็จะไม่ค่อยมี ปากท่านก็จะแห้งไง คือดูท่านไปทุกเช้าท่านก็จะนั่งสมาธิ อยู่ตลอดเวลาเลยนะ...”

(ป่าพูด, L: 84 – 92)

“...แต่ช่วงนั้นท่านป่วยนะคือพอให้มากๆ และฉายแสงด้วยหลายอย่างท่านก็จะใช้สมาธิอย่างเดียวเลย บางที่ท่านหน้าแห้งเลย คอมันก็จะแห้งไง เราก็ไม่รู้ถึงความเจ็บปวดของคนที่มีมันเป็นมะเร็งมันปวดยังไง แต่ท่านรู้แล้วรู้รสชาติของความเจ็บปวด มันปวดทรมานทุกข์ทรมาน รู้ว่าท่านปวดแต่ท่านทน ท่านมีความอดทนมากเลย อย่างที่การทำสมาธิของท่านก็ดูแลจนท่านค่อยๆ ชั่วขึ้น...”

(ป่าพูด, L: 107 – 113)

5.2.1 กิ่งเป็นกิ่งตาย สู่ความเข้าใจชีวิต

ความทุกข์ทางกายเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถไปบังคับให้เป็นไปตามที่ใจเราต้องการ เราไม่ใช่เป็นผู้สร้างแต่มันเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาทำให้เกิดทุกข์กาย ในขณะที่ความทุกข์ทางใจเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นมา พระปพนพัชรมองเห็นความจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิต จึงได้น้อมกายและจิตใจฝึกปฏิบัติสมาธิ กำหนดรู้สภาวะที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดจากอาการป่วย ความร้อนจากการให้เคมี ทำให้พระปพนพัชรได้เรียนรู้และเข้าใจถึงกฎแห่งธรรมชาติที่เกิดขึ้นของ

ชีวิตคือ ความทุกข์ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน และความไม่มีตัวตน จนวันหนึ่งโรคภัยได้เข้ามาโจมตีร่างกายของท่านอย่างหนัก ทำให้ท่านได้ตระหนักเห็นสังขารแห่งชีวิตเกิดภาวะของความปล่อยวางรูปและนาม ละแล้วซึ่งความมีตัวเราของเรา ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...จนสุดท้ายให้เคมีจนทนไม่ไหวคิดว่ายอมตายเสียดีกว่า กำหนดปล่อยวางสภาวะธาตุสภาวะธรรมทั้งหมด ทุกข์ทั้งหลายสลายไปหมดไม่มีความเจ็บปวดหลงเหลืออยู่เลย กายของเราไม่รู้หายไปไหน ความเจ็บปวดทุกข์ก็หายไปหมดตามสภาวะพอวางตรงนั้นลงทุกข์หายไป เอาเงินมา กองสักพันล้านก็ไม่อยากจะได้ก็ไม่อยากจะทำอะไรให้พ้นทุกข์เวทนาตรงนี้เท่านี้ ชีวิตคนเราถ้าไม่ฝึกภาวนาไว้เวลาบาปมาถึงเราได้รับเวรเต็มๆ เลย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 30)

“...มีวันหนึ่งไปแต่เข้าพวกพยาบาลกับพวกผู้ช่วยเมื่อคืนหลงตาไปแล้ว ก็ตกใจใช้ใหม่ก็ไปดูเมื่อคืนหลงตาไม่หายใจแล้ว แล้วก็ช่วยกันบีบไข่ หลวงตาบอกเรากำลังสบายเลย คือบอกถ้าตายตอนนั้นท่านไปสบายแล้ว เพราะว่าหลวงตาบอกว่าสบายเลย แล้วก็พวกนี้มาเรียก มาบีบมาเรียกชื่อท่าน ท่านเลยต้องกลับมา...”

(ป่าพูด, L: 102 – 107)

การที่พระปณพัตร์ผ่านสภาวะถึงเป็นถึงตายมาแล้ว ทำให้ท่านได้เรียนรู้ว่าชีวิตนี้ไม่เที่ยง เราไม่สามารถเอาอะไรไปได้แม้จะมีชื่อเสียงเกียรติยศเงินทองมากมายก็ตาม การรักษาที่ดีเยี่ยม หมอและยาที่เก่งแค่ไหนก็ไม่สามารถยื้อความตายได้ ยิ่งอยากจะเอาชนะความตายมากเท่าไร ก็ยังมีแต่ทำให้ร่างกายทรมาณและเต็มไปด้วยความทุกข์ที่บีบคั้นจิตใจตลอดเวลา ดังนั้น ท่านจึงหันเข้าหาพระพุทธศาสนา จากที่เคยปฏิบัติสมาธิ กำหนดภาวนาพุทโธอยู่แล้ว ท่านก็ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ยิ่งขยันมากยิ่งขึ้นไปอีก และกำหนดรู้ถึงความตายเป็นเรื่องธรรมดา ดังข้อมูลที่ป่าพูดให้สัมภาษณ์

“...เรื่องเจ็บปวดเราจะไม่รู้ท่าน ท่านจะเจ็บปวดมากน้อยแค่ไหน แต่ท่านจะมาใช้การนั่งสมาธิตลอด เดินจงกรมของท่านใช้ทางนี้ เพราะว่ายากินไปแล้วเราก็ไม่รู้ว่ามันจะเป็นยังไงใช้ใหม่แต่ที่สำคัญนี้แหละการบำบัดด้วยสมาธิ คือยอมตายตายเป็นตายอะไรอย่างเงี้ย ปฏิบัติเข้มงวดเลย ตอนนั้นที่ป่าได้ผมท่านพอวันพระจะมีพระมาดูแลผมท่านยาวก็จะมาปลงผม คราวนี้ผมท่านเกาะเป็นก้อนจากผมที่กระจายตอนนี้เรียงกันเป็นก้อนๆ ช่วงนั้นท่านปฏิบัติอย่างเข้มงวดเลย คือตายยอมตาย เพราะว่าท่านเป็นพระ ตายในสมาธิก็ยังมีสติอยู่กับโรคภัยไข้เจ็บ ท่านทำของท่านอย่างเข้มงวด เราจะรู้เลยว่าท่านทำอย่างชนิดที่เรียกว่า ท่านจะสอนพวกเรานะว่าเทศน์อะไรอย่าง

เงี่ย ความตาย หลวงปู่ให้ดูความตายทุกลมหายใจเข้าออก หลวงปู่ลืมหานจะเทศน์ให้อามรณานุสติเป็นตัวกำหนด ก็ดูแลท่านมาตั้งแต่ตอนนั้นมันมีความผูกพัน ไม่ใช่ญาติก็เหมือนญาติ...”

(ป่าพูด, L: 138 – 152)

5.2.2 คัมภีร์สุตตปิฎกพระไตรปิฎก

พระปพนพัชรได้ฝึกปฏิบัติธรรม และทำสมาธิเพื่อระงับความเจ็บปวดอย่าง ยิ่งยวด ผลของการที่ท่านฝึกปฏิบัติสมาธิ นอกจากท่านได้เรียนรู้ธรรมะที่ลึกซึ้งและความจริงของชีวิตแล้ว ท่านยังได้รับประสบการณ์ในการค้นพบสุตตปิฎกพระไตรปิฎกวิเศษ หลังจากนั้นท่านนำสุตตปิฎกนี้มาใช้ในการรักษาตนเองจนมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นที่มาในการก่อตั้งโรงพยาบาลสถานพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งด้วยยาสมุนไพร ณ วัดคำประมงต่อมาจนถึงปัจจุบัน ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...หลังจากรักษาที่โรงพยาบาลแล้วเลือดยังออกไม่หยุด ทำทุกทางแล้ว สุดท้ายนั่งสมาธิแล้วนำตำรายาที่มีเล่มหนาๆ มาศึกษา วิเคราะห์ตอนนั้นกินข้าวไม่ได้ หายใจไม่สะดวก พอเข้าสมาธิ 3 ชั่วโมงติดต่อกันไวเหมือนแผล็บเดียวเมื่อจิตถอนออกมาพิจารณาธาตุขันธ์แล้วก็มาพิจารณาสูตรตัวยาสมุนไพรพระยาศรีธรรมะวิเศษ ก็คือตัวยาที่ต้มให้คนไข้กินทุกวันนี้...”

(พระปพนพัชร)

5.3 ตอนแทนคุณบิดา

ช่วงเวลาที่พระปพนพัชรรับการรักษาอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ขณะนั้นคุณพ่อของท่านมีอาการทรุดจากการป่วยเป็นมะเร็งลำไส้ ก็ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเดียวกัน ซึ่งในขณะนั้นพระปพนพัชรมีอาการดีขึ้นมากแล้ว ท่านจึงไปเยี่ยมโยมพ่ออีกทีหนึ่งเพื่อปรณิบัติท่าน ความสัมพันธ์ระหว่างพระปพนพัชรกับโยมพ่ออาจจะดูห่างเหิน เนื่องจากท่านได้ใช้ชีวิตในโรงเรียนมากกว่ากลับบ้านอยู่กับครอบครัว และเมื่อจบการศึกษาระดับมัธยม ท่านก็ออกเดินทางไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ จนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ท่านเข้าทำงาน และออกพื้นที่ไปต่างจังหวัด พ่อลูกจึงไม่ค่อยมีโอกาสได้พบเจอกันมากนัก จนกระทั่งท่านบวช ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกจึงเป็นไปในลักษณะเพียงการรับรู้เท่านั้น ดังนั้นหลังจากที่ท่านกลับมาอยู่ที่วัดคำประมง ท่านก็ให้โยมพ่อกับมาอยู่กับท่าน เพื่อท่านจะได้มีโอกาสแทนคุณโยมพ่อที่เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูท่านมา ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ได้ดูแลคุณพ่อตายไม่ตายก็ต้องตอบแทนบุญคุณของพ่อก่อน สิ่งที่ทำให้พ่อ 1 เดือนที่ ท่านมาอยู่ที่วัดคำประมงได้ป้อนข้าว ป้อนน้ำ เช็ดตัว เช็ดสิ่งปฏิกูลให้ ทำให้ท่านมีความสุข แม้ ตลอดเวลาแทบจะไม่ได้อยู่ด้วยกันเลย หลังจากนั้นท่านกลับไปให้ทางบ้านดูแลต่อจนวาระ สุดท้าย.”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์อุษฎฐิบัณฑิต, หน้า 28)

“...พ่อก่อนค่อยยังชั่ว โยมพ่อก่อนก็เข้าเหมือนกันโยมพ่อก่อนก็เป็นมะเร็งเหมือนกันก็เดิน กันไปสองตีก ไปดูแลกันท่านก็ไปเยี่ยมโยมพ่อบ้าง เราก็ไปเยี่ยมโยมพ่อหลวงตา ไปให้ธรรมะกับ โยมพ่อ...”

(ป่าพูด, L: 113 – 117)

6. จุดเริ่มต้นของการเยียวยาทางจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย

พระปพนพัชรืเป็นบุคคลหนึ่งที่ผ่านประสบการณ์ความเป็นความตายจากการป่วยเป็นมะเร็ง หลังโพรงจมูก และรอดพ้นเงื้อมมือมัจจุราช ค้นพบสังขรณ์ของชีวิต โดยการเยียวยาจิตใจตนเอง บนพื้นฐานพุทธศาสนา ท่านจึงทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจที่มีอยู่ในเสี้ยวชีวิตนี้ในการเยียวยา จิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ เพื่อตอบแทนคุณพระพุทธรักษาเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน

6.1 แรงแบบดาลใจสู่เส้นทางการเยียวยาทางจิตใจ

ท่านผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็ง และความทรมาณจากการ รับประทาน ทำให้พระปพนพัชรื จิรัธมโม่เกิดความสงสารเวทนาผู้ป่วยมะเร็งที่ต้องทุกข์ทรมาณทั้ง ร่างกายและจิตใจอย่างมาก และไม่ใช่ว่าเฉพาะผู้ป่วยเท่านั้นที่มีความทุกข์ ครอบครัวของผู้ป่วยก็มี สภาพจิตใจไม่แตกต่างจากผู้ป่วยเช่นเดียวกัน เพราะต้องทนเห็นคนที่ตนเองรักป่วยเป็นโรคมะเร็ง ทุกข์ทรมาณจากการรักษา ท่านจึงได้นำผลที่ได้รับจากประสบการณ์ในการเยียวยาจิตใจตนเอง มา ช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย ท่านกล่าวว่า

“...เราเคยรักษาด้วยเคมีบำบัด ฉายแสง ตามคุณหมอเขาสั่งให้ทำอะไรทำหมดนะ ทำ จนกระทั่งถึงคอร์สสุดท้ายไม่ไหวแล้วตายดีกว่า คือสละตายไปเลย น็อคไปเลย คือวันสุดท้าย เข็ม สุดท้าย ดับตัวเองไม่ให้มีความเจ็บปวด เวทนาต่างๆ ที่มีอยู่ในจิตใจ ในกายวาทรมอด รู้อีกทีเขาวิ่ง กันหน้าตื่น นึกว่าไปแล้ว ถ้าเราไปตอนนั้นเราก็มีความสุขเพราะเราไม่ได้มีเวทนาเลย คือความ ทุกข์ของเคมีมันสุดๆ อยู่แล้ว มันมากมาย มันไม่ไหวแล้ว นั่นแหละคือแรงแบบดาลใจที่ทำให้ตัวเอง

ต้องช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็ง เพราะความเจ็บปวดทุกขเวทนาต่างๆ และเสียเงิน เสียทอง เสียเวลา เสียอกเสียใจที่ญาติพี่น้องตัวเองต้องป่วยเป็นโรคมะเร็งแล้ว มันสูญเสียมามากแล้วไม่มีทางออกให้เขาเลย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 152)

6.2 เยียวยาจิตใจเพื่อตอบแทนคุณพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ท่านยังมีความมั่นคงในการรักษาคติประจำใจที่มีมาตั้งแต่เด็ก คือสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ ดังนั้นการที่ท่านรอดตายจากมะเร็งร้ายที่เข้ามาในชีวิตท่าน อาจมาจากหลากหลายสาเหตุปัจจัยด้วยกัน แต่สิ่งที่สำคัญคือธรรมะในพระพุทธศาสนาที่ท่านน้อมนำมาปฏิบัติพิจารณาชีวิตตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ท่านจึงมีปณิธานที่จะตอบแทนคุณพระพุทธศาสนาตามกำลังที่ท่านมีอยู่ และชีวิตที่เหลืออยู่นี้ท่านได้อุทิศตัวเพื่อพระพุทธศาสนา ด้วยการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งและคนที่มีความทุกข์ที่เข้ามาหาท่าน โดยให้กำลังใจและความหวัง สู้หนทางสว่างในธรรมะ ที่จะเยียวยาสมาธิใจให้คลายและบรรเทาความเจ็บปวดและทุกข์ทรมานอันเกิดขึ้นจากจิตใจลงได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...หากเราไม่สร้างกุศล ทำบุญ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ต่อ ถึงอย่างไรเราก็ต้องกลับมาตายอยู่ดี ไม่โรคใดโรคหนึ่ง เพราะฉะนั้นคนที่หายแล้ว และแข็งแรงดีจึงควรกลับมาเป็นจิตอาสาช่วยคนอื่นต่อไป เหมือนได้ตอบแทนคุณพระพุทธศาสนา ที่ให้เรามาอยู่ตรงนี้...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 31)

นี่คือจุดเริ่มต้นของการทำงานเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัชมิโม จากพระป่าที่มุ่งปฏิบัติธรรม ปลีกตัวออกจากสังคมที่วุ่นวายเพื่อหาความสงบ จนมะเร็งร้ายและความทุกข์จากความเจ็บป่วยที่ท่านประสบ ทำให้ท่านเห็นถึงความจริงว่าการปฏิบัติธรรมนั้นไม่ใช่การทิ้งสังคม แต่คือการหันเข้าหาสังคม และช่วยเยียวยาคนที่ทุกข์ยาก ดังนั้นท่านจึงกลายเป็นพระที่มุ่งเยียวยาจิตใจเพื่อนมนุษย์ที่ประสบกับความทุกข์ โดยเฉพาะผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

6.3 จากวัดสู่สถานเยียวยาจิตใจ

ซึ่งแรกเริ่มนั้น พระปพนพัชรไม่ได้มีความตั้งใจที่จะเปิดรับการเยียวยาผู้ป่วยแต่อย่างใด อันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมในสภาพพื้นที่ที่เป็นวัดป่า แต่เมื่อมีคนรู้ข่าวอาการของท่านที่หาย

เป็นปกติ จึงพากันมารับการเยียวยารักษาจากท่านเป็นจำนวนมาก ท่านจึงมีปณิธานจัดตั้งวัดคำ
ประมงให้กลายเป็นสถานที่ที่จะเยียวยารักษาผู้ป่วยมะเร็ง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...เมื่อหายป่วยแล้วก็มีคนเข้ามาเรื่อยๆ เราคิด ยังไงก็ต้องดูแลคนป่วยก่อน คนเขาก็บอก
ต่อๆ กันมา เขาทุกข์มา มาหาเรา เราก็ต้องรักษาเขา...”

(พระปพนพัชร: L 55 – 56)

“...หลวงปู่สิมบอกว่าให้ท่านสร้างโรงพยาบาลนะ แต่ว่าไม่ต้องไปเก็บเงินชาวบ้านเขา ท่านก็
เอออยากจะทำโรงพยาบาลแต่ที่มันไม่เหมาะสม ที่จะสร้างอยู่ข้างนอก ก็เลยยังไม่ได้สร้าง
จนกระทั่งว่าท่านมาป่วยแล้วก็คนเข้ามาเรื่อยๆ ท่านก็เลยสร้างบอกว่ายังไงก็ต้องดูแลคนป่วยก่อน
ใช้ใหม่...”

(ป่าพูด, L: 203 – 209)

6.4 จัดตั้งโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะ เพียงปีละ 1 วัน”

แต่แรกเริ่มนั้น เมื่อท่านได้เริ่มเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งนั้น มีเพียงท่านและหมอประจําตัวท่าน ที่
ช่วยกันดูแล ท่านเป็นผู้ดูแลในเรื่องของสมุนไพร การดํยยามะเร็ง และการมอบธรรมะและสอน
ปฏิบัติธรรมให้กับผู้ป่วย ในขณะที่หมอประจําตัวท่านจะดูแลทางด้านสุขภาพทางกายและการให้
ยาแผนปัจจุบัน อย่างไรก็ตามคุณภาพจากการรักษาเยียวยาของพระปพนพัชร ทำให้ท่านเป็นที่
รู้จักในสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีผู้ป่วยมะเร็งคนรับการเยียวยาจากท่านมากขึ้น เช่นเดียวกันก็มี
จิตอาสาที่ได้รับรู้การทำงานของท่าน และได้เข้ามาช่วยเหลือท่านตามกำลังความสามารถ โดย
พวกเขาได้รับข่าวจากการบอกกล่าวกันปากต่อปาก และมีศรัทธาที่อยากจะเข้ามาช่วยเหลือพระ
ปพนพัชร จึงกลายเป็นโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะ เพียงปีละ 1 วัน”

โครงการนี้จึงเกิดขึ้นจากความตั้งใจของพระปพนพัชร จิรัฎมิโม ที่อยากเห็นความเอื้ออาทรที่
มีต่อกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ ท่านอยากให้โอกาสทุกคนในการทำบุญทำกุศลกับผู้มีคุณทุกซ์ และ
ทำพื้นที่วัดคำประมงแห่งนี้เป็นที่แห่งความเมตตาที่ทุกคนมอบให้แก่กัน จิตอาสาที่มากี่ได้รับ
ความสุขจากการเยียวยาผู้ป่วยและญาติ ผู้ป่วยและญาติมีความสุขที่ได้รับการดูแลจากจิตอาสา
โครงการนี้จึงได้เกิดขึ้นและอยู่มาจนถึง 6 ปี

1.4.1 ซาบซึ้งใจ เพราะคนดีที่ช่วยเหลือ

ตลอดหกปีที่ท่านทำงานตรงนี้ พระปพนพัชรได้รับความช่วยเหลือจากจิตอาสาที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเยียวยาผู้ป่วย หรือการช่วยเหลือทางด้านเงินทอง ทำให้ท่านสามารถทำงานเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วยได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ นอกจากนี้ ท่านยังซาบซึ้งใจที่เห็นว่าสังคมไทยยังมีคนดีอยู่อีกมากมาย เมื่อท่านได้ให้โอกาสพวกเขาได้มาทำงานตรงนี้ ดังที่ท่านว่า

“...โฮ เราจะเห็นเลยว่าสังคมไทยเรายังมีคนดีอีกเยอะ มีหมอดี มีพยาบาลดี มีคนดี ที่เข้ามาช่วยเหลือกันที่มีจิตใจคล้ายๆ กันเข้ามาเยอะมากเลย ที่มันอยู่ได้เดือนหนึ่ง ทั้งๆ ที่งานก็เยอะใช้จ่ายก็เยอะ แต่อยู่ได้ยังไงเพราะอยู่ได้ด้วยคนดีๆ พวกเนี่ย...”

(พระปพนพัชร: L 56 – 58)

ชีวิตของพระปพนพัชร จิรัธัมมิ์ตั้งแต่วัยเด็ก มาสู่วัยของการทำงาน จนกระทั่งท่านหันเข้าสู่พระพุทธศาสนา ท่านได้รับประสบการณ์ต่างๆ มากมายในชีวิต แต่ไม่ว่าช่วงวัยไหนก็ตาม มีคุณลักษณะร่วมในตัวท่านที่เหมือนกัน คือ ท่านเป็นผู้รู้จักบุญคุณผู้มีพระคุณและตอบแทนคุณบุคคลเหล่านั้นตามโอกาสที่ท่านจะทำได้เสมอมา ท่านมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยากและลำบากแต่อย่างไรก็ตาม ท่านก็ไม่เคยย่อท้อ หรือแสดงความเหน็ดเหนื่อยให้เห็น ท่านมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และสุดท้ายท่านมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ที่อยู่บนโลก ไม่ว่าจะมนุษย์หรือสัตว์นั้นจะเป็นมิตรหรือศัตรู ท่านก็ไม่มีการแบ่งแยกแต่อย่างใด คุณลักษณะร่วมที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน เป็นลักษณะที่เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นเมื่อท่านก้าวเข้าสู่การทำงานเยียวยาทางจิตใจให้กับผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย หลังจากที่ท่านหายป่วยจากการเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก

แรงบันดาลใจนั้นเกิดจากประสบการณ์ความเจ็บปวดและการรักษา มะเร็งของ ท่าน เป็นการเรียนรู้อันหนักหน่วงแห่งชีวิตโดยตรง ผ่านความเจ็บปวดจากโรคร้ายที่เข้าสู่ร่างกาย และความทุกข์ทรมานจากผลการรักษาด้วยวิธีการทางการแพทย์ที่ทันสมัย สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งความทุกข์กาย และความทุกข์ของบุคคลรอบข้างอันเป็นที่รักของท่าน แต่ในความทุกข์และวิบากกรรมที่เกิดขึ้นกลับพบความงดงามแห่งความจริงของชีวิตที่ท่านได้รับจากมะเร็งร้าย คือการได้น้อมนำธรรมะในพระพุทธศาสนา เข้ามาพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจ เพื่อความเข้าใจสัจธรรมของชีวิต นอกจากพระปพนพัชรจะได้ประสบการณ์ที่ได้สัมผัสกับแสงสว่างในธรรมะแล้ว ท่าน

ยังได้รับรู้ถึงความทุกข์ของผู้ที่เป็นมะเร็งว่าบุคคลเหล่านี้จะต้องประสบกับความทุกข์กายและใจ เช่นใด และไม่ใช่แต่เพียงผู้ป่วยเท่านั้น บุคคลรอบข้างญาติพี่น้องต่างต้องประสบกับความทุกข์ที่เห็นคนที่รักป่วยเป็นโรคร้าย ความทุกข์ที่เข้ามารุมเร้าก่อดกร่อนผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย ทำให้พระปณพัชรมีปณิธานสร้างอโรคยศาลขึ้นเพื่อเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย โดยใช้การแพทย์แผนไทยผสมผสานกับธรรมชาติในการเยียวยาทั้งกายและจิตใจบุคคลที่เข้ามาหาท่าน ตลอด 6 ปีของการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและผู้ที่มีความทุกข์ พระปณพัชรได้เป็นที่รู้จักและได้รับการยกย่องว่าเป็น หลวงตาปณพัชร ของชาวอโรคยศาลมาจนถึงในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยพัชรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

วิธีการเยียวยาทางจิตใจและประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของ

พระปพนพัชร์ จิรธัมโม

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าพระปพนพัชร์ จิรธัมโมมีวิธีการอย่างไรในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย ตลอดจนคนที่มีความทุกข์ และการเยียวยาจิตใจนั้นทำให้ท่านได้เรียนรู้อะไรจนกลายเป็นประสบการณ์ในการเยียวยาจิตใจ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาคเอกสารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร์ และการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัย สามารถได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร์ จิรธัมโม

ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร์ จิรธัมโม

ซึ่งผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจักได้นำเสนอในแต่ละตอนต่อไป

ตอนที่ 1 วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร์ จิรธัมโม

พระปพนพัชร์ จิรธัมโม หรือที่ชาวอโรคยศาลเรียกว่า “หลวงตาปพนพัชร์” เป็นเจ้าอาวาสวัดคำประมง และเป็นประธานอโรคยศาล สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่รับเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง โดยพระปพนพัชร์มีวิธีการเยียวยาที่ให้ความสำคัญทั้งทางกายและจิตใจควบคู่กันไป เพราะตระหนักเห็นถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะทางจิตใจที่มีผลต่อร่างกาย นอกจากนี้การที่ท่านทำงานเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งก็ทำให้ท่านได้พบว่า ไม่ใช่เฉพาะผู้ป่วยมะเร็งเท่านั้นที่ต้องเยียวยาจิตใจ แต่ญาติผู้ป่วยก็เช่นเดียวกันที่มีความทุกข์ใจไปกับผู้ป่วย ดังนั้นพระปพนพัชร์จึงเยียวยาจิตใจทั้งตัวผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วยไปพร้อมกัน ท่านจึงได้เยียวยาผู้ป่วยมะเร็งมาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการเยียวยาทางจิตใจ ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน

1.1 ช่วยเหลือด้านเงินทอง อาหาร และที่พักอาศัย

1.2 ช่วยให้ครอบครัวได้มาดูแลกัน

2. การให้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการเข้าใจชีวิต

2.1 ค่อยๆ ให้เรียนรู้ชีวิต

2.2 ไม่บังคับจิตใจผู้ที่เข้ามาหา

3.การให้ความรักและความเมตตาแก่ผู้ที่มีความทุกข์

3.1 ช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์อย่างไม่มีเงื่อนไข

3.2 เป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่มีความทุกข์

4.การให้ธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม

4.1 การสอนธรรมะ

4.2 การสอนสมาธิ

4.3 การเตรียมจิตใจให้สงบ

1. การให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน

พระปพนพัชร จิรธัมโมมีจุดประสงค์ในการรักษาที่จะช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย อย่างเป็นองค์รวม คือ การให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่าย อาหาร การดูแล สุขภาพกาย และการจัดสภาพพื้นที่ภายในวัดให้น่าอยู่ โดยให้ครอบครัวได้มาดูแลใกล้ชิดกัน และ สร้างชุมชนวัดคำประมงให้เป็นเหมือนครอบครัวที่คอยช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน เพราะท่านเชื่อว่าการที่จะมุ่งเพียงการเยียวยาทางจิตใจเพียงอย่างเดียวมันไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ท่านจึงตั้งใจที่จะเริ่มต้นในการเยียวยาพวกเขาโดยการให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...หลวงตา ก็ดูแล ชับพอร์ตเขา เรื่องของกาย เรื่องใจ เรื่องของทรัพย์ เงินทอง ไม่ใช่คุณให้ แต่ธรรมะ แต่คุณไม่ให้ข้าวเขากิน ธรรมะก็สู้ไม่ไหวหรอก คุณไม่ให้ที่เขาอยู่ไม่ให้ลู่อ่อนนอน ไม่ให้ตั้งค้เป็นค่ารถค่าใช้จ่ายประจำวัน และเขาจะอยู่ได้ยังไงมีแต่ธรรมะ...”

(พระปพนพัชร : 2L 144 – 148)

“...หลวงตาบอกตัวอย่าง คนไข้เคสแรกมีค่ามะเร็ง 3,500 ก่อนมาหมอบอกว่าอยู่ได้อีกไม่นานให้กลับไปอยู่บ้าน ต่อมาทราบเรื่องวัดคำประมงจากหลานซึ่งเป็นพยาบาล ก็พากันมาหาหลวงตา treatment เขาทั้งระบบ ด้วยธรรมะ approach Thai herb การออกกำลังกายใช้ music therapy ใช้อาหาร แนะนำเรื่องสุขภาพระยะแรกทางผู้ป่วยอยู่ทั้งครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ดูแลกันแบบ family care ปัจจุบันแข็งแรงดีมีชีวิตรอยู่คุณหมอสามารถตรวจสอบได้ เวลานี้มาที่วัดสวยมาก ผิดกับตอนแรก เราทำให้ผีให้เป็นคน และทำคนให้เป็นเทวดา จนเทวดาให้เข้าสู่นิพพาน...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศาสตร์บัณฑิต, หน้า 26)

1.1 ช่วยเหลือด้านเงินทอง อาหาร และที่พักอาศัย

พระปณพัตร์ให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่าย หมายความว่าในการมาเยี่ยมยาที่นี้เรื่องค่าใช้จ่ายยอมไม่เกิดขึ้น เพราะพระปณพัตร์ไม่มีนโยบายเก็บเงินเพื่อรักษาผู้ป่วยมะเร็งจากญาติของพวกเขา เพราะท่านรู้ว่าทุกข์จากการเป็นมะเร็ง หรือเห็นคนที่รักต้องมาล้มป่วยก็แย่แล้ว จะต้องมาซ้ำเติมพวกเขาโดยการเก็บเงินพวกเขาไปเพื่ออะไร ดังนั้นท่านจึงให้การเยี่ยมยาทุกคนฟรีให้พวกเขาอยู่ที่นี้แล้วสบายใจไม่ต้องกังวลเรื่องเงินทอง ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“...หลวงตาไม่ขายยาไม่ขายของเพราะไม่ชอบเห็นคนทะเลาะกันเวลาที่ผลประโยชน์ไม่ลงตัวเลยให้ฟรีทุกอย่างและจะเป็นที่เดียวในโลก ตายยังเผาฟรี ดูลีว่าจะทำได้จะอยู่ได้ไหม ทำอย่างมีความสุข คนที่มามีแต่ความสุข อยากให้พิจารณากันว่าแต่ละคนมีความดีเลว ผิดถูก แต่ปัจจุบันขอให้ทำให้ดีที่สุด ทำต่อไปไม่ประมาทในชีวิตตนเองและชีวิตของผู้อื่นด้วย...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ชุมชนบัณฑิต หน้า 35)

“...ผู้ป่วยที่มาอยู่กับหลวงตาจากร้อยกว่าเคส เฉลี่ยใช้จ่าย (รายละเอียด) 8,700 บาท เป็นค่าเดินทาง 600 - 700 บาท อยู่ที่นี่มีความสุขของชีวิตดี ผักก็ฟรี ข้าวก็ฟรี ยา หมอ บ้านก็ฟรี เป็นฟรีออฟ ชาร์จ ใจเขาสบายแล้ว เพราะไม่ต้องหมุนเงิน พอไม่ต้องห่วงเรื่องเงิน ใจก็สบาย...”

(เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 943 วันที่ 25 มิ.ย.2553)

ดังเช่นญาติผู้ป่วยท่านหนึ่งพาภรรยามารับการรักษาจากพระปณพัตร์ ทั้งสองอยู่ที่วัดได้สามอาทิตย์ จากการสัมภาษณ์พบว่าพวกเขาได้เดินทางไปรับการรักษาตามที่ต่างๆ ที่มีชื่อเสียงและหมดเงินไปกับการรักษาหลายแสนบาทแต่อาการของภรรยาก็ไม่ดีขึ้น จนมาทราบข่าวเรื่องการรักษาของพระปณพัตร์ จึงเดินทางมาและตั้งใจว่าที่นี่จะเป็นที่สุดท้าย เมื่อได้เข้ามาสัมผัสทั้งสองรู้สึกดีใจ สบายใจกับการอยู่ที่นี้ พวกเขาหมดกังวลเรื่องเงินทอง ภรรยามีอาการดีขึ้น ในขณะที่สามีได้ช่วยเหลือทางวัดตามกำลังความสามารถที่มี เพราะคิดว่าเมื่อพระปณพัตร์ช่วยพวกเขา ด้านเงินทองขนาดนี้ เขาก็อยากตอบแทนท่านให้มากที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ของญาติและผู้ป่วย

“...เสียเงินไปเยอะแล้วสองสามแสนบาทก็ยังไม่มียะไรดี ขึ้นเหนือลงใต้ก็ไปอยากให้เขาหาย แต่มาอยู่ที่นี่แม่เขาดีขึ้นนะ บางทีก็นึกนอนไม่หลับเออตายก็ตายเถอะเมานี้ ลุงมากับเขานี้ไม่มีอะไรมาแต่ค่ารถมา มาถึงเหลือตั้งคี่ไม่กี่ตั้งคี่คิดจะอยู่ต่อไปจะเอาอะไรกิน ลูกส่งให้บ้างทางบ้านนิดๆหน่อยๆ เราก็ไม่ได้มีฐานะดี อยู่ที่นี่ต้อนรับเราดีมากเลย เห็นหลวงตาเราก็ปลื้มใจ ท่านมีบารมีตอนนี้ภาวนาสองคนเราขายที่ไปแล้วถ้าเราขายได้เราจะมาทอดกฐินเลย เราอยากทำทุกอย่างเท่าที่เราทำได้ตอบแทนหลวงตา...”

(ญาติผู้ป่วย 1 : L 55 – 60)

“...ท่านให้กับผู้ป่วยได้ทุกอย่าง ประทับใจว่าท่านจะบอกเลยว่าไม่ต้องกังวล ไม่มีเงินมาบอกหลวงตา ไม่มีข้าวกินมาบอกหลวงตาไม่มีผักกินมาบอกหลวงตา ไม่ต้องเกรงใจบอกได้หมด...”

(ผู้ป่วย 3 : L 28 – 30)

การมาอยู่ของผู้ป่วยและญาติจึงตัดความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษา ค่าที่พักอาศัย สิ่งทีพระปณพัตร์ต้องการให้พวกเขาต้องทำและให้ความใส่ใจคือการหมั่นดูแลกายและจิตใจของตนเองเป็นสำคัญ ท่านต้องการทำสถานที่แห่งนี้ให้เป็นเหมือนบ้านหลังที่สองที่ใครเข้ามาแล้วรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย อยู่แล้วรู้สึกสบายใจ

1.2 ช่วยให้การครอบครัวได้มาดูแลกัน

ท่านยังมีเจตนาปรารถนาก็จะให้ครอบครัวมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ดังที่ท่านทราบดีว่าการป่วยเป็นโรคมะเร็งเหมือนโดนคุมขังอยู่ในคุก ผู้ป่วยต้องเข้ารับการรักษาอยู่ที่โรงพยาบาล สมาชิกในครอบครัวสามารถเยี่ยมได้ตามเวลาที่ทางโรงพยาบาลกำหนด หรือบางกรณีผู้ป่วยต้องทนอยู่กับความเหงาเพราะถูกจำกัดเนื้อที่ให้อยู่แต่ในห้อง พระปณพัตร์ไม่ต้องการอย่างนั้น มะเร็งสามารถทำร้ายร่างกายเราได้ แต่ท่านใช้โอกาสนี้ให้มะเร็งเป็นดังสะพานสร้างสายสัมพันธ์เชื่อมต่อความแน่นแฟ้นขึ้นภายในครอบครัว ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ให้พ่อได้มาดูแลแม่ ผัวได้มาดูแลเมีย ลูกได้มากตัญญูทเวทีกับพ่อแม่ ได้มาตอบแทนคุณพ่อแม่ มาดูแลใจกันและกันพัฒนาจิตใจต่อไป ความสัมพันธ์เป็นลำดับๆ ไป...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น)

เหมือนดังผู้ป่วยท่านหนึ่งที่มารับการเยียวยาจากพระปณพัตร์ได้สองอาทิตย์ เขามีความรู้สึกซาบซึ้งใจในการดูแลของภรรยา ที่ทุ่มเทเอาใจใส่ในตัวเขาอย่างมาก ดังที่ผู้ป่วยว่า

“...เวลานอนถ้าเขารู้สึกตัวเขาจะหงุดหงิด แต่ตอนนี้เมื่อผมกระดูกกระดูกเขาจะรู้สึกมาตาม เป็นไรป่า เขาจะดูแลเราตลอดเลย เรามีความรู้สึกเราทำไม่ได้ถ้าเป็นเขาเราทำไม่ได้ อย่างเขา เราไม่สามารถดูแลเขาได้อย่างนี้ เขานอนเรามีความรู้สึกทั้งวันก็ดูแลทั้งวันแล้วนะ ตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น พอหลับเขาเริ่มหลับ หลับแป๊บเดียวโหย้ปวดคอ จะปวดคอตลอด เขารู้สึกตัวเขาจะลุกขึ้นมาทาทายา ให้ ผมก็นอนที่ตักเขานวดหัว นวดคอจนเราหลับไป เขาจึงหลับต่อ มีความรู้สึกว่าเขาทำให้เราได้ ขนาดนี้เลยหรือ พี่โชคดีมากๆ เลย...”

(ผู้ป่วย 2 : L 23 – 30)

1.2.1 สร้างชุมชนให้เหมือนครอบครัวเดียวกัน

นอกจากนี้ พระปพนพัชรยังทำอโรคยศาลให้มีความแตกต่างไปจาก สถานพยาบาลทั่วไป คือการทำให้สถานที่แห่งนี้เป็นเหมือนบ้านหลังที่สอง คนที่เข้ามาที่นี่ต่าง เหมือนพี่น้องกัน ท่านไม่ต้องการแบ่งแยกว่า ครอบครัวนี้รวย ครอบครัวนี้จน นี้มาจากกรุงเทพ นี้ เป็นคนต่างจังหวัด ทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ ร่วมชะตากรรมเดียวกันมีสุขมีทุกข์ร่วมกัน มีอะไรต่าง ต้องช่วยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังที่ท่านกล่าวว่า

“... อยู่กันเหมือนพี่น้องเหมือนน้องดูแลกายดูแลจิตดูแลวิญญาณซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันทำให้ชีวิตมีความสุขได้ไม่แพ้การที่เราต้องไปอยู่โรงพยาบาล อยู่ในตึกมีห้องแอร์ ค่ายา ก็แพงค่าห้องก็แพง ทำให้เราหมดเนื้อหมดตัวไปกับการรักษา ไม่ได้ทำให้เราดีขึ้นมา งั้นกำลังใจก็ ส่วนหนึ่ง กำลังภาวณา กำลังบุญ กำลังกุศลที่เราแต่ละคนทำก็คงจะช่วยกันดูแลกันและกัน ไม่ควรที่จะ ทอดทิ้งกันถึงเราจะมาจากต่างบ้านต่างเมืองต่างจังหวัด ต่างประเทศ แต่เราก็มาอยู่ด้วยกันรัก กันเหมือนพี่น้องน้อง มีอะไรก็แบ่งกันอย่างที่หลวงตาแบ่งให้หมด ไม่มีอะไรก็บอกแบ่งกันไป เรา ต้องไม่อดช่วยกัน...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น)

“...เรามาอยู่ร่วมกันหลายคนหลายๆครอบครัว ต้องมีกฎบ้างมีกติกาบ้างช่วยกันทำกิจกรรม คนแข็งแรงมาสวนมนต์ คนแข็งแรงพาท่ากิจกรรม ออกกำลังกายได้ ก็ออกกำลังกายกัน เพื่อให้ ร่างกายสมดุล ส่วนผู้ป่วยท่านใดที่ป่วยนอน มาไม่ได้ก็เสียดายตามสาย เทศน์ไปให้ฟัง...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น)

“...อยู่แล้วเหมือนบ้านมันอบอุ่นคือเรารู้จัก พูดคุย มีอะไรเราช่วยเหลือกัน พอมาอยู่ที่นี่ทำให้เราลืมเรื่องกังวล เรื่องเครียดๆ ทางบ้าน...”

(ผู้ป่วย 1 : L 9 – 11)

ทุกครั้งที่พระปณพัสร์เทศน์ท่านจะเน้นย้ำเรื่องการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอ เพราะทุกคนที่มานี้ต่างมีความทุกข์มากบ้างน้อยบ้างตามเหตุปัจจัยของแต่ละคน แต่ท่านจะเอื้อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจกัน ไม่ให้มีการแบ่งแยก หรือต่างคนต่างอยู่เป็นอันขาด ดังนั้นการแลกเปลี่ยนพูดคุยประสบการณ์ซึ่งกันและกันจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งของชาวโรคนิวโรสในวินวู้ท ทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้ทุกข์อยู่คนเดียว หรือมีอีกหลายคนที่เข้าใจเขาจากใจจริง ดังข้อมูลข้างล่าง

“...คนที่นี่คุยกันรู้เรื่องเหมือนว่าเราเป็นเหมือนกันเราช่วยกันตลอด แต่เราก็จะไม่พูดถึงเรื่องที่เราเป็นกันส่วนมาก เหมือนปกติเราไม่ได้เป็นอะไร ไม่นึกถึงตรงนั้น กังวลหมดไป...”

(ญาติผู้ป่วย 2 : L 25 – 27)

พระปณพัสร์มีความตั้งใจในการที่จะเยียวยาอย่างเป็นองค์รวม คือดูแลทั้งทางกาย ทางจิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม อย่างเป็นไปด้วยกันไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นก่อน แต่ทุกสิ่งต่างล้วนพึ่งพาอาศัยกัน การเยียวยาทางจิตใจจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้ามุ่งแต่การให้ธรรมะโดยไม่ให้ความสนใจในบริบทรอบข้างของผู้ที่มีความทุกข์ เช่นเดียวกันการดูแลทางกายภาพ วัตถุเงินทอง และการสร้างสังคมที่พึงพิงให้เป็นแหล่งที่พึ่งที่อยู่แล้วมีความสุขก็เป็นปัจจัยหนึ่งเท่านั้นในการทำให้ผู้ที่มีความทุกข์รู้สึกสบายใจขึ้น แต่ก็ไม่ใช่จุดมุ่งหมายหรือวิธีการสูงสุดในการเยียวยาจิตใจผู้ที่มีความทุกข์ดังเจตนารมณ์ของพระปณพัสร์ วิธีการนี้เป็นเพียงบันไดสู่การเยียวยาจิตใจผู้ที่มีความทุกข์ในขั้นต่อไป

2. การให้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการเข้าใจชีวิต

พระปณพัสร์ให้เวลากับผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วยในการค่อยๆ เรียนรู้ทำความเข้าใจชีวิตที่เกิดขึ้นกับพวกเขา โดยที่ท่านไม่ใช้การบังคับ หรือมุ่งแต่เพียงการรักษาอาการทางกายเท่านั้น ท่านให้ความสำคัญกับจิตใจที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ดังนั้นจึงต้องให้เวลาพวกเขาพิจารณาชีวิตและเป็นการให้เวลากับตัวท่านเองในการพิจารณาไตร่ตรองถึงสภาพปัญหาของผู้ป่วยและญาติ เพื่อทำความเข้าใจพวกเขาเฉพาะราย และจะได้นำธรรมะที่เหมาะสมมาให้กับพวกเขา

2.1 ค่อยๆ ให้เรียนรู้ชีวิต

พระปพนพัชรฺ์ไม่ใช่หมอ หรือพยาบาลที่มีหน้าที่เพียงการรักษาให้คนไข้หายจากความเจ็บป่วยเท่านั้น ท่านเข้าใจความจริงของชีวิตมนุษย์ เข้าใจสภาวะใจของมนุษย์ที่ต้องประสบกับโรคภัยที่หนทางในการรักษาแทบไร้หนทาง ภาวะที่มืดแปดด้าน ไร้ที่พึ่งพิงของพวกเขา เมื่อพวกเขามาหาท่านแสดงให้เห็นว่าการแพทย์สมัยใหม่ไม่ได้ตอบโจทย์ของพวกเขาแล้ว การมาที่นี้พวกเขา มาเพื่อมารับการเยียวยาจากท่าน การมาอยู่ที่นี่ท่านจึงไม่มีจุดประสงค์ที่จะมุ่งเพียงเยียวยาทางกาย อย่างเดียว การเข้าใจความจริงของชีวิตบนแนวทางพุทธศาสนา คือจุดประสงค์ของท่านในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ ดังนั้นการมาอยู่ที่นี่จะเกิดคุณประโยชน์กับผู้ป่วยและญาติก็ต้องหมั่นเรียนรู้ ทำกิจกรรมกับท่านอย่างสม่ำเสมอ ค่อยๆ ทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ดังที่พระปพนพัชรฺ์ให้สัมภาษณ์ว่า

“...คนไข้ที่มาแรกๆ ก็จะไม่ค่อยซึม หลังๆ ก็จะค่อยๆ ดีง พอหลังจากที่เราตั้งใจดีงจิต ดีงความทุกข์ ดีงความกังวลใจต่างๆ ให้หยุดให้ยาให้ธรรมชาติที่ละขั้นทีละตอน ทีละ step by step บางคนก็มาเร็วกลับเร็วก็ได้อะไร แต่ถ้าคนมาค่อยๆ เรียนรู้แล้วมาเข้าใจชีวิต เข้าใจว่ามะเร็งนั้นมันไม่ใช่ของง่าย ถ้ามันของง่ายในโลกนี้คงไม่มีใครตายเพราะมะเร็ง...”

(พระปพนพัชรฺ์: 2L 84 – 89)

“...ผู้ป่วยส่วนมากที่เข้ามารับการรักษารวมกันจะหดหูและเป็นทั้งครอบครัวเลย เพราะฉะนั้นจะต้องดีงจิตของพวกเขาขึ้นมาให้ได้ โดยผู้ป่วยที่มาในวันแรกให้อ้อมอย่างไรก็อ้อมไม่ออก ถ้ามอะไรจะไม่ตอบ พอวันที่สองเริ่มเผยอยิ้ม วันที่สามเบิกบาน วันที่สี่สดใส วันที่ห้าแข็งแรง และที่สำคัญการที่เขาจะมีความสุขจากการที่มาอยู่ที่นี่ คือ เขาจะต้องมีธรรมชาติในหัวใจ เพราะจะทำให้ผู้ป่วยได้ยินเสียงธรรมชาติที่เราเทศน์ เสียงดนตรีบ้าง และมีการปฏิบัติธรรมประจำวัน...”

(หนังสือพิมพ์มติชน ปีที่ 31 ฉบับที่ 10952 หน้า 21 (กลาง) วันพุธที่ 5 มีนาคม 2551)

ดังที่ท่านบอกว่า จากแต่ก่อนพวกเขาไม่เคยรู้จักธรรมชาติ ไม่เคยรู้จักการทำสมาธิ หรือเพียงจะทำบุญก็ทำไม่เป็น แต่เมื่อพวกเขาป่วยเป็นมะเร็งทำให้พวกเขาหันเข้ามาหาวัด หาพระ ท่านใช้โอกาสตรงนี้ในการให้พวกเขาเข้าใจธรรมชาติ เข้าใจชีวิต แต่การที่จะเข้าใจธรรมชาติที่ลึกซึ้งได้นั้น ไม่ใช่การนั่งอ่านหนังสือ อ่านพระไตรปิฎกเป็นหน้าๆ และจะเข้าใจ การที่ท่านบอกธรรมชาติให้พวกเขาฟังวันเดียวแล้วจะให้พวกเขายอมรับกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับเขาทั้งชีวิตเป็นไปไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ต้องใช้เวลา แต่ท่านพยายามให้เวลานั้นเป็นดังโอกาสที่จะให้พวกเขาได้ฝึกฝนอบรมภาวนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังข้อมูลสัมภาษณ์

“... เราจะนำธรรมะมาเนี่ยให้เป็นประโยชน์กับคนไข้ ให้มากที่สุด ก็อย่างที่หลวงตาทำนี้ แหะมันต้องค่อยๆไป ค่อยๆ ซึมซับ ค่อยๆ เรียนรู้ อย่างคนเรียนดอกเตอร์มาเขาบอก เขาทำสมาธิไม่ได้หรอก แต่เขาอยู่ห้องแล็บได้ อยู่กับห้องผ่าตัดได้ แต่ให้เขาทำสมาธิสงบไม่มีทาง เรื่องนี้มันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ให้เรียนจบเขาก็เถอะไม่มีทาง...”

(พระปพนพัชร: 2L 110 – 115)

“...อย่างยายพินอยู่ซั๊กห้าปี ต้องดูเขาไปปีที่หกเขารอดไหม ปีที่เจ็ดเขารอดไหม ปีที่แปดดูเขาเก็บข้อมูลเขาทุกปีๆ เออเขารอดได้สิบปีเขากำไรแล้ว เขาได้ภรรยา เขาได้อะไรเยอะแยะแล้ว เกินหกเดือนเขาก็กำไรแล้ว...”

(พระปพนพัชร: 2L 421 – 424)

“... พี่กำลังเครียดใจ วันแรกที่มา และจะไม่พูดไม่คุย ไม่ใช่อย่างนี้ เจ็บ หน้าตาตึงเครียด ไม่พูดไม่จา ไม่อะไรทั้งสิ้น แต่พี่ได้จากหลวงตาเลย ท่านเทศน์สอนท่านก็ให้กำลังใจ เราอยู่แล้วเรามีกำลังใจมากขึ้น ด้านจิตใจนะ เรามีกำลังใจมากขึ้นคือสู้ ไม่ท้อทอย...”

(ผู้ป่วย 1: L 5 – 8)

2.2 ไม่บังคับจิตใจผู้ที่เข้ามาหา

พระปพนพัชรจึงไม่ใช้การบังคับให้ทำตาม โดยเฉพาะธรรมะ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคล ท่านก็ไม่เคยที่จะบังคับให้ใครมาเชื่อ หรือปฏิบัติตามในสิ่งที่ท่านทำหรือท่านแนะนำ ท่านเข้าใจว่าคนแต่ละคนล้วนแต่มีจิตใจที่แตกต่างกัน บางคนชอบที่จะฟังธรรม บางคนชอบที่จะสวดมนต์ บางคนชอบทำสมาธิ แต่บางคนไม่ชอบทำอะไรทั้งสิ้น การมาที่นี้ต้องการเพียงท่านยาสมุนไพโรยอย่างอื่น เขาไม่เปิดรับ พระปพนพัชรเชี่ยวชาญจิตใจบุคคลเหล่านี้มามากทำให้ท่านเข้าใจ และไม่ใส่ใจ เพราะทุกคนล้วนแต่ต่างจิตต่างใจกัน ดังนั้น ก่อนที่ท่านจะทำอะไรท่านจะเอาใจผู้ป่วยและญาติ มาใส่ใจในตัวท่านเสมอ ไม่ทำอะไรโดยยึดในตัวท่านเป็นหลัก ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...ทำยังไงเราถึงจะนำหลักศาสนาหรือหลักปฏิบัติ มาชี้ช่องบอกทางให้เขาได้เข้าใจชี้ช่องบอกทางให้เขาเข้าถึงและก็ได้พัฒนาจิตของตัวเองเป็นลำดับ ซึ่งเราจะไปforce เขาแรงๆ ไม่ได้ เราจะไปกดดันให้เขาทำอย่างที่เรายากให้เขาทำไม่ได้ เราต้องถามก่อนว่าสิ่งที่เราไป force เขาให้เขาทำ ถ้าเราไปทำอย่างนั้นบ้างเราจะรู้สึกอย่างไร...”

(พระปพนพัชร: 2L 65 – 70)

2.2.1 ให้เวลาผู้ที่มีความทุกข์พิจารณาชีวิต

เมื่อท่านทราบว่าการบังคับให้ใครเชื่อหรือปฏิบัติตามนั้น ไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องของทางศาสนา ความเชื่อด้วยแล้วย่อมไม่มีใครยินดีที่จะเปิดใจรับได้อย่างง่ายดาย หรือจะให้พวกเขามาเข้าใจธรรมที่ลึกซึ้งนั้นไม่ใช่เรื่องที่สามารถทำได้ในเวลาเพียงหนึ่งวันหรือสองวัน ดังนั้น การที่ท่านให้เวลากับพวกเขาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ให้พวกเขามีโอกาสได้ทบทวนเรื่องราวชีวิตของตนเองที่เกิดขึ้น ทบทวนและพิจารณาคำสอนที่ท่านได้ให้ว่าเข้ากับชีวิตของตนเองได้อย่างไร โดยทุกๆ ครั้งท่านจะเทศนาสอนธรรมให้กับผู้ปวยมะเร็ง ญาติผู้ปวย และทุกคนที่เข้ามาฟังเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นท่านจึงไม่รีบร้อนที่จะให้พวกเขาเข้าใจในสิ่งที่ท่านพูดทันทีทันใด นอกจากนี้ท่านยังให้เวลากับตนเองในการพิจารณาผู้ปวยและคนที่ทุกข์ที่เข้ามาหาท่าน เพื่อทำความเข้าใจพวกเขาแต่ละรายไป ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...ต้องใช้เวลาเขาบ้าง และก็ต้องให้เวลากับตัวเรามาพิจารณาคิดถึงเขาด้วย เพราะว่าบางเคสปัญหาเยอะ ทั้งปัญหาสังคม ปัญหาทางจิต ปัญหาทางการยอมรับ...”

(พระปพนพัชร: 2L 157 – 160)

“... ตอนนี้ก็ช่วยเขาอะไรก็ได้เพราะอะไรเพราะเราก็กทมดแรงแล้ว ช่วยก็ช่วยไม่ได้ และอีกอย่างต้องใช้เวลา ให้เวลาเยียวยาจิตใจเขาด้วย...”

(พระปพนพัชร: 2L 252 – 254)

2.2.2 เข้าใจผู้ที่มีความทุกข์อย่างที่เขาเป็น

พระปพนพัชรให้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง ความเข้าใจนี้เกิดจากท่านพยายามที่จะเข้าใจผู้ที่มีความทุกข์อย่างที่เขาเป็น ไม่ใช่อย่างที่ท่านอยากให้เป็น ท่านต้องเข้าไปถึงเขา เข้าให้ถึงกันบั้งภายในจิตใจของพวกเขา นั่นหมายความว่าท่านต้องเข้าไปนั่งในใจของผู้ที่มีความทุกข์ว่าพวกเขามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร เมื่อได้ใจมาแล้ว ท่านก็จะรู้ว่าควรปฏิบัติกับเขาอย่างไร ควรให้ธรรมข้อไหนกับพวกเขาจึงจะเหมาะสม ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...เราเข้าถึงเขา สภาวะธาตุ สภาวะธรรม สภาวะจิตใจ บางคนมองสีหน้าก็รู้แล้ว ใจนี้แบกทุกข์มาเต็มหัวใจ ความกังวลใจเขาก็จะระบายออกมา เขาผ่าตัดมาแล้วสามครั้ง เคมีมาแล้วยี่สิบฉายแสงมาแล้วสามสิบ เงินหมดไปแล้วสามล้าน บางคนหมดไปสิบสองล้าน บอกโอโห้ย มันก็ระบายออกมา ที่ตรวจแต่ละเคสนานๆ เขาก็ระบายๆ ออกมา เค็นค่อนข้างโหมง...”

(พระปพนพัชร: 2L 182 – 188)

“... แต่ละรายมันก็ไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนเราก็ต้องเข้าใจเขา ว่าเราควรจะทำอะไรกับเขา ควรจะให้ธรรมะอะไรเขา เราก็ต้องตรวจต้องดูอาการ ทางกายผสมผสานอาการทางจิต...”

(พระปพนพัชร: 2L 232 – 235)

“...เข้าใจเขาเป็นเฉพาะราย เฉพาะบุคคล คือที่หลวงตาต้องไปราวออร์ด เพราะมันต้องไปเข้าถึงเขาไป เข้าถึงกันคร้ว ไปดูว่าครกนี้มันตำอะไร ตำอะไรกินวะเนี่ย รู้ว่าในครกมันมีอะไร ในครกมันมีกะปิ มีน้ำปลา มีของแสดงรีเปล่า เราก็เอาของแสดงที่เขากินออกมา...”

(พระปพนพัชร: 2L 120 – 124)

พระปพนพัชรจึงให้ความสำคัญกับเวลา เวลาจะเป็นตัวช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วยได้มีโอกาสเรียนรู้และพิจารณาชีวิตของตนเอง ผ่านธรรมะและการฝึกฝนอบรมสมาธิภาวนา นั่นคือความตั้งใจของท่านที่ต้องการให้ผู้ป่วยมะเร็งและญาติอยู่ที่วัด อย่างน้อยก็หนึ่งอาทิตย์เพื่อให้พวกเขาได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ท่านทำให้กับพวกเขา ท่านบอกว่าการมาเพื่อมารับยาไปทานเพียงอย่างเดียวมันไม่มีประโยชน์ พวกเขาควรจะได้ธรรมะและการดูแลกายดูแลจิตใจตนเองกลับบ้านไปด้วย

3. การให้ความรักและความเมตตาให้กับผู้ที่มีความทุกข์

ไม่ว่าใครเมื่อได้มาอยู่ใกล้พระปพนพัชร ทุกคนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าลิ้มความเครียด ความกังวลที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองไปชั่วขณะ มีแต่ความสนุกสนาน ขบขัน ท่านชอบมีเรื่องตลกเฮฮาเล่าให้ผู้ป่วยและญาติฟัง และทุกครั้งที่ท่านไปตรวจผู้ป่วยตามตึกต่างๆ ผู้ป่วยและญาติจะรู้สึกอบอุ่นและดีใจที่ท่านมาหา ความรัก ความเมตตาที่ท่านมีให้กับผู้ป่วยและญาติมีมากมาย เพราะปณิธานของท่านที่มีความตั้งใจแล้วว่า ชีวิตที่เหลืออยู่นี้จะอุทิศตนเพื่อผู้ป่วยและผู้ที่มีความทุกข์ด้วยกำลังและความสามารถของท่านที่มีอยู่ ความรักความเมตตาที่เกิดขึ้นก็เกิดจากความเข้าใจในความทุกข์ของผู้ป่วย ดังที่ลูกศิษย์ของท่านและผู้ป่วยให้สัมภาษณ์ว่า

“...หลวงตาจะดูแลด้วยความรัก คนใช้หลวงตาเป็นไขในหินของหลวงตา ท่านจะรักเขา แต่ ว่าหลวงตาท่านก็ แม้ท่านจะพูดแรงๆ เขาก็ไม่โกรธ เขามีความศรัทธาเอาหลวงตาท่านพูดตรงๆ พูดจี้ถึงเขาเลย...”

(ลูกศิษย์ 2: L 232 – 235)

“...ท่านมีเมตตากับเรา ใจดี สนใจเรา มาตรวจตลอดมาถามตลอดระยะเวลา วันนี้เราปวด แคะไหนวันนี้เราเป็นอะไร ท่านสนใจเราดีมากประทับใจท่าน คือไปไหนไม่เคยเจอแบบนี้...”

(ผู้ป่วย 4: L 44 – 46)

ความเข้าใจของพระปณพัชรที่มีต่อผู้ป่วย สิ่งสำคัญคือตัวท่านเองก็ผ่านประสบการณ์ป่วย เป็นมะเร็งมาแล้วเช่นกัน ทำให้ท่านรู้ซึ่งถึงความเจ็บปวดของโรคร้ายที่ทำร้ายร่างกาย และความทุกข์ที่กัดกร่อนจิตใจของผู้ป่วย แม้กระทั่งสมาชิกในครอบครัวที่ต้องทุกข์ไปกับคนที่ตนรัก สภาวะเช่นนี้ทำให้ท่านพยายามเยียวยาผู้ป่วยและญาติด้วยความรักและความเมตตา ดังที่ลูกศิษย์ของ ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...ท่านรู้เพราะว่ามันโรคร้ายมันประสบกับตัวท่านเอง ท่านจะรู้ว่ามันเป็นยังไง ท่านถึงดูแล คนไข้ด้วยความรักความเมตตา เพราะว่ามันเป็นอะไรที่ว่าถ้าไม่ประสบกับตัวเอง มันจะไม่ออก จากใจ นี่มันออกจากใจท่านเลย ออกจากใจจริงๆ เลย โดยที่ไม่หวังอะไรใครจะเอาเงินทองไว้ให้ เท่าไหร่ ท่านจะทำเสมอต้นเสมอปลายคือคนมีท่านก็รักษา คนไม่มีท่านก็รักษา ทุกคนเท่ากันหมด ทุกคนเท่าเทียมกันหมดเลย ด้วยความเมตตาของท่าน...”

(ลูกศิษย์ 1: L 167 – 174)

3.1 ช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์อย่างไม่มีเงื่อนไข

พระปณพัชรจึงมีความตั้งใจทำงานเพื่อเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและผู้ที่มีความทุกข์อย่างเต็มกำลังและความสามารถ หลายครั้งที่ผู้ป่วยมีอาการทรุด ท่านจะรีบไปหาผู้ป่วยทันทีและคอยอยู่ข้างๆ ให้กำลังใจ สวดมนต์ หรือพูดคุยกับผู้ป่วย ด้วยท่าทีที่สงบเย็น แต่แฝงด้วยรอยยิ้มที่สดใสอยู่เสมอ บางวันญาติผู้ป่วยมาเคาะระฆังตอนตีสองตีสาม เพื่อเรียกท่านให้ไปหา เพราะผู้ป่วยอยากเจอท่าน ท่านก็จะมาหาผู้ป่วยทันทีโดยไม่มีทำที่อ่อนเพลียแต่อย่างใด ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...เข้าใจเขา พยายามที่จะเข้าถึงเขาให้มากที่สุด เท่าที่เรามีโอกาสมีเวลา มีแรงช่วย คือเราจะไปช่วยเกินแรงได้ในวันหนึ่งก็มี 24 ชั่วโมง มันไม่เคยเกิน 24 ชั่วโมง กับ หนึ่งนาทีซักที พอเที่ยงคืนปุ๊บ มันไม่เคยไปเที่ยงคืนสองนาที่ มันอยู่ของมันอย่างนั้น เราก็ต้องทำงานเท่าที่เราทำเราก็ทำเต็มที่ทำทั้งกลางวันกลางคืนดีสามตื่นขึ้นมาทำงาน เหนื่อยก็นอนแค่สองสัปดาห์...”

(พระปพนพัชร: 2L 406 – 411)

“...วันนี้เราเหนื่อยก็จริงแต่ว่าเขาอาจจะตายก็ได้ในวันสองวันนี้ เราทำไงให้เขาฟื้นทุกขันธ์ในระยะเวลาสั้นๆ ด้วยธรรมะสั้นๆ ประสบการณ์ที่เราได้อยู่วัด พุดให้เขาขึ้นมาให้เขา...”

(พระปพนพัชร: 2L 191 – 194)

3.1.1 อยู่กับคนที่ไม่ชอบด้วยความเข้าใจ

ท่านจึงได้เยียวยาจิตใจผู้ป่วยและคนที่มีความทุกข์มาจำนวนมาก และได้พบเห็นว่าแต่ละคนมีลักษณะนิสัยที่หลากหลาย หลายคนมีศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่าน แต่บางคนมาที่นี้เพื่อต้องการรักษามะเร็งให้หาย ไม่ได้มีศรัทธาต่อท่านหรือพุทธศาสนาแต่อย่างใด หรือถูกญาติพี่น้องบังคับให้มา พระปพนพัชรอยู่ตรงนี้มองเห็นและเข้าใจความรู้สึกที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล กลุ่มคนที่เข้ามาโดยไม่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา หรือเข้ามาเพราะโดนบังคับให้มา พวกเขาเหล่านี้ อาจจะต่อต้าน หรือไม่ให้ความร่วมมือในสิ่งที่ท่านแนะนำ ท่านอาจโดนการด่าทอจากพวกเขา เพราะความไม่พอใจในวิธีการเยียวยา หรือผลที่ได้รับ แต่อย่างไรก็ตามสภาวะจิตใจของท่านที่มีต่อบุคคลเหล่านั้น ท่านเข้าใจและไม่คิดจะโต้ตอบแต่อย่างใด ท่านกลับให้เวลาและการกระทำเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงใจที่ท่านมีต่อพวกเขา ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“... เขาไม่เคยสนใจธรรมะ เขาไม่เคยสนใจศาสนา เขาคิดว่าพระสงฆ์คือส่วนเกินของสังคม พวกเหล่านี้แต่เขาก็มาพึ่งเรา เราก็ต้องมีเมตตา เมตตาเป็นพื้นฐานว่าเราให้เขาเราไม่หวังตอบแทน เขา เขามาหาเราเพราะหนึ่งตามกระแสบ้าง พี่น้องให้มาบ้าง โดยที่ไม่รู้จะไปไหนแล้วก็ต้องมากกว่าที่เราจะทำความเข้าใจเขา บางทีเขาก็ตายอยู่ที่นี้เลย ตายแล้วเขาก็ไม่คิดทำบุญหรือยกมือยกเท้านี้ก็มี ก็เจอ บางทีอย่างเอาไปคอมเพรนหรือเอาไปด่าอีกก็มีซึ่งมันเราเข้าใจ ก็ต้องให้อภัยเขา เพราะกว่าเขาจะมาเป็นมะเร็งได้เขาก็สร้างอย่างนี้มาในใจเยอะมาก มะเร็งมันก็สะสมเยอะในใจเขามาก ...”

(พระปพนพัชร: 2L 161 – 171)

3.1.1.1 เป็นมิตรกับทุกคน

ท่านไม่ต้องการสร้างศัตรู ใจเขาขุนมัวไม่ได้หมายความว่าทำให้ใจท่านขุนมัว หรือเป็นไปตามอารมณ์ของพวกเขา ท่านต้องการเป็นมิตรกับทุกคน ดังที่ท่านกล่าวว่าทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ เพื่อนร่วมโลกเดียวกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขเหมือนกัน จะทะเลาะกันไปเพื่ออะไร ความรักที่ท่านมีให้กับผู้ปวยและญาติจึงไม่มีการแบ่งแยก เลือกที่รักมักที่ชังแต่อย่างใด ดังที่ท่านกล่าวว่า

“... เขาคิดหรือทำกับเรามันจะย้อนไปหาเขาเองโดยที่เราไม่ต้องไปทำอะไรเขา สังคมก็จะรวมเขาเอง...”

(พระปพนพัชร: 2L 329 – 330)

“...เราไม่ต้องไปทำอะไร เพราะว่าเราไม่ต้องการเป็นศัตรู เราต้องการเป็นมิตรทุกคน และให้ทุกคนร่วมมือร่วมแรงร่วมใจเท่าที่เขาทำได้...”

(พระปพนพัชร: 2L 333 – 335)

“...พี่ไม่เคยเห็นพระองค์ไหนที่เดินรักษาคนไข้ เดินดูแลคนไข้ที่ไม่ใช่ญาติ ที่ไม่ใช่พี่น้อง หลวงตาคุณแลหมด เหมือนญาติเหมือนพี่น้อง เหมือนคนสนิท ให้ความเป็นกันเอง ไม่เลือกว่าเธอรวย เธอจนเธอโง่เธอฉลาด หลวงตาคุณแลเท่าเทียมกันหมด พี่เห็นแล้วพี่ชื่นใจ พี่รู้สึกดีที่เห็นหลวงตาไปดูแลคนไข้ ในโลกนี้ยังมีคนดี ๆ อย่างนี้อีกหรือ ถ้าพี่ตายพี่คงไม่เสียดายแล้ว ชาตินี้พี่ได้เกิดมาได้สัมผัสกับคนดี ๆ คนดีที่เสียสละ...”

(ผู้ปวย 2: L 127 – 134)

นอกจากนี้ ไม่ใช่แค่ตัวท่านเท่านั้น ท่านยังต้องการให้คนที่อยู่ที่นี่รักใคร่สามัคคีกัน ไม่ทะเลาะกัน ใครมีปัญหาอะไรก็ให้หันหน้ามาพูดคุยกัน หรือถ้ามีปัญหาตรงไหนก็บอกให้ท่านทราบ และร่วมกันแก้ไข อย่างปล่อยเลยตามเลย ดังที่เจ้าหน้าที่วัดคนหนึ่งที่มีปัญหาท่าน ไม่พอใจกัน ทำให้ต่างคนต่างอยู่ มองหน้ากันไม่ติด เมื่อท่านทราบ ท่านก็ให้ทั้งสองคนมาทำงานร่วมกัน พูดคุยกันทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ได้จับแยกแต่อย่างใด ตั้งแต่นั้นเจ้าหน้าที่ทั้งสองคนก็รักกันเหมือนเดิม ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...อยู่ด้วยกันเหมือนเป็นพี่น้องกันนั่นแหละ อย่างพี่น้องถ้าทะเลาะกันไม่ถูกกันหลงตาไม่แยกนะ จับเข้าหากันให้กอดกันเลย ก็บ้านี้แหละทำงานวิหารด้วยกันมีสามคน คนหนึ่งก๊วยยากจะทำกุ๊กก็ทำ กูไม่ยอมทำกุ๊กก็จะไป เวลาเราบอกหลงตา โมโห ไม่ทำ วิ่งมาอยู่ข้างบน ปล่อยให้ป่ากับป่าจันทำกันอยู่สองคน เวลางาน ตอนนั้นวิหารจะมืงงานบ่อยนะแขกมาบ่อยมาเป็นร้อย ป่าก็เหนื่อยใช้ใหม่ ขอคนจากหลงตา หลวงตาถามว่าอีกคนไปไหน เราบอกว่าไปแล้ว ไปไหน ไปอยู่ข้างบน ใครสั่ง ทะเลาะกันกับหนูพูดเลย มีเข้าประชุมณะคนงานที่นี่ แต่ป่าไม่พูด ป่าพูดต่อหน้าหลวงตาเลย อีกอย่างมีปัญหาหยุดทำงาน ถ้าไม่ยอมเข้าป่าเข้าไปถามจะจัดคิวใหม่ ไม่จัด ถ้าไม่จัด ทุกคนใครจะมาหลงตาให้ตั้งคิวนะ มีกันอยู่สี่คนใช้ใหม่ ให้ลงมาช่วยเป็นห้าคน มาหยุด ไม่ยอมมาเปลี่ยน ไม่ยอมมาช่วย ทะเลาะกันคิดว่าหลงตาจะแยก ไม่แยกถึงจับเข้าหากัน...”

(เจ้าหน้าที่วัด 1: L 322 – 334)

3.1.2 ทำเพื่อคนที่ทุกข์ สู้อความหวังที่ได้รับ

พระปพนพัชรทำงานอย่างไม่รู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย มีหลายครั้งที่ต้องล้มป่วย เพราะโหมงานหนักมากจนเกินไป ทำให้ลูกศิษย์ที่คอยดูแลท่านเป็นห่วงและต้องคอยหาอะไรมาบำรุงท่านอยู่เสมอ ลูกศิษย์ท่านหนึ่งที่คอยติดตามช่วยเหลืองานท่าน ได้แสดงความหวังใจว่าท่านคอยแต่เป็นห่วงผู้ป่วย แต่กลับไม่ห่วงสุขภาพของตัวเอง ลูกศิษย์คนนั้นจึงต้องคอยดูแลสุขภาพท่านทั้งด้านอาหารการกิน และยาบำรุง นอกจากนี้ยังช่วยเหลืองานภายในอโรคยศาลให้มากที่สุด เพื่อจะได้แบ่งเบาภาระงานของท่าน ผู้ป่วยหลายรายรับรู้การทำงานของท่านที่ทุ่มเทให้กับผู้ป่วยและญาติ อย่างไรก็ตามไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ทำให้พวกเขา รู้สึกเป็นห่วงในสุขภาพของท่าน บางคนมีความตั้งใจว่าถ้าตนเองแข็งแรงจะกลับมาช่วยเหลืองานท่านตามความสามารถของตนเอง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...สวดนะ สวดมนต์นะ พุทโธนะ ก็ครั้งสุดท้ายพี่เอ (นามสมมุติ) ที่เสียชีวิตไปเมื่อสามวันที่แล้วที่อยู่บ้านดิน คือไปสวดอติปิโส ไปวันที่ท่านเดินทาง ตัมยาตอนเย็น ใจคิดว่าท่านเดินทางแล้วขึ้นเครื่องไปแล้ว แต่พอมีคนแจ้งไปท่านยังไม่ไปซักที พี่ไปสวดไง มีหลวงตาแดง หลวงพี่ที่สวด มีพี่ตาม มีภรรยาของพี่เอที่เสียชีวิตก็จะอยู่กันแค่นี้ พอตีหลวงตาเข้ามา ก็ยังเอ๋! หลวงตาขึ้นเครื่องไปแล้ว ท่านก็บอกว่ากำลังจะรีบไปขึ้นเครื่อง แต่ท่านก็แวะมาดูคนป่วยก่อน...”

(ผู้ป่วย 1: L 9 – 15)

“...ท่านเสียสละท่านมีน้ำใจ คือท่านทำงานตลอด ท่านทำงานองค์เดียว แต่บริหารงานทั้งหมด คือไม่มีคำว่าจะเหน็ดเหนื่อยก็บางที่ท่านเดินทางไปต่างจังหวัดกลับมาบางที่ท่านก็เหนื่อย แต่ท่านก็มาเยี่ยมอีก ดีๆ บางที่ท่านก็มาเยี่ยมตามบ้านพักผู้ป่วย บางที่ท่านบอกว่าคืนนั้นไม่ได้นอนเลยชั่วโมงหนึ่งสองชั่วโมงมีโทรศัพท์เข้ามาตลอดให้ท่านเข้าไปดูอาการคนป่วย ท่านก็ไป ไป ดู.”

(ผู้ป่วย 3: L 1 – 6)

“...แล้วท่านเหนื่อย ดูลีหลวงดาวางอะไรไว้ยะยะไปหมดเลย ท่านเหนื่อย อยากให้ท่านเอาให้ถึงแต่กลัวท่านเหนื่อย ไข้ก็ยังต้องลงมา ไม่สบายก็ยังต้องลงมา เสียใจไม่มีแล้วก็ยัง ลองคิดในใจเหนื่อยหลวงตาก็พักบ้างสิ ท่านลงมานั่งทำกิจกรรมกับผู้ป่วย...”

(ผู้ป่วย 2: L 222 –226)

3.2 เป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่มีความทุกข์

ท่านจึงเปรียบเสมือนเป็นที่พึ่งของผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย เพราะท่านรู้ว่าคนที่เข้ามาหาท่านล้วนแต่มาด้วยใจที่อดแน่นด้วยความทุกข์ ผู้ป่วยจำนวนมากหมดหวังจากการรักษาจากการแพทย์สมัยใหม่ บางคนหมดตัว หนทางมืดมิดไม่รู้จะไปทางไหน มาที่นี่เพื่อเป็นที่พึ่งสุดท้ายของชีวิตของพวกเขา เมื่อท่านเข้าใจและรับรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นของพวกเขา ท่านจึงออกเยี่ยมให้กำลังใจผู้ป่วยและญาติทุกครั้ง และลงทำกิจกรรมกับผู้ป่วยและญาติเป็นประจำ เพราะการได้เดินเยี่ยมและทำกิจกรรม คือ การได้พูดคุย ให้กำลังใจพวกเขา ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...อย่างเราอยู่ที่นี้เราก็ไม่ต้องเดือดร้อนเรื่องเงินเรื่องทอง ไม่มีอยู่ไม่มีกินก็มาบอกหลวงตาดูหลวงตาก็ช่วยเหลืออยู่แล้วทุกอย่าง ไม่มีหวงมีอะไรก็ช่วยกันไป ตามเหตุตามปัจจัย ทุกข์กายทุกข์ใจก็มาปรึกษากัน ทุกข์เรื่องโรคร้ายไข้เจ็บก็มาปรึกษากันทุกข์เรื่องญาติเรื่องครอบครัวก็มาปรึกษาหารือกัน ดูแลกัน ดูแลกันทั้งกายและจิต และสภาพสังคม มานุษยวิทยา สิ่งแวดล้อม ธรรมะ ธรรมชาติต่างๆ เราก็อยู่กันอย่างมีความสุขโรคร้ายไข้เจ็บก็จะค่อยๆ ทุเลาเบาบางไป...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น)

3.2.1 เป็นดั่งกำลังใจของผู้ป่วย

ผู้ป่วยบางคนเพียงเห็นหน้าท่าน หรือแม้จะไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมได้ แต่เพียงได้ยินเสียงท่านก็มีความสุข มีกำลังใจขึ้นมาจากใจที่ทุกข์ และเจ็บปวดจากอาการของโรคก็กลับมา มีกำลังใจ และยิ้มแย้มที่ได้คุยกับท่าน ผู้ป่วยท่านหนึ่งที่ป่วยเป็นมะเร็งปากมดลูก และลามไปที่

กระดูก เธอมีอาการเจ็บปวดทางกาย ไม่สามารถออกไปร่วมสวดมนต์ และทำกิจกรรมที่ศาลาได้ แต่เพียงได้ยินเสียงพระปณพัสร์จากทางลำโพง เธอก็มีความสุข และมีกำลังใจในการต่อสู้กับความเจ็บปวดได้ ดังที่เธอให้สัมภาษณ์

“...ได้ยินเสียงท่านแม่จะมาตามสาย ไม่ได้เห็นท่าน มันรู้สึกเหมือนยังงบอกได้ยินเสียงท่าน มันมีกำลังใจ โหทำไมบารมีท่านหรือยังงไม่รู้ เออจริงๆ ถ้าป่าได้ยินเสียงท่าน ป่ารู้สึกมันดีขึ้นเยอะ เลยกำลังใจเพิ่มขึ้นมา ปลื้มใจได้ยินเสียงท่านพูด บารมีท่านคงจะมาแผ่ถึงเรา ป่าคิดยังงี้ ได้ยินเสียงท่าน ท่านเหมือนเป็นเสียงสวรรค์มาโปรด ท่านไม่ได้พูดกับเราแน่ละ ท่านพูดกับคนอื่นเราได้ ยินเราก็ปลื้มกับท่านดีใจได้ยินเสียงท่าน เรามีความสุข เรามีความสบายใจ...”

(ผู้ป่วย 4: L 114 – 119)

ครั้งหนึ่งพระปณพัสร์ได้เจอผู้ป่วยท่านหนึ่งที่ถูกญาติทิ้ง เมื่อได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่าไม่มีโอกาสรอด ให้กลับไปอยู่กับคนที่บ้าน แต่ผู้ป่วยท่านนั้นกลับไร้ที่พึ่ง ไร้ญาติขาดมิตร ไม่รู้จะหันไปทางไหน เพราะเธอป่วยและแก่ชราไปแล้ว ลูกหลานไม่ดูแล ท่านก็รับมาด้วยความเต็มใจและดูแลเยียวยาคุณยายอย่างเต็มที่ พระปณพัสร์ทำให้คุณยายรู้สึกอบอุ่น และรู้สึกว่าตนเองไม่ได้อยู่คนเดียวมีท่าน มีเพื่อนผู้ป่วย และจิตอาสาที่อยู่รอบข้างคุณยาย ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“... ยายคนหนึ่งที่อยู่เกือบเจ็ดสิบปีแล้วก็เขาเอามาทิ้งไว้ที่หน้าวัด ให้หลวงตาเลี้ยงเป็นมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย ก็ดูแลเขาสามสี่เดือนจนกระทั่งเขาจากไป และก็เผาให้เขาเสร็จ แต่เขาจากไปอย่างยิ้ม อย่างมีความสุข แต่ก่อนที่ไม่มีอะไรเลย ที่ว่างเปล่า ลูกหลานสามีก็ไม่มี แต่เราก็ทำให้เขา จิตอาสาทำให้เขาอย่างดี ดูแลเขาอย่างดี ไม่ทำให้เขารู้สึกว่าเขาถูกคนทอดทิ้ง...”

(พระปณพัสร์: 2L 129 – 135)

ดังนั้นเมื่อทุกคนได้เข้ามาอยู่ที่โรคยศาลต่างมีความรู้สึกเดียวกัน คือ รู้สึกอบอุ่น สบายใจ เมื่ออยู่ใกล้พระปณพัสร์เหมือนได้มาอยู่ใกล้คนมีบุญ มีบารมี ที่พวกเขาเสาะแสวงหามานาน เป็นเหมือนต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาแก่ลูกนกยามที่ไร้ที่พึ่งพิง ดังที่ผู้ป่วยให้ข้อมูลว่า

“...ทั้งค่าใช้จ่ายไม่ต้องเป็นห่วง เราจะทำยังไงจะรักษา ยังง เาเงินที่ไหนมารักษา เอาอะไร มากินมาใช้อะไรอย่างเงี้ย ถ้าเกิดไม่มีกินจริงๆ หลวงตาบอกให้มาขอหลวงตา เรายังมีที่พึ่ง ลึกๆ เรายังมีที่พึ่งนะ...”

(ผู้ป่วย 3: L 273 – 276)

“...หลวงตาดีมากเราก็เพิ่งมาเจอมาสัมผัส ใจ ไม่อยากกลับเลยไม่อยากกลับบ้านเลย อยากอยู่กับท่าน อยู่กับท่านแล้วรู้สึกเรามีความสุขมีความสุขอบอุ่น...”

(ผู้ป่วย 4: L 88 – 89)

พระปณพัตร์ได้มอบความรักและความเมตตาให้กับผู้ป่วย และญาติผู้ป่วยด้วยการทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการทำงาน เพื่อพวกเขาโดยไม่มีแบ่งแยกว่าใครจะมาจากไหน รวยหรือจน ท่านให้การเยียวยาจิตใจทุกคนอย่างเท่าเทียมจนเป็นที่ศรัทธาของผู้ป่วย ญาติ และทุกๆ คนที่เข้ามาหาท่าน ความศรัทธาที่เกิดขึ้นของทุกคนที่ได้มาสัมผัสในตัวท่าน เป็นเหมือนสะพานที่ท่านสามารถนำธรรมะและการปฏิบัติธรรมมามอบให้กับพวกเขาได้อย่างง่ายดายขึ้น

4. การให้ธรรมะและนำปฏิบัติธรรม

พระปณพัตร์เคยผ่านประสบการณ์ความเจ็บปวดจากการป่วยเป็นมะเร็ง ท่านรู้ว่าคุณสมบัติธรรมะอย่างไร การแพทย์สมัยใหม่สามารถรักษาได้เพียงร่างกายเท่านั้น แต่เรื่องของจิตใจเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ผู้ป่วยจำนวนมากนอกจากต้องทนทุกข์ทางกายแล้ว ทุกข์ทางใจพวกเขาก็ต้องการได้รับการเยียวยาเช่นเดียวกันกับทุกข์ทางกาย รวมกระทั่งญาติผู้ป่วยก็เช่นเดียวกัน ช่วงที่พระปณพัตร์ป่วยสิ่งสำคัญของการเยียวยาจิตใจคือพลังใจในการต่อสู้กับโรคร้าย และพลังใจที่ท่านได้รับ คือ ธรรมะในพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม ยามที่ท่านเจ็บปวดทรมานการกำหนดความเจ็บตามที่ต่างๆ การภาวนาพุทโธ หรือการระลึกถึงความตายทำให้ท่านปล่อยวางทุกอย่างรอบกาย และหันเข้าสำรวจสภาพจิตใจที่เกิดขึ้นกับตนเอง ท่านจึงผ่านพ้นวิกฤติแห่งชีวิตนี้มาได้ และเข้าใจชีวิตมากขึ้น ดังนั้น แนวทางการเยียวยาจิตใจของท่านจึงเป็นการมอบธรรมะ และการฝึกฝนปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจตนเองให้เข้าใจชีวิต และธรรมชาติตามความเป็นจริงกับสิ่งที่ผู้ป่วยและญาติกำลังเผชิญ เพื่อให้เกิดการยอมรับด้วยท่าทีทางจิตใจที่มีความสุข ปราศจากความทุกข์

4.1 การสอนธรรมะ

พระปณพัตร์มองว่ายาที่สำคัญที่สุดในการเยียวยาจิตใจ คือ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นโอสถที่ช่วยให้ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยเข้าใจตนเองและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตามความเป็นจริง สามารถยอมรับกับเหตุการณ์ที่ตนเองกำลังประสบด้วยความยินดี ดังนั้นการมาอยู่ที่นี่ท่านไม่ได้มองเพียงการรักษาพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งให้หายเท่านั้น เพราะท่านเข้าใจดีว่าโรคมะเร็งเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่ผู้ป่วยจะอยู่กับโรคมะเร็งด้วยใจที่ยอมรับได้อย่างไร

และญาติผู้ป่วยจะทำใจยอมรับได้อย่างไรเมื่อคนที่รักต้องมาป่วยเป็นมะเร็ง สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ท่านเน้นย้ำอยู่เสมอ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...การที่เราอยู่โรคมะเร็งไม่ใช่เราเข้ามารับกินยาเอายากกับไปบ้าน อย่างนั้นก็ไม่ได้ แต่ต้องเอาธรรมชาติเข้าไปด้วย ใจมีธรรมชาติและปรับปรุงตนเองพัฒนาจิตใจตนเอง พัฒนาทุกอย่างตามสภาพความเป็นจริงทุกวัน...”

(เทศน์ที่ออโรคมะเร็ง วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น.)

ดังนั้นเป็นประจำทุกเช้า เย็น ท่านจะเทศน์สอนผู้ป่วยและญาติ ตลอดจนผู้คนที่อยู่ในวัด นอกจากนี้ท่านก็แสดงธรรมสั้นๆ ให้ฟังเมื่อท่านออกไปเยี่ยมผู้ป่วยตามเรือนพัก ผู้ป่วยหลายรายเมื่อได้ฟังธรรมจากท่านแล้ว แต่ก่อนเคยมีใจที่ขุ่นมัว ไม่สามารถยอมรับความจริงที่ตนเองต้องมาป่วยเป็นมะเร็ง พวกเขาสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นได้กับตนเอง บางคนเมื่อกลับบ้านไปแล้วนำธรรมะที่ท่านสอนนั้นกลับไปใช้ฝึกฝน พัฒนาตนเองต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“...ในด้านจิตใจมาที่นี้ดีมาก เพราะหลวงตาสอนธรรมะ ให้เรายอมรับกับอาการที่เป็นอยู่ สอนให้เราคลายทุกข์ และใจเป็นสุข เมื่อเทียบกับการไปโรงพยาบาลที่เริ่มต้นก็ต้องเผชิญกับความแออัดยัดเยียดแล้ว เพราะมีผู้ป่วยรอรับการรักษามาก...”

(ผู้ป่วย, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันอังคารที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2553)

“...นิสัยจากเดิมที่เคยต้องการอะไรต้องได้อย่างนั้น เดี่ยวนี้ความอยาก ความดื้อรั้น มันลดลงไป มีแต่ธรรมะที่ approach เข้าไปทุกวันกลับไปอยู่บ้านก็คิดถึงธรรมะที่สอนไว้...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต, หน้า 27)

4.1.1 การสอนให้เข้าใจความตาย

“... ในวาระสุดท้ายของชีวิตที่แย่มากๆ เราทำอย่างไรให้เขาเข้าใจความตาย เพื่อให้พ้นทุกข์ได้ เห็นธรรมได้ กระทั่งไม่ห่วงโรค ไม่ห่วงครอบครัว คือใจได้ธรรมะแล้ว ... เปอร์เซนต์ก็รอดเยอะ ถ้าตายก็ตายอย่างบรรลุนิพพาน ตายอย่างสงบมาก ชีวิตและความตายไม่ต้องเป็นห่วงเขาเลย ตรงนี้เรามิใช่ใจว่าการรักษาโรคอีกเพราะรักษาโรคกาย แต่ไม่รักษาโรคจิต สุดท้ายเขาหายจากมะเร็งแล้วไปเป็นโรคจิต โรคทุกข์อีก แต่เราทำให้เขาพ้นจากทุกข์ ในขณะที่เขากำลังทุกข์เรื่องของมะเร็ง...” (เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 943 วันที่ 25 มิ.ย.2553)

พระปณพัสร์จะเน้นย้ำเสมอในเรื่องของความตาย คำสอนที่ท่านให้ทุกๆ ครั้งจะว่าด้วยเรื่องของความตาย ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น ก็ต้องมีดับสูญไป ไม่มีอะไรคงทนถาวร ท่านจะเอื้อให้ผู้ป่วยและญาติได้พิจารณาถึงสังขารของชีวิต การที่พวกเขาต้องมาป่วยเป็นมะเร็ง หรือมะเร็งได้พรากเอาชีวิตคนที่เขารักจากไปนั้นเป็นเรื่องธรรมดา ท่านอยากให้ทุกคนเห็นว่าแม้เราจะไม่เป็นมะเร็ง แต่สักวันหนึ่งเราต้องตายด้วยเหตุปัจจัยอะไรหลายอย่าง อาจจะป่วยจากโรคอื่น ประสบอุบัติเหตุ หรือแก่ตาย ไม่ว่าจะเกิดจากเหตุใดเราต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักอยู่ดีไม่ช้าก็เร็ว แต่การมาเป็นมะเร็งทำให้เราได้เตรียมกายและเตรียมจิตใจ พร้อมทั้งเผชิญกับความตายที่มาถึง เปิดอ้อมแขนรับความตายด้วยความยินดี หรือเดินไปพร้อมกับความตายด้วยความเสมอภาค ไม่ใช่ไปอย่างผู้พ่ายแพ้ ดังนั้นสิ่งที่ท่านพร่ำสอนเสมอคือการมองความตายให้เป็นเรื่องธรรมดา ทำให้ผู้ป่วยที่นี้สามารถยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาได้ ดังที่ผู้ป่วยให้สัมภาษณ์ว่า

“...ที่บอกว่าถ้าพี่จะตายก็จะมาตายตรงนี้ พยายามที่จะละให้มันได้นั้นแหละถ้าเรากลับไป เราก็จะไม่มีที่อย่างนี้ กลับไปอยู่บ้านไม่มีโอกาสมานั่งละนั่งปลง...”

(ผู้ป่วย 3: L 199 – 200)

“...เคยเข้าร่วมพิธีกรรมเผาศพของผู้เสียชีวิตที่นี้ก็ทำแบบง่ายๆ เอาไม่มากองแล้วก็เอาโลงวางจุดไฟ รู้สึกว่าปลงตกดินนะ ชีวิตก็เท่านี้ หลวงตาสอนว่า ร่างกายไม่ใช่ของเรา สร้างความดีเอาไว้...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาดุสิต, หน้า 174)

“...ถ้าตายผมก็จะได้ตายกับผ้าเหลืองหลวงพ่อนั้นแหละครับ...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาดุสิต, หน้า 232)

ความพยายามของท่านแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่มีเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องธรรมดา ทุกสิ่งเกิดขึ้นได้ก็ดับได้ มะเร็งเกิดขึ้นได้ก็ดับได้ ไม่มีอะไรที่เกิดแล้วดับไม่ได้ ความสุขเกิดได้ก็ดับได้ ทุกอย่างเป็นแบบนี้ ความทุกข์ก็ไม่ได้อยู่กับเราตลอดไป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นธรรมชาติแห่งชีวิต

4.1.2 การสอนให้เข้าใจธรรมชาติชีวิต

สิ่งสำคัญที่ท่านต้องการให้เกิดขึ้นกับชาวโรคยศาล คือ อยากรู้ให้พวกเขาเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ธรรมชาติคือธรรมชาติ คือชีวิต ความตายก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เมื่อพวกเขาเข้าใจในความตายยอมรับความตายที่เกิดขึ้นได้กับตนเอง กับคนที่ตนเองรัก หมายความว่าพวกเขาเข้าใจความจริงของชีวิต ดังที่ท่านบอกว่า

“...มันต้องเป็นอย่างนี้แหละ ถึงคุณไม่เป็นมะเร็ง คุณก็ต้องเป็นโรคอื่น ถึงคุณไม่ตายวันนี้ วันต่อไปมันก็ตาย มันเป็นธรรมชาติจริงๆ...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 196 – 197)

พระปณพัตร์จึงได้กล่าวว่าความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความไม่มีตัวตน ทุกอย่างล้วนเป็นทุกข์ เมื่อมนุษย์เข้าไปยึดถือ ว่ามันมีตัวตน มันเที่ยงแท้ถาวร ย่อมนำมาซึ่งทุกข์ใจที่บีบคั้นกับตนเอง เพราะพวกเขาไม่เห็นถึงธรรมชาติของชีวิต ท่านจึงได้มอบดวงตาแห่งปัญญา ปัญญาที่เข้าใจความจริงของธรรมชาติชีวิต ผู้ป่วยและญาติที่อยู่ที่นี่จึงมีความสุข ทุกข์กายแม้จะมี แต่ความทุกข์ใจไม่สามารถทำร้ายพวกเขาได้ แตกต่างจากคนทั่วไปที่ป่วยเป็นโรคทางกายแล้ว โรคทางใจยังมารุมเร้าพวกเขา หรือแม้กระทั่งคนที่ไม่ป่วย แต่กลับมีความทุกข์มากกว่าผู้ป่วยมะเร็ง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...คนที่อยู่ในวัด 10 กว่าคน มีทั้งเต้านม ตับ มีทั้งอะไรต่ออะไรเยอะแยะ แต่เขามีความสุขในการที่เขาอยู่ เขาป่วยแล้วเขามีความสุข เขาไม่มีทุกข์หรือจะทำอย่างไร ถึงทำให้ผู้ป่วยทุกคน ญาติผู้ป่วยทุกคนมีความสุขในการที่เป็นโรคและขณะเดียวกันก็อยู่กับโรคมะเร็งได้โดยที่มะเร็งกับเราไม่เป็นคู่ศัตรูกันแต่เป็นมิตรกัน หลวงตาจะมีวิธีการคือไม่ใช่วิธีการแต่เป็นธรรมชาติมากกว่า วิธีการมันมาพูดทีหลัง แต่จริงๆ คือธรรมชาติของชีวิต เราเข้าใจชีวิต...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 196 – 197)

“...เราคิดว่ามะเร็งคือเพื่อนของเราคนหนึ่ง ไปไหนไปด้วยกัน พยายามตั้งจิตอธิษฐานว่าถ้าเป็นเพื่อนกันไปไหนให้ไปด้วยกัน กินอะไรกินด้วยกัน อยากรู้ให้มาก...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 164)

“...หลวงตาท่านก็สอนธรรมะทำให้เราเกิดปัญญา และเราก็ไม่ทุกข์ ไม่กลัวตาย พอเราไม่กลัวตายเราก็ไม่ทุกข์...”

(ผู้ป่วย 2: L 92 – 94)

4.2 การสอนสมาธิ

ช่วงเวลาที่พระปณพัตร์ป่วยเป็นมะเร็งและทำการรักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่ อาการเจ็บปวดทางกาย และผลของการรักษาทำให้ท่านทรมาน การทำสมาธิเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านใช้ในการบรรเทาความเจ็บปวด และผลของการทำสมาธิไม่ใช่แค่ร่างกายที่ทุเลาเบาบางลงจากความเจ็บปวด แต่ท่านกลับได้พบความหมายของชีวิต เข้าใจความจริงที่เกิดขึ้นกับร่างกาย เกิดการวางรูปวางนาม ปลดปล่อยทุกอย่างรอบตัว ดังนั้น การทำสมาธิจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่พระปณพัตร์นำมาใช้ในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย ญาติ และผู้ที่มีความทุกข์ บางครั้งท่านก็ใช้การทำสมาธิควบคู่ไปกับการสอนธรรม เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติอยู่ในภาวะที่สงบ ใจก็น้อมรับฟังธรรมที่ท่านสอน ดังที่ผู้ป่วยท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ จากการที่มาอยู่ที่วัดเป็นเวลานาน เพื่อเข้ารับการเยียวยาจิตใจจากท่านจนมีอาการดีขึ้น ทั้งสภาพร่างกายและภาวะจิตใจที่สดใสและมีความสุข

“...ทุกครั้งที่ทำอะไรจะนึกถึงคำหลวงตาเสมอ ถ้ากลับไปอยู่บ้านเตรียมทำใจแล้วล่ะครับ ถ้าตายยังไงก็ตาย แต่ก็ได้ยาหลวงตาไปกินอยู่ อาศัยทำสมาธิทุกวันจิตใจก็ปลั่งอย่างทำตามทีหลวงตาท่านสอน...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยศาสนศาสตร์อัครวิมลจิต, หน้า 174)

4.2.1 ให้สมาธิอยู่ในชีวิตประจำวัน

ท่านเน้นย้ำเสมอว่าการทำสมาธิไม่ได้หมายความว่า การนั่งท่าชวาหัทบเท้าซ้ายมือขวาหัทบมือซ้าย เท่านั้น ทุกช่วงเวลาของการดำเนินชีวิตในแต่ละวันก็สามารถทำสมาธิได้ สมาธิอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ภาวะเบี่ยงเบนตายตัว ดังนั้นท่านจึงให้ผู้ป่วยและญาติดำเนินชีวิตไปตามปกติ แต่ให้ระลึกถึงตัวเองตลอดเวลา มีสติ รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร เป็นอะไร ภาวะใจตอนนั้นเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง ดังที่ผู้ป่วยหญิงท่านหนึ่งเข้าใจในการทำสมาธิ และได้แนวทางการปฏิบัติที่ท่านแนะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง และผู้ป่วยอีกท่านหนึ่งที่พยายามฝึกฝนการทำสมาธิเพื่อพัฒนาตนเอง ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...ทุกวันนี้ถ้ามีอาการปวดหัวขึ้นมาจะไม่ทานยาแก้ปวดเลย จะนั่งสมาธิพุทโธ อย่างเดียว สมาธิไม่จำเป็นต้องนั่งกลางคืนอย่างเดียว เรากวาดถนนก็ทำสมาธิได้ เราทำให้จิตใจเราสงบมาก เท่าไหร่ นั่นแหละคือผลประโยชน์ต่อตัวเราเท่านั้น...”

(ผู้ป่วย, หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 174)

“...เราพุทโธไปให้เรามีสติแต่ส่วนใหญ่คือไม่ใช่ของง่ายในการทำสมาธิก็ต้องค่อยๆ พยายาม ผึกไปเรื่อยๆ ใช้เวลา มันทำให้เราคลายความกังวล ใจเราก็ไม่คิดฟุ้งซ่านเรื่องอื่น จิตนิ่งสงบขึ้น ถ้ามามีเวาะแวกไปบ้างไหมมี แต่ว่าเราก็พยายามดึงกลับมาว่างกายจิตใจเราดีขึ้น...”

(ผู้ป่วย 2: L 275 – 277)

4.2.2 การกำหนดรู้ทุกข์

ท่านต้องการให้ทุกคนมีสติ อยู่ในความไม่ประมาท คนที่มีจิตใจที่สงบยอม สามารถพิจารณาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้กับตนเอง แตกต่างจากคนที่มีจิตใจที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวล เต็มไปด้วยอารมณ์ที่ทำให้เศร้าหมอง พวกเขาเหล่านั้นไม่สามารถมองเห็นถึงความจริงที่เกิดขึ้น เหมือนดั่งเมฆหมอกที่บดบังแสงอาทิตย์ พระปณพัสร์จึงเอื้อให้ผู้ที่มีความทุกข์ กำหนดรู้ความจริงที่เกิดขึ้นกับตนเองในปัจจุบัน ด้วยการฝึกสมาธิให้มีสติ รู้ว่าตอนนี้กำลังปวด ตอนนี้เสียใจ โมหะ ให้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น หรือหมายความว่าเท่าทันความทุกข์ที่เกิดขึ้นในจิตใจ ท่านให้รู้เท่าทันมัน แต่ไม่ได้ให้แบกรับยึดกับความทุกข์นั้น ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“...อย่าให้จิตของเราต้องเศร้าหมองเป็นทุกข์ กับโรคภัยไข้เจ็บ เพราะว่าถึงมันจะทุกข์ไปก็ไม่เกิดประโยชน์ ความทุกข์เราควรที่จะทิ้งมันไปได้แล้วไม่ควรมาเก็บมาไว้ในใจ เพราะเราเป็นมะเร็งเราก็ทุกข์อยู่แล้ว พ่อเราเป็นมะเร็งเราก็ทุกข์อยู่แล้ว แม่เราเป็นมะเร็งเราก็ทุกข์อยู่แล้ว เรายังจะเก็บความทุกข์มาอีกทุกข์ท่านให้กำหนดรู้ท่านไม่ได้ให้เอามา ให้รู้ว่าเป็นตัวทุกข์ แต่ท่านไม่ให้เอามาเก็บไว้ในใจไม่ให้เอามาปรุงแต่ง...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น)

ดังนั้น คำสอนที่พระปณพัสร์ให้ปฏิบัติตาม คือการกำหนดรู้ความทุกข์ ตามจุดต่างๆ ที่ปวด การภาวนาให้ใจจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น พุทโธ ปวดหนอ เป็นต้น ผู้ป่วยหลายคนที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากสภาพร่างกาย บางคนไม่สามารถนอนหลับได้อย่างสบายใจต้องลุกขึ้นในตอนกลางคืนเพราะความเจ็บปวดตามร่างกาย ญาติบางคนต้องทนทุกข์ที่เห็นคนที่รักเจ็บปวดจากโรคภัย โดยที่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลือคนที่รักได้อย่างเต็มที่ สภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอที่อโรคย

ศาล ดังนั้น ทุกๆ เย็น พระปพนพัชรก็จะออกเดินเยี่ยมผู้ป่วย และคอยให้คำแนะนำว่าจะกำหนดรู้ทุกข์ได้อย่างไร ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ป่วย

“...ท่านก็จะสอนเราให้นั่งสมาธิเวลาปวดก็พุทโธ พุทโธ ไป อย่างเมื่อคืนนี้ปวดก็ทำตามที่ท่านสอนก็ อีอนอนได้ มันทุเลาไปจริงๆ ด้วยจะว่าอภินิหารจริงๆ ท่านบอกเวลาปวดกินยาไม่หายก็พุทโธไป พุทโธไปให้เยอะๆ ที่สุด ไปก็นั่งหลับพุทโธ เออก็ใช่ มันช่วยได้จริงๆ ลุงยังบอกเองจริงๆ เนอะ เมื่อคืนนอนได้ คำที่ท่านสอนมาให้พุทโธเยอะๆ ก่อนท่านมาเยี่ยมเราในห้อง ก่อนออกจากประตูก็เออพุทโธเยอะๆ นะ บางที่ท่านก็ลูบหัวเรา เราก็บลึ้ม...”

(ผู้ป่วย 4: L 70 – 75)

“...ท่านจะสอนให้พุทโธ ทุกขณะไม่ว่าเราจะทำอะไรแล้วแต่ให้เราพุทโธไว้ตลอด พยายามสมาธิกำหนดลมหายใจ ท่านจะสอนเลยว่า ถ้าอีก 9 นาที เราจะต้องตายแล้วนะเราจะต้องทำยังไง ทำให้เราปล่อยวางให้ได้มากที่สุด ตัดความกังวลทุกอย่าง ท่านก็จะสอนว่าส่วนใหญ่ผู้ป่วยมีความกังวล ความเครียด ทุกอย่าง หน้าทีการงาน ครอบครัว สามีภรรยา ลูก ท่านก็จะสอนว่าแล้วเอาไปได้ไหมของอย่างเงี้ย ท่านก็จะสอนของพวกนี้เอาไปไม่ได้ แม้แต่ร่างกายตัวเองก็ยังไม่ไปไม่ได้ ท่านก็จะสอนให้เราปลงให้ตัดวางให้ปล่อยวาง สมาธิเราต้องรู้ว่าอีก 9 นาทีเราจะต้องตาย...”

(ผู้ป่วย 1: L 258 – 266)

เมื่อกำหนดรู้ความทุกข์ที่เกิดแล้ว ท่านก็ต้องการให้ผู้ป่วยเห็นคือความเกิดดับของสภาวะนั้น ความปวดอยู่กับเราตลอดไหม เมื่อปวดต้องมีหายปวด เมื่อทุกข์ต้องหายทุกข์ ไม่มีอะไรอยู่กับเรา ได้ตลอดเวลา หรือถาวร พระปพนพัชรก็จะเอื้อให้ทุกคนพิจารณาถึงความจริงที่เกิดขึ้น และทุกครั้งในการทำสมาธิ คือท่านจะให้ระลึกถึงถึงความตาย ความดับของสังขาร ให้ทุกคนเตรียมตัวตายอยู่ตลอดเวลา ท่านว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดแล้วต้องดับ หออะไรเที่ยงได้ไหม สิ่งต่างๆ ล้วนผันแปรไปตามเหตุปัจจัย

4.2.3 สมาธิจากการสวดมนต์

พระปพนพัชรนำการสวดมนต์มาเป็นเครื่องมือในการตั้งจิตให้รวมเป็นสมาธิ มีจิตใจเป็นหนึ่งเดียว การสวดมนต์จึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทางอโรคยศาลจัดให้ผู้ป่วยมาทำร่วมกัน ในตอนเย็นเวลา 18.00 น. ซึ่งเริ่มต้นสวดตั้งแต่บทบูชาพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ พระคาถาชินบัญชร โพชชงค์ 7 มหากรุณีโก บทถวายพรพระ (พาหุง) บทปลงสังขาร ธรรมจักรกับปวัตนสูตร

และอื่นๆ จนจบด้วยแผ่นเมตตาและกรวดน้ำ โดยท่านตั้งใจให้ทุกคนได้สวดมนต์ เพราะการสวดมนต์เป็นการน้อมจิตระลึกคุณพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ ขอบุญบารมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย มาปกป้องคุ้มภัย บัดเป่าโรคร้าย ทุกข์ทั้งภายนอกและภายในให้หมดไป เป็นการเตรียมจิตใจให้อยู่ในสภาวะที่สงบ ดังนั้นในกิจกรรมนี้จะมีผู้ป่วย ญาติ เจ้าหน้าที่ และจิตอาสาเข้าร่วมสวดอย่างพร้อมเพียงกัน แต่ผู้ป่วยหรือใครที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมได้ จะมีลำโพงตามเรือนพัก ให้ผู้ป่วยหรือคนที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมสวดอยู่ที่เรือนนอนของตนเอง ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...การสวดมนต์ภาวนาใจมันจะนิ่ง มันจะมีพลัง พอจิตเป็นสมาธิ จิตมันนิ่ง ใจมันนิ่ง โรคมันก็นิ่งไปด้วย สังเกตคุณไข้ระยะสุดท้ายถ้าใจเขาไม่นิ่ง โรคมันจะลามเร็วมากก้าวกระโดดเลย แบบ 3 วัน 7 วันตายก็มีพอรู้ว่าเป็นมะเร็งวันนี้ ตกใจชนิดว่าเพื่อนไปเลย และพวกนี้จะตายเร็ว แต่คนไข้คนไหนตั้งสติได้เขารับรู้พยายามที่จะทำความเข้าใจ...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 197)

นอกจากนี้ ท่านยังให้การสวดมนต์เป็นเหมือนการช่วยเสริมพลังใจ หรือเป็นวิธีการหนึ่งในการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยที่อยู่ในขั้นวิกฤติ เพราะผู้ป่วยที่มาอยู่โรคมะเร็งส่วนมากคือผู้ป่วยระยะสุดท้าย ที่ผู้ป่วยเหล่านี้จะมีอาการทรุดจากโรคร้าย สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ทุกคนปฏิบัติคือการมีส่วนร่วมในการให้กำลังใจผู้ป่วย คือ การสวดมนต์ให้กับเขา โดยมีพระภิกษุจะเข้าไปใกล้ผู้ป่วยและจับมือ หรือสัมผัสร่างกายผู้ป่วยให้รับรู้ว่ามีท่านอยู่ข้างๆ และเป็นผู้นำในการสวดมนต์ ผู้ป่วยจำนวนมากเมื่อได้ยินเสียงสวดมนต์ทำให้พวกเขามีความสุข อาการที่ตอนแรกทรุด กลับดีขึ้น แม้กระทั่งญาติของผู้ป่วยจากแต่ก่อนทำอะไรไม่ถูก จิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัวเพราะความห่วงใยในผู้ป่วย กลับมามีสติ และร่วมสวดมนต์ไปพร้อมกับท่าน และคนอื่น ดังผู้ป่วยให้สัมภาษณ์

“... ไปร่วมสวดมนต์ ช่วงที่คนหมดลมไปเราไม่ได้อยู่ตรงนั้น แต่ว่าช่วงที่ใกล้จะหมดลมเราอยู่ เราารู้สึกว่าเขาสงบ...”

(ผู้ป่วย 2: L 251 – 252)

“...หลวงพ่อจะเรียกคนไข้ที่แข็งแรงแล้วไปช่วยสวดมนต์อธิษฐานให้กับคนไข้ และก็พูดให้กำลังใจคนไข้ บ่อยครั้งที่พี่เห็น...”

(ผู้ป่วย 4: L 152 – 154)

“...ถ้าเป็น case หนักๆ ไม่ไหวก็ตายที่นี้อย่างสงบ เราก็จะสวดอธิปิโสให้ เขาก็ไปอย่างสงบ ไม่ทรมานเท่าไร...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศรีนครราชสีมา, หน้า 174)

4.2.4 ใช้พิธีกรรมเรียกสมาธิสร้างกำลังใจ

พิธีตัมยาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ผู้ป่วยและญาติที่เข้ามารับการเยียวยาที่นี่จะเข้าร่วม พระปพนพัชรใช้พิธีตัมยาเป็นตัวเชื่อมสมานใจผู้ป่วยและญาติที่ทุกข์ให้กลับมามีสติและกำลังใจ เพราะท่านได้ให้สาระที่แฝงเร้นไว้ คือการทำจิตใจให้สงบผ่อนคลายจากความทุกข์ใจ และต่อความเกรงกลัวโรคภัยไข้เจ็บที่กำลังรุมเร้า โดยการสร้างพลังศรัทธาในสิ่งที่ทำอยู่โดยมีรายละเอียดคือ

พิธีกรรมจะมีขั้นตอนเริ่มจากผู้ป่วยและญาติจัดเตรียมกายใจอาบน้ำทำให้สะอาดเรียบร้อย เตรียมขันหมากเบ็ง หรือบายศรีชั้น 5 หมากพลู บุหรี่ ผลไม้ ดอกไม้ และให้ทุกคนจุดธูปสักการะพ่อปู่ฤาษีที่ประดิษฐานอยู่ข้างโรงตัมยาสมุนไพรร หลังจากนั้นพระปพนพัชรประธาน ทุกคนไหว้พระรับศีลห้า และให้ผู้นำพิธีกรรม อ่านโองการอัญเชิญเทพยดา เทพพรหม ปู่ฤาษีชีวกโกมารภักจ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกพระองค์ ผู้ป่วยและญาติสวดพระอาภาวนาฎิพระปริตร แปล บทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร บทสัจกัตวา พาหุง มหาการุณิโกนาถ และอื่นๆ จนจบ ผู้ป่วยนำห่อยาสมุนไพรรยกขึ้นอธิษฐานก่อนให้ญาตินำไปตัม หลังจากนั้นทุกคนนั่งกรรมฐาน 9 นาที ก่อนแผ่เมตตา และท่านบอกวิธีการตัมยา กินยา และอุ้นยา จะเห็นว่าท่านมีความตั้งใจให้การประกอบพิธีเป็นเหมือนกุศโลบายสร้างเสริมกำลังใจให้ผู้ป่วยและญาติ ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“... เราทำอย่างนี้เพื่อเรียกวิญญาณหรือปรับปรุงจิตวิญญาณของผู้ป่วย ขวัญและกำลังใจของผู้ป่วยให้เข้าสู่สภาวะปกติที่เขาแตกกระเจิดกระเจิงไป สติแตกเลยเป็นมะเร็งที่...”

(พระปพนพัชร: 2L 349 – 352)

“...ตะล่อมขวัญเข้ามาโดยใช้พิธีกรรมทางหลักศาสนาผสมผสานกัน เช่นการไหว้ครูบูชาอาจารย์ ด้วยผลไม้ ทำน้ำมนต์ ก็เรียกขวัญและกำลังใจเขาด้วยมนตราต่างๆ และตัวเราก็ได้ทำสมาธิด้วย ตัวเราก็ได้พักจิตด้วย...”

(พระปพนพัชร: 2L 352 – 355)

“...คนไข้ที่นี้พอทำพิธีต้มยา ท่องพระคาถา โอ้โฮ! สองชั่วโมงสามชั่วโมงกว่าจะได้ยาหม้อหนึ่ง คนไข้บอกว่าแค่ทำพิธี โรคหายไปครึ่งหนึ่งแล้ว ใจมันมาแล้วไง จิตใจมันมาพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับทุกสิ่งทุกอย่าง อะไรจะเกิดให้มันเกิดแล้วไม่กลัวแล้ว...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต หน้า 155)

4.3 การเตรียมจิตใจให้สงบ

พระปณพัตร์จึงหมั้นให้ผู้ป่วยได้ฝึกฝนอบรมศีล สมาธิ และปัญญาเป็นประจำ คือการทำบุญ ทำทาน รักษาศีล เพราะในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งไม่มีใครรู้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด สิ่งสำคัญคือการเตรียมจิตใจให้สงบไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ท่านอยากให้ผู้ป่วยและญาติสร้างบุญสร้างกุศลให้เกิดขึ้นกับตนเองมากๆ การสร้างบุญกุศลก็เพื่อเตรียมจิตใจเราให้อยู่ในความสงบ ไม่วุ่นไหวหวั่นคลอนไปกับสิ่งที่เข้ามากระทบกับชีวิต และทำให้จิตใจเราได้รับการบีบคั้น เป็นทุกข์ทางใจ ดังที่ท่านว่า

“...บุญทั้งหลายเราต้องทำกรรมทั้งหลายที่ดีกุศลธรรมสร้างไว้เสมอ อกุศลกรรมอกุศลจิตที่ทำให้จิตใจเราเศร้าหมองแม้เพียงเล็กน้อยเราก็ต้องตัดมันออกไป ไม่ให้เข้ามาในจิตของเราไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้นที่มันทำให้ใจเราเศร้า ใจเราไม่สงบ...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น.)

4.3.1 การให้ผู้ป่วยและญาติได้ทำบุญกุศล

ดังนั้น ท่านจึงให้พื้นที่แห่งนี้เอื้อผู้ป่วยและญาติได้มีโอกาสทำบุญและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ดังผู้ป่วยและภรรยาของเขา ซึ่งมารับการเยียวยาจากท่านได้หนึ่งอาทิตย์ ได้บอกว่าถือเป็นโอกาสที่ดีที่ได้มาสัมผัสพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และได้มาทำบุญกับพระที่มีบุญญาบารมีอย่างพระปณพัตร์ จากแต่ก่อนที่ต้องทำงาน แทบจะไม่มีเวลา หรือถ้าว่างก็ไปเที่ยวสนุกสนาน แต่การป่วยทำให้ได้รู้จักพระปณพัตร์ และพระพุทธศาสนามากขึ้น ได้ทำบุญกุศลมากขึ้น ดังข้อมูลต่อไปนี้

“...มาที่นี้รู้สึกสบายใจ เปิดรับความรู้สึก มีความหวัง อิสระทำอะไรก็ได้ อากาศสดชื่นมีโอกาสได้ทำบุญ จากที่ไม่ค่อยได้ตักบาตร วันนี้มีพระมาให้ตักบาตรถึงหน้าบ้าน...”

(ญาติผู้ป่วย 2: L 18 – 20)

“...เอาธรรมะเข้าช่วย ทำวัตรเย็น ทำใจให้สบาย ออกกำลังกายไม่เครียด ฟังหลวงตาเทศน์ ความเชื่อเรื่องเวรกรรม เอาแว้วมาปล่อยที่วัด อยู่ในวัดทำอะไรเกี่ยวกับวัด บริสุทธิ ตักบาตร...”

(ผู้ป่วย 2: L 21 – 24)

การที่ท่านอยากให้ทุกคนหมั่นสร้างบุญสร้างกุศลให้กับตนเองมากๆ เพราะท่านรู้ว่าลาภยศ สรรเสริญ เงินทองมากมายเมื่อตายไปก็ไม่สามารถเอาไปได้ แต่บุญกุศลสามารถติดตัวเราไปในทุกภพทุกชาติ และสิ่งสำคัญการทำบุญทำกุศลคือการสละทรัพย์สิน เตือนสติตัวเองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของของเรา เป็นสิ่งนอกกาย การปฏิบัติธรรม ทำสมาธิ ทำจิตใจให้สงบ ทำให้เรามีสติ มีความสงบจากภายใน ไม่ปล่อยใจให้สั่นคลอนไปกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง ดังที่ท่านกล่าวว่า

“... แม้กระทั่งรอความตาย รอเปลี่ยนมิติ เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ วิญญาณจะออกจากร่าง เราจะทำอย่างไรให้จิตสุดท้ายของเราสงบที่สุด ดีที่สุดและก็เยือกเย็นเป็นสุขไม่เดือดร้อน ขณะที่มีชีวิตอยู่ และไม่เดือดร้อนขณะที่จากไปสู่ภพใหม่ชาติใหม่อันนั้นแหละเป็นสิ่งที่พวกเราทุกคนต้องเตรียมตัวเตรียมจิตใจไว้เสมอทุกเวลา ทุกนาที ทุกลมหายใจเข้าและลมหายใจออก...”

(เทศน์ที่ออโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น.)

วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชรเริ่มต้นจากการให้ความช่วยเหลือในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย คือ การให้ที่พักพิง การรักษาฟรี ด้านสังคมและจิตใจ คือ ท่านทำสภาพแวดล้อมภายในออโรคยศาลให้เป็นเหมือนบ้าน ทุกคนคือครอบครัว เหมือนพี่น้องต่างช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีปัญหาอะไรต่างปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้สึก โดยมีพระปพนพัชรเปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัว ที่คอยให้การดูแลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หลังจากนั้นก็ค่อยๆ รับประทานอาหารให้ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยค่อยๆ เรียนรู้ชีวิต เรียนรู้ธรรมะและฝึกฝนพัฒนาจิตใจตนเองจากการมาอยู่ที่ออโรคยศาล วัดคำประมง โดยมีท่านเป็นผู้นำปฏิบัติและคอยให้การเยียวยา ท่านจะไม่ใช้วิธีการบังคับ เพราะท่านนึกเสมอว่าธรรมะ เป็นเรื่องที่ฟังเห็นได้ด้วยตนเอง การบังคับไม่สามารถช่วยให้คนที่ทุกข์ หลุดพ้นจากทุกข์หรือเข้าใจในความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ จึงเป็นความรักความเมตตาที่ท่านมีให้กับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย ให้พวกเขาเห็นถึงความจริงใจที่ท่านมอบให้ ทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจเพื่อพวกเขา อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ทำให้ผู้ป่วยและญาติรับรู้ได้ว่าท่านนั้นเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพวกเขา การใช้หัวใจในการเยียวยาของท่าน ทำให้ท่านสามารถนำธรรมะที่ลึกซึ้งมาให้กับผู้ป่วยและญาติได้ฝึกฝนปฏิบัติตน และเรียนรู้ได้

ง่ายขึ้น เพราะท่านได้หัวใจของผู้ป่วยและญาติมา พวกเขาเกิดความศรัทธาในตัวท่านพร้อมที่จะเรียนรู้ และฝึกฝนพัฒนาจิตตนเอง

ตลอดระยะเวลา 6 ปี ของการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย ทำให้พระปพนพัทธ์ ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปพร้อมกับผู้ป่วยและญาติ เกิดเป็นประสบการณ์การเยียวยาทางจิตใจ ที่ทำให้ท่านเกิดความเข้าใจในการทำงานเยียวยาทางจิตใจและเข้าใจสังขารชีวิตมากขึ้น

ตอนที่ 2 ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัทธ์ จิรัธัมโม

หกปีกว่ากับการทำงานของพระปพนพัทธ์ จิรัธัมโม ในการเยียวยาทางจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ ทำให้ท่านได้สะสมความรู้ ความรู้สึกนึกคิด และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ มากมาย จากผู้ที่มีความทุกข์ โดยเฉพาะผู้ป่วยมะเร็งที่ท่านได้ทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจ ในการดูแลและเยียวยาพวกเขา ได้พบเจอกับเรื่องราวปัญหาที่เข้ามารุมเร้าพวกเขา ทั้งความทุกข์ทรมานทางกายจากโรคร้าย ความเศร้าโศกเสียใจ ความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกต่างๆ ที่เข้ามา รวมกลายเป็นความทุกข์ใจ ที่คอยกัดกร่อนสภาพจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ให้มีสภาพร่างกายทรุดลงไปอีก นอกจากนี้ ญาติผู้ป่วยก็ได้กลายเป็นผู้ป่วย ที่ต้องการรับการเยียวยาจิตใจ เช่นเดียวกับผู้ป่วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเข้ามาหาท่าน เป็นบทเรียนให้ท่านได้เรียนรู้จากพวกเขาเป็นประจำทุกวัน กลายเป็นประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจที่ท่านได้เรียนรู้จากผู้ป่วยมะเร็ง ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ และถูกถ่ายทอดออกมาเป็นคำบอกเล่าของท่าน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ และการเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ

1.1 การเยียวยาความทุกข์ต้องใช้เวลา

1.2 การตระหนักถึงคุณค่าชีวิตของคนที่มีความทุกข์

1.2.1 เห็นความหมายชีวิตของผู้ที่มีความทุกข์ที่มีค่ากว่าเงินทอง

1.2.2 เห็นความผูกพันระหว่างตนเองและผู้ที่มีความทุกข์

1.3 การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น

1.3.1 ทุกคนมีความทุกข์เป็นของตนเอง

1.3.2 ร่วมสุขทุกข์ด้วยความเข้าใจ

2. การเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย

2.1 ทุกคนเกิดมาต้องตาย

2.1.1 ความตายมาไม่ทันตั้งตัว

2.1.2 ทำวันนี้ให้ดีที่สุด

2.2 ตระหนักถึงจิตใจมีความสำคัญต่อร่างกาย

2.2.1 จิตใจที่มีความทุกข์

2.2.2 มะเร็งเรื่องเล็ก ทุกข์เรื่องใหญ่

1. การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ

วิธีการของพระปพนพัชรในการเยียวยาทางจิตใจเป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตทางจิตใจ โดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ชีวิตสะท้อนสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของบุคคลนั้น ใช้วิธีการรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาจิตใจ เพื่อให้บุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตยอมรับกับความจริงด้วยท่าทีและจิตใจที่มีความสุข นอกจากนี้ท่านยังให้ความสำคัญกับการใช้แนวทางพระพุทธศาสนาในการเข้าใจชีวิตของบุคคลที่เข้ามาหาท่าน และเยียวยาพวกเขาบนพื้นฐานทางพุทธศาสนา ดังนั้นทุกครั้งที่ท่านเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ตลอดจนคนผู้ที่มีความทุกข์ ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจตนเองและบุคคลเหล่านั้นมากขึ้น ความเข้าใจที่เกิดขึ้นเมื่อมองโดยภาพรวม คือ ท่านได้เข้าใจการทำงานเยียวยาทางจิตใจ ซึ่งการทำงานเยียวยาทางจิตใจย่อมไม่แตกต่างจากการรักษาทางกาย อย่างไรก็ตามในความเหมือนย่อมมีความแตกต่าง เพราะร่างกายก็มีระบบการทำงานที่ซับซ้อน เช่นเดียวกันกับจิตใจก็มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนไม่แพ้ร่างกาย ดังนั้นท่านจึงได้เข้าใจและเยียวยาจิตใจผู้ที่มีความทุกข์มาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“...ทุกคนปฏิบัติแนวไหนแต่ที่สุดคือการพ้นทุกข์ทางจิต การที่จะพ้นทุกข์ทางจิตได้มันก็ต้องมีการปฏิบัติทางกาย การปฏิบัติทางวาจา การสวดมนต์ภาวนา รักษาศีลเจริญธรรมปฏิบัติธรรมตามสมควร แห่งธรรม คือต้องบอกว่าสมควรแห่งธรรม ... แก้ปัญหาให้ถูกต้อง และถูกประเด็น ทั้งกายและโรคภัยไข้เจ็บ และจิตวิญญาณของเขาเหล่านั้นมันจะต้องมาผสมผสานกัน ไม่ใช่ที่เราเอาตำรามาเอาคุณไปอ่านพระไตรปิฎก คุณอ่านจบแล้วคุณบรรลุคุณหายโรค มันอาจจะเพิ่มโรคหรือไม่ก็ตายก่อนอ่านพระไตรปิฎกจบเล่ม นั่นแหละที่เราต้องเอารหัสชีวิต รหัสลับของชีวิตของเขาออกมาและเราก็ approach การแก้ไขปัญหาดังๆ ให้กับชีวิตเขา...”

(พระปพนพัชร: 2L 77 - 83)

ดังนั้น เมื่อพระปพนพัชรได้มาทำงานเยียวยาทางจิตใจให้กับผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย ทำให้ท่านเกิดความเข้าใจว่า การเยียวยาความทุกข์ของคนนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา เพราะงานเยียวยาจิตใจต้องยุ่งเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของผู้คน และการเข้ามาสัมผัสเรื่องราวชีวิตของคนก็ทำให้ท่านตระหนักเห็นคุณค่าชีวิตของคนที่มีทั้งความทุกข์ ความโศกเศร้า อารมณ์ต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นกับชีวิตของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อท่านได้เข้ามาทำงานตรงนี้สิ่งหนึ่งคือท่านต้องไม่แบกรับเรื่องราวความทุกข์ของผู้ป่วยมะเร็งและญาติมาไว้เป็นของตน เพราะการทำเช่นนั้นจะยิ่งมีแต่ทำให้งานเยียวยาทางจิตใจไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้คือประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจของพระปพนพัชร ดังผู้วิจัยจะเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การเยียวยาความทุกข์ต้องใช้เวลา

พระปพนพัชรเข้าใจว่าการรักษาโรคทางกายนั้นระยะเวลาในการรักษาย่อมแตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับการรักษาโรคทางใจ ที่เวลาเป็นส่วนสำคัญ เพราะจิตใจมีความต้องการในการเยียวยาเช่นเดียวกับร่างกาย แต่มีความแตกต่างจากโรคทางกายที่การเยียวยาทางจิตใจ ไม่ใช่การรักษาด้วยยา แต่ท่านบอกว่า คือการเรียนรู้และค่อยๆ พยายามเข้าใจความจริงของชีวิต สร้างสมปัญญา ทะลวงความมืดบอดที่ปิดกั้นด้วยความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนจนมองไม่เห็นความจริงของชีวิต เพราะความทุกข์ใจเป็นสิ่งที่อยู่ในใจ บางคนมีมากและนานจนไม่รู้ตัวตนเองว่าเป็นทุกข์ ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...การที่จะลดอาการทุกข์ทางใจหรือว่าอะไรก็แล้วแต่มันไม่ใช่ว่าสั่งให้หมดทุกข์แล้วมันก็หมดตาม มันไม่ใช่เครื่องจักร มันเก็บมันหมักดองอยู่ตั้งนานๆ...”

(พระปพนพัชร: 2L 255 – 257)

ท่านมองว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้ใครหมดทุกข์ทันทีทันใด อย่างพระพุทธเจ้ายังต้องเรียนรู้ผ่านประสบการณ์กว่าจะค้นพบความจริงของชีวิต ตัดกิเลสได้หมดโดยสิ้นเชิง และมนุษย์อย่างเราที่ไม่ได้รับการฝึกฝนปฏิบัติธรรม หรือบางคนแทบจะไม่มีรู้จักพระพุทธศาสนา ไม่รู้จักการนั่งสมาธิ จะให้มาหมดทุกข์เพียงวันสองวันย่อมเป็นไปได้ ดังนั้น ท่านจึงต้องการให้พวกเขาค่อยๆ พัฒนาตนเอง ค่อยเรียนรู้และเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นกับภาวะใจที่เกิดขึ้นกับเขา ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์

“...แต่แต่ละคนมันไม่เคยปฏิบัติธรรมมา จะให้มันหมดปุ๊บปั๊บอิมพอสสิเบิล...”

(พระปพนพัชร: 2L 258 – 259)

“...มันต้องใช้เวลาและประสบการณ์ที่สูง มันไม่สามารถที่จะเอามาแบบว่าวันเดียวแล้วรู้ เรื่อง การปฏิบัติมันต้องใช้เวลาและประสบการณ์ยาวนานกว่าที่เราจะจูน หรือคอนโทล์ หรือให้ คนใช้ยอมรับความจริงของชีวิตในเรื่องของความไม่เที่ยงของชีวิต ความไม่ใช่ตัวตน ความไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา...”

(พระปพนพัชร: 2L 96 – 101)

สิ่งสำคัญในการเข้าใจความทุกข์ หรือเสียใจใคร่ครวญใคร่ครวญ คือ การที่ท่านประสบกับตนเอง และเสียใจด้วยตนเอง เพราะธรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติ ดังที่พระพุทธเจ้าบอกว่าคุณเป็นเพียงผู้ชี้ทางให้เท่านั้น แต่ไม่สามารถบังคับให้ผู้นั้นไปตามทางที่ท่านบอกได้ พระปพนพัชรรับวชศึกษาและปฏิบัติธรรมมาเป็นเวลานาน เมื่อตอนที่ท่านป่วยเป็นมะเร็ง ท่านจึงสามารถยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นกับท่านได้ แต่ท่านเข้าใจว่าการที่จะให้ใครมา ยอมรับความจริงที่แสนโหดร้ายที่เกิดขึ้นกับตน ต้องขึ้นอยู่กับจิตใจของเขาที่ยินดีจะยอมรับได้หรือไม่ เมื่อเขามีใจที่ยอมรับ หลังจากนั้นเขาจึงเริ่มค่อยๆ ปฏิบัติเรียนรู้ชีวิตด้วยตัวของเขาเอง โดยที่ไม่ต้องมีใครไปบังคับ และท่านก็ให้ความสำคัญกับการที่จะสอนใครให้เข้าใจธรรม เข้าใจการปฏิบัติธรรมนั้นสิ่งสำคัญ คือตัวท่านต้องเรียนรู้ และฝึกฝนพัฒนาตนเองมานาน จึงจะสามารถชี้แนะแนวทางให้กับพวกเขาได้ด้วยความต้องการเช่นเดียวกัน

“...หลวงตาผ่านประสบการณ์ปฏิบัติมาเยอะแยะ ชีวิตความตายผ่านมามากก็เลยไม่ ยาก ไม่ยากสำหรับหลวงตาแต่คนอื่นยาก แต่เมื่อเราเข้าใจก็ชี้ช่องบอกทางเขาได้...”

(พระปพนพัชร: 2L 260 – 262)

1.2 การตระหนักถึงคุณค่าชีวิตของคนที่มีความทุกข์

พระปพนพัชรทำงานการเยียวยาทางจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง และญาติ ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ เพราะเป็นความตั้งใจของท่านที่อยากจะช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งและญาติ ท่านทราบดีว่าค่ารักษาโรคมะเร็งนั้นมีราคาที่สูง ทุกข์จากการป่วยหรือเห็นคนรักป่วยก็มากพอแล้ว ท่านจึงไม่อยากจะให้พวกเขาต้องมาทุกข์เรื่องค่าใช้จ่าย ความเมตตาที่ท่านมีต่อผู้ป่วยและญาติทำให้ท่านได้รับความอึดใจจากการได้เห็นเรื่องราวชีวิตจริงๆ ของพวกเขาเหล่านั้น ผ่านการบอกเล่าให้ท่านฟัง ท่านจึงได้นำมาเรียนรู้กับตนเอง ว่าชีวิตจิตใจของมนุษย์นั้นประเสริฐกว่าวัตถุภายนอก ซึ่งคนปัจจุบันต่างดิ้นรนแสวงหา

“...พอมายู่ตรงนี้ โห! สังคมของคนจริงที่ทุกข์จริง นะ ผัวทิ้งจริงๆ พ่อแม่ทิ้งจริงๆ พี่น้องทิ้งจริงๆ ไม่มีหน่วยงานไหนจะเยียวยาอีกแล้ว ก็มีแต่บอกให้กลับไปบ้าน กลับไปไหน บ้านก็จะไม่มี เพราะถูกเขายึดแล้ว ไปหาลูกก็ถูกเขาเอาไปเลี้ยงแล้ว เงินค่าเช่าห้องก็ยังมีไม่มีเลย ไม่ต้องพูดเรื่องค่ากิน...”

(พระปพนพัชร: 2L 139 – 143)

1.2.1 เห็นความหมายชีวิตของผู้ที่มีความทุกข์ที่มีค่ากว่าเงินทอง

ท่านได้รับฟังความทุกข์ ความเจ็บปวดจากโรคร้ายที่ทำให้ร้ายร่างกาย การเป็นหนี้สินที่หมดไปจากการรักษาโดยทางการแพทย์สมัยใหม่ ความเศร้าเสียใจที่จะต้องทนเห็นคนที่รักกำลังจะจากไป และเรื่องราวต่างๆ มากมาย ที่ผู้ป่วยและญาติต่างได้ปลดปล่อยความทุกข์ใจ เหล่านี้ให้ท่านได้รับฟัง ท่านได้ใช้หัวใจที่บริสุทธิ์และจริงใจที่มีให้กับผู้ป่วยและญาติแลกกับหัวใจของพวกเขาเหล่านั้น หมายความว่าท่านใช้หัวใจในการเยียวยาจิตใจพวกเขา สิ่งที่ท่านได้กลับมาคือ หัวใจของพวกเขาที่ยินดีที่จะเล่าเรื่องราวชีวิต ความทุกข์ใจที่อัดอั้นให้ท่านได้รับฟัง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท่านพบว่ามีความค่ากว่าเงินทองมากนัก ดังที่ท่านว่า

“...หัวใจสำคัญคือเราต้องมีใจ ที่ให้กับเขาใจที่ทุ่มเทให้กับเขาจริงๆ...”

(พระปพนพัชร: L 37)

“... มันสะท้อนออกมาในแง่ที่ว่ามันมีค่ากว่าเงิน เงินทองมันหลงตาว่าเศรษฐีร้อยล้าน พันล้านหมื่นล้านมันก็ไม่มีความสุขหรอก เพราะมันเห็นแต่ตัวเลขเงิน มันไม่ได้เห็นจิตวิญญาณ เหมือนกับเราที่เราได้สัมผัส...”

(พระปพนพัชร: 2L 377 – 381)

“...แบบว่าเขาได้ ฝากความหวังไว้กับเรา เราก็ช่วยเขา ฝากความหวังไว้กับเราเป็นขวัญ เป็นกำลังใจ เป็นทุกอย่างให้เขา มันสะท้อนออกมาในแง่ที่ว่ามันมีค่ากว่าเงิน...”

(พระปพนพัชร: 2L 375 – 377)

1.2.1.1 ช่วยเหลือโดยไม่หวังวัตถุเงินทอง

“...ไม่ต้องไปหวังว่าเขาจะตอบแทนอะไรเราเป็นเนื้อเป็นน้ำ เป็นหนังอะไรก็แล้วแต่ ไม่ต้องไปสนใจตรงนั้น สนใจทำยังไงให้เขาดีที่สุจริตให้มากที่สุด ถ้าจะอยู่ก็อยู่อย่างดี ตายก็ตายอย่างดี...”

(พระปพนพัชร: L 40 – 43)

ท่านทำงานด้วยใจ วัตถุเงินทองเป็นของนอกกายสำหรับท่าน คุณค่าที่ท่านได้รับจากการที่ท่านเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาตินั้นมีค่ากว่ามาก นั่นคือความสุขในชีวิตของผู้ป่วยและญาติ การที่พวกเขาได้สัมผัสกับหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้นำคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงมาใช้ในชีวิตได้ สิ่งเหล่านี้คือความสำเร็จในการเยียวยาจิตใจที่ท่านปรารถนาให้เกิดขึ้น ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...คุณน้ำ (นามสมมุติ) ที่จากไป ญาติก็ยังโทรมาบอกขอบอกขอบใจนะ คุณน้ำไปดีแล้วอะไรต่อมิอะไร เขาก็โทรมารายงานโดยที่เราไม่ต้องถามเลย เขาก็ดีอะไรก็ดี วันนั้นร้อยวันจะมาทำบุญทอดผ้าป่า เขาก็เป็นไปโดยธรรมชาติเขาเองเลย เราไม่ต้องไปบอก คุณต้องมาทำบุญกับเรานะ ไม่ใช่ คุณหายคุณแข็งแรง คุณดี ทั้งกายจิตวิญญาณ คุณสามารถกลับไปอยู่บ้านได้ อย่างมีความสุข คุณสามารถอยู่ที่นี่อย่างมีความสุข พัฒนากายจิตวิญญาณได้ เราก็คพอใจและเออเราทำ给他สำเร็จมา...”

(พระปพนพัชร: 2L 194 -202)

1.2.1.2 ไม่มีอะไรเป็นของเรา

นอกจากนี้ การที่ท่านทำงานตรงนี้ ท่านทำด้วยใจ ใจที่อยากจะให้ทุกคนได้สัมผัส รู้จักธรรมะ ท่านรู้ว่าทุกคนเกิดมาต้องตาย ทุกอย่างล้วนมีเกิดดับ ไม่มีอะไรจริง ยั่งยืน ดังนั้นจึงไม่มีอะไรเป็นของท่านสักอย่าง การอยู่ตรงนี้ก็ยิ่งทำให้ท่านเห็นชัดเจนว่าแม้จะมีเงินทองมากมายมหาศาล แต่เมื่อเจ็บไข้ใกล้ตาย เงินทองเหล่านี้ก็ล้วนไม่มีค่า ไร้ซึ่งประโยชน์ ไม่สามารถใช้จ่ายเงินทองนี้ซื้อความตายได้เลย ดังที่ท่านว่า

“... เรามีพ่อ เรามีแม่ เรามีผัว มีเมีย มีลูก มีหลาน มีปู่ มีย่า มีตา มียาย มีทวด มีน้องมีนุ่ มีพี่มีป้า น้ำอา เป็นครอบครัว เรามักจะคิดว่า ครอบครัวจะต้องอยู่กับเราตลอด เราอยู่บ้านที่เราสร้างก็ต้องอยู่ต่อไปตลอด ที่จริงแล้วเราก็อยู่ไม่นาน เราต้องจากบ้านไป ทุกคนต้องขายบ้าน ขาย

นายสวนมารักษามะเร็ง ขาขวาของหยองมีทั้งหมดมารักษาโรคมะเร็ง ก็ไม่เห็นมีอะไรก็
ไม่ใช่ของเรา...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันจันทร์ ที่ 11 ตุลาคม 2553 เวลา 20.30 น. – 21.15 น.)

1.2.1.3 ทำเพื่อคนที่มีทุกข์

เมื่อท่านรู้ว่าไม่มีอะไรเป็นของเรา การอยู่ตรงนี้อยู่เพื่อทำประโยชน์แต่
คนที่มีความทุกข์ที่เข้ามาหาท่าน นอกจากนั้นการที่ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่สิม อยู่รับใช้หลวงปู่
มากกว่าห้าปีทำให้ท่านได้วิชาความรู้ทางธรรมมาเป็นจำนวนมาก และได้เรียนรู้นำมาปฏิบัติฝึกฝน
พัฒนาด้วยตนเอง ทำให้ท่านได้เรียนรู้ความจริงชีวิตที่มีความทุกข์ จึงอยากจะมุ่งมั่นทำเพื่อพวก
เขาด้วยใจที่อยากจะช่วยเหลือพวกเขา

“...สามสิบเศษนี้เอาสามสิบนาที่ไปคุณเข้า วันนั้นหลวงตาก็แผ่สองสิ่ง เหนื่อย เหนื่อยสุดๆ
แล้วมันก็เพื่อเขาเราคิด ทำเพื่อเขา เราคิดเขาเป็นทุกข์นะเราช่วยเขาได้ เราก็พยายามอดทนตัวเรา
เพื่อให้เขาพ้นทุกข์...”

(พระปพนพัชร: 2L 188 – 191)

1.2.1.3.1 แม่เจ็บป่วยแต่ทำเพื่อผู้ป่วย

พระปพนพัชรจึงได้ทุ่มเททั้งพลังใจและพลังกาย โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เป็นสิ่งที่
ท่านตั้งใจจะทำเพื่อผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย โดยที่ท่านมองว่าชีวิตนี้ของท่านอยากจะตอบแทน
พระพุทธศาสนา ตอบแทนแผ่นดินไทย ที่ทำให้ท่านมีชีวิตอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ ดังนั้นชีวิตในตอน
ของท่านอยากจะเผยแผ่ธรรม สร้างกุศลโดยสร้างสัมมาทิฐิ ให้ปัญญาแก่ผู้ที่มีความทุกข์ ผู้ป่วย
และญาติผู้ป่วย คือคนที่มีความทุกข์ที่ต้องการรับการเยียวยาจากท่าน ท่านจึงทุ่มเทตนเองเพื่อ
พวกเขา แม้มามเจ็บไข้ ท่านก็มีความสุขที่จะทำเพื่อพวกเขาให้เต็มที่ เพราะในเมื่อพวกเขาขอบ
ชีวิตให้ท่านได้ดูแล ตัวท่านก็อยากมอบความจริงใจของท่านดูแลพวกเขาเช่นกัน ดังนั้นความเจ็บไข้
จึงไม่ใช่อุปสรรคของท่านแต่อย่างใดที่จะมุ่งมั่นเยียวยาจิตใจ ดังที่ท่านกล่าว

“...อย่างวันนี้หลวงตารู้สึกแข็งแรงดี แต่เมื่อวานความดันตั้ง 180/120 เดินไม่เป็นเลยนะ แต่เราอยู่ได้เพราะการภาวนา การภาวนานี้ชนะความดันได้ดีกว่ายาเสียอีกนะ เพราะตอนนั้นในหัวมันมันไปหมด ปวดหัวด้วย แต่มีหน้าที่คือต้องมารับใช้และบริการพี่น้องประชาชน มันก็ต้องไปทำ บางทีพวกเขาไม่รู้ หลวงตาไปราวนี้ใช้ (ตรวจคนไข้ตามเรือนพัก) ต้องยิ้มให้กับเพื่อนพี่น้อง บอกให้สู้ แม่ของน้องลม ที่อยู่ที่ตึกกตปุญญ์ ก็ยิ้มมีความสุข เราดีใจแล้วที่เห็นคนไข้พันทุกซ์...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันอังคาร ที่ 7 กันยายน 2553 เวลา 20.40 น. – 21.15 น.)

1.2.2 เห็นความผูกพันระหว่างตนเองและผู้ที่มีความทุกข์

เมื่อท่านให้ความสำคัญกับชีวิต จิตใจมากกว่าวัตถุเงินทอง ลาภยศสรรเสริญ และตั้งใจเยียวยาผู้ป่วยและญาติด้วยกำลังและความสามารถอย่างเต็มที่ สิ่งเหล่านี้เกิดเป็นสายใย ความผูกพันระหว่างท่านและผู้ป่วย ตลอดจนญาติผู้ป่วย ทั้งสองฝ่ายต่างรับรู้ความรู้สึกที่จริงใจที่มีให้แก่กัน นั่นคือท่านรับรู้ความรู้สึกว่าตนเป็นที่พึ่ง เป็นดั่งต้นไม้ใหญ่ที่ให้ที่พักพิงแก่ลูกนกที่ตกยาก คือการที่ผู้ป่วยและญาติได้เข้ามารับการเยียวยาฝากชีวิตให้ท่านดูแล และการที่พวกเขาเล่าเรื่องราวชีวิตที่ต้องผ่านพบประสบเจอกับอะไรต่างๆ มากมายกว่าจะมาพบท่าน ต้องทุกข์ใจมากมายเพียงใด ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยก็สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกที่จริงใจของพระปณพัชรที่ตั้งใจช่วยเหลือพวกเขาอย่างเต็มที่เต็มกำลัง แม้จะเจ็บป่วยท่านก็ไม่เคยบ่น หรือไม่ดูแลพวกเขา ทั้งผู้ป่วยและญาติจึงซาบซึ้งในความเมตตาที่ท่านมีให้ ความผูกพันที่เกิดขึ้นก่อตัวเป็นสายสัมพันธ์ที่งดงามระหว่างพระปณพัชร ผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย ดังที่ท่านเล่าว่า

“...มันเป็นสิ่งอะไรที่มีคุณค่ามากกว่าเงินใช้ใหม่ เงินทองสมมุติเราไปซื้อตัว แต่มันได้แต่ตัวไม่ได้ใจ แต่เงินเราไม่ได้ปรารถนาเขาแต่เราได้ใจ...”

(พระปณพัชร: L 108 – 110)

“...จริงๆ เวลาตาย เขาก็มาเข้าฝัน ผู้ป่วยบอกว่าหลวงตาทำไมไม่ให้เขาไปล่ะ เขาตายแล้วหรืออะไรอย่างนี้ คือหัวใจเขามีความรักผูกพัน ความซาบซึ้งในความรักความเมตตาที่เราให้กับเขา...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต, หน้า 195 – 196)

“...เรามีบุญแล้ว อยู่กับท่านอบอุ่น ท่านดูแลเอาใจใส่เราอบอุ่นมาก ท่านมีเมตตาใจดี คือบางทีเจอท่านเป็นคนรำเริงหัวเราะ ทำให้เราไม่เครียดไปด้วยใช้ใหม่ เวลาท่านได้คุยอะไรเราไปนั่งวิปัสสนากับท่าน ท่านมีเรื่องตลกขำขันมาให้เราหัวเราะตามท่านไปท่านจะหัวเราะตลอดอารมณ์ดี

หลวงตาเป็นคนอารมณ์ดี จะพูดเรื่องตลกๆ แล้วท่านก็หัวเราะ เราป่วยอยู่เราปวดอยู่เราก็หัวเราะตามท่านได้ ลืมเรื่องปวดไปเลย...”

(ผู้ป่วย 3: L 54 – 59)

1.2.2.1 เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

ความผูกพันที่มีให้แก่กันระหว่างท่านกับผู้ป่วย และญาติ ทำให้ท่านมีความรู้สึกที่แห่งนี้คือครอบครัวเดียวกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้นใครรวย ใครจน หรือมาจากแห่งไหน แต่เมื่อมาอยู่ที่นี่ทุกคนคือพี่น้อง เพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขเหมือนกัน ท่านได้รับถึงความอบอุ่น ความปลอดภัยเหมือนได้อยู่บ้าน ทำให้ท่านมีพลังใจที่จะเยียวยาจิตใจผู้อื่นต่อไป ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“...ไม่ต้องคิดถึงหรือคุณแข็งแรง เราก็พอใจแล้ว ทุกเคสคือเพื่อนมนุษย์ ญาติเราทั้งนั้นนะ เราดูแลเขาให้ดีที่สุด...”

(พระปพนพัชร: 2L 298 – 300)

“...เราปรับพฤติกรรมของตัวเองได้ ปรับใจของเราได้ ใจของเราได้มีความรักมีความเมตตาต่อผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยทั้งหลายได้ ทุกคนเสมอกันเสมอดั้นเสมอปลาย...”

(เทศน์ที่โรคนิเวศน์ วันพุธ ที่ 6 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.20 น.)

1.2.2.2 มีกำลังใจในการทำงาน

การที่พระปพนพัชรเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ ทำให้ท่านได้พบเห็นถึงความรู้สึกต่างๆ มากมายที่แต่ละคนแบกรับเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นความเศร้าเสียใจของการที่มาเห็นลูก ภรรยา สามี แม่ หรือพ่อมาป่วยเป็นมะเร็ง ความโกรธเคืองที่ตนเองต้องมาทนทุกข์ทรมานจากโรคมะเร็งร้ายที่มาทำลายอนาคต และความรู้สึกต่างๆ มากมายที่ถาโถมเข้ามาหาท่าน แต่สิ่งหนึ่งคือท่านไม่เคยที่จะปฏิเสธที่จะรับฟังพวกเขา เพราะท่านเชื่อว่าเมื่อพวกเขายินดียินดีบอกเล่าเรื่องที่ทุกข์ใจในชีวิตให้ท่านฟัง ท่านยินดีรับฟังพวกเขาด้วยความดีใจ เพราะพวกเขาเห็นท่านเป็นที่พึ่งให้กับพวกเขาได้ และจะยิ่งยินดีมากขึ้นเมื่อเห็นว่าพวกเขาได้มีความสุขขึ้นแล้วจากการที่ท่านได้เยียวยาจิตใจพวกเขา เพียงเท่านี้ท่านก็มีกำลังใจในการทำงาน ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

“...สิ่งที่หลวงตาอยากเห็นก็คือเหมือนจะมีแค่เพียงการที่ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น มีความหวัง มีหน้าตายิ้มแย้ม และที่สำคัญสามารถยอมรับความเป็นจริงของชีวิตได้ด้วยใจที่เป็นปกติ เพียงเท่านั้นหลวงตาก็มีกำลังใจอุทิศตนทำงานรับใช้ผู้ป่วยมะเร็งทุกคนต่อไปอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยและไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ...”

(หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันอังคารที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2553)

ความสุขของผู้ป่วย จึงเป็นดั่งกำลังใจที่สำคัญของพระปพนพัชร เป็นเหมือนพลังขับเคลื่อนให้ท่านทำงานเยียวยาจิตใจอย่างเต็มความสามารถ ดังที่ทราบว่าคุณไม่เคยเรียกร้องเงินทอง วัตถุภายนอกแต่อย่างใด แม้คนนั้นหายป่วยเอาเงินมากองให้ท่านมากมายมหาศาล ท่านก็ไม่มีความยินดีมากกว่าการที่เห็นผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย ที่ท่านคอยดูแลและเยียวยาพวกเขา มีความสุข ยิ้มแย้มรับกับสภาพความทุกข์ที่เจอด้วยจิตใจที่มองเห็นถึงความจริงของชีวิต สิ่งนี้คือการที่ท่านได้มอบปัญญา มอบธรรมะให้กับพวกเขา ให้พวกเขาสามารถนำกลับไปดูแลกาย ใจของตนเองต่อไปโดยไม่ต้องมีท่าน มันคือการให้ชีวิตใหม่กับพวกเขา ชีวิตที่มองเห็นโลกนี้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ใช่มองให้เป็นไปตามที่ใจพวกเขาต้องการ ซึ่งท่านมีความยินดีมากกว่าเงินทองที่มีมากมาย ดังที่ท่านให้ข้อมูล

“...เรามีความสุขเราก็พอใจแล้วเพราะสิ่งที่เราได้ทุ่มเทเขา โห! วันนี้เขากลับบ้านไปอย่างแข็งแรงแล้วนะ หรืออีกห้าปีเขากลับมา วันนั้นคุณทำท่าจะตายแล้วนี่ ทำไมวันนี้ยังรอดอยู่ ... ลูกสาวเขาเข้ามากราบ ลงรถและมากกราบกลางถนนเลย บอกหนูได้ชีวิตใหม่แล้วเพราะหลวงตา...”

(พระปพนพัชร: L 103 – 108)

“...เราต้องเห็นผลประโยชน์ของผู้ป่วยมาอันดับหนึ่ง ไม่ใช่เพียงร่างกาย ว่าด้วยดวงจิต ดวงวิญญาณ หัวใจเขาต้องร่าเริงเบิกบาน อย่างผู้ป่วยมะเร็งของหลวงตา มาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน 260 คน มันก็มีหลากหลายที่เป็นมะเร็งระยะสุดท้ายแทบทั้งนั้น คือเมื่อเขาตายเขาก็ยิ้ม เขาบอกไม่ต้องห่วงเขา เลยเขาจะไปอยู่กับหลวงตา...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์สุขภาพจิต, หน้า 195 – 196)

คุณค่าในการทำงานการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร ไม่ได้วัดที่วัตถุเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศแต่อย่างใด แต่สิ่งที่ท่านได้พบนั้นมันมีความหมายมากกว่าสิ่งเหล่านั้น นั่นคือชีวิต ใจของผู้ป่วยและญาติ ที่พวกเขาได้มอบให้กับท่านทำให้ท่านมีกำลังใจในการทำงานตรงนี้ต่อไปอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย เพราะได้เห็นความสุขของผู้ที่ฝากชีวิตให้กับท่าน และท่านยังมองว่าพวกเขา

เหล่านั้นไม่ใช่คนอื่นคนไกล พวกเขาคือพี่น้องญาติเราทั้งนั้น แม้ไม่ใช่สายเลือดเดียวกัน แต่สิ่งหนึ่งคือ พวกเขาเป็นเพื่อนมนุษย์ที่มีทุกข์ มีสุขเช่นเดียวกับตัวท่าน การทำงานตรงนี้จึงไม่ใช่เพื่อเงินทอง แต่ทำเพื่อเพื่อนมนุษย์ ทำเพื่อพระพุทธศาสนา เมื่อท่านเห็นคุณค่าของชีวิตมีค่ามากกว่าวัตถุภายนอก ท่านก็อยากให้ผู้ป่วยและญาติได้เห็นคุณค่าของชีวิตที่มีความหมายมากกว่าวัตถุภายนอกเช่นเดียวกับตัวท่าน และการมองเห็นความหมายของชีวิต นั้นหมายความว่าพวกเขามองเห็นธรรมในพระพุทธศาสนา สิ่งนี้คือความปรารถนาของพระปณพัตร์ที่อยากให้เกิดขึ้นกับผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย

1.3 การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น

เมื่อพระปณพัตร์ได้ก้าวเข้าสู่งานเยี่ยมยาทางจิตใจ นั้นหมายความว่าท่านต้องรับฟังเรื่องราวปัญหาชีวิตของผู้คน ที่แสดงออกมาทางความรู้สึกมีทั้งความเศร้าเสียใจ ความโกรธเคือง ความผิดหวัง ความท้อแท้ ที่ผู้ป่วยและญาติต้องเผชิญ จากแต่ก่อนพวกเขาต้องอัดอั้นยากที่จะบอกเล่าให้ใครได้รับฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับพวกเขา แต่เมื่อพวกเขาได้พบกับท่าน ซึ่งพวกเขาได้ฝากความหวัง ฝากชีวิตนี้มอบให้กับท่านทั้งหมด เพราะพระปณพัตร์เปรียบเสมือนที่พึ่งทางจิตใจของพวกเขา เรื่องราวต่างๆ ที่เก็บไว้ในใจจึงได้พรั่งพลูออกมาให้ท่านได้รับรู้ เมื่อท่านไปตรวจเยี่ยมอาการตามเรือนพัก หรือผู้ป่วยและญาติโทรหาท่านเพื่อให้ท่านมาเยี่ยมยาจิตใจพวกเขา ในยามที่พวกเขาหมดหวัง หมดกำลังใจกับชีวิต หรือเจ็บปวดทรมานกับสภาพร่างกาย ท่านก็จะไปหาพวกเขาทันที ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...บอกโอ้โฮ! มันก็ระบายออกมา ที่ตรวจแต่ละเคสนานๆ เขาก็ระบายๆ ออกมา เค็นค่อนข้างไวเมื่อก่อน ถ้ามีสามสิบเคสนี้เอาสามสิบนาทีไปคุณเข้า...”

(พระปณพัตร์: 2L 186 – 188)

ดังนั้น การมาทำงานด้านการเยี่ยมยาจิตใจสิ่งสำคัญที่พระปณพัตร์ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ คือ การดูแลจิตใจตนเองไม่ให้ตกไปอยู่กับความทุกข์ที่ผู้ป่วยและญาติมี คือ ท่านจะมองเห็นภาพรวมของชีวิต เข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ว่าทุกคนมีความทุกข์เป็นของตนเอง มีกรรมเป็นของของตน ไม่มีใครสามารถแบกรับความทุกข์ความสุขแทนกันได้ และการที่ท่านทำงานตรงนี้ทำให้ท่านได้เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์มากยิ่งขึ้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ทุกคนมีความทุกข์เป็นของตนเอง

ท่านมองว่าทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ที่มีสุขทุกข์เหมือนกัน แต่ในความสุขความทุกข์นั้นไม่ใช่สิ่งที่ใครจะมาแบ่งให้กับใครได้ ความทุกข์ของผู้ป่วยและญาติก็เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ท่านมีหน้าที่รับรู้และรับฟังด้วยความเข้าใจ และพร้อมที่จะช่วยเหลือพวกเขาอย่างเต็มที่เต็มความสามารถที่ท่านมี แต่ท่านไม่มีหน้าที่ต้องมาช่วยรับความทุกข์ของพวกเขา เมื่อท่านได้มอบแนวทางแก้ไข มอบธรรมะให้พวกเขาเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตแล้ว แต่พวกเขายังมีความยึดมั่นถือมั่น ยึดในความต้องการที่ไม่สามารถเป็นเรื่องจริงได้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างหายจากโรคทั้งที่ความเป็นจริงไม่สามารถรักษาให้หายได้ เมื่อไม่สามารถยอมรับได้ พวกเขาก็ต้องจมอยู่กับกองทุกข์ที่ตนเองเป็นผู้สร้าง ท่านไม่สามารถไปร่วมทุกข์กับเขาได้ ดังที่ท่านให้ข้อมูลว่า

“...การทำอะไร ถ้าเราไม่แบก ไม่หาม ไม่ยึดไม่ถือ ก็ไม่ทุกข์ นี่คือรหัสลับสุดยอด ที่หาตัวเองให้เจอ หาตัวเองแล้ว ทำให้หลุดให้พ้นให้ได้ มาที่นี้เหมือนได้แก้วมณีโชด ที่มีค่ามากกว่าแก้วสารพัดนึกใดๆ ที่ไม่มีอะไรต้องไปทุกข์อีกแล้ว...”

(เทศน์ที่โรคนิศาต วันอังคาร ที่ 7 กันยายน 2553 เวลา 20.40 น. – 21.15 น.)

“... ถ้าเกิดว่ามันยังต้องตกรอกอยู่ที่สัฟเฟิลตตาไปที่ชอบที่ชอบเถอะ เราจะไปสนใจทำไมมันแบกของมันเอง ทุกข์ของแต่ละคนคนนั้นก็เป็นคนแบก...”

(พระปพนพัชร: 2L 446 – 448)

“...ไม่ใช่ที่เราไปบอกให้เขาทุกข์นี้ เขาเป็นคนทุกข์ของเขาเอง แล้วใครจะไปนั่งแก้ ปวดท้องซีแล้วจะไปชี้แทนเขาได้ไหม ช่วยเบ่ง เออเบ่งหน่อย กว่าจะออกเราซีก่อนแล้ว...”

(พระปพนพัชร: 2L 449 – 452)

1.3.1.1 รับรู้แต่ไม่แบกรับ

พระปพนพัชรได้เรียนรู้ว่าถ้าตัวท่านไปช่วยพวกเขาแล้ว ยังต้องมาแบกรับความรู้สึกของพวกเขาว่าจะหายไหม จะดีขึ้นไหม หรืออยากจะให้พวกเขาเข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน ท่านแนะนำ ก็จะมีแต่ทำให้ท่านยิ่งเครียด และทุกข์ไปกับพวกเขา แต่การที่ท่านเข้าใจว่าทุกคนล้วนมีทุกข์เป็นของตนเอง ก็ไม่ได้หมายความว่าท่านไม่ห่วงใย ไม่ใส่ใจในผู้ป่วยและญาติ ท่านใส่ใจและห่วงใยทุกคนที่ท่านดูแลและให้การเยียวยา ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...อย่าทำให้มันซีเรียสกับทุกเรื่อง โดยเฉพาะการบำบัดรักษาโรคมะเร็ง เราซีเรียสไม่ได้ หลวงตาก็ต้องไม่ซีเรียสด้วย เพราะว่าคนที่ซีเรียสมหาหลวงตาเยอะมาก ตั้งแต่ตื่นมา เข้ามากิน แล้วหรือนั้นบ้านไหน เรายังไม่ได้ฉันอะไรเลยบางที่ 11.30 น. เราก็กังไม่ได้ฉันข้าวเลย เพราะว่ามันเยอะ คนเป็นมะเร็งมันมาก...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 194)

“...หลวงตาจับหลวงตาก็ละลายหมด หลวงตาไม่เก็บเลย ลูกจากตรงนี้ก็ลืมแล้ว ไม่มาสนใจ เฮ้ยอะไร ก็ถึงบอกให้วางตรงนี้เสร็จ ก็ลืมและไม่เอาแล้ว นอนแล้วนะไม่เกี้ยว ใครจะเป็นอะไรก็ช่าง หัวมัน...”

(พระปพนพัชร: 2L 248 – 251)

1.3.1.2 ไม่หวั่นไหวไปกับการด่าทอของผู้ที่มีความทุกข์

ท่านได้พบเจอกับผู้คนที่หลากหลาย บางคนมาหาท่านเพราะความศรัทธาต้องการรับความช่วยเหลือจากท่านจากใจจริง แต่บางคนมุ่งเพียงรักษาทางกายเท่านั้น เรื่องทางศาสนาพวกเขาไม่ได้ให้ความสนใจ หลายครั้งที่ท่านอาจเจอกับคนที่ไม่พอใจ โกรธเคืองท่าน ซึ่งอาจมาจากความเจ็บปวดทางกาย หรือความทุกข์ทางใจต้องการหาที่ระบาย เมื่อท่านรับฟัง พวกเขาก็ใส่อารมณ์เต็มที่ หรือบางคนอาจไม่พอใจกับการรักษาและผลที่ได้รับ ต้องการหายเร็ว ไม่อยากเจ็บทรมานอยู่แบบนี้ เมื่อไม่เป็นดังที่ใจต้องการ โทษท่าน ว่าท่านด้วยใจที่ซัดเคือง สิ่งหนึ่งคือความสงบ ความนิ่งที่ท่านใช้ และอยู่กับบุคคลเหล่านั้นด้วยความเข้าใจในความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเขา และมีเมตตาให้กับพวกเขา

“...เขาไม่เคยสนใจธรรมะ เขาไม่เคยสนใจศาสนา เขาคิดว่าพระสงฆ์คือส่วนเกินของสังคม พวกเหล่านี้แต่เขาก็มาฟังเรา เราก็กังต้องมีเมตตา...”

(พระปพนพัชร: 2L 161 – 162)

“...เราก็กังใจของเราอย่างนั้น ใครจะด่าก็เรื่องของมัน ใครจะชมก็เรื่องของมัน เราจะไปบังคับเขาได้ไง พระพุทธรูปนั่งเฉยๆ ไม่ใคร่ต่อล้อต่อเถียงใคร คนนั้นก็นั่งดูอ้วนไปมั่งผอมไปมั่ง เราจะไปอยู่เดือดร้อนอะไรก็ทำให้เป็นพระบ้าง โลงสบาย ไปร่ง จิตใจมันก็โล่ง...”

(พระปพนพัชร: 2L 399 – 403)

1.3.1.3 ทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง

ความใส่ใจและความห่วงใยของพระปณพัชรอยู่บนฐานของ พระพุทธศาสนา คือความเข้าใจชีวิต ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของตนเอง หรือที่พุทธสุภาษิต ว่า “กมฺมุณา วตโลกิ : สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” คือ หวานพีชเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น การทำงานของท่านจึงทำด้วยความตั้งใจ เต็มกำลังและความสามารถ ทুম่ทกายและใจมอบธรรม มอบปัญญาความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของชีวิตให้กับผู้ป่วยและญาติ ต่อมาก็ต้องขึ้นอยู่กับพวกเขาที่จะสามารถรับเอาสิ่งที่ท่านให้ไปมากน้อยเท่าไร บางคนอาจจะรับเอาธรรมะและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตนเองได้อย่างเต็มที่ แต่บางคนอาจจะไม่เข้าใจ ไม่รับรู้ในสิ่งที่ท่านให้ ดังนั้นขึ้นอยู่กับกรรมของแต่ละคนที่สะสมทำมา แต่หน้าที่ของท่าน คือท่านทำดีที่สุดในทุกบทบาทนั้นแล้ว

“...คนอื่นก็เป็นเรื่องหน้าที่ของเขาเขามีกรรมของเขา ลูกก็มีกรรมของเขา เมียก็มีกรรมของเขา เขาก็มีกรรมของเขา แม่ก็มีกรรมของเขา พ่อก็มีกรรมของเขาเอง เราจะไปเดือดร้อนอะไรกันมากมาย แต่ว่ากรรมเรามาเกี่ยวข้องเป็นครอบครัวเป็นสามีเป็นภรรยา กันก็ดูแลกัน คุ่มครองดูแล ต้มยูกต้มยาให้กันกินเช็ดข้าวเช็ดตัวเช็ดผ้าเช็ดผอนทำอะไรต่ออะไรให้ดูแลกัน ดูแลกันจนตายกันไปข้างหนึ่งก็ถือว่าได้ทำหน้าที่ของตนเองสมบูรณ์แบบแล้ว...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันจันทร์ ที่ 11 ตุลาคม 2553 เวลา 20.30 น. – 21.15 น.)

1.3.2 ร่วมสุขทุกข์ด้วยความเข้าใจ

อย่างไรก็ตาม การที่พระปณพัชรไม่แบกรับความทุกข์ของผู้ป่วยและญาติ ไม่ใช่ ว่าท่านไม่มีความรู้สึก ไม่มีหัวใจ แต่ท่านมองภาพชีวิต มองความเป็นไปของมนุษย์ด้วยความเข้าใจ สิ่งใดจะเกิดมันก็ต้องเกิด สิ่งสำคัญคือท่านได้ทำหน้าที่ของท่านดีที่สุด เต็มความสามารถเต็มกำลัง ที่มีแก่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตัวท่านไม่ใช่การแบกรับความทุกข์ การยึดมั่น ว่าผู้ป่วยต้องดี ต้องหาย ฉะนั้นให้ธรรมะแล้วต้องเข้าใจชีวิต ต้องยอมรับกับความตายได้ ท่านไม่เคยมีความรู้สึกที่อยากให้ผู้ป่วยและญาติเป็นไปตามที่ใจตนเองต้องการ ความรู้สึกที่จะเกิดขึ้น คือ ท่านยินดีที่เห็นผู้ป่วยมีความสุข แต่เมื่อผู้ป่วยไม่มีความสุขก็ไม่ได้หมายความว่าท่านต้องเสียใจไปกับผู้ป่วย ความเสียใจนั้นก็เพียงท่านสงสารที่เห็นผู้ป่วยต้องทนอยู่กับความทุกข์ของตนเองเท่านั้น

1.3.2.1 ยินดีกับผู้ป่วยที่มีความสุข

ความเสียสละ การอุทิศตนของท่านเพื่อผู้ป่วยและญาติด้วยความตั้งใจจริง ที่อยากจะมอบธรรมะ มอบปัญญาให้พวกเขาเข้าใจความจริงของชีวิต เข้าใจตนเองมากขึ้น เพื่อให้พวกเขาได้ฝึกฝนพัฒนาจิตตนเอง อยู่กับตนเองโดยปราศจากความทุกข์ใจ พระปณพัตร์ทำหน้าที่นี้เพื่ออยากเห็นความสุขของผู้ป่วยและญาติ ลึกๆ แล้วคือความภูมิใจที่ท่านทำงานตรงนี้แล้วประสบความสำเร็จ ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์

“...เคสที่เขาดีขึ้นมารู้สึกว่าเราดีใจ เราดีใจ โห! เขาดีขนาดนี้ ลูกเล็กหลานเหลนสามี ภรรยาเขาดี ทางจิตใจเขาดี ร่างกายเขาดี ครอบครัวเขามีความสุข ชีวิตและความหวังกำลังใจเขามีขึ้นเยอะมาก เราเห็นเขาตอนนี้แล้วเราก็อปลื้มใจที่เราได้ช่วยเขาได้...”

(พระปณพัตร์: 2L 364 – 367)

“...ภูมิใจทุกเคสเพราะว่า โห! แต่ละเคสมานี้ยกราบเท้า กราบดินของกลับบ้านไปเดี๋ยวผมกลับไปขายที่ได้ผมจะมาช่วยหลวงตา...”

(พระปณพัตร์: 2L 296 – 297)

1.3.2.2 สงสารผู้ป่วยที่ทรมาณ

ในความยินดีกับผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วยที่มีความสุข ท่านก็มีความสงสารในผู้ป่วยที่จะต้องจากโลกนี้ไป เพราะสภาพร่างกายที่ไม่สามารถทนต่อโรคภัย แต่สิ่งหนึ่งคือท่านได้ทำงานช่วยพวกเขาอย่างเต็มกำลังความสามารถของท่าน และหลายครั้งท่านได้พบว่าผู้ป่วยที่จากโลกนี้ไปนั้นพวกเขาไปอย่างสงบ หรือที่ท่านเรียกว่าตายอย่างยิ้มได้ ท่านรับรู้ได้จากการที่ท่านทำงานอยู่กับผู้ป่วยตลอดเวลา เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้ป่วย ในยามที่ผู้ป่วยกำลังจะจากไปหลายคนบอกกล่าวสิ่งลาคนที่ตนเองรัก และบอกเล่าท่าน ด้วยการยอมรับกับความจริงที่พวกเขาเจอ ดังนั้นในความสงสารที่เกิดขึ้นกับท่านที่มีต่อผู้ป่วยที่จากไป ท่านก็มีความยินดีที่เห็นพวกเขาจากไปอย่างสงบ ไม่ทรมานทรมานจากสภาพใจที่ย่ำแย่ หรือแม้กายแย่ แต่จิตใจไม่แย่ตามกาย ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“... เขาตาย โห! เราเก็บเข้ามา suffer เข้ามาในใจ เราช่วยสุดชีวิตแล้วนะ ทุกอย่างช่วยเธอสุดๆ แล้ว แต่มันช่วยไม่ไหวจริงๆ มันสุดๆ แล้ว แต่ก็ช่วยเขาให้ไปอย่างสงบ ก็โอเค...”

(พระปณพัตร์: 2L 220 – 222)

“... ใจเราก็อโห! เราก็อสงสารเขา เขาทุกข์มาก ทุกข์มากจริงๆ แล้วเราก็อช่วยเขาได้เต็มที่จริงๆ จนเข้าไปอย่างสงบคือ เขาตายคามือเรา...”

(พระปพนพัชร: 2L 371 – 373)

การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น ไม่ได้หมายความว่าพระปพนพัชรไม่มีความห่วงใยในผู้ป่วย และญาติ แต่ท่านมีความเข้าใจในความจริงของชีวิตมนุษย์ ว่าทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของตนเอง ความทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในความไม่จริง ในความต้องการของตนเองที่ขัดแย้งกับความจริงในชีวิตที่ตนเองกำลังประสบอยู่ เช่น คุณตาท่านหนึ่งป่วยเป็นมะเร็งตับระยะสุดท้าย แพทย์หมดทางรักษา ให้กลับมาอยู่บ้าน อยู่กับครอบครัว เมื่อมาอยู่ที่วัดต้องการที่จะให้ท่านรักษาให้ตนเองหายจากอาการป่วย ซึ่งท่านไม่ใช่หมอเทวดาที่สามารถช่วยคนรอดพ้นจากความตายได้ สิ่งหนึ่งคือท่านพยายามให้คุณตาเข้าใจความจริงของชีวิต เมื่อคุณตาไม่ยอมรับ กลับด่าทอ โหมโทษท่าน และจมอยู่กับความทุกข์ไม่ยอมรับว่าตนเองต้องตาย ท่านก็ไม่สามารถร่วมแบกรับความทุกข์ของคุณตาท่านนี้ได้ ในเมื่อคุณตาไม่ปล่อยวาง แต่ท่านต้องปล่อยวางจากคุณตา เมื่อท่านทำเต็มความสามารถของท่านแล้ว แต่คุณตาไม่ยินดีที่จะรับรู้และเรียนรู้ในสิ่งที่ท่านให้

ความเข้าใจของพระปพนพัชรในเรื่องการทำงานด้านการเยียวยาทางจิตใจ เป็นประตูสู่การเรียนรู้ที่ละเอียดอ่อนของชีวิต คือความเข้าใจในชีวิตและความจริงของธรรมชาติ นั้นหมายความว่าพระปพนพัชรมีความเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง และความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตใจว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เกิดจากการมองเห็นสังขารใน ชีวิตจากผู้ป่วย มีรายละเอียดดังนี้

2. การเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย

ตลอดระยะเวลา 6 ปีที่พระปพนพัชรได้พบเจอกับผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วยที่เข้ามารับการเยียวยาจากท่านมากมายหลายตา ทำให้ท่านได้เห็นและเรียนรู้เรื่องราวชีวิตมากมายจากผู้ป่วยและญาติ พวกเขาเปรียบเสมือนครูที่มอบธรรมะให้กับท่าน ทำให้ท่านได้เข้าใจธรรมชาติของชีวิตมากขึ้น ได้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตที่ทุกคนเกิดมาต้องตาย และได้เข้าใจว่าจิตใจนั้นมีความสำคัญต่อร่างกายอย่างไร ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

2.1 ทุกคนเกิดมาต้องตาย

พระปพนพัชรเคยผ่านชีวิตถึงเป็นกึ่งตายมาแล้ว เมื่อตอนที่ท่านป่วยเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก ทำให้ท่านทราบว่า ไม่มีใครอยากให้ความตายมาเยือนกับตนเอง หรือคนที่รัก เพราะมองว่าความ

ตายเป็นสิ่งน่ากลัว แต่สำหรับตัวท่าน กลับมองว่าเรื่องความตายเป็นสิ่งที่ธรรมดา เป็นกฎธรรมชาติที่ทุกสิ่งล้วนต้องมีเกิดมีดับ เป็นไปตามวัฏจักรของชีวิต และยิ่งเมื่อท่านทำงานด้านเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง โดยเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้ายด้วยแล้ว ทำให้ท่านยิ่งเข้าใจถึงความหมายของชีวิต เข้าใจถึงธรรมชาติความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ที่มนุษย์ไม่ว่าจะยากมีเงินก็ต้องประสบ แต่สิ่งสำคัญคือท่านทำวันนี้ให้ดีที่สุด และไม่ประมาทกับความตาย ความตายจะมาเมื่อใดก็ไม่สามารถกระทบจิตใจได้

2.1.1 ความตายมาไม่ทันตั้งตัว

ท่านได้พบกับความตายที่มาไม่ทันตั้งตัวอยู่หลายครั้ง เพราะผู้ป่วยที่นี้ส่วนมากเป็นผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย บางครั้งตอนเช้าท่านได้พูดคุยกับผู้ป่วยอย่างสนุกสนาน แต่ตกกลางคืนกลับจากไปอย่างไม่รู้ตัว บางรายมาอยู่ที่วัดได้คืนเดียวยังไม่ทันเรียนรู้ธรรมะ ฝึกฝนพัฒนาจิตกับท่านก็จากไปอย่างสงบ ท่านจึงได้พบเห็นถึงความตายที่นี้ก็จะมากี่มา ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าอีกหนึ่งชั่วโมงฉันจะตายแล้ว ดังที่ท่านให้สัมภาษณ์ว่า

“...คนไข้มีแต่ทุกข์ๆ มาทุกข์มาก ทุกข์แบบใจจะขาดทุกคน บางทีก็มาตายคามือเรา ก็เฮ้อ! เอาอีกศพหนึ่ง เข้าศพเย็นศพ...”

(พระปพนพัชร: L 134 – 135)

“... เราไปดูบ๊อบ อ้า! ไม่ถึงห้านาทีตายแล้วแบบเร็วมากเลย พอเห็นหน้าหลวงตาเสร็จอ้า! คุณตายแล้ว ได้เห็นหน้าหลวงตาแล้ว...”

(พระปพนพัชร: L 89 -90)

“...สิ้นเลย มาวันเดียวสิ้นก็มี มาสองวันสิ้นก็มีบอกอยากจะมาตายที่นี้...”

(พระปพนพัชร: L 92 – 93)

2.1.1.1 ฟืนความตาย

ท่านจึงบอกว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาของธรรมชาติ ที่เมื่อมีเกิดขึ้น มีโรยรา เจ็บป่วย และล้มตาย เป็นกฎธรรมชาติที่ไม่มีใครสามารถบังคับ หรือฝืนกฎแห่งธรรมชาตินี้ได้ ไม่ว่าจะคนนั้นจะเป็นมหาเศรษฐีพันล้าน แต่เมื่อต้องป่วย ใกล้ตายเงินพันล้านก็ไม่สามารถซื้อชีวิตเขาได้ สิ่งสำคัญคือท่านได้เข้าใจ และยอมรับกับกฎธรรมชาติข้อนี้ การที่ท่านเยียวยาจิตใจผู้ป่วย

และญาติ ยิ่งทำให้เห็นว่าคนไหนที่ไม่สามารถยอมรับความจริงข้อนี้ได้จิตใจของพวกเขาจะมีแต่ความบีบคั้น พยายามที่จะฝืนความตาย ฝืนชีวิต และฝืนสภาพร่างกายที่อ่อนแรงลงทุกวัน

“...มนุษย์เราโลกพยายามที่จะเอาชนะฝืน ฉันทายไม่ได้นะเมียฉันทายไม่ได้ ผัวฉันทายไม่ได้ แม่ฉันทายไม่ได้มีเงินทุ่มเข้าไปແหลกหลานเลยนะ ทุ่มไปทำไม คุณไปเสียเงินทำไมให้อิโน้นให้อีนี้ ในเมื่อคนไข้เขาไม่รับแล้ว ทำให้คนไข้เขาทรมานเปล่าๆ แทนที่คนไข้คนตั้งสติก่อนตายได้...”

(พระปพนพัชร: 2L 286 – 290)

2.1.1.2 ความตายเป็นเรื่องธรรมดา

ทั้งที่ถ้าเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตแล้ว ก็จะสามารถยอมรับความตายที่เกิดขึ้นได้ ว่าความตายนั่นแท้จริงแล้วเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่สิ่งน่ากลัว แต่ที่มันน่ากลัว พระปพนพัชรบอกว่าใจของคนคนนั้นต่างหากที่ทำให้มันน่ากลัว ดังที่ท่านบอกว่า

“...มันเป็นเรื่องธรรมดาจริงๆ มันไม่ใช่เรื่องแปลก คนมันตกใจเป็นเรื่องแปลก ที่จริงเราออกจากห้องเราก็ตายในห้องแล้วก็มาอยู่ตรงนี้ ไปตรงนี้เราก็ตายตรงนี้แล้ว หายใจเข้าก็ตายหายใจออกก็ตาย...”

(พระปพนพัชร: 2L 275 – 278)

“...เราจะไปกลัวทำไมกับมะเร็ง จะต้องไปอะไรกันมากมาย หายก็คือหายตายก็คือตาย มันก็แค่นั้นแหละ ทุกคนมันก็ตายเหมือนกัน บางคนไม่ได้เป็นมะเร็งนอนไปเฉยๆ ก็ตายแล้วทั้งๆ ที่เขาไม่ได้ป่วยเลย เห็นไหมความตายมันอยู่กับเราตลอดเวลาทุกลมหายใจเข้าหายใจออก...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันจันทร์ ที่ 11 ตุลาคม 2553 เวลา 20.30)

2.1.1.3 ความเสื่อมของร่างกาย

พระปพนพัชรมองว่าไม่มีอะไรที่น่ากลัวสำหรับความตาย เมื่อเข้าใจ เช่นเดียวกันกับร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพราะถ้าควบคุมได้ ท่านคงสามารถห้ามไม่ให้ร่างกายเจ็บ ห้ามไม่ให้มันเป็นมะเร็งได้ ในเมื่อควบคุมร่างกายไม่ได้ สิ่งสำคัญท่านให้มองที่ใจให้จิตใจยอมรับเห็นว่าร่างกายเป็นธรรมชาติที่ต้องร่วงเลยไปตามกาลเวลา

“...มันก็มีชีวิตวิญญาณอยู่ทุกลมหายใจ เพียงแต่ว่าถึงเวลานั้นร่างกายมันไม่เอาด้วยแล้ว ถึงเวลาที่ร่างกายมันไม่เอาด้วยหายใจเข้ามันก็ไม่ออก...”

(พระปพนพัชร: 2L 278 – 280)

2.1.1.4 ไม่ตายวันนี้ด้วยมะเร็งก็ตายด้วยอย่างอื่น

ความตายมาได้หลายรูปแบบ พระปพนพัชรไม่เห็นว่าเป็นมะเร็งแล้วต้องมาจมอยู่กับความทุกข์ใจว่าจะต้องตาย ไม่มีชีวิต หมดอนาคต ท่านมองว่าอย่างไรคนเราต้องตาย ตอนนี้อ่าเราไม่เป็นมะเร็งตาย วันข้างหน้าเราอาจจะตายแบบอื่นก็ได้

“...พอเขาเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่จะไปแล้วทำไม เราก็กินยาไปหายก็หายตายก็ตาย ถึงคุณไม่ตายวันนี้เพราะมะเร็ง วันอื่นคุณก็ต้องตายด้วยอะไรซักอย่างหนึ่ง...”

(พระปพนพัชร: 2L 283 – 285)

2.1.2 ทำวันนี้ให้ดีที่สุด

ดังนั้นเมื่อความตายเป็นเรื่องธรรมดา ท่านมองว่าสิ่งสำคัญคือ ทำวันนี้ให้ดีที่สุด อยู่กับปัจจุบันไม่ไผ่มาองย้อนหวนถึงอดีตที่ผ่านมาแล้ว หรือกังวล เครียดกับเรื่องอนาคตที่ยังมาไม่ถึง แต่ท่านมองสิ่งที่อยู่ข้างหน้า และทำงานข้างหน้าให้ดีที่สุด การที่ท่านผ่านประสบการณ์ความตายจากโรคร้าย และเยียวยาผู้ป่วยที่กำลังจะตายนั้นทำให้ท่าน ปล่อยวางไม่ยึดติดกับเรื่องราวอดีต และอนาคต ท่านจึงทุ่มเทให้กับงานเยียวยาจิตใจให้ช่วงชีวิตที่เหลือของท่าน ดังที่ท่านกล่าว

“...ถ้าจะทะเลาะขอให้ทะเลาะกับตัวเองว่า อย่าเป็นคนขี้เกียจขี้คร้าน ให้ขยันสวดมนต์ ออกกำลังกายเท่าที่ทำได้ อยู่อย่างมีคุณค่าคิดเสมอว่าไม่รู้จะตายเมื่อไหร่ เวลานอนหลงตาไม่คิดว่าพรุ่งนี้จะตื่น แต่ถ้าตื่นมามีอะไรต้องทำบ้างสำคัญก่อนหลังก็ให้ทำ...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต, หน้า 36)

2.1.2.1 ไม่ประมาทกับความตาย

ท่านจึงอยู่กับปัจจุบัน ทำวันนี้ให้ดีที่สุด เพราะไม่รู้ว่าจะพรุ่งนี้เป็นอย่างไร แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านรับรู้คือวันนี้ท่านได้ทำหน้าที่เต็มความสามารถ ได้ช่วยเหลือเยียวยาผู้ป่วย คนที่มีความทุกข์ที่มาหาท่านแล้ว การที่เราระลึกถึงตัวเองตลอดเวลาว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดา และมา

เมื่อไรไม่สำคัญแต่ให้มีสติพร้อมรับกับความตายทุกวินาที คือ ความไม่ประมาทกับความตาย หรือที่ท่านเรียกว่าเตรียมพร้อมว่าตนเองจะตายอยู่เสมอ

“...ชีวิตหลวงตาไม่มีอะไร เราอยู่ตรงนี้เวลานี้สบายที่สุดอาจตายคืนนี้ก็ได้ มะเร็งมันเป็นอย่างนี้อ่าประมาณ คนไข้คุยกันอยู่ดีๆ กลับไปนอนคืนนี้พุงนี้ตายแล้วก็มี แม้แต่ขณะที่เขียนหนังสืออยู่นี้ก็มีผู้ป่วยมะเร็งตายก่อนหน้านี้ไม่กี่ชั่วโมงทั้งๆ ที่เพิ่งมาถึงอโรคยศาล...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 37)

2.1.2.2 หมั่นสร้างบุญสร้างกุศล

สิ่งหนึ่งที่พระปณพฑ์พบคือการทำบุญกุศลเป็นเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้ป่วยและญาติให้พวกเขามีความสุข การสร้างบุญกุศลก็สามารถทำได้หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และจิตใจ ท่านมองว่าเป็นโอกาสที่ดีเมื่อมีความทุกข์ ก็พบพุทธศาสนา ถ้าไม่ทุกข์ก็ไม่อยากเข้าหาศาสนาทั้ง ณ ตอนนี่จึงเป็นโอกาสที่ท่านจะมอบปัญญาความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริงแก่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยให้พวกเขาเข้าใจชีวิตตนเองมากขึ้น นั่นคือการสร้างบุญให้กับตัวท่านเองและเอื้อให้พวกเขาได้ทำบุญด้วยเช่นเดียวกัน

“...เมื่อตอนตีหนึ่งของวันนี้มาจาก กทม. วันนี้ 5 ถึง 6 โมงเย็น ลูกชายโทรมาบอกว่าแม่ตายแล้ว เพราะฉะนั้นบุญกุศลหมั่นสร้างไว้ คือ การภาวนา วางรูปวางนาม วางกายวางจิตได้หมด มะเร็งคือโคตรศาสดา พระเจ้ายังไม่เคยมาสอนถึงที่แต่มะเร็งมันสอนเราถึงที่นอน ปวดอย่างนั้น ปวดอย่างนี้ ปวดตรงนั้น ปวดตรงนั้น...”

(หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 37)

“...คนไม่ปฏิบัติมา ไม่มีทางลัดได้ มีปัญหาแม้ชนิดหนึ่งก็สะกิดใจ ก็โกรธจิตมันอ่อนไหวตลอดเวลา แต่ถ้าเราปฏิบัติมา จะรู้ว่าอะไรจะเกิดก็ต้องเกิด นี่คือธรรมสุดยอด อะไรจะเกิดก็เกิด อะไรจะดับก็เรื่องของมัน เมื่อตัวกูของกูไม่มี ก็ไม่มีอะไรจะเกิด อะไรจะดับก็ดับ พอถึงจุดนี้ได้ก็สบาย ทุกอย่างจบ...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันอังคาร ที่ 7 กันยายน 2553 เวลา 20.40 น. – 21.15 น.)

2.1.2.3 ไปอย่างสงบ

ท่านได้เป็นส่วนหนึ่งที่มีอบธรรม มอบปัญญาให้ผู้ป่วยและญาติมีความสุข จากความเข้าใจชีวิต ทุกๆ ครั้งที่ท่านเห็นคนที่ท่านเยียวยาจากไปอย่างสงบ เพราะความ

เข้าใจในชีวิต ได้รับรสพระธรรมก่อนสิ้นลม ทำให้ท่านเห็นว่ามนุษย์เราถ้าอยู่ในธรรม อยู่ในความเข้าใจ ก็ไม่ต้องห่วงกังวลกับความทุกข์ใจที่เข้ามา เพราะเหมือนมีเกราะป้องกันตนเองจากโรคภัย ดังนั้นสิ่งที่ท่านอยากเห็นคือการจากไปของผู้ป่วยที่จากไปอย่างเข้าใจตนเอง เข้าใจชีวิต เข้าใจธรรม นั่นคือบรรลุดุจรรวมไปเลยดังที่ท่านว่า

“... เศรษฐคุณอุ้ม (นามสมมุติ) ที่มีมือมาอุ้มเนี่ยแกบอกแม่ว่า แม่อย่าอึดใจหนูไว้ หนูขอไปอย่างสงบ พอดีสามกว่าๆ แกก็ลุกขึ้นมาพนมมือไหว้พระ กราบพระแล้วก็ไปเลย แน่ใหม่อายุ 41 ปี กราบพระแล้วก็สิ้นใจเลยอย่างสงบมาก ไม่มีทรมานทรมานเลย...”

(พระปพนพัชร: L 149 – 152)

“...หลวงตาอยากเห็นเขาไปอย่างสงบตรงนี้นั้นเป็นจุดสูงสุดของชีวิต ชีวิตทุกชีวิตมันต้องไปอย่างเงี้ย เรียกว่าไปดี น้องจะรวยขนาดไหนแต่ถ้าไปแบบดินพรากๆ อย่างราชประสงค์เนี่ยมันไม่คุ้ม นี่ตายพุทโธ เนี่ยบมากเลย ตายยังงั้นตายไม่ไหว ตายมีความแค้น ความอาฆาต นี่ตายโสบแบบบอกแม่เลยสั่งเสียแม่สั่งเสียครอบครัว ไม่ต้องยุ่งเลยเขาทำหน้าที่ของเขาอย่างดีที่สุดแล้ว เขามาอยู่กับหลวงตาประมาณสองเดือน เขาทำจิตเขาเขาพัฒนาจิตเขาจนกระทั่งว่าละวางทุกอย่างได้หมด...”

(พระปพนพัชร: L 153 – 161)

พระปพนพัชรจึงมองว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดา เหมือนเมล็ดต้นไม้อันโตเป็นต้นกล้า และค่อยๆ เติบโตเป็นต้นไม้ใหญ่ กาลเวลาผ่านไปต้นไม้ที่นั่นร่วงเลยใบเริ่มเป็นสีเหลือง ร่วงหล่นจากต้น นานวันเข้าต้นไม้ใหญ่กับเริ่มเฉาและเหี่ยวตายกลับสู่พื้นดินดังเดิม เช่นเดียวกับร่างกายที่ต้องร่วงเลยไปตามกาลเวลา ทุกสิ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป หมุนเวียนผันเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แม้มีเงินพันล้านก็ไม่สามารถฝืนความตายได้ สิ่งสำคัญคือช่วงชีวิตนี้ที่มี ท่านอยากให้หมั่นเพียรสร้างบุญกุศลฝึกฝนอบรมจิตตนเอง ให้พัฒนาเกิดเป็นความเข้าใจความจริงธรรมชาติและชีวิต ท่านทำงานตรงนี้ได้ฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตตนเอง จากการเฝียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ ท่านได้เห็นชีวิตจริง เห็นความตายที่จริง ความตายจึงเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัวสำหรับท่าน สิ่งที่น่ากลัวกว่าความตายใน ความเข้าใจของท่าน คือ จิตใจของมนุษย์ที่ยังมีติดบอด หลงอยู่ในกิเลส ความต้องการความอยากที่ไม่รู้จักพอ และพอใจอยู่ในโลกของความคิดที่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง มากกว่าอยู่ในโลกของความจริงที่ตนเองกำลังประสบ สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความทุกข์ใจ และความทุกข์ใจนี้มีผลต่อร่างกาย

ดังที่ท่านเห็นจากการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ชัดเจนมากกว่าเมื่อผู้ป่วยมีจิตใจหล่นจมอยู่กับกองทุกข์ สภาพร่างกายของพวกเขา ก็จะย่ำแย่ตามจิตใจ

2.2 ตระหนักถึงจิตใจมีความสำคัญต่อร่างกาย

พระปพนพัชรียะเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งไม่ใช่เฉพาะจิตใจเท่านั้น ดังที่ทราบที่ท่านรักษาผู้ป่วยมะเร็งตามแนวทางแพทย์ทางเลือก ที่ใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษา ผสมผสานกับธรรมะ และดนตรีบำบัด ท่านให้ความสำคัญทั้งทางกายควบคู่ไปกับจิตใจในการรักษาผู้ป่วย แต่ประสบการณ์จากการที่ท่านเยียวยารักษาผู้ป่วยทำให้ท่านพบว่า ผู้ป่วยที่มีร่างกายแข็งแรง นั้นมาจากจิตใจที่มีความสุข และสงบ ในขณะที่ผู้ป่วยที่มีอาการทรมาน เซลล์มะเร็งกระจายนั้นมาจากสภาพจิตใจที่ทุกข์

ท่านจึงพบว่าจิตใจนั้นมีความสำคัญต่อร่างกายเป็นอย่างมาก โรคมะเร็งเป็นโรคที่รักษาไม่หาย แต่สามารถประคับประคองชีวิตให้อยู่ได้นาน ถ้ามีสภาพจิตใจที่ดี ผู้ป่วยมะเร็งที่เข้ามารักษากับท่าน บางคนมีสภาพร่างกายที่แข็งแรง เพราะยาสมุนไพรที่ต้มดื่มเป็นประจำ แต่สิ่งสำคัญคือจิตใจของผู้ป่วยที่มีความสุข ท่านได้เรียนรู้ว่าจิตใจนั้นเป็นดั่งตัวแปร ความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากจิตใจ ท่านจึงมุ่งพัฒนาจิตของผู้ป่วยและญาติ เพื่อให้พวกเขาไม่มีทุกข์

“... เรื่องกายกับจิตมันเป็นเรื่องที่มีเรื้อรังกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเสมอ ตัวนี้มันเป็นสัมพันธ์ภาพที่ดี ถ้าหากว่าเราพัฒนาจิตของเราหรือพัฒนาจิตของผู้ป่วยได้ มันก็จะไปได้ดี...”

(พระปพนพัชรียะ: 2L 207 – 210)

2.2.1 จิตใจที่มีความทุกข์

พระปพนพัชรียะมองเห็นว่าผู้ป่วยจำนวนมากป่วยกายอย่างเดียวไม่พอ กลับป่วยใจ เศร้าเสียใจ โกรธเคืองร่างกายที่ไม่เชื่อฟัง ผิดหวังกับชีวิตที่ตอนนี้ไม่สามารถทำอะไรที่ต้องการได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนต่างทำให้ร่างกายยังมีสภาพแย่งลงเรื่อยๆ ท่านจึงต้องการเยียวยาจิตใจปรับสภาพใจเขาก่อน ไม่ใช่มุ่งที่จะรักษาเพียงอย่างเดียว

“...เคยหลายเคยบางคนๆ แต่ใจเขาเป็นนรก เคยเขาก็ตก กายเขาก็ตกเลย ทั้งๆ ที่ดีนะแต่ใจไม่ดี มันก็เลยดึงร่างกายดึงอะไรไปด้วย...”

(พระปพนพัชรียะ: 2L 205 – 207)

“... เขาไม่ต้องตกนรกทั้งเป็น คือให้เขาพ้นจากนรกทั้งเป็น นรกทางกายก็เยอะและ ยังจะมี นรกทางจิตอีก โห! มันเป็นอะไรในระดับเบ็ลนรกหรือไม่ก็หลายๆ ดับเบิ้ล เราต้องพ้นจากนรกก่อน...”

(พระปพนพัทธ์: 2L 202 – 205)

2.2.1.1 ผู้ป่วยเป็นทุกข์เพราะจิตปรุงแต่ง

เมื่อท่านเข้าใจว่าทุกข์นั้นเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดที่ ตัวเราเองปรุงแต่งไปตามความอยากความต้องการ โดยที่ไม่เข้าใจความจริงที่เรากำลังประสบ เหมือนดังเครื่องปรุงรสอาหารที่มีทั้งเผ็ด หวาน เค็ม เปรี้ยว ที่ยิ่งใส่ยิ่งปรุงมากก็ทำให้ร่างกาย เจ็บป่วยได้ ไม่ต่างจากความรู้สึกที่เกิดขึ้นเพราะการปรุงแต่งของจิตใจ ทำให้เกิดอารมณ์ดีใจ เสียใจ โมหะ โกรธ เคียดแค้น เศร้า วิตกกังวล และอารมณ์ต่างๆ มากมาย ยิ่งปรุงความคิดให้กับ ตนเองมากยิ่งขึ้นทำให้ใจเป็นทุกข์มาก เมื่อเราหยุดปรุง เมื่อนั้นเราก็ไม่มีทุกข์ และเราหลุดพ้นได้ ท่าน เห็นว่าผู้ที่มีความทุกข์ที่เข้ามาหาท่านเหล่านั้นล้วนเต็มไปด้วยการปรุงแต่งให้ตนเองยิ่งจมอยู่กับ กองทุกข์

“...จิตมันจะปรุงแต่งไป เพราะฉะนั้นจิตตัวเดียวถ้าเราคุมจิตรู้ จิตตัวเองได้ก็พ้นทุกข์ได้ แม้ จะเป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้ายก็พ้นทุกข์ ไปพระนิพพานได้ อาศัยมะเร็งเป็นยานพาหนะเข้าสู่พระ นิพพาน ไม่ใช่อาศัยมะเร็งพาตัวเองทุกข์มากยิ่งขึ้น ทำให้พ่อแม่ทุกข์ ผัวทุกข์ ลูกเมียทุกข์ ความทุกข์ที่เกิดจากโรคมะเร็งขณะจิตให้พ้นจากความทุกข์ให้ได้...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น)

2.2.1.2 กายป่วย แต่ใจไม่ป่วย

ดังนั้น ท่านจึงมองว่าสิ่งสำคัญคือความเข้าใจในจิตใจ ในสภาวะอารมณ์ ที่เกิดขึ้น คนที่มีความทุกข์คือการเอาเรื่องของตนเองประสบมาปรุงแต่ง และยึดถือแบกรับเอาไว้จน กลายเป็นความทุกข์ แต่ในความเป็นจริง เรื่องที่ตนเองประสบเป็นความจริงที่ตนเองต้องเข้าใจ สภาวะใจที่เกิดขึ้นก็ต้องเข้าใจ เมื่อมีความเข้าใจในความจริง ก็ไม่จำเป็นต้องไปปรุงแต่งให้ทุกข์ เช่นเดียวกับผู้ป่วยและญาติรู้ว่า เป็นมะเร็ง ก็เป็นส่วนของการเป็นมะเร็ง ซึ่งเป็นเรื่องของร่างกายที่ ไม่มีใครสามารถควบคุมหรือห้ามได้ ท่านไม่เห็นว่าจะต้องเอาจิตไปผูกไปปรุงให้ตนเองต้องทุกข์ไป ด้วย มะเร็งเป็นเรื่องของทางกาย เป็นความผิดปกติของเซลล์ในร่างกาย แต่เมื่อใดเอาจิตไปผูกไปโยง เข้าด้วย คราวนี้ท่านบอกว่าป่วยทั้งกายและป่วยทั้งใจ ควบสองอย่างในร่างกายเดียว

“...โรคก็คือโรค จิตก็คือจิต ธรรมก็คือธรรม ถ้าเราแยกโรคออกจากจิต โรคก็ทำลายจิตเราไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะทำลายร่างกายได้ แต่จิตเราไม่ได้อยู่กับความทุกข์ของโรคภัยไข้เจ็บ ที่มาทำร้ายร่างกายเรา เราพ้นจากความยึดติดในโรค ในกาย และยึดติดในจิตที่กำลังทุกข์ เราก็หลุดออกจากมันเลย...”

(เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 943 วันที่ 25 มิ.ย.2553)

“...มะเร็งไม่ใช่เรื่องยาก ปล่อยมันไปเสีย ความทุกข์เพราะว่าเราทุกข์มานานแล้ว แต่ละคนที่มานั่งอยู่ทุกข์มาเยอะแล้ว ทำไมจะต้องอีก ไม่ต้องทุกข์ ความทุกข์มันอยู่ที่จิตเรา ถ้าจิตของเราพ้นจากความทุกข์ พ้นจากความยึดถือ มันก็ไม่ต้องมีอะไรที่ต้องมาทุกข์...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น.)

2.2.2 มะเร็งเรื่องเล็ก ทุกข์เรื่องใหญ่

สำหรับพระปพนพัชรมะเร็งจึงไม่มีความสำคัญ ความทุกข์ของผู้ป่วยและญาติต่างหากที่ต้องการรับการเยียวยาอย่างเร่งด่วน เพราะมะเร็งมันก็อยู่ของมัน อยู่ในร่างกาย แต่ความทุกข์นั้นเราเอามันเข้ามาหา ท่านจึงมุ่งที่จะจัดการกับความทุกข์ของผู้ป่วยและญาติ เมื่อพวกเขาเข้าใจ รับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ นั่นหมายความว่าเขาก็ต้องเห็นว่ามะเร็งนั้นเป็นเรื่องเล็ก สิ่งสำคัญคือจิตใจ

“... ถ้ามันของง่ายในโลกนี้คงไม่มีใครตายเพราะมะเร็ง แต่นี่มันของยาก แต่เราทำไงให้ของยากกลายเป็นของง่าย เป็นของที่คนไข้จะสามารถเข้าถึงได้ รักษาตัวเองได้ รักษากายรักษาจิตได้.”

(พระปพนพัชร: 2L 89 – 91)

“...ไม่ใช่ว่าเรื่องใหญ่นะสำหรับการที่จะหายจากมะเร็ง เรื่องเล็กมาก แต่ทำยังไงทำให้พวกเราหายจากทุกข์เรื่องใหญ่ มะเร็งเรื่องเล็ก แต่เรื่องที่ทำให้พวกเราทุกข์ไม่ใช่มะเร็ง ทุกข์ที่จิตเราทุกข์ที่เราไปยึดถือ ทุกข์ที่เราพยายามไปบีบตัวเองว่าต้องหายต้องดี ต้องกินได้ต้องนอนหลับ กินไม่ได้ก็ไม่ต้องไปกิน ภาวนาไปจะเป็นอะไรไป นอนไม่ได้ก็นั่งภาวนาไป...”

(เทศน์ที่อโรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น.)

2.2.2.1 ความสุขจากจิตใจ

เมื่อจิตใจมีความสำคัญ ท่านจึงให้การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติ และท่านก็พบว่าความสุขล้วนเกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ใช่สิ่งภายนอก ความทุกข์มีผลต่อร่างกาย

ความสุขก็เช่นเดียวกัน ท่านจึงสร้างความสุขให้เกิดขึ้นจากภายในจิตใจของผู้ป่วยและญาติ เป็นความสุขที่ไม่ต้องค้นหาดี้นรนาจากภายนอก เพราะยิ่งหา ยิ่งค้นมากเท่าไร ใจก็มีแต่ทุกข์มากเท่านั้น แต่ความสุขที่มาจากภายในเป็นความสุขที่เกิดจากการฝึกอบรมจิตใจ หมั่นอบรมภาวนาภาว วาจา และใจ สร้างความเห็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่มีติดบอดอยู่กับความทุกข์ที่ปรุงแต่ง ความสุขที่เกิดขึ้นจากตรงนี้ยังสามารถพัฒนากลายเป็นจิตใจที่มีความสงบต่อไป

“...ที่นี่ไม่ต้องเสียตังค์ ฟรี และก็มีความสุข หัวเราะก๊ากๆ นี่คือพวกนี้มันต้องเกิดจากข้างในของเรา แต่ละคน จะถ่ายถอดมันไม่ใช่ง่ายๆ หรือ...”

(พระปพนพัชร: 2L 215 – 217)

การทำงานด้านการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธัมโม ทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจว่า การเยียวยาทางจิตใจนั้นเป็นสิ่งต้องใช้เวลา เพราะความทุกข์เป็นสิ่งที่หมักคองมานาน ดังนั้น จึงต้องให้ผู้ที่มีความทุกข์ คือ ผู้ป่วยและญาตินั้นค่อยๆ เรียนรู้และเข้าใจชีวิตด้วยตนเอง โดยท่านต้องมีประสบการณ์ฝึกฝนพัฒนาจิตใจตนเองก่อน ถึงจะสามารถสอนหรือถ่ายทอดธรรมะให้กับพวกเขาได้ ในการทำงานตรงนี้ทำให้ท่านเห็นคุณค่าของชีวิตจิตใจของผู้ป่วยและญาติ ผู้ป่วยที่มีความหมายมากกว่าเงินทอง เพราะเงินทองไม่สามารถซื้อความจริงใจที่ผู้ป่วยและญาติมีให้แก่ท่าน เป็นการทำงานที่ใช้ใจสื่อสารซึ่งกันและกันระหว่างท่านและผู้ที่มีความทุกข์ และการเยียวยาจิตใจนั้นเป็นงานที่ต้องรับฟังเรื่องราวความทุกข์ใจมากมาย ท่านเป็นผู้ฟังที่ดี การฟังของท่านคือการฟังด้วยความเข้าใจ เข้าใจในความรู้สึกของผู้ที่มีความทุกข์ และเข้าใจในความจริงของชีวิตว่ามนุษย์เราล้วนมีกรรมเป็นของตนไม่มีใครสามารถแบกรับความทุกข์ของผู้อื่นได้ หน้าที่ของท่านคือเยียวยาจิตใจ ท่านก็ต้องทำให้ดีที่สุด เมื่อถึงที่สุดแล้วแต่คนที่ทุกข์ไม่เข้าใจหรือยังคงพอใจที่จะทุกข์ ท่านต้องปล่อยวางไม่สามารถร่วมแบกรับไปด้วยกันได้

ความเข้าใจในการทำงานเยียวยาทางจิตใจเป็นสะพานเชื่อมสู่ความเข้าใจชีวิตและธรรมชาติของชีวิตมากขึ้น คือ เข้าใจในความเป็นจริงของชีวิตที่ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ ทุกสิ่งล้วนผันเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย การมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของจิตใจและร่างกาย ความทุกข์เกิดขึ้นจากการปรุงแต่งของจิตใจที่สร้างความยึดมั่นในสิ่งที่ไม่จริงกับชีวิต ทุกข์และสุขเกิดขึ้นจากจิตใจ เมื่อทุกสิ่งเกิดขึ้นที่จิตใจต้องดับที่จิตใจ เพื่อนำความสงบให้เกิดขึ้นกับชีวิต

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Approach) เพื่อศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจ ของพระปพนพัชร จิรัธัมโม และประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธัมโม

1.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธัมโม และศึกษาประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจ ของพระปพนพัชร จิรัธัมโม

2.กลุ่มตัวอย่าง

พระปพนพัชร จิรัธัมโม หรือที่รู้จักกัน คือ “หลวงตาปพนพัชร จิรัธัมโม” เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเสริมจากบุคคลรอบข้างพระปพนพัชร คือ ผู้ป่วยมะเร็ง ญาติ ผู้ป่วย เจ้าหน้าที่วัด และจิตอาสา

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม โดยผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามอาศัยอยู่ที่วัดคำประมงจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 และ 2 ใช้เวลาในการอยู่ในสนามวิจัยครั้งละสองเดือน และครั้งที่ 3 ใช้เวลาในการอยู่ในสนามหนึ่งอาทิตย์ รวมเวลาในการอยู่ในสนามวิจัย 4 เดือน 7 วัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระปพนพัชร จิรัธัมโม เพื่อนำเนื้อหามาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเข้ารหัสและจัดหมวดหมู่เนื้อหาที่ได้จากการข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลเอกสารเป็นประเด็นต่างๆ และทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

5. ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสามารถแสดงออกมาเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย และแต่ละส่วน มีประเด็นที่พบดังต่อไปนี้

วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรธัมโม

1. การให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน
  - 1.1 ช่วยเหลือด้านเงินทอง อาหาร และที่พักอาศัย
  - 1.2 ช่วยให้ครอบครัวได้มาดูแลกัน
2. การใช้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ในการเข้าใจชีวิต
  - 2.1 ค่อยๆ ให้เรียนรู้ชีวิต
  - 2.2 ไม่บังคับจิตใจผู้เข้ามาหา
3. การให้ความรักและความเมตตาแก่ผู้ที่มีความทุกข์
  - 3.1 ช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์อย่างไม่มีเงื่อนไข
  - 3.2 เป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่มีความทุกข์
4. การให้ธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม
  - 4.1 การสอนธรรมะ
  - 4.2 การสอนสมาธิ
  - 4.3 การเตรียมจิตใจให้สงบ

ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรธัมโม

1. การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ
  - 1.1 การเยียวยาความทุกข์ต้องใช้เวลา
  - 1.2 การตระหนักถึงคุณค่าชีวิตของคนที่มีความทุกข์
    - 1.2.1 เห็นความหมายชีวิตของผู้ที่มีความทุกข์ที่มีค่ากว่าเงินทอง
    - 1.2.2 เห็นความผูกพันระหว่างตนเองและผู้ที่มีความทุกข์
  - 1.3 การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น
    - 1.3.1 ทุกคนมีความทุกข์เป็นของตนเอง
    - 1.3.2 ร่วมสุขทุกข์ด้วยความเข้าใจ
2. การเห็นสังขารในชีวิตจากผู้ป่วย
  - 2.1 ทุกคนเกิดมาต้องตาย

2.1.1 ความตายมาไม่ทันตั้งตัว

2.1.2 ทำวันนี้ให้ดีที่สุด

2.2 ตระหนักถึงจิตใจมีความสำคัญต่อร่างกาย

2.2.1 จิตใจที่มีความทุกข์

2.2.2 มะเร็งเรื่องเล็ก ทุกข์เรื่องใหญ่

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาประสบการณ์การเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม หรือที่รู้จักกันในนาม “หลวงตาปพนพัชร จิรัธมโม” ผลการวิจัยแสดงออกมาเป็นสามส่วน คือ ประวัติชีวิตของพระปพนพัชร จิรัธมโมตั้งวัยเด็ก จนท่านออกบวช และจุดเริ่มต้นที่ท่านหันเข้ามาเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง ส่วนสอง คือ วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม และส่วนสุดท้าย คือ ประสบการณ์การเยียวยาทางจิตใจของท่าน ว่าท่านได้เรียนรู้อะไรกับการเยียวยาทางจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

การเยียวยาทางจิตใจ หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตทางจิตใจ โดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ชีวิตที่สะท้อนสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของบุคคลนั้น ใช้วิธีการรักษา ฟันฟู และพัฒนาจิตใจ เพื่อให้บุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตยอมรับกับความจริงด้วยท่าทีและจิตใจที่มีความสุข พระปพนพัชร จิรัธมโม ได้ทำงานด้านการเยียวยาทางจิตใจให้แก่ผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ มาเป็นเวลานานกว่า 6 ปี จากการที่ท่านเคยป่วยเป็นมะเร็งหลังโพรงจมูก ทำให้ท่านรับรู้ถึงประสบการณ์ความทุกข์ทั้งทางกาย และจิตใจของผู้ป่วยมะเร็ง ตลอดจนคนในครอบครัวที่ต้องทนทุกข์ที่เห็นคนรักต้องประสบกับความเจ็บป่วย ขณะที่ท่านป่วย ท่านได้รับการรักษาทางกายด้วยแพทย์สมัยใหม่ จนกระทั่งจุดเปลี่ยนเมื่อรู้ว่าการแพทย์สมัยใหม่ไม่สามารถช่วยท่านได้ ท่านหันเข้าหาอายุสุมุณโพรเพื่อรักษาอาการทางกาย ในขณะที่อาการทางจิตใจท่านได้ใช้ธรรมะ และการอบรมภาวนาจิตในการเยียวยาจิตใจ ทำให้ท่านเห็นถึงสัจธรรมของชีวิต ที่ไม่เที่ยง ไม่มีอะไรสามารถยึดไว้กับตัว เมื่อยิ่งยึดถือมากเท่าไรยิ่งนำมาซึ่งความทุกข์บีบคั้นใจมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ท่านเกิดการปล่อยวางวางรูปวางนาม และพร้อมรับกับความตายที่จะเกิดขึ้น แต่เมื่อสถานการณ์ไม่ได้เป็นดังที่ท่านตั้งใจ ท่านกลับรอดจากโรคร้าย ปณิธานใหม่จึงเกิดขึ้นกับท่าน คือการตอบแทนพระพุทธรศาสนา ช่วยเหลือคนทุกข์ยาก โดยเฉพาะผู้ป่วยมะเร็ง โดยการนำหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงมาให้กับพวกเขา ได้

นำไปใช้ปฏิบัติ ดังที่ทราบว่าเป็นนายแพทย์ที่รักษาเยียวยาผู้ที่มีความทุกข์ ธรรมะที่ท่านแสดง คือ การมอบปัญญา ความเห็นที่ถูกต้องตามความจริงของชีวิต ให้มนุษย์รู้จักเข้าใจ ไม่มีติดบอดอยู่กับกองทุกข์กองกิเลส ท่านพุทธทาส (2550) กล่าวว่า “สพฺพญฺญู สพฺพทสฺสุสาวิ ชิโน อจฺริโย มม มหาการุณิโก สตฺถา สพฺพโลก ติกิจุณฺโณ” มีความหมายว่า “อาจารย์ของเรานั้นเป็นผู้รู้สิ่งทั้งปวง เป็นผู้เห็นสิ่งทั้งปวง เป็นผู้ชนะกิเลส เป็นผู้สอนที่ประกอบด้วยความรู้ณาอันใหญ่หลวง เป็นนายแพทย์ผู้รักษาเยียวยาโลกทั้งปวง” พระปพนพัชร คือพระสงฆ์ และพระสงฆ์ก็เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่ทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนา เผยแผ่ธรรม เพื่อนำธรรมมาเยียวยามนุษย์ที่มีติดบอดจมอยู่ห้วงในความทุกข์สืบทอดเจตนารมณ์ต่อจากพระพุทธเจ้า

งานเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรธัมโมจึงไม่ใช่เพียงแค่บทบาทหน้าที่ แต่คือชีวิต คือความเป็นสงฆ์ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546) ให้ความหมายว่า“พระสงฆ์” หมายถึงหมู่ชนผู้ปฏิบัติตามมรรค และผู้สำเร็จผล ซึ่งผู้ศรัทธามั่นใจว่าเป็นหมู่ชน หรือสังคมอันประเสริฐ ซึ่งควรสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น ด้วยการปฏิบัติตามมรรคและการสำเร็จผลนั้น เริ่มด้วยการปฏิบัติตามลักษณะแบบอย่างที่ปรากฏภายนอกคือวินัย ความสามัคคี และความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การมีกัลยาณมิตรที่ดี การโยนิโสมนสิการธรรมที่ดี การปฏิบัติตามมรรคที่ดี จะเจริญงอกงามให้ผลดีในสังคมที่ดำเนินตามคติแห่งสงฆ์นี้ วิถีแห่งพระสงฆ์จึงเป็นเครื่องแสดงว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการบ่มเพาะมนุษย์ที่ดีงาม อันเกิดขึ้นจากภายในจิตใจแสดงออกมาสู่ภายนอกทางกายและวาจา

1.1 ความเป็นกัลยาณมิตรของพระปพนพัชร จิรธัมโม

วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร ไม่ได้มุ่งเพียงการเทศนาสอนธรรมเท่านั้น เพราะท่านเข้าใจดีว่าการสั่งสอนไม่ได้ช่วยให้คนดีขึ้น ถ้าจิตใจของคนนั้นยังไม่ยินดีที่จะรับฟัง แนวทางการเยียวยาจิตใจของท่านจึงเริ่มต้นด้วยการให้ความช่วยเหลือในเรื่องปัจเจกชีวิต เพื่อรับการรักษา ผู้ป่วยและญาติจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น และสังคมที่นี้เป็นแบบเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน อยู่กันแบบพี่น้องช่วยเหลือปรึกษากัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ท่านต่างพร่ำบอกทุกคนที่มาอยู่ที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วย ญาติ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนจนจิตอาสา หลังจากนั้นท่านจึงค่อยๆ เริ่มเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติโดยการให้ธรรมะ และนำปฏิบัติธรรม โดยไม่ใช้การบังคับ และให้เวลาในการพิจารณาไตร่ตรองธรรมะกับชีวิตอยู่เป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ และทำที่สุดเท่าที่ของพระปพนพัชรที่มีต่อผู้ป่วยและญาติที่เต็มเปี่ยมด้วยความเมตตา ทำให้ท่านเป็นที่เคารพศรัทธาแก่ผู้ป่วย ญาติ ตลอดจนผู้ที่เข้ามาหาท่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธานี นันทวิสาร (2540) พระมหาไพสิทธิ สัตยารุช (2542) พระมหาบุญเกิด มะพารัมย์ (2544) และหาญณรงค์ คชะ (2550)

ที่ทำการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยพระสงฆ์ในงานวิจัยแต่ละเรื่องมีจุดร่วมกันอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ความเมตตากรุณา จะพบว่าพระสงฆ์ที่มีความเมตตากรุณาจะเป็นที่ศรัทธาแก่ทั้งคนภายในชุมชน และภายนอกชุมชน และความศรัทธาจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามคำสอนของพระสงฆ์อย่างว่าง่าย

สิ่งสำคัญของการศรัทธา คือ ผู้ที่จะทำให้เกิดความศรัทธาจะเป็นผู้ที่จะมอบปัญญา ความถูกต้อง ให้กับผู้ศรัทธา เพราะพระพุทธศาสนาคือศาสนาแห่งปัญญา ศาสนาแห่งความเข้าใจ ธรรมชาติและชีวิต พระปณพัสร์จึงเป็นผู้ที่มอบความถูกต้อง มอบปัญญาให้กับผู้ปวยมะเร็ง และญาติผู้ปวย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ ท่านจึงเป็นปรโตโมหะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) คือเสียงที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ เป็นเสียงที่ดังาม เสียงที่ถูกต้อง เสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มีเหตุผล เป็นประโยชน์ ซึ่งเกิดจากความรักความปรารถนาดี แหล่งที่มาของเสียงเกิดจากบุคคลที่เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม ทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอนให้เกิดสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น คือ การทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ในกระบวนการพัฒนาปัญญา หรือพัฒนาจิต ความมีกัลยาณมิตร จึงจัดว่าเป็นระดับศรัทธา ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่น้อมนำไปให้เกิดปัญญา ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546) กล่าวว่า

ปัจจัยภายนอก คือ ปรโตโมหะ เป็นเสียงจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น เป็นปัจจัยทางสังคมที่คอยเอื้อให้บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องต่อชีวิต บุคคลผู้มีความสมบัติเหมาะสม สามารถทำหน้าที่เป็นปรโตโมหะที่ดี มีคุณภาพสูง มีคำเรียกเฉพาะว่า “กัลยาณมิตร” ซึ่งมีคุณสมบัติ 7 ประการ ได้แก่

- (1) ปิโย แปลว่า น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
- (2) ครุ แปลว่า น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
- (3) ภาวนีโย แปลว่า น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอย่อ้าง และรำลึกถึง ด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ
- (4) วัตตา แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล คือ พูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

- (5) วรณักรโม แปลว่า ทนต่อถ้อยคำ คือ รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ได้ และพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตน พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจนคำล้วงเกินและคำตักเตือน อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์
- (6) คัมภีร์ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แปลว่า แดงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
- (7) ใน จักรุทธาเน นิโยชะเย แปลว่า ไม่นำในอฐาน คือ ไม่ซ้กจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

พระปพนพัชร์ จิรธัมมโมจึงเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ วิธีการของท่านจึงสอดคล้องกับแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้ในการน้อมนำธรรมให้เกิดสัมมาทิฐิ ดังที่พระธรรมปิฎกเขียนไว้ดังนี้

เสวนากัลยาณมิตร → สดับธรรม → ศรัทธา → โยนิโสมนสิการ

1.2 พระปพนพัชร์ จิรธัมมโม กับวิธีการให้เกิดปัญญา

การดับความทุกข์ทางจิตใจ คือการสร้างปัญญาที่มองเห็นถึงความจริงของชีวิตและธรรมชาติ เพราะความทุกข์ทางจิตใจคือการไม่รู้ถึงความจริงของชีวิต ไม่รู้ถึงธรรมชาติ ทำให้บุคคลเหล่านั้นสร้างความยึดมั่นถือมั่นว่ามีตัวตน ว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของเที่ยง พวกเขาจึงจึงพอใจกับกิเลส คือโลก โกรธ หลง โดยไม่รู้ตัว ซึ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความทุกข์บีบคั้นทางจิตใจต่อมา ท่านพุทธทาส (2550) กล่าวว่าบุคคลที่ยังมัวเมาหลงอยู่ในความโลภ ความโกรธ และความหลง บุคคลเหล่านั้นก็ไม่ต่างอะไรกับคนไข้ แต่พวกเขาเป็นคนไข้ของอวิชชา หรือมิจฉาทิฐิ เป็นความไม่รู้ถึงความจริงของชีวิต พวกเขาจึงมีความทุกข์ทางจิตวิญญาณ ดังนั้น การจะดับความทุกข์ได้คือการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น วิธีการของพระปพนพัชร์เริ่มต้นจากที่ท่านเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย เพื่อเอื้อให้พวกเขามีความศรัทธา ยินดีที่จะน้อมรับธรรมที่ท่านจะให้ และสามารถนำไปปฏิบัติด้วยตนเองต่อไป

วิธีการของท่านดังจะเห็นว่าท่านไม่บังคับใครให้มาเชื่อท่าน หรือปฏิบัติตามที่ท่านบอก แต่สิ่งสำคัญคือ การให้เวลากับพวกเขาในการเรียนรู้และเข้าใจชีวิต เวลาที่ท่านให้ นั่น คือ การเอื้อให้พวกเขาได้พิจารณาใคร่ครวญตนเองในเรื่องราวชีวิต ความทุกข์ที่เกิดขึ้น พร้อมกับหลักธรรมที่ท่านเทศน์สอน ดังนั้นท่านไม่เคยต้องการที่จะให้ผู้ที่มีความทุกข์เข้าใจในสิ่งที่ท่านสอนโดยทันที

ท่านมีหน้าที่เพียงบอก และเชื่อให้พวกเขาพิจารณาตนเอง ต่อมาขึ้นอยู่กับพวกเขาในการจะเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้าได้มากน้อยเพียงใด การเชื่อให้ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์พิจารณาตนเองนั้น คือ ปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดปัญญา คือ โยนิโสมนสิการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) แปลว่า ทำในใจโดยแยบคาย เป็นการคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น เป็นการคิดอย่างมีระเบียบ หรือคิดตามแนวทางของปัญญา คือ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิต พระปณพัสร์เป็นปัจจัยภายนอกที่คอยช่วยแนะนำและเชื่อให้พวกเขาเข้าใจตนเองมากขึ้น ซึ่งกลุ่มคนบางคนอาจจะไม่จำเป็นต้องอาศัยศรัทธาพวกเขา ก็สามารถมีโยนิโสมนสิการคิดและเข้าใจด้วยตนเองได้ อย่างไรก็ตามปัจจัยภายนอกก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มคนบางคนที่ต้องการกัลยาณมิตรในการบอกชี้แนะให้พวกเขา ดังเช่นกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาชีวิตอย่างหนัก กรณีของพระปณพัสร์ที่ให้การเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง ที่มีความรู้สึกหดหู่ ถ้อยถอย ซอซัดในทางร้ายกับตนเองอย่างไม่มีเหตุผล บุคคลเหล่านี้ถ้ามีกัลยาณมิตรสร้างศรัทธาได้สำเร็จก็สามารถช่วยพวกเขาได้มาก เช่น อาจพูดเร้าใจ ปลุกใจ ให้กำลังใจ และชักจูงด้วยวิธีต่างๆ อย่างได้ผล และหลังจากนั้นจึงค่อยๆ เชื่อให้พวกเขาพิจารณาชีวิตกับธรรมะให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง ดังที่ท่านปฏิบัติกับผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย

1.3 ธรรมะและการปฏิบัติธรรม

พระปณพัสร์เยียวยาจิตใจโดยการสอนธรรมะและการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิต ไม่ว่าจะเป็นการทำสมาธิ สวดมนต์ รูปแบบและวิธีการไม่มีตายตัวขึ้นอยู่กับแต่ละคน และแต่ละสถานการณ์ที่ท่านได้เจอ ระดับของธรรมะที่ให้กับผู้ป่วยและญาติก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาวะจิตใจของพวกเขา บางคนไม่พร้อมที่จะรับและเข้าใจธรรมะที่ลึกซึ้งได้ในขณะนั้น ท่านต้องให้เวลาและค่อยๆ สอนพวกเขาจากคำสอนอย่างง่ายๆ เช่น การให้รู้จักทำบุญกุศล เพื่อชดใช้กรรมที่เคยสร้างไว้ ทำให้เรามาเป็นมะเร็ง ทำให้คนที่เรารักเป็นมะเร็ง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจสำหรับชาวบ้าน ธรรมดาที่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม บาปบุญคุณโทษ หลังจากนั้นจึงค่อยๆ ให้ธรรมะที่ลึกซึ้งขึ้นเมื่อพวกเขามีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ท่านบอกว่าไม่สามารถอธิบายมาเป็นคำพูดได้ว่าเขาจะดีเมื่อไร ตอนไหน ท่านสามารถรับรู้พวกเขาได้จากการที่ได้พูดคุย และเยียวยาพวกเขาอยู่ตลอดเวลา เห็นการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจที่แสดงออกมาภายนอก เช่น ผู้ป่วยมาตอนแรกร่างกายทรุดโทรม สภาพจิตใจท้อแท้ หดงอกำลังใจ หน้าตาเศร้าเหมือนแบกโลกไว้ทั้งใบ แต่เมื่ออยู่ได้ชักพักหนึ่งผู้ป่วยมีสภาพจิตใจเปลี่ยนไปยิ้มแย้ม ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ป่วยและญาติท่านอื่นด้วยความสนุกสนาน ธรรมะที่ให้หลังจากนั้นมีความลึกซึ้งขึ้น คือ การให้เขาพิจารณาชีวิตของตนเองที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ให้พวกเขามองเห็นถึงธรรมชาติของชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนตกอยู่

ภายใต้กฎไตรลักษณ์ที่ไม่มีอะไรสามารถดำรงอยู่ได้ถาวร ย่อมผันเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย ดังนั้น ความตายจึงเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าพวกเขาไม่ตายด้วยมะเร็งในวันนี้ วันข้างหน้าพวกเขาต้องตาย สำหรับพระปณพัสการปฏิบัติธรรมจึงเป็นชีวิตทั้งชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่การนั่งสมาธิ หรือสวดมนต์ เท่านั้น แต่คือการนำธรรมนั้นเข้ามาหาชีวิต และดำเนินชีวิตโดยมีธรรมอยู่ในใจตลอดเวลา เมื่อเกิดปัญหาอะไรเข้ามากระทบมีสติมีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองใจ สิ่งนี้คือสิ่งที่ท่านอยากให้เกิดขึ้นกับทุกๆ คนที่เข้ามาหาท่าน สอดคล้องกับท่านพุทธทาส (2550) กล่าวว่า “การปฏิบัติธรรมคือชีวิตประจำวัน” เพราะในความเป็นจริงสังคมทางโลกและทางธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกแต่อย่างใด

2. ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปณพัสการ จิรธัมโม

ผลการวิจัยด้านประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 การเยียวยาทางจิตใจด้วยความเข้าใจ

งานเยียวยาทางจิตใจเป็นงานที่อยู่กับปัญหาความทุกข์ของผู้คน ความรู้สึกมากมายของผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วยที่พรั่งพลูออกมาให้พระปณพัสการได้รับรู้ เป็นสิ่งที่ท่านต้องเจออยู่เป็นประจำ สิ่งหนึ่งที่ท่านได้เรียนรู้จากงานตรงนี้ คือการรับฟังพวกเขาด้วยความเข้าใจ ไม่แบกรับความทุกข์ไปกับพวกเขา ท่านทำหน้าที่ดีที่สุดในการเยียวยาพวกเขา ต่อมาขึ้นอยู่กับพวกเขาในการรับรู้และยินดีที่จะปฏิบัติตามด้วยความเข้าใจหรือไม่ ท่านได้เจอคนมากมาย หลายคนสามารถคลายความทุกข์ที่บีบคั้นใจ หลายคนสามารถพัฒนาจิตตนเองจากความทุกข์ มาสู่ความสงบ ความเข้าใจชีวิต แต่มีบางคนที่ไม่รับรู้ และไม่ยินดีที่จะรับการเยียวยาจิตใจจากท่าน ขอเพียงท่านยาสมุนไพรร และตั้งมั่นที่จะหายเท่านั้นในการมาที่นี้ บางคนโดนคนในครอบครัวบังคับให้มาอยู่ ดังนั้นจึงไม่ยอมปฏิบัติตามที่ท่านบอก ดังนั้นถ้าท่านคอยห่วง คอยกังวลไปกับบุคคลเหล่านี้ ไม่ใช่แต่พวกเขาเท่านั้นที่ทุกข์ ตัวท่านเองก็ทุกข์ร่วมไปกับพวกเขา งานเยียวยาทางจิตใจต้องทำด้วยความเข้าใจ ดังที่ท่านพระธรรมปิฎก ((ป.อ.ปยุตโต), 2545) กล่าวว่า “ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษยสัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษารธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาคือด้วยที่จะมิให้เสียธรรม” หลักพรหมวิหารสี่ประกอบด้วย

1. เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษยสัตว์ทั้งปวง

2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใส

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นได้ด้วยปัญญา พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ

2.2 สัจธรรมชีวิตและความตาย

ประสบการณ์ที่พระปณพัสร์พบจากการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย คือ ท่านได้เห็นถึงสัจธรรมชีวิตของมนุษย์ ที่มีความสุข ความทุกข์คละเคล้ากันไป ไม่มีชีวิตมนุษย์คนไหนจะเต็มไปด้วยความสุขตลอดเวลา ไม่ว่าคนนั้นจะมีเงินทองมากมายเป็นพันล้าน มีชื่อเสียงเกียรติยศ แต่พวกเขาก็ต้องเจอกับความทุกข์ เหมือนกับคนธรรมดาเช่นเดียวกัน ความสุขและความทุกข์จึงเป็นสิ่งที่เข้ามาหาคนทุกคน ไม่มีแบ่งแยก แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านได้เรียนรู้จากผู้ป่วยและญาติ คือ ความสุขความทุกข์นั้นเกิดขึ้นมาจากจิตใจ ไม่ใช่สิ่งที่มาจากภายนอกแต่อย่างใด ท่านเห็นว่าคนป่วยเป็นมะเร็งที่ออโรยศาลนั้นน่าจะมีความสุขมากกว่าคนธรรมดาที่ไม่ได้ป่วย ซึ่งคนธรรมดาที่แข็งแรงกลับมีความสุขมากกว่า เพราะจิตใจพวกเขามีติดบอด พวกเขาหลงและพอใจอยู่กับความโลภ โกรธ หลงอย่างไม่รู้ตัว สนุกกับการแสวงหาความสุขภายนอกเพื่อสนองอายตนะทั้งหก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ โดยหารู้ไม่ว่าสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน จากความสุขเพียงชั่วครวกลายเป็นความทุกข์ พระปณพัสร์เข้าใจและรับรู้ว่าคุณป่วยมะเร็งและผู้ที่มีความทุกข์ที่เข้ามาหาท่านนั้น มีความทุกข์ทั้งทุกข์ทางกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถควบคุมได้ และทุกข์ทางจิตใจ เป็นสิ่งที่เราสามารถควบคุมและทำความเข้าใจกับมันได้ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ส่วนคาถาธรรมบท วรรคที่ 1 (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546) เริ่มต้นด้วย “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ” เมื่อท่านเข้าใจ ท่านจึงให้ความสำคัญกับการเยียวยาทางจิตใจ เมื่อจิตใจมีความสุขสงบ มะเร็งก็เป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับผู้ป่วยและญาติ ซึ่งสอดคล้องกับที่พระธรรมปิฎก ((ป.อ.ปยุตโต), 2546) กล่าวว่า “ธรรมชาติของมนุษย์ ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตด้านใน หรือปัญหาทางจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ล้วนๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาภายในทางจิตปัญญาเป็นหลัก ดังนั้น พระสงฆ์ตัวแทนของพุทธศาสนาจึงมุ่งให้ความสำคัญกับจิตใจเป็นหลัก เมื่อสุขภาพจิตดีย่อมส่งผลออกมาสู่สุขภาพกาย”

เช่นเดียวกับความตายก็เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ไม่มีความน่ากลัว เพราะความตายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เมื่อท่านเข้าใจธรรมชาติ ทราบว่าธรรมชาติมีความเกิดดับผันแปรไปตามเหตุปัจจัย และกาลเวลา สำหรับท่านความตายจะมาเมื่อไรไม่มีความสำคัญ สิ่งสำคัญคือ ไม่

ประมาท และมีสติเตรียมพร้อมกายและใจอยู่เสมอ เหมือนดังที่ท่านคอยพำสอนผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยสม่ำเสมอ

3. พระปณพัตร์ จิรธัมโม กับสายงานทางสุขภาพจิต

จากผลการวิจัยทำให้พบว่า พระปณพัตร์ จิรธัมโม มีบทบาทในสายงานด้านสุขภาพจิตเป็นอย่างมาก ดังที่ทราบวาทบาทของพระสงฆ์นั้น คือ การเผยแผ่ธรรม นั่นก็คือการเยียวยาจิตใจผู้ที่มีความทุกข์ ยกระดับจิตใจจากจิตใจที่บีบคั้น มีติดขัดด้วยกิเลส ตัณหา มาสู่จิตใจที่เป็นอิสระ สงบ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Corsini & Wedding (2008) กล่าวว่า งานเยียวยาจิตใจทางพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เพียงการเยียวยาจิตใจเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาจิตใจจากความทุกข์ มาสู่ความสงบ ความสงบที่เกิดจากปัญญาที่เข้าใจความจริงของชีวิต ดังนั้น บทบาทของพระปณพัตร์ จิรธัมโม จึงไม่ใช่แค่การเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง และญาติเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาจิตใจพวกเขา ให้พวกเขาเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ซึ่งบทบาทหน้าที่ของท่านสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leavey, Loewenthal และ King (2007) ที่ทำการศึกษานักบวชทั้ง 3 ศาสนา คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู ในฐานะที่พึ่งทางจิตใจของศาสนิกชน ผลการวิจัยพบว่านักบวชมีความเข้าใจเรื่องปัญหาสุขภาพจิต แทบจะไม่มี ความแตกต่างระหว่างโรคทางจิตเวชและความเจ็บป่วยทางจิตใจทั่วไป นักบวชทั้งสามศาสนาใช้การอธิบายปัญหาสุขภาพจิตภายใต้บริบททางศาสนา และวิธีการจัดการดูแลประชาชนที่มีปัญหาในชีวิตหรืออยู่ในช่วงชีวิตที่วิกฤติสูญเสีย โดยใช้การรักษาตามแนวทางของนักบวชที่อยู่บนฐานทางคำสอนของศาสนาแต่ละคน ซึ่งมุ่งเยียวยาทางอารมณ์ และจิตวิญญาณของผู้ที่ประสบกับความเศร้าโศกเสียใจ

ตลอดระยะเวลาหกปีที่พระปณพัตร์ จิรธัมโม ได้ทุ่มเทกายและใจในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย มะเร็ง ญาติผู้ป่วย ตลอดจนผู้ที่มีความทุกข์ ให้เข้าใจถึงสัจธรรมความจริงของชีวิต ตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือการยกระดับจิตใจจากจิตใจที่บีบคั้น ใจที่มีติดขัดจมอยู่กับความทุกข์ มาสู่สภาวะใจที่ปลอดโปร่ง สว่างสดใส คือมีใจที่สงบร่มเย็น ไร้ซึ่งความทุกข์ ความทรมานและความตั้งใจที่ท่านทำ สอดคล้องเจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้าที่ทรงบอกให้สาวกของท่านปฏิบัติ คือการให้พระสงฆ์ทั้งหลายท่องเที่ยวไปเพื่อเผยแผ่ธรรมที่พระองค์ทรงแสดง เพื่อโปรดสัตว์ทั้งหลายที่เต็มไปด้วยกองทุกข์ มีอวิชชาครอบงำ ไม่สามารถเข้าใจความจริงของชีวิต และธรรมชาติ ให้พวกเขาได้เห็นดวงตาแห่งธรรม ได้เข้าใจความจริงของชีวิตตามความเป็นไปกฎแห่งธรรมชาติ หรือสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นกับพวกเขา

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์นอกจากการปฏิบัติเพื่อให้ตนเองบรรลุธรรมแล้ว การเผยแผ่ธรรมจึงเป็นกิจของสงฆ์ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งรูปแบบวิธีการเผยแผ่ธรรมมีอยู่หลากหลาย ดังที่กรมสุขภาพจิตได้แบ่งบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้ามาช่วยเหลือประชาชน โดยภาครัฐได้เห็นกลับมาให้ความสำคัญกับสถาบันสงฆ์อันเป็นสถาบันตัวแทนของพระพุทธศาสนาที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน (กรมสุขภาพจิต, 2539 อ้างถึงใน สมบัติ สุกุลพรรณ, 2542) ทางกรมสุขภาพจิตจึงดำเนินนโยบายส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ดังต่อไปนี้คือ (1).การเผยแผ่ธรรม (2).การให้คำปรึกษา (3).การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและครอบครัว และ (4).การพัฒนาชุมชน กรมสุขภาพจิตมองเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์สามารถให้การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตได้อย่างทันโลกทันเหตุการณ์ และสามารถให้การส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตแก่ประชาชนทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง หน้าที่ของพระปณพัทธ์จึงสอดคล้องกับนโยบายของกรมสุขภาพจิต ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ได้เดินบนทางสายเดียวกันกับนักจิตวิทยาการปรึกษา คือ การเยียวยาจิตใจผู้ที่มีความทุกข์ นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถประยุกต์ใช้วิธีการของท่านในการให้คำปรึกษาทางจิตใจแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ

รูปแบบการทำงานเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จึงถูกแบ่งออกมามากมายประเภท งานเยียวยาทางจิตใจของพระสงฆ์แต่ละรูปที่พบในสังคมจึงมีวิธีการที่หลากหลาย พระสงฆ์บางรูปใช้พิธีกรรมเป็นสื่อกลางในการช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ เช่น การสะเดาะเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ บางรูปใช้การพยากรณ์โชคชะตาควบคู่ไปกับการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาชีวิต บางรูปนำเสนอปฏิบัติธรรมกรรมฐาน และเทศนาสอนธรรม ดังเช่นงานวิจัยของพระมหาธานี นันทวิสาร (2540) ทำการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการรักษาสุขภาพ: กรณีศึกษาพระครูจันทคุณวัฒน์ ผลการวิจัยพบว่า พระครูจันทคุณวัฒน์มีบทบาทในการรักษาสุขภาพให้ผู้ป่วยทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านโดยปัจจัยที่ทำให้ผู้ป่วยมารักษาที่พระครูจันทคุณวัฒน์ คือ ประสิทธิภาพของยาสมุนไพร และวิธีการรักษาโรคของพระครูจันทคุณวัฒน์ ที่ใช้วิธีแบบพุทธไสยศาสตร์แบบพื้นบ้าน ประกอบกับวิธีการแบบการแพทย์แผนไทย ผู้ป่วยภายในส่วนมากใช้ยาของพระครูจันทคุณวัฒน์รักษาประกอบกับการรักษาของการแพทย์แผนใหม่ ส่วนผู้ป่วยภายนอกซึ่งส่วนใหญ่อยู่ต่างจังหวัดมาทำพิธีพุทธไสยศาสตร์ที่วัดก็รับยาไปรักษาเอง พระครูจันทคุณวัฒน์กับชุมชนมีความสัมพันธ์และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน จะเห็นว่าวิธีการของพระครูจันทคุณวัฒน์มีความแตกต่างจากพระปณพัทธ์ แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองท่านมีสิ่งที่เป็นจุดร่วมเดียวกัน คือ การมอบธรรมะให้กับผู้ที่มีความทุกข์ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ ดังเจตนารมณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้กับพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในสายงานทางจิตวิทยา

1. ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธัมโม ทำให้เราเข้าใจว่า การทำงานเยียวยาทางจิตใจเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการเยียวยาผู้ที่มีความทุกข์ เพื่อให้เขาเข้าใจชีวิต นักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือผู้ที่เข้ามาหา เพื่อให้พวกเขาเข้าใจตนเอง และให้เวลาพวกเขาพิจารณาถึงสิ่งที่เขาประสบมา

2. พระปพนพัชร จิรัธัมโม ไม่ได้มุ่งรักษาความทุกข์ให้หายเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจ คือ เยียวยาความทุกข์ให้มีความสุข และจากความสุขให้มีความสงบ ความสงบที่เกิดจากความเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงบนพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา นักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้ที่ทำงานทางสายงานสุขภาพจิตไม่ควรมุ่งจัดการกับปัญหาของผู้ที่เข้ามาหาเพียงอย่างเดียว แต่ควรเพื่อให้พวกเขาสามารถอยู่กับปัญหาด้วยความเข้าใจ หรือถ้ามีปัญหามาใหม่เข้ามาก็ไม่สามารถทำอะไรพวกเขาได้อีก คือ มีความสงบที่จะตั้งรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

3. การเรียนรู้ของพระปพนพัชร จิรัธัมโม ที่ว่าด้วยเรื่องความสุขและความทุกข์ คือ ความสุขและทุกข์นั้นมากจากภายในจิตใจของแต่ละคน ไม่ใช่สิ่งที่ต้องไปแสวงหาจากภายนอก ความทุกข์เกิดจากจิตที่ปรุงแต่งไม่อยู่บนฐานความจริงของชีวิต แต่อยู่บนฐานความอยากได้ อยากมี หรือไม่อยากได้ ไม่อยากมี จนกลายเป็นความยึดมั่นถือมั่นในความไม่จริงของชีวิต และกลายเป็นทุกข์ เช่นเดียวกับความสุข เมื่อหยุดปรุงแต่ง และกลับมาอยู่กับความจริงที่เป็นอยู่ ความสุขก็จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องไปแสวงหาจากภายนอก นักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้ที่ทำงานสายสุขภาพจิตสามารถนำความเข้าใจนี้มาใช้ในการเยียวยาจิตใจผู้ที่เข้ามาใช้บริการ โดยเพื่อให้พวกเขาเข้าใจถึงความยึดมั่นในความไม่จริงกับสิ่งที่พวกเขากำลังเผชิญ และกลับมาอยู่กับความจริง ยินดีในสิ่งที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่

4. พระปพนพัชร จิรัธัมโม ทำงานเยียวยาผู้ป่วยมะเร็งมาเป็นเวลากว่า 6 ปี ท่านต้องรับผิดชอบงานในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการรักษาผู้ป่วยทางกายภาพ เยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย การจัดเตรียมสถานที่พัก อาหาร ยาสมุนไพร มีเพียงเจ้าหน้าที่ไม่กี่คนเท่านั้นที่คอยช่วยเหลือท่าน ดังนั้นท่านจึงจัดตั้งโครงการ “มาเป็นจิตอาสากันเถอะเพียงปีละ 1 วัน” เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาอยากจะช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็งเข้ามาเป็นจิตอาสา และช่วยเหลือพวกเขาตามกำลังและความสามารถของแต่ละคน ในฐานะนักศึกษาจิตวิทยาการปรึกษาผู้วิจัยเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะ

ให้นักจิตวิทยาการปรึกษาเข้าไปเป็นจิตอาสาเพื่อเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย เพราะผู้วิจัยพบว่าที่โรคนั้น ไม่มีนักจิตวิทยาการปรึกษาเข้าไปทำงานด้านเยียวยาจิตใจ แต่ผู้ป่วยและญาติกลับมีความต้องการสายงานด้านนี้เข้ามาช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระสงฆ์รูปอื่นๆ ที่มีบทบาทเด่นและเป็นที่ยอมรับในสังคม ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะเด่นและแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งการศึกษาเปรียบเทียบนำมาซึ่งการสรุปเป็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเยียวยาทางจิตใจของพระสงฆ์ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาถึงประสบการณ์ของผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย ที่ได้รับการเยียวยาทางจิตใจจากหลวงตาปพนพัชร จิรัธมโม โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกจากตัวผู้ป่วยมะเร็ง และญาติผู้ป่วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2547). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โปธิสิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชื่นจิตต์ เพชรชาติ. (2544). *การศึกษาความสามารถในการให้คำปรึกษาของพระภิกษุสงฆ์*. รายงานวิจัยฝ่ายอบรมอนามัยในบ้าน ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย.
- ณรงค์ดี ธีระวงศ์. (2551). *การรักษาโรคมะเร็งของอโรคยศาล วัดคำประมง*. รายงานการวิจัย อโรคยศาล วัดคำประมง.
- เต็มรักสร้างความคิดดี เยี่ยวยาสังคม. (5 มีนาคม 2551). *มติชน*, หน้า 21.
- นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. (2524). *การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทย กับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรพต วีระสัย, บุญลือ วันทายนต์ และอร วีระสัย. (2523). *พระสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิจการ โชติปัญญา (ยุดิพันธ์). (2547). *การศึกษาพุทธวิธีการให้การปรึกษาที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธานี นันทวิสาร. (2540). *บทบาทของพระสงฆ์กับการรักษาสุขภาพ : กรณีศึกษาพระครูจันทคุณวัฒน์ วัดน้ำวน ตำบลบางเต็ อำเภอมะเอนก จังหวัดปทุมธานี*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- พระมหาบุญเกิด มะพารมย์. (2544). *บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยกรณีศึกษา : หลวงพ่อเฒ่า อีสู่สโร วัดป่าเลไลยก์ และเครือข่ายจังหวัดบุรีรัมย์*, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาไพสิทธิ สัตยาภูธ. (2542). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทศึกษากรณี : พระเทพสีมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา*, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระศรีวิสุทธิโมลี. (2516). *บทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยานุกูล.
- พิชัย ตรวงคินานนท์. (2539). *การศึกษากระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ของศิลปินชั้นเยี่ยมเดชา วราชุน*, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2550). *สุขภาพทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มพุทธทาสศึกษา มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์.
- แพรวพริกส์, ด. (2551). *การเขียนความเรียงทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ [Studying for a degree in the humanities and social sciences]* (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสอน. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1986)
- มณี วรรณเจริญกิจ. (ม.ป.ป.). *หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต*. กรุงเทพฯ : ธีรานุสรณ์การพิมพ์.
- มณี วรรณเจริญกิจ. (ม.ป.ป.). *วัดคำประมง*. กรุงเทพฯ : ธีรานุสรณ์การพิมพ์.
- ยุวดี เมืองไทย. (2551). *ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธต่อสุขภาพทางจิตของผู้ป่วยยาเสพติดที่อยู่ในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ*, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2548). *การศึกษารายกรณี*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2521). *บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่เป็นหมอประในด้านการบำบัดรักษาโรคแก่ชุมชน*. รายงานการวิจัย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมบัติ สกกุลพรรณ. (2542). *ความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมของพระสงฆ์ด้านสุขภาพจิตชุมชน*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายฤดี วรกิจโกศาทร. (2533). *การศึกษาเฉพาะกรณีรายบุคคล ใน เบญจา ยอดดำเนิน และ คณะ. การศึกษาเชิงคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- สาวิกา เสถียรธรรม. (29 มิถุนายน 2553). *อโรคยศาลเส้นทางชีวิตใหม่ของผู้ป่วยมะเร็ง. เดลินิวส์, หน้า 22.*
- สิริวิษญ์. (25 มิถุนายน 2553). *ไข้มะเร็งเป็นโอกาสพัฒนาจิต : พระอาจารย์ ดร.ปพนพัชร ภิบาล พักตร์นิธิ. เนชั่นสุดสัปดาห์, 943, 28 – 29.*
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 11).* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8).* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร อาจเดช. (2544). *บทบาทหมอพื้นบ้านทางด้านสุขภาพจิตชุมชน : กรณีศึกษาหมอรธรรม บุญ นานวล บ้านดอนสัมพันธ์ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2552). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ. บรรยายวันที่ 16 สิงหาคม 2552. คณะจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- หาญณรงค์ คชะชา. (2550). *การขับเคลื่อนวิถีพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม : ศึกษากรณีพระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.*

ภาษาอังกฤษ

- Chio, C.C., Shih, F.J., Chiou, J.F., Lin, H.W., Hsiao, F.H., and Chen, Y.T. (2008). The lived experiences of spiritual suffering and the healing process among Taiwanese patients with terminal cancer. *Journal of Clinical Nursing*, 17, 735 – 743.
- Corsini, R.J., and Wedding, D. (2008). *Current psychotherapies*. USA: Thomson Brooks/Cole.

- Denzin, N.K., and Lincoln, Y.S. (Eds.). (2000a). *Handbook of qualitative research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Eisendrath, P.Y., and Muramoto, S. (2002). *Awakening and insight Zen Buddhism and psychotherapy*. New York: Brunner – Routledge.
- Faiver, C., Ingersoll, R.E., O'Brien, E., and McNally, C. (2001). *Explorations in counseling and spirituality: philosophical, practical, and personal reflections*. Canada: Thomson Learning.
- Gombrich, R.F. (1996). *Theravada Buddhism*. London: Routledge.
- Heinze, R.I. (1951). *The Role of the Sangha in modern Thailand*. Taipei: The Orient Cultural Service.
- Heinze, R.I. (1988). *Trance and healing in Southeast Asia today*. Bangkok: White Lotus.
- Kate, C.B., Spitzer, J., and Koffman, J. (2009). Involvement of Rabbinic and communal authorities in decision – making by Haredi Jews in the UK with breast cancer: An interpretative phenomenological analysis. *Social Science & Medicine*, 68, 323 – 333.
- Leavey, G., Loewenthal, K., and King, M. (2007). Challenges to sanctuary: The clergy as a resource for mental health care in the community. *Social Science & Medicine*, 65, 548 – 559.
- Peltzer, K. (1997). The role of religion in counseling victims of organized violence. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 29, 13 – 29.
- Sheikh, A.A., and Sheikh, K.S. (1989). *Eastern & western approaches to healing: Ancient wisdom & modern knowledge*. Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Simon, C.E., Crowther, M., and Higginson, H.K. (2007). The Stage – specific role of spirituality among African American Christian women throughout the breast cancer experience. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 13, 26 – 34.
- Stake, R.E. (2000). *Case studies*. In N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*, Second Edition (p. 435 – 454). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sullivan, L.E. (1987). *The Encyclopedia of religion*. New York: Macmillan and Free Press.

Suzuki, L.A., Ahluwalia, M.K., Mattis, J.S., and Quizon, C.A. (2005). Ethnography in counseling psychology research: Possibilities for application. *Journal of Counseling Psychology*, 52, 206 – 214.

Welwood, J. (2002). *Toward a psychology of awakening: Buddhism, psychotherapy, and the path of personal and spiritual transformation*. Boston & London: Shambhala

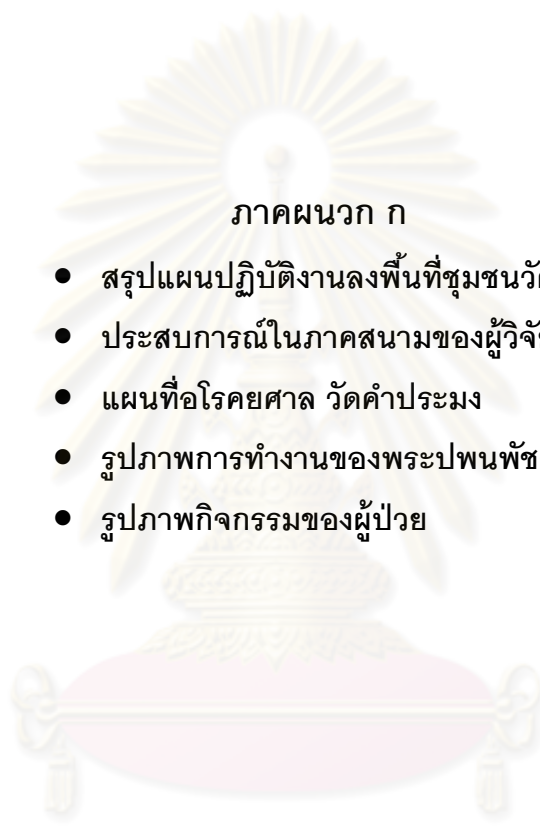

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

- สรุปรูปแบบปฏิบัติงานลงพื้นที่ชุมชนวัดคำประมง
- ประสพการณ์ในภาคสนามของผู้วิจัย
- แผนที่อโรคยศาล วัดคำประมง
- รูปภาพการทำงานของพระปพนพัชร์ จิรธัมโม
- รูปภาพกิจกรรมของผู้ป่วย

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปแผนปฏิบัติงานลงพื้นที่ชุมชนอโรคยศาล วัดคำประมง จังหวัดสกลนคร

ระยะเวลา	รายละเอียดการลงพื้นที่ชุมชน
ครั้งที่ 1 ประมาณ 2 เดือน	<p>การสำรวจชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย - เป็นจิตอาสาช่วยเหลือพระปณพัชรทำงานเยี่ยมยาผู้ป่วยมะเร็งและญาติผู้ป่วย - ศึกษาสภาพทั่วไปของวัดและชุมชนรอบวัด ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมประเพณี - สร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายในวัดและชาวบ้านในชุมชน
ครั้งที่ 2 ประมาณ 2 เดือน	<p>การเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์พระปณพัชร จิรัธัมโม - สัมภาษณ์ผู้ป่วยมะเร็ง ญาติผู้ป่วย จิตอาสา และเจ้าหน้าที่ - การสัมภาษณ์ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม พร้อมกับการจดบันทึกภาคสนามในบางบริบทที่สามารถทำได้ - ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อสร้างกรอบแนวคิด ซึ่งแนวคิดที่ได้จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดในขณะที่ผู้วิจัยยังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
ครั้งที่ 3 หนึ่งสัปดาห์	<p>การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากพระปณพัชร จิรัธัมโม และผู้ให้ข้อมูลเสริม - นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปมาเรียบเรียงและให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล - วิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้ายและเขียนรายงานการวิจัย - ทำแผนที่ชุมชน ถ่ายภาพบรรยากาศ สถานที่ กิจกรรมภายในวัด

ประสบการณ์ภาคสนามของผู้วิจัย

การทำงานของนักวิจัยในการลงพื้นที่ภาคสนาม นักวิจัยได้เข้าพื้นที่ทั้งหมดสามครั้ง โดยสองครั้งแรกใช้เวลาในการอยู่ในพื้นที่ประมาณครั้งละสองเดือน ในขณะที่ครั้งที่สามนักวิจัยใช้เวลาในการอยู่ในพื้นที่เพียงหนึ่งอาทิตย์ ก่อนหน้าลงพื้นที่ภาคสนามทั้งสามครั้ง นักวิจัยได้เดินทางไปสำรวจพื้นที่และถือจดหมายจากทางคณะเพื่อยื่นให้กับหลวงตาปพนพัชรในการขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูล ซึ่งการไปครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกของนักวิจัย นักวิจัยจึงได้เดินทางไปกับพี่ชายของนักวิจัยโดยรถทัวร์ ตลอดระยะเวลาในการอยู่พื้นที่ภาคสนามทั้งสามครั้งทำให้นักวิจัยเกิดการเรียนรู้ต่างๆ มากมายในชีวิต

ในความเหงามีความอบอุ่นเกิดขึ้นในใจ

วัตถุประสงค์ของการมาวัดค่าประมงของผู้วิจัย เพื่อมาเก็บข้อมูลจากหลวงตาปพนพัชร โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ทำงานของหลวงตา การสัมภาษณ์ผู้ป่วย ญาติ และเจ้าหน้าที่ โดยนักวิจัยมีความตั้งใจจะช่วยงานทางวัดในฐานะจิตอาสา และใช้ความสามารถของนักวิจัยในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา มาช่วยเยียวยาผู้ป่วยและญาติ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างมิตรภาพและความเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับทุกคนภายในวัด นักวิจัยยอมรับว่าการมาของนักวิจัยมา ด้วยใจที่อยากเก็บข้อมูล การทำงานช่วยทางวัดก็มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ภาวะใจในตอนนั้นเต็มเปี่ยมด้วยความมุ่งมั่นในงานวิจัยเพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่สะท้อนกลับมาที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกของนักวิจัย คือ ความเหงา ว่าเหว เหมือนผู้วิจัยอยู่ตัวคนเดียวในสถานที่ที่ไม่รู้จัก และอยู่ห่างไกลจากคนที่รัก ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว พ่อแม่ และแฟน ประมาณหนึ่งอาทิตย์ของการมาอยู่ที่นี้ความสัมพันธ์ของนักวิจัยกับคนในชุมชนวัดค่าประมงดูห่างเหิน ไม่สนิทกันแต่อย่างใด เพราะเมื่อผู้วิจัยช่วยงานทางวัดเสร็จ เก็บข้อมูล นักวิจัยได้เก็บตัวอยู่แต่ในห้องเพื่อทำงานวิจัย หลายครั้งที่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยทักทายนักวิจัยในขณะที่ผู้วิจัยเดินผ่าน ผู้วิจัยเพียงแต่ยิ้มให้ และกล่าวทักทายสั้นๆ เท่านั้น

เมื่อผ่านไปได้หนึ่งอาทิตย์ ความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นกับจิตใจของนักวิจัย นักวิจัยลุกขึ้นและพูดกับตนเองว่าจะมาหวังเอาแต่งงานสำเร็จ เอาแต่ข้อมูลอย่างเดียวไม่ได้แล้ว นักวิจัยตั้งใจปล่อยตัวเองจากงานวิจัย และเข้าไปสู่ชุมชนวัดค่าประมงใหม่อีกครั้ง โดยไปในฐานะเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่ยกเข้ามาช่วยงานหลวงตา นักวิจัยรับรู้ถึงความรู้สึกที่แตกต่างกันจากหนึ่งอาทิตย์ที่ผ่านมา คือ ใจของนักวิจัยโล่ง สบาย นักวิจัยไม่ต้องถือสมุดคอยจดรายละเอียดในสิ่งที่พบเห็น ไม่ต้องเดินเข้าไปถามผู้ป่วย และญาติโดยมีคำถามในใจว่าฉันจะถามแบบนี้ แต่เป็นการพูดคุย ทักทาย จากแต่ก่อนที่เพียงแต่ยิ้ม และทักทายสั้นๆ ตอนนี้นักวิจัยได้เดินเข้าไปหาและพูดคุยกับผู้ป่วยและญาติอย่างเป็น

กันเอง และสิ่งที่ผู้วิจัยได้รับคือความตื่นตันใจที่ผู้ป่วยและญาติมีต่อตัวผู้วิจัย ผู้ป่วยท่านหนึ่งบอกกับผู้วิจัยว่า เห็นผู้วิจัยเดินไปเดินมาอยู่คนเดียว และรู้ว่ามาจากกรุงเทพ กลัวเหงาเลยพักท่าย ชวนคุยด้วย ผู้ป่วยท่านนี้เป็นผู้หญิงวัยกลางคนที่ป่วยเป็นมะเร็งปอด มีลูกสาวอยู่คอยดูแล หลังจากวันนั้นผู้วิจัยได้เข้ามาพูดคุยกับคุณป้า และผู้ป่วยในกลุ่มนี้อีกหลายครั้ง และถ้าเป็นตอนเย็นคุณป้าจะทำกับข้าวเพื่อผู้วิจัยทุกครั้ง เพราะทราบว่าจิตอาสาที่มาอยู่ที่นี่ต้องทำกับข้าวกินกันเอง และรู้ว่าผู้วิจัยทำอาหารไม่เก่ง จึงเรียกผู้วิจัยทานข้าวทุกครั้ง วันไหนที่ผู้วิจัยไม่ได้มาทาน คุณป้ามีตัดพ้อว่า "วันนี้ห้องฉันไม่รู้ไม่มาอาหารที่เป็นมายหมดเลย"

ไม่ใช่เฉพาะคุณป้าท่านนั้นคนเดียว ผู้วิจัยยังพูดคุยกับผู้ป่วยและญาติอีกหลายคน หลายคนเมื่อรู้ว่าผู้วิจัยมาจากที่ไหน ต่างทิ้งและไม่คิดว่าจะมีเด็กหนุ่มอย่างผู้วิจัยมาอยู่ที่แบบนี้ แทนที่จะอยู่ในเมือง หรือเที่ยวเล่นมากกว่าจะมาอยู่ในวัด และอยู่ไกลความเจริญ ผู้ป่วยท่านหนึ่งมองผู้วิจัยเป็นเหมือนน้องชายเขา และดีใจที่ผู้วิจัยมาช่วยงานหลวงตา และบอกกับผู้วิจัยว่าวันหลังน่าจะชวนเพื่อนๆ มากันมากๆ ผู้วิจัยรับรู้ถึงความเหงาในตัวผู้ป่วย ที่อยากเจอผู้คน อยากได้กำลังใจจากจิตอาสาที่เข้ามา เพียงการพูดคุยก็เท่ากับเป็นการเยียวยาจิตใจพวกเขาแล้ว โดยยังไม่ต้องใช้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแต่อย่างใด จากความเหงาในการมาอยู่วัด แปรเปลี่ยนกลายเป็นความอบอุ่น จากผู้ที่ต้องการจะมาเอาข้อมูลเพียงอย่างเดียว กลายเป็นผู้รับ ได้รับความอบอุ่น รัชมิตรภาพที่ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย และเจ้าหน้าที่จิตอาสาที่ให้แกผู้วิจัย การทำงานในภาคสนามของผู้วิจัยจากใจที่ท้อแท้ ไม่อยากทำ กลับมีกำลังใจ และภูมิใจกับงานที่ทำ และตั้งใจทำงานวิจัยด้วยใจที่มีความสุขมากกว่าหนึ่งอาทิตย์แรกของการมาอยู่ที่นี่

ชีวิตจริงที่ไม่มีในห้องเรียน

สองปีของการเรียนในห้องเรียน และการฝึกงาน ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยามาพอสมควร และผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าตนเองสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้แล้ว แต่การมาอยู่ที่นี่ทำให้ผู้วิจัยพบว่ายังมีอะไรอีกมากมายที่ผู้วิจัยต้องเรียนรู้ ที่นี่คือสนามชีวิตจริงของคนที่มีความทุกข์ ความทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บ และความทุกข์ใจต่างๆ มากมายที่เข้ามารุมเร้ากัดกร่อนจิตใจผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย สายสัมพันธ์ที่ดึงามที่ผู้วิจัยได้มอบความจริงใจ ต่อผู้ป่วย ตลอดจนญาติของผู้ป่วยทำให้ผู้วิจัยได้หัวใจของพวกเขา หลายคนยินดีเล่าเรื่องราวความทุกข์ที่เกิดขึ้นให้ผู้วิจัยฟัง โดยผู้วิจัยช่วยเหลือพวกเขาเต็มความสามารถของผู้วิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ได้เรียนมาตลอดสองปีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติช่วยเหลือพวกเขา แต่หลายครั้งผู้วิจัยไม่สามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยรับรู้คือการรับฟังพวกเขา ด้วยความเข้าใจ เพียงเท่านั้นพวกเขาก็รู้สึกดีที่ยังมีคนเข้าใจพวกเขา

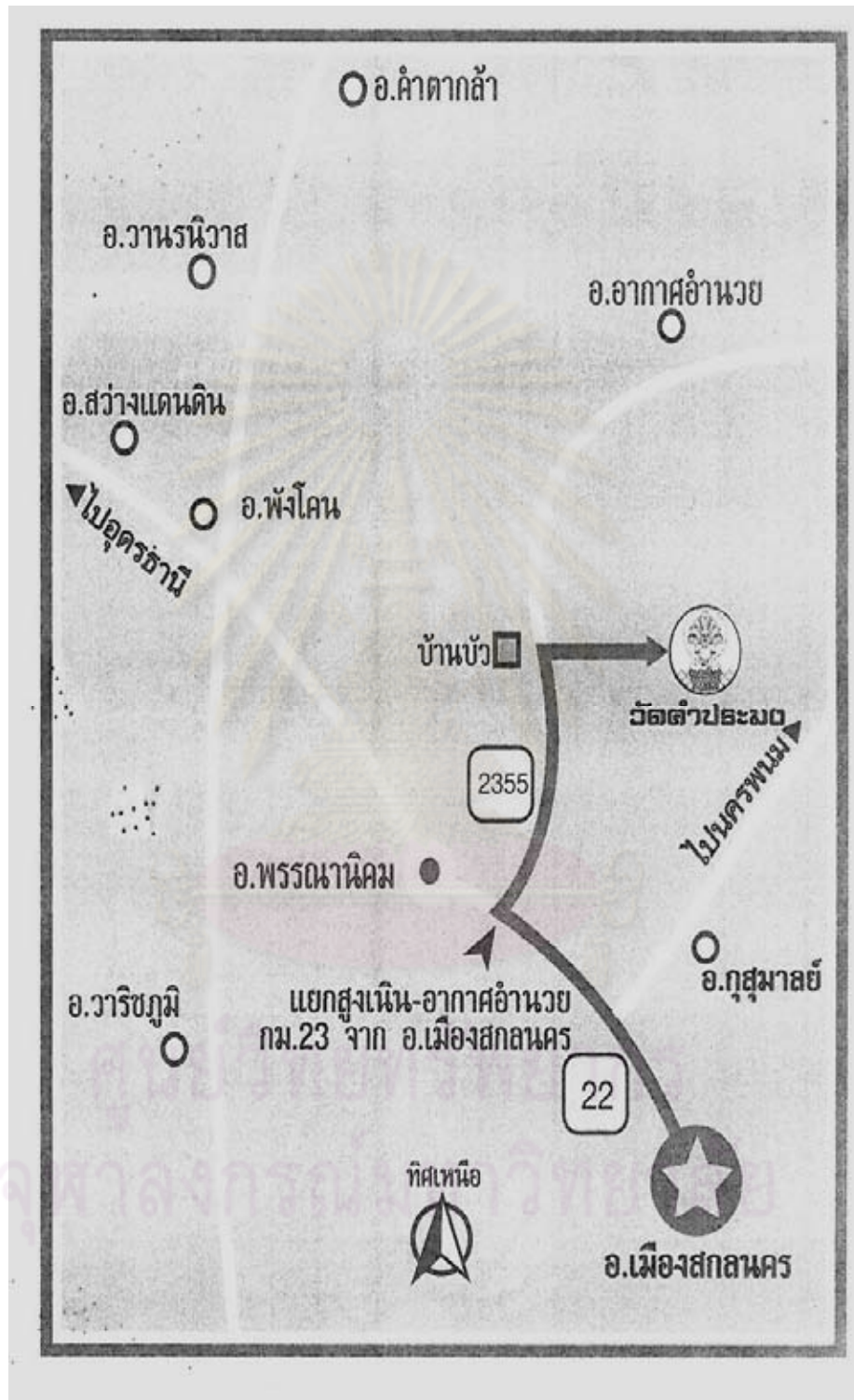
เกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นเรื่องธรรมดา การมาอยู่ที่นี่ยิ่งทำให้ผู้วิจัยเข้าใจสัจธรรมของชีวิตมากขึ้น ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสวดมนต์ให้กับผู้ป่วยที่มีอาการทรุด และหลายครั้งที่เห็นการจากไปของผู้ป่วยที่ผู้วิจัยสวดมนต์ให้กับพวกเขา และความเศร้าเสียใจของคนในครอบครัวในการจากไปของคนที่รัก อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นของการมาอยู่ที่นี่คือ ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยจำนวนมากยอมรับกับชะตาชีวิตที่เกิดขึ้นได้ดีในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยประหลาดใจที่ได้เห็นผู้ป่วยจากไปด้วยท่าทีที่สงบ ไม่มีอาการทรมานทรมาย หรือบางคนจากอาการที่ทรุดลงอย่างหนักแต่เมื่อหลวงตาและคนอื่นได้มาสวดมนต์ให้ เขามีอาการดีขึ้น ยิ้มและพูดคุยกับหลวงตา บางคนบอกกับหลวงตาว่าถ้าเขาตายของตายที่นี่ เมาที่นี่ ญาติบางคนยอมรับกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นการมาที่นี่มาเพื่อได้ทำบุญ ปฏิบัติธรรมให้มากกว่าอนชีวิตจะสิ้น

ดังเช่น คู่สามีภรรยาคนหนึ่งและผู้วิจัยมีโอกาสได้สัมภาษณ์ พวกเขาได้เล่าให้ฟังว่า พวกเขายอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด จากแต่ก่อนภรรยาร้องไห้มากรับไม่ได้ เพียงคำพูดของหลวงตาที่พูดว่า “เขาให้มาดูแล ไม่ใช่ให้มาร้องไห้ อย่างนี้จะดูแลได้อย่างไร” ก็สะกิดใจตนเอง ว่าต้องเข้มแข็ง และลุกขึ้นมาสู้กับมัน ไม่ท้อ ผู้วิจัยเห็นถึงความรักที่ทั้งสองมีให้แก่กัน และชีวิตนี้ทั้งชีวิตของทั้งสองได้อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา จนสามีได้จากไปอย่างสงบ ผู้วิจัยทราบภรรยาได้ใช้ชีวิตต่อไป โดยไม่โศกเศร้าเสียใจ แต่ได้สร้างบุญสร้างกุศลและนึกถึงสามีตลอด เป็นความรักที่ความตายก็มีอาจพรากพวกเขาได้

มีครั้งหนึ่งในขณะที่ผู้วิจัยร่วมรับประทานอาหารกับผู้ป่วยและญาติ ผู้ป่วยท่านหนึ่งได้ทำกระท้อนทรงเครื่องให้ผู้วิจัยทาน หลังจากวันนั้นหนึ่งวันผู้ป่วยท่านนั้นก็เสียชีวิตจากโลกนี้ไป มันเป็นความรู้สึกที่อึ้ง และตกใจ ที่ผู้วิจัยเห็นถึงความสูญเสียโดยไม่ทันตั้งตัว ซึ่งผู้วิจัยเพิ่งเห็นและพูดคุยกับเขา ผู้วิจัยยอมรับว่าไม่มีความเศร้าเสียใจแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยหวนกลับมาคิดถึงตนเองว่าถ้าเรื่องนี้เกิดขึ้นกับคนที่ผู้วิจัยรัก ผู้วิจัยคงมีความรู้สึกที่แตกต่างจากนี้ ผู้วิจัยต้องเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก

สนามชีวิตแห่งนี้จึงเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าสำหรับผู้วิจัย เพียงแค่ผู้วิจัยเปิดพื้นที่ในจิตใจของตนเองออกมามากขึ้น เพื่อเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ผู้วิจัยก็พบความงดงามที่เบ่งบานในความหม่นหมอง ดังคำพูดที่หลวงตากล่าวว่า “เมื่อเห็นความทุกข์ ก็เห็นธรรมะ” การมาครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงงานวิจัยเท่านั้น แต่กลับทำให้ผู้วิจัยเห็นความหมายชีวิตมากขึ้น ชีวิตที่ผันเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ความสุขและความทุกข์อยู่คู่กับเราไม่ตลอด เช่นเดียวกับร่างกายที่ต้องล่องลอยไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีใครรู้ว่าวันนั้นจะมาถึงเมื่อไร แต่สิ่งหนึ่งที่รู้คือต้องรู้ความจริงของธรรมชาติ และมีสติอยู่กับปัจจุบัน ไม่ประมาทกับชีวิต ดังที่หลวงตาปฏิบัติและสั่งสอนชาวอโรคยศาลอยู่ตลอดเวลาว่า “ให้มองความตายเป็นเรื่องธรรมดา”

แผนที่การเดินทางไป อโรคยศาล วัดคำประมง

ภาพการทำงานของพระปพนพัชร จิรัธัมโม

หลวงตานำสวดมนต์

หลวงตาพำนักปฏิบัติสมาธิ

หลวงตาออกเยี่ยมผู้ป่วย

ภาพกิจกรรมของผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย

ผู้ป่วยและญาติช่วยกันทำบายศรี

พิธีต้มยามะเร็ง

จิตอาสาพำนักโยคะ

ภาพสถานที่ภายในวัดคำประมง

อโรคยศาลเป็นสถานที่เหมือนศูนย์กลางของทางวัด ที่ใครมีธุระไม่ว่าจะมาติดต่อเพื่อเข้ารับการรักษา มะเร็ง มาทำบุญ หรือติดต่อสอบถามข้อมูลต่างๆ ทุกคนจะมุ่งหน้ามาที่นี่ และเป็นที่ยอมรับทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ตักบาตร สวดมนต์เย็น ดนตรีบำบัด เป็นต้น

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ พระพุทธรูปปางสมาธิ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร พระพุทธรูปปางนาคปรก พระพุทธรูปปางสมาธิ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร พระพุทธรูปปางนาคปรก และเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่ย้ายมาพักอาศัยอยู่ในวัดคำประมง

เตียงเหล็กรังสีเป็นเตียงสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการไม่หนักมากสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

มหาวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราชจำลอง

ภาคผนวก ข

บทสนทนาระหว่างหลวงตาปพนพัชร จิรัธมโม กับผู้ป่วยมะเร็ง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสนทนาระหว่างหลวงตาปพนพัชร์ จิรัธมโม กับผู้ป่วย

กรณีที่หนึ่ง คุณน้อง (นามสมมุติ)ป่วยเป็นมะเร็งสมอง สภาพร่างกายที่มาหาหลวงตาครั้งแรกรหนักมาก ร่างกายไม่สามารถตอบสนอง ต้องนอนอยู่บนเตียงอย่างเดียว หมอบอกว่าให้ทำใจ และให้กลับมาอยู่กับครอบครัว คุณน้องรู้สึกเหมือนมีอะไรมีดีแสดหน้ารับไม่ได้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตัดสินใจมาวัดคำประมงเพื่อรักษากับหลวงตา จากวันนั้นจนถึงวันนี้คุณน้องมีอาการดีขึ้น แข็งแรง และสามารถกลับไปอยู่บ้านได้ นี่คือบทสนทนาระหว่างคุณน้องและหลวงตา เธอได้มาแบ่งปันความสุขให้กับผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย ในวันอังคาร ที่ 12 ตุลาคม 2553 เวลา 20.35 – 21.20 น. ณ อาคารอโรคยศาล วัดคำประมง

- คุณน้อง: บอกได้เลยนะคะตอนที่หาหมอเสร็จสติไปหมดแล้วคิดว่าตัวเองตายแล้ว พี่น้องพ่อแม่ทำใจดั่งยังงี้ก็ดั่งไม่กลับ ท่านก็พยายามไอนี้ ท่านก็ทำใจ หมอบอกทุกคนเลยว่ให้ทำใจ เพราะว่าดั่งก็ยากดั่งสติกลับมาก็ยาก ก็พี่สาวถามจะให้เคมีต่อไหม บอกรักษาอยากไปรักษาที่ไหนบอกได้เลย พี่สาวเอาเรื่องหลวงตาให้ดู ถามไปไหม ตัดสินใจทันทีเลยคะไป ก็เข้าขึ้น บอกให้ทุกคนพามาส่ง แต่ในใจบอกมาเลยนะคะ สติฟื้นเพื่อนไปหมดแล้วเหมือนในใจเราคิดว่าเราตายไปแล้ว และมีคนสิงอยู่ในร่างเรา มาอยู่อาทิตย์หนึ่งก็เดินเข้าห้องน้ำเหมือนใจจะขาด อยู่ๆก็เหนื่อยเหมือนใจจะขาด ก็พอดีหลวงตาท่านลงไป ท่านก็ไปยื่นสวดมนต์ให้ ท่านบอกให้ขึ้นไปถ้าทำกิจกรรมให้ขึ้นไป ท่านให้ทานน้ำสาบานสองแก้ว บอกได้เลยคะตอนนั้นสติกลับมาหมด หายเหมือนคนปกติธรรมดาที่คิดได้นอนได้ หลับได้คิดว่าอ้าวเรายังไม่ตายนี้ไม่มีอะไรเข้าสิงเรามาเนี้ คิดแล้วสบายใจ ดีใจขึ้นมากคะ และก็เลยนอนเล่นนอนแต่งเพลง ดีใจตัวเองคะ
- หลวงตา: และอยู่ก็วันก็เดือนแต่งเพลงได้ตอนแรกอาการเป็นยังงี้เล่าไปเป็นขึ้นๆ หน่อย เดินได้ไม่ได้
- คุณน้อง: วันแรกเดินไม่ได้เลยนะคะ ญาติที่มาด้วยต้องนั่งรถไสมาพาไปดู แต่พออยู่ได้แค่สองอาทิตย์คะ ตั้งแต่หลวงตาชุบชีวิตคะก็ดีขึ้นมากไปไหนมาไหนเองได้ ตาเห็นชัดมากกว่าเดิม
- หลวงตา: ตาตอนแรกมามองเห็นไหม
- คุณน้อง: ไม่เห็นคะ บอกได้เลยไม่เห็น ต้องจูงต้องจับเราเดินมา

- หลวงตา: เหมือนคนพิการอะนะ (หัวเราะ)
- คุณน้อง: ใช่ค่ะเหมือนมากเลยคะ
- หลวงตา: ตอนนั้นความหวังในชีวิตตอนที่เริ่มเป็นมะเร็งครั้งแรก ความหวังในชีวิตหมดหวังใหม่ ต้องคิดว่าตัวเองต้องตายแน่ใหม่
- คุณน้อง: ใช่ค่ะ ตอนแรก แต่พอมารักษาที่นี่แล้วอย่างที่บอกค่ะสองอาทิตย์กลับกลายเป็นคนปกติ คราวนี้ไม่ตายแล้วแน่นอน ยิ่งไงก็ไม่ตายเพราะว่าเกิดใหม่ นี่เอาเพลงมา
- หลวงตา: เพลงอะไรคะ แต่งเมื่อตอนอยู่ที่วัดไช้ใหม่
- คุณน้อง: แต่งอยู่ที่วัดค่ะหนูไม่เห็นตอนนั้นหนูยังมองไม่เห็นชัดหลวงตาไปยืนอยู่ข้างหลังก็ไม่ทราบ นอนเล่นๆแต่งเล่นๆเพลงสั้น

เมื่อวานก็ดูหายดี แต่วันนี้หายกว่าเมื่อวาน เมื่อวานก็ดูหายดี แต่วันนี้หายกว่าเมื่อวาน ทุกคนจงรักษาคุณจะได้รู้ว่าฉันหายแล้วไงเพราะว่ามีหลวงตา ชุบชีวิตให้ใหม่ทุกคนจงเตรียมดีใจก็จะหายอย่างฉันยังไง

- หลวงตา: เพลงที่หนึ่งผ่านไปแต่งตอนที่ตอนนั้นตายยังมองไม่เห็นก็ยังไม่เห็นได้เพลงที่สองแต่งตอนไหนคะ
- คุณน้อง: แต่งที่นี้ค่ะ (แต่งตอนที่เดินได้หรือยัง) อันนี้เดินได้ แต่งมานั่งร้องเล่นข้างนอก (เชิญเลย)

หลวงตาปพนพัชร ชุบชีวิต คุณน้อง (นามสมมุติ) คุณน้อง ยิ้มดีใจที่ได้กลับมาหาสิริยา (ลูกสาวนามสมมุติ) กลับแล้วจะกลับมาใหม่ กลับมาเป็นจิตอาสาไว้

หลวงตาปพนพัชรแห่งวัดคำประมงท่านเป็นหนึ่งในสงฆ์ ผู้ถึงพร้อมในเมตตาวิชาผู้มีทุกข์ให้มีสุขทุกชีวา ลูกหลานทั่วทิศสาธุวันพึงพามาพึ่งบุญ ทุกข์กายและทุกข์ใจบำบัดให้ใจเกื้อหนุนเมตตาและการุณคอคยคำคุณให้ผ่อนคลาย อีกทั้งจิตอาสาที่ช่วยมีบุญบารมี ตรวบน้ำไปจนตายขอน้อมใจรำลึกคุณ

ที่แห่งนี้ไม่ใช่แค่ที่ของสงฆ์ คำประมงคือวัดที่มีสุขให้ ทุกข์กายใจเมื่อมาได้รับบายหลวงตาให้ คำสั่งสอนป้อนพระธรรม ฉันทเคยทุกข์เพราะโรคร้ายมามากเหลือ หลวงตาเอื้อคำสอนผ่อนทุกข์ให้ถึงทุกข์กายของเพียงเราอยู่ทุกข์ใจ โรคร้ายใดทำร้ายได้แค่กายเรา ยาทุกหม้อ ล้วนมาจากความ

เมตตา หวังเพียงว่าลูกหลานได้สุขกายใจ กรุณารักษาเพื่อให้ทุกข์คลาย ทุกคำเข้าเฝ้าหวังใยไม่เว้นวัน เมื่อมีสุขใจสงบ ทุกข์บรรเทาของเพียงเข้าใจความจริงทุกสิ่งนั้น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ภาวนา ให้เข้าใจได้สุขเอย

หลวงตา: อ้อ เก่งน้ำ ไม่น่าเป็นคนป่วยเลย น่าจะเป็นคนบ้ามากกว่า (หัวเราะ) และมีอีกเพลงคะ (เพลงหนึ่ง)

กำจัดโรคร้ายด้วยยาสมุนไพรกินกันเข้าไป จะได้ว่าผู้ใดได้ใจเราเกิดเป็นคนเราจะกลัวอะไร ลองกินสมุนไพร ช่วยเราหายแน่นอน ขอมอบบทเพลงสั้นเพลงนี้ เป็นกำลังใจให้ทุกคน เป็นกำลังใจให้ทุกคน ให้ทุกคนโชคดี เป็นกำลังใจให้ทุกคน เป็นกำลังใจให้ทุกคน ให้ทุกคนหายดี

หลวงตา: นี่คือเป็นคนไข้ในดวงใจแบบเขามาวันแรกแบบหลวงตาไม่ได้คาดหวังเขาเลยนะว่าอีนี่ยังงี้ก็ตายแน่ๆ (หัวเราะ)

คุณน้อง: ถ้าใครไม่ยอมตายให้หลวงตาแข่งอย่างงี้ บอกคนไข้ทุกคนนะคะ

หลวงตา: หน้าตามันออกมาเลยนะ หัวเหอไม่ได้เหลือความเป็นคนและเดินก็ไม่ได้มองก็ไม่เห็น เข้าส้วมเองก็ยังไม่ได้เลย เนี่ยเปลี่ยนไปคนละเรื่องเลยหลังจากที่เขาได้อยู่แล้วแบบหลวงตาก็ง

คุณน้อง: ใช่คะหลวงตาเดินไป หลวงตาเดินไปตรวจที่เตียงท่านก็ชะงักอะคะ ท่านบอกโผไฟทำไมมาแปลงร่างตอนกลางวันได้ ไอ้โขนาคาในวัดนะเนี่ยทำไมมาได้ตอนกลางวัน โผล่มาได้ไงตอนกลางวัน

หลวงตา: การรักษาแบบหลวงตาสามารถช่วยคนให้รอด รอดจากความทุกข์ รอดจากความทรมาน และกลับมาเก่งกลับมาสวยงามทั้งกายทั้งจิตวิญญาณ ลูกเป็นกำลังใจที่ดี ฉะนั้น ลูกสามีก็น่ารักแก่รักเดียวใจเดียวอย่างที่ว่านั้นแหละแต่ว่าตอนที่เผลอเราก็ไม่รู้ละ (หัวเราะ) ใช้ได้ มะเร็งไม่ได้ทำร้ายอะไรลูกเลย มันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์มาก

กรณีที่สอง เป็นการถอดเทปจากเสียงบันทึกการเยี่ยมไข้ พี่ตัน (นามสมมุติ) ผู้ป่วยมะเร็งรังไข่ระยะสุดท้ายพักรักษาที่ตึกสงฆ์อาพาธ ในการสนทนาของหลวงตาและพี่ตันเกี่ยวกับความรู้สึกของพี่ตันในเรื่องความตายในเวลาอันใกล้ เพื่อให้เป็นบทพิจารณาสังขารตนเอง (ที่มาจากวารสาร Srinagarind Med. J. 2009: 24) ดังต่อไปนี้

- หลวงตา: เป็นไงจะ ลูกนั่งรีเปล่าลูก (ได้ค่ะ) วันนี้เก่งกว่าเมื่อก่อนนะรู้สึกมีแรงด้วย
- พี่ต้น: ก็มีคุณวันชาติมา (นามสมมุติ)
- หลวงตา: อ้อ ดอกไม้สวยนะ โชคดีจัง หูอื้อมาหลายวันหรือยัง
- พี่ต้น: ก็เป็นมานานแล้วค่ะหลวงตา พอนอนได้จังหว่าเหนื่อยก็มาอีกแล้ว (ไม่ค่อยได้ยินหรือว่า) มันรำคาญค่ะ
- หลวงตา: แล้ววันนี้วันชาติมาพูดให้กำลังใจอะไรบ้าง
- พี่ต้น: คุณบอกเล่าว่า หลวงตาเล่าให้ฟังแล้วว่าต้นเจออะไร
- หลวงตา: ต้นลองลำดับมาใหม่ ซิวว่าต้นเจออะไรมา แล้วเริ่มต้นที่ต้นยังไม่รู้อะไร
เลยวันไหนจึงมีจึงเกิดขึ้นจำวัน เดือน ปี ที่รู้สึกว่ามีพุทธองค์ ต้นรู้สึกว่าได้
เล่นกับพญานาคลงไปแดนพุทธภูมิอะไรอย่างนี้
- พี่ต้น: เป็นความรู้สึกนะค่ะหลวงตา
- หลวงตา: ค่อยๆ ลำดับ ค่อยๆ ทำสมาธิหลวงตาพามา
- พี่ต้น: เห็นสระบัวแล้วก็ดอกไม้สวยเขียวเต็มสระ แล้วทีนี้ก็เหมือนกับว่าถ้าเรา
ตั้งใจเราเดินลงไปที่นี่เราจะเดินลงไปได้ ไปเก็บบัวได้ ทีนี้เหมือนกับว่า
เป็นการแสดงรื่นเริงสมัยพุทธกาลนะค่ะ
- หลวงตา: เป็นความนึกคิดของเราเองหรือว่าอะไร
- พี่ต้น: ต้นเองก็ไม่ทราบนะค่ะ มันมาเองก็ไม่ได้จินตนาการ ให้มันเกิดมันอะไร
อย่างนี้ ต้นเคยเก็บดอกบัวให้ท่าน
- หลวงตา: เก็บคือในจิตของต้นลงไปเก็บดอกบัว
- พี่ต้น: ค่ะ สระของเรา พอมีแรงเก็บได้ เต็ดได้ไปถวายท่าน ก็ขอให้แคมีแรงเดิน
ได้
- หลวงตา: ต้องบอกพวกไปเก็บๆ รักษาดอกบัวหน่อย เขาเก็บไปบูชาพระพุทธเจ้าวัน
วิสาขบูชา แล้วเขาก็เอาไปบูชากันนะแล้วตอนนี้ต้นมีกำลังใจขึ้นใหม่ (ก็
มี) แล้วต้นคิดว่าถ้าต้นจากโลกนี้ไปต้นจะไปสวรรค์ไปนิพพานไหม
- พี่ต้น: ต้นก็อยากค่ะ อยากหลุดพ้น (แล้วต้นทำอย่างไร อยากหลุดพ้น) ก็พุทธโธ
เหมือนหลวงตาบอก
- หลวงตา: ว่าร่างกายไม่ใช่เรานะ (ค่ะ) ไม่ใช่ของเรา เดี่ยวก็จะพ้นของมันไปโดย
ธรรมชาติเอง แล้วเราก็จะมีกำลังใจอยู่อีกมิติหนึ่งซึ่งมันไม่เกี่ยวข้องกับ

ร่างกาย จิตวิญญาณ ก็จะเป็นอิสระของมันเอง ธรรมชาติของมันเอง โดยที่เราไม่ต้องไปกลัวว่ามันจะเป็นอย่างนั้น อย่างนี้

พีดัน: ไม่กลัวค่ะ หลวงตา รอแต่ว่าวันนั้นเมื่อไรจะมาถึงจะได้ไม่ต้องอึดอัด
 ทรมาน แล้วก็ร่างกายก็ปล่อยวางเถอะ เราไปเถอะ ปล่อยวางเถอะ ขอ
 ทุกวัน ถ้าจะมารับต้นก็มารับไปเลย วางปล่อยวางแล้ว มารับต้นไปเถอะ
 คืนไหนก็ได้ วันไหนก็ได้ ปล่อยวางแล้ว (ต้นก็ไม่มีความทุกข์ในใจ) ไม่มี
 ไม่มีอะไรเลย

หลวงตา: โอ้! สาธุเลยนะดีมากเลย ดีแล้ว แล้วหลับคืนหนึ่งได้ก็ชั่วโงม

พีดัน: ไม่ค่อยได้เยอะหรอกค่ะ หลวงตา เพราะมันหายใจไม่ค่อยได้เต็มที่ ตื่น
 ช้ามา

หลวงตา: แต่มันก็เหมือนกับว่ากรรมเก่าของเราเนอะ (ค่ะ) กรรมเก่าเราทำ กรรม
 ใหม่เราก็ทำกรรมดีๆ เราก็ทำเพิ่มไป แต่กรรมเก่าเขาตามเรามา ก่อนแล้ว
 ละ ไม่นั่นะถ้าต้นภาวนาดีๆ อาจจะมีพ้นทุกข์พ้นภัยเลย ร่างกายก็อาจจะ
 แข็งแรงขึ้นก็ได้ ใครจะไปรู้นะ แล้วห่วงแม่ ห่วงพี่ ห่วงน้องไหม

พีดัน: พุทธศาสนาสอน เน้นเรื่องของส่วนตัวเรา ว่าเราต้องหลุดพ้นด้วยตัวของ
 เราเอง คนอื่นเป็นเรื่องของเขา ต้องปฏิบัติเองเขาถึงจะได้

หลวงตา: ถูกต้องๆ ยังไงเราก็ต้องปฏิบัติ ยิ่งตอนนี้เราป่วยเราจึงต้องปฏิบัติลงไปดู
 ให้เห็นให้หมดด้วยซ้ำ กระดูกแขน (หัวเราะ) มีแต่ข้างหน้าที่พอจะรู้ว่า
 เป็นต้น (หัวเราะ) แห้งไปหมดเนื้อตัว (แห้งหมดเลยค่ะ) เมื่อก่อนมันไม่
 เป็นอย่างนี้ใช่ไหม (ไม่เป็น แห้งเลย) สังขารมันไม่เที่ยงจริงๆ

พีดัน: ไม่เป็นไร ยอมรับค่ะหลวงตา เกิดขึ้นแล้วยอมรับได้ทุกอย่าง

หลวงตา: เออ ใช่ ถ้าเราไม่ยอมรับมันเราก็ยิ่งทุกข์ใช่ไหม (ค่ะ) ถ้าเรายอมรับมันก็
 โอเค ทุกข์ก็ทุกข์ ไม่ทุกข์ก็ไม่ทุกข์ (หัวเราะ) เราก็ยิ้มได้นะ (ค่ะ) ยิ้มได้
 เพราะว่าถ้าเราไม่ยิ้มกับมันเราก็ยิ่งแย่ใหญ่

พีดัน: ร้องไปใช้พลังงานมากอีก (ใช้ร้องไปยิ่งใช้พลังงานไป ยิ้มได้พลังงานคืน
 มา ร้องเสียงพลังงานไปนะ) มันไม่ได้อะไร

หลวงตา: ต้น พักผ่อนนะ ดีๆ นะจ้ะ สาธุ

ภาคผนวก ค

- จดหมายอนุมัติจริยธรรม
- จดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 โทร.0-2218-8147
ที่ จว 261 /53 วันที่ 29 กรกฎาคม 2553
เรื่อง แจ้งผลผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

เรียน กณภคิคณะจิตวิทยา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ใบรับรองผลการพิจารณา
- 2. ข้อมูลสำหรับประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3. ใบยินยอมของประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 4. แบบสอบถาม

ตามที่ นายณัฐชัย โคปิฎกาวุธ นิสิตระดับมหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอโครงการวิจัยที่ 056.1/53 เรื่อง ประสิทธิภาพด้านจิตใจของพระสงฆ์ในการเยียวยาทางจิตใจ: กรณีศึกษาพระปพนพัชร จิรธัมโม วัดคำประมง ค.สว่าง อ.พรหมานิคม จ.สกลนคร (PSYCHOLOGICAL EXPERIENCES OF A BUDDHIST MONK IN PSYCHOLOGICAL HEALING: A CASE STUDY OF PHRAPAPONPATCHARA JIRADHAMMO, WATKHAMPRAMONG, SAWANG SUBDISTRICT, PANNANIKHOM DISTRICT, SAKOLNAKHORN PROVINCE) เพื่อให้กรรมการผู้ทบทวนหลักพิจารณาจริยธรรมการวิจัยความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

การนี้ กรรมการผู้ทบทวนหลัก ได้เห็นสมควรให้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยได้รับรองวันที่ 20 กรกฎาคม 2553

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

เรียน เลขานุการคณะ
จึงเรียนมาเพื่อโปรด

ทราบ

พิจารณา

ดำเนินการ

อนุมัติ

ลงชื่อ.....

[Signature]
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มันตรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[Handwritten notes and signatures]
เรียน รศ.ดร.1538
วันที่ 29 กรกฎาคม 2553
ทนายทนาย
30 กอ.53

AF 01-11

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุคที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารสถาบัน 2 ชั้น 4 ซอยจุฬาลงกรณ์ 62 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์: 0-2218-8147 โทรสาร: 0-2218-8147 E-mail: eccu@chula.ac.th

COA No. 069/2553

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 056.1/53 : ประสบการณ์ด้านจิตใจของพระสงฆ์ในการเยียวยาทางจิตใจ: กรณีศึกษา
พระพรหมพิริย จิรธัมโม วัดคำประมง ต.สว่าง อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

ผู้วิจัยหลัก : นายณัฐนัย โคปัญญาวูช นิสิตระดับมหาบัณฑิต

หน่วยงาน : คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุคที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้พิจารณา โดยใช้หลัก ของ The International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice
(ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม.....
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปริศา ทศนประดิษฐ)
ประธาน

ลงนาม.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง : 20 กรกฎาคม 2553

วันหมดอายุ : 19 กรกฎาคม 2554

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- 1) โครงการวิจัย
- 2) ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- 3) ผู้วิจัย
- 4) แบบสอบถาม

เลขที่โครงการวิจัย 056.1/53
วันที่รับรอง 20 ก.ค. 2553
วันหมดอายุ 19 ก.ค. 2554

เงื่อนไข

1. ข้าราชการหรือหน่วยงานที่พิจารณาจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อน ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามระยะเวลาไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น แล้วส่งสำเนาใบแรกที่ใช้ออกสารดังกล่าวมาที่คณะกรรมการ
5. หากเกิดเหตุการไม่พึงประสงค์หรือเหตุร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลหรือข้อมูลจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมรับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-11) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

ที่ ศธ 0512.7/ ๗๕๔

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 16 อาคารวิทยกิตติ ถนนพญาไท
วังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

4 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมมือในการวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดคำประมง

เนื่องด้วย นายณัฐนัย ไต่บัญญัติ นิสิตคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "ประสบการณ์ด้านจิตใจของพระสงฆ์ในการเยียวยาทางจิตใจ : กรณีศึกษาพระปพนพัทธ์ จิรธัมโม วัดคำประมง ตำบลสว่าง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ โพธิแก้ว และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยขอเข้าไปสังเกตการทำงานและสัมภาษณ์พระปพนพัทธ์ จิรธัมโม และบุคคลรอบข้างท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ นายณัฐนัย ไต่บัญญัติ ได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณางค์ มณีศรี)

คณบดีคณะจิตวิทยา

ณัฐ นัฐนัย ไต่บัญญัติ
โทร 0 87038 5419

ภาคผนวก ง

แนวคำถามสัมภาษณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระปพนพัชร จิรัธมโม เป็นลักษณะแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) แบ่งเป็น 3 ชุด คือ

1. แนวคำถามเกี่ยวกับประวัติชีวิต ข้อมูลทั่วไป
2. แนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม
3. แนวคำถามเกี่ยวกับวิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

แนวคำถามในการสัมภาษณ์มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมและบริบทในขณะสัมภาษณ์ แต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคำถามชุดที่ 1 ประวัติชีวิต และข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

1. อยากให้หลวงตาช่วยเล่าถึงประวัติชีวิตในวัยเด็ก ท่านเกิดที่ไหน สภาพครอบครัวในเวลานั้นเป็นอย่างไร
2. อยากให้หลวงตาช่วยเล่าถึงประวัติการศึกษาของหลวงตาในระดับต่างๆ
  - สมัยเด็กๆ หลวงตาเป็นเด็กนิสัยหรือมีบุคลิกภาพอย่างไร
  - หลวงตาได้รับการเลี้ยงดูจากคุณพ่อคุณแม่อย่างไรบ้าง และมีผลต่ออุปนิสัยหรือบุคลิกของหลวงตาต่อมาอย่างไรบ้าง
  - ในวัยเด็ก หลวงตามีความสนใจในเรื่องอะไรเป็นพิเศษบ้างหรือไม่ สนใจพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่เด็กหรือเปล่า
  - ในช่วงวัยเรียนหลวงตาวางแผนอนาคตของตนเองไว้ว่าอย่างไร
  - อยากให้หลวงตาเล่าประวัติการทำงานก่อนที่จะมาเป็นพระ
3. หลวงตาเริ่มสนใจพระพุทธศาสนาตอนไหน อะไรเป็นแรงจูงใจให้หลวงตาสนใจในพระพุทธศาสนา
  - หลวงตาเริ่มฝึกปฏิบัติธรรมได้อย่างไร
  - จากความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ในที่สุดหลวงตาหันเข้าสู่พระพุทธศาสนา อะไรทำให้หลวงตาบวชเป็นพระภิกษุ
4. ประสบการณ์ของหลวงตาหลังจากบวชเป็นพระภิกษุเป็นอย่างไร
  - วิธีการดำเนินชีวิตของหลวงตาเป็นอย่างไร

แนวคำถามชุดที่ 2 ประสบการณ์ในการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

1. จุดเริ่มต้นของหลวงตาในการเยียวยาผู้ป่วยมะเร็ง มีความเป็นมาอย่างไร
2. ในช่วงที่หลวงตาป่วยเป็นมะเร็ง หลวงตาเยียวยาจิตใจตนเองอย่างไร
3. การเยียวยาทางจิตใจในความคิดเห็นของหลวงตาเป็นอย่างไร
  - ในความคิดเห็นของหลวงตากายและจิตใจมีความสำคัญกับชีวิตอย่างไร
  - หลวงตามีความคิดเห็นว่าอย่างไร เกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนากับการเยียวยาทางจิตใจ
4. หลวงตาเรียนรู้การเยียวยาทางจิตใจมาจากผู้ใด ท่านมีความสำคัญอย่างไรกับหลวงตา
  - อยากให้หลวงตาได้เล่าสิ่งที่หลวงตาได้เรียนรู้การเยียวยาทางจิตใจมีที่มาอย่างไร
  - หลวงตาได้รับอะไรจากการเรียนรู้เหล่านั้น สิ่งที่หลวงตาได้เรียนรู้มีความหมายกับหลวงตาอย่างไร
    - หลวงตาได้นำมาใช้กับตนเองและผู้อื่นอย่างไรบ้าง
5. อยากให้หลวงตาได้เล่าประสบการณ์การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งเป็นอย่างไร
  - หลวงตาได้นำแนวทางพระพุทธรูปศาสนาเข้ามามีบทบาทในการเยียวยาจิตใจอย่างไร
  - หลวงตาได้เรียนรู้อะไรจากผู้ป่วยมะเร็ง ทุกครั้งที่หลวงตาเยียวยาจิตใจพวกเขา
6. การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยมะเร็งเป็นหน้าที่หลักของหลวงตา นอกจากนั้น หลวงตาได้เยียวยาจิตใจบุคคลอื่นหรือไม่ และเป็นอย่างไร
7. ในช่วงใดของชีวิตของหลวงตา ที่รู้สึกว่าการเยียวยาทางจิตใจเป็นสิ่งที่ทำทนาย และหลวงตาได้เรียนรู้อะไรจากช่วงชีวิตนั้น
  - อยากให้หลวงตาแบ่งปันประสบการณ์ที่ต้องฟันฝ่าในการเยียวยาจิตใจผู้คน และประสบการณ์ที่ภาคภูมิใจในการเยียวยาจิตใจผู้คน
    - ทุกประสบการณ์มีความหมายกับหลวงตาอย่างไร หลวงตาได้เรียนรู้อะไรจากมัน
8. บทบาทหน้าที่ของหลวงตาในด้านกรเยียวยาทางจิตใจ หลวงตาพอจะทราบถึงเสียงสะท้อนจากคนรอบข้างบ้างไหม เป็นในทางบวก ทางลบอย่างไร

แนวคำถามชุดที่ 3 วิธีการเยียวยาทางจิตใจของพระปพนพัชร จิรัธมโม

1. ในความคิดของหลวงตาการเยียวยาทางจิตใจมีวิธีการอย่างไร
2. อยากให้หลวงตาได้เล่าวิธีการเยียวยาทางจิตใจที่หลวงตาใช้เป็นอย่างไร
  - หลวงตาใช้วิธีแตกต่างกันอย่างไร กับบุคคลที่เข้ามาหาหลวงตา
3. หลวงตามีวิธีรับรู้ผลจากการที่หลวงตาเยียวยาจิตใจพวกเขาอย่างไร

แนวคำถามสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างกรณีศึกษา

แนวคำถามในการสัมภาษณ์นี้ จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลรอบข้างกรณีศึกษา อันได้แก่ ผู้ป่วยมะเร็งที่รักษาอยู่ที่โรงพยาบาล ญาติของผู้ป่วย พระสงฆ์ จิตอาสา และชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนที่ศึกษา ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเสริม ช่วยในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลหลักต่อไป

ผู้วิจัยทำการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ป่วยมะเร็ง
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ญาติผู้ป่วย
3. แนวคำถามในการสัมภาษณ์พระสงฆ์ จิตอาสา และชาวบ้านในชุมชนที่ศึกษา

แนวคำถามในการสัมภาษณ์มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมและบริบทในขณะสัมภาษณ์ แต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคำถามชุดที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ป่วยมะเร็ง

1. อยากให้ท่านช่วยแนะนำตัว ชื่อ นามสกุล อายุ อาชีพป่วยเป็นมะเร็งชนิดใด ระยะที่เท่าไร
2. ท่านรู้จักกับหลวงตาพนัพพ์มาเป็นเวลาเท่าไร และรู้จักท่านได้อย่างไร
  - อยากให้ท่านช่วยบรรยายลักษณะ บุคลิกนิสัยใจคอ ของหลวงตาพนัพพ์ ที่ท่านรู้จักว่าเป็นอย่างไร
  - สิ่งที่ท่านประทับใจเป็นพิเศษในตัวหลวงตาพนัพพ์ คืออะไร
3. อยากให้ท่านเล่าอาการเจ็บปวดของท่านเป็นอย่างไร
  - อะไรทำให้ท่านเลือกเข้ารับการรักษาพยาบาลกับหลวงตาพนัพพ์
  - ท่านสัมผัสได้ถึงความแตกต่างก่อนและหลังได้รับการเยียวยาจากหลวงตาอย่างไร
  - การเยียวยาของหลวงตาส่งผลอย่างไรกับตัวท่าน มีความเปลี่ยนแปลงกับชีวิตท่านอย่างไรบ้าง ในด้านจิตใจเป็นอย่างไร

แนวคำถามชุดที่ 2 สัมภาษณ์ญาติของผู้ป่วย

1. อยากให้ท่านช่วยแนะนำตัว ชื่อ นามสกุล อายุ อาชีพ มีความสัมพันธ์กับผู้ป่วยอย่างไร
2. ท่านรู้จักกับหลวงตาพนัพพ์มาเป็นเวลาเท่าไร และรู้จักท่านได้อย่างไร

- อยากให้ท่านช่วยบรรยายลักษณะ บุคลิกนิสัยใจคอ ของหลวงตาปพนพัชร ที่ท่านรู้จักว่าเป็นอย่างไร

- สิ่งที่ท่านประทับใจเป็นพิเศษในตัวหลวงตาปพนพัชร คืออะไร

3. อะไรทำให้ท่านพาผู้ป่วยมารับการเยียวยากับหลวงตาปพนพัชร
4. ท่านมีทัศนคติต่อหลวงตาปพนพัชรในการที่หลวงตามุ่งเยียวยาจิตใจผู้คนอย่างไรบ้าง
5. จากการที่ท่านอยู่ดูแลผู้ป่วยที่วัด ท่านได้สังเกตเห็นหลวงตาเยียวยาจิตใจใครอีกบ้างนอกจากผู้ป่วยมะเร็ง และเยียวยาพวกเขาอย่างไร
6. ท่านเคยได้รับการเยียวยาทางจิตใจจากหลวงตาหรือไม่ อย่างไร

- การเยียวยาของหลวงตามีผลต่อจิตใจท่านอย่างไร

แนวคำถามชุดที่ 3 สัมภาษณ์พระสงฆ์ จิตอาสา และชาวบ้านในชุมชนที่ศึกษา

1. อยากให้ท่านช่วยแนะนำตัว ชื่อ นามสกุล อายุ อาชีพ
2. ท่านรู้จักกับหลวงตาปพนพัชรมาเป็นเวลาเท่าไร และรู้จักท่านได้อย่างไร
  - อยากให้ท่านช่วยบรรยายลักษณะ บุคลิก นิสัยใจคอ ของหลวงตาปพนพัชร ที่ท่านรู้จักว่าเป็นอย่างไร

- สิ่งที่ท่านประทับใจเป็นพิเศษในตัวหลวงตาปพนพัชร คืออะไร

3. ท่านมีทัศนคติต่อหลวงตาปพนพัชรในการที่หลวงตามุ่งเยียวยาจิตใจผู้คนอย่างไรบ้าง
4. จากการที่ท่านเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและรู้จักหลวงตาปพนพัชร ท่านได้สังเกตเห็นหลวงตาเยียวยาจิตใจใครอีกบ้างนอกจากผู้ป่วยมะเร็ง และเยียวยาพวกเขาอย่างไร
5. ท่านเคยได้รับการเยียวยาจิตใจจากหลวงตาหรือไม่ อย่างไร

- การเยียวยาของหลวงตามีผลต่อจิตใจท่านอย่างไร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์ข้อมูลรวมด้านวิธีการเยียวยาจิตใจของหลวงตาพนพพัทธ์ จิรัธมโม

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1. ให้เวลากับผู้ที่มี ความทุกข์ในการ เข้าใจชีวิต	ค่อยๆ เรียนรู้ชีวิต		คนไข้ที่มาแรกๆ ก็จะไม่ค่อยซึม หลังๆ ก็จะไม่ค่อยซึม ดึง พอหลังจากที่เราดึงจิต ดึงความทุกข์ ดึงความกังวลใจต่างๆ ให้หยุดให้ยาให้ธรรมชาติที่ละขั้นทีละตอน ทีละ step by step บางคนก็มาเร็วกลับเร็วก็ไม่ได้อะไร แต่ถ้าคนมาค่อยๆ เรียนรู้แล้วมาเข้าใจชีวิต เข้าใจว่ามะเร็งนั้นมันไม่ใช่ของง่าย ถ้ามันของง่ายในโลกนี้คงไม่มีใครตายเพราะมะเร็ง (2L: 84 – 89)
			ผู้ป่วยส่วนมากที่เข้ามารับการรักษามะเร็งจะหุดหุดและเป็นทั้งครอบครัวเลย เพราะฉะนั้นจะต้องดึงจิตของพวกเขาขึ้นมาให้ได้ โดยผู้ป่วยที่มาในวันแรกให้ย้อมอย่างไรรู้ก็ยังไม่ออก ถ้าไม่ตอบ พอวันที่สองเริ่มเผยอยิ้ม วันที่สามเบิกบาน วันที่สี่สดใส วันที่ห้าแข็งแรง และที่สำคัญการที่เขาจะมีความสุขจากการที่มาอยู่ที่นี้คือ เขาจะต้องมีธรรมชาติในหัวใจเพราะจะทำให้ผู้ป่วยได้ยินเสียงธรรมชาติที่เราเทศน์ เสียงดนตรีบ้าง และมีการปฏิบัติธรรมประจำวัน (หนังสือพิมพ์มติชน ปีที่ 31 ฉบับที่ 10952 หน้า 21 (กลาง) วันพุธที่ 5 มีนาคม 2551)
		นำธรรมชาติให้ทุกคน ค่อยๆ ซึมซับ	เราจะนำธรรมชาติมาเนี่ยให้เป็นประโยชน์กับคนไข้ ให้มากที่สุด ก็อย่างที่หลวงตาทำนี้แหละมันต้องค่อยๆ ไปค่อยๆ ซึมซับ ค่อยๆ เรียนรู้ อย่างคนเรียนดอกเตอร์มาเขาบอก เขาทำสมาธิไม่ได้หรอก แต่เขาอยู่ห้องแล้วไปได้อยู่กับห้องผ่าตัดได้ แต่ให้เขาทำสมาธิสงบไม่มีทาง เรื่องนี้มันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ให้เรียนจบเอกก็เถอะไม่มีทาง (2L: 110 – 115)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1. ให้เวลากับผู้ที่มีความทุกข์ ในการเข้าใจชีวิต	ไม่บังคับจิตใจผู้ที่เข้ามา หา		ทำยังไงเราถึงจะนำหลักศาสนาหรือหลักปฏิบัติ มาชี้ช่องทางบอกทางให้เขาได้เข้าใจชี้ช่องทางบอกทางให้เขาเข้าถึงและก็ได้ให้เขาได้พัฒนาจิตของตัวเองเป็นลำดับ ซึ่งเราจะไปforce เขาแรงๆ ไม่ได้ เราจะไปกดดันให้เขาทำอย่างที่เราอยากให้เราทำไม่ได้ เราต้องถามก่อนว่าสิ่งที่เราไป force เขาให้เขาทำ ถ้าเราไปทำอย่างนั้นบ้างเราจะรู้สึกอย่างไร (2L: 65 – 70)
		ให้เวลากับตนเองและคนที่ทุกข์ได้พิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิต	ต้องให้เวลาเขาบ้าง และก็ต้องให้เวลากับตัวเรามาพิจารณาคิดถึงเขาด้วย เพราะว่าบางเคสปัญหาเยอะ ทั้งปัญหาสังคม ปัญหาทางจิต ปัญหาทางการยอมรับ (2L: 157 – 160) ตอนนี้ก็ช่วยเขาอะไรก็ไม่ได้เพราะอะไรเพราะเราก็หมดแรงแล้ว ช่วยก็ช่วยไม่ได้ และอีกอย่างต้องให้เวลา ให้เวลาเยียวยาจิตใจเขาด้วย (2L: 252 – 254)
	เข้าใจถึงจิตใจผู้ที่มีความทุกข์		เราเข้าถึงเขา สภาวะธาตุ สภาวะธรรม สภาวะจิตใจ บางคนมองสีหน้าก็รู้แล้ว โอนี่บางทุกข์มาเต็มหัวใจ ความกังวลใจเขาก็จะระบายออกมา เขาผ่าตัดมาแล้วสามครั้ง เคมีมาแล้วยี่สิบ ขยายแสงมาแล้วสามสิบ เงินหมดไปแล้วสามล้าน บางคนหมดไปสิบสองล้าน บอกโอโห้ย มันก็ระบายออกมา ที่ตรวจแต่ละเคสนานๆ เขาก็ระบายๆ ออกมา เค็นค่อนข้างไว้มอง (2L: 182 – 188)
			แต่ละรายมันก็ไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนเราก็ต้องเข้าใจเขา ว่าเราควรจะทำอะไรกับเขา ควรจะให้ธรรมะอะไรเขา เราก็ต้องตรวจต้องดูอาการ ทางกายผสมผสานอาการทางจิต (2L: 232 – 235)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
2.ให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน	ไม่ใช่แค่ให้ธรรมะ แต่เงิน อาหาร สุขภาพกายก็เป็น สิ่งสำคัญ		หลวงตาก็ดูแล ซักพอร์ตเขา เรื่องของกาย เรื่องใจ เรื่องของทรัพย์สิน เงินทอง ไม่ใช่คุณให้ แต่ธรรมะ แต่คุณไม่ให้ข้าวเขากิน ธรรมะก็สู้ไม่ไหวหรอก คุณไม่ให้ที่เขาอยู่ไม่ให้เขานอน ไม่ให้ตั้งค้เป็นค่ารถค่าใช้จ่ายประจำวัน และเขาจะอยู่ได้ยังไงมีแต่ธรรมะ (2L: 144 – 148)
			หลวงตาขอยกตัวอย่าง คนใช้เศสรามามีค่ามะเร็ง 3,500 ก่อนมาหมอบอกว่าอยู่ได้อีกไม่ นานให้กลับไปอยู่บ้าน ต่อมาทราบเรื่องวัดคำประมงจากหลานซึ่งเป็นพยาบาล ก็พากัน มาหาหลวงตา treatment เขาทั้งระบบ ด้วยธรรมะapproach Thai herb การออกกำลัง กายใช้ music therapy ใช้อาหาร แนะนำเรื่องสุขภาพพระยะแรกทางผู้ปวยอยู่ทั้งครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ดูแลกันแบบ family care ปัจจุบันแข็งแรงก็มีชีวิตอยู่คุณหมอสสามารถ ตรวจสอบได้ เวลานี้มาที่วัดสวดยมากติดกับตอนแรก เราทำให้ผีให้เป็นคน และทำคนให้ เป็นเทวดา จนเทวดาให้เข้าสู่นิพพาน (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตร วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า 26)
		อยู่ที่วัดพรหมมด, ดูแลทาง กายภาพ	หลวงตาไม่ขายยาไม่ขายของเพราะไม่ชอบเห็นคนทะเลาะกันเวลาที่ผลประโยชน์ไม่ลง ตัว เลยให้ฟรีทุกอย่างและจะเป็นที่เดียวในโลก ตายยังเผาฟรี ดูลึกลับว่าจะทำได้จะอยู่ได้ไหม ทำอย่างมีความสุข คนที่มามีแต่ความสุข อยากให้พิจารณากันว่าแต่ละคนมีความดีเลว ผิดถูก แต่ปัจจุบันขอให้...ดีที่สุด ทำต่อไปไม่ประมาทในชีวิตตนเองและชีวิตของผู้อื่น ด้วย (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต หน้า 35)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
2.ให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน	ช่วยกันดูแลและปรึกษากัน		ผู้ป่วยทุกท่านและญาติทุกคนก็เหมือนอาจารย์ที่อธิบายบอกเขาว่าเราอยู่กันอย่างไร บางคนก็แข็งแรงมาก เราจะได้บอกเขาได้ว่าเราดูแลตัวเราอย่างไร การกินอยู่กินยา กินอยู่หลับนอน สวดมนต์ภาวนาสั่งต่างๆ เหล่านี้เพื่อที่จะทำให้ประเทศไทยของเรามีโรคยศกาล เยอะๆ (เทศน์ที่โรคยศกาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น. L: 17 - 20)
3.ให้ความรักและความเมตตา กับผู้ที่มีความทุกข์	ทำงานเพื่อทุกคนอย่างเต็มที่		เข้าใจเขา พยายามที่จะเข้าถึงเขาให้มากที่สุด เท่าที่เรามีโอกาสมีเวลา มีแรงช่วย คือเราจะไปช่วยเกินแรงได้ใจวันหนึ่งก็มี 24 ชั่วโมง มันไม่เคยเกิน 24 ชั่วโมง กับ หนึ่งนาที่ซักที พอเที่ยงคืนปั๊บ มันไม่เคยไปเที่ยงคืนสองนาที่ มันอยู่ของมันอย่างนั้น เราก็ต้องทำงาน เท่าที่เราทำเราก็ทำเต็มที่ทำทั้งกลางวันกลางคืนสี่สามตื่นขึ้นมาทำงาน เหนื่อยก็นอนแผ่สองสัปดาห์ (2L: 406 – 411)
			วันนี้เราเหนื่อยก็จริงแต่เขาอาจจะตายก็ได้ในวันสองวันนี้ เราทำไงให้เขาพ้นทุกข์ในระยะเวลาสั้นๆ ด้วยธรรมะสั้นๆ ประสพการณ์ที่เรามาอยู่วัด พุดให้เขาขึ้นมาให้เขา (2L: 191 – 194)
	เป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่มีความทุกข์		ยายคนหนึ่งที่อยู่เกือบเจ็ดสิบปีแล้วก็เขาเอามาทิ้งไว้ที่หน้าวัด ให้หลวงตาเลี้ยงเป็นมะเร็งปากมดลูกระยะสุดท้าย ก็ดูแลเขาสวมสี่เดือนจนกระทั่งเขาจากไป และก็เผาให้เขาเสร็จ แต่เขาจากไปอย่างยิ้ม อย่างมีความสุข แต่ก่อนที่ไม่มีอะไรเลย ที่ว่างเปล่า ลูกหลานสามีก็ไม่มี แต่เราก็ทำไ้ จิตอาสาทำให้เขาอย่างดี ดูแลเขาอย่างดี ไม่ทำให้เขารู้สึกว่าเขาถูกคนทอดทิ้ง (2L: 129 – 135)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
4. ให้ธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม	ธรรมะเป็นเครื่องมือในการ เยี่ยวยาจิตใจ		การที่เราอยู่โรคยศาลไม่ใช่เข้ามารับกินยาเอายากับไปบ้าน อย่างนั้นก็ไม่ถูก แต่ต้องเอาธรรมะเข้าไปด้วย ใจมีธรรมะและปรับปรุงตนเองพัฒนาจิตใจตนเอง พัฒนาทุกอย่างตามสภาพความเป็นจริงทุกวัน (เทศน์ที่โรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น. L: 30 - 33)
		การสอนให้เข้าใจความ เกิดดับ	เมื่อได้รักษาทางกายแล้วใจก็ต้องมีที่พึ่ง หลวงตาจึงให้ความสำคัญกับการทำสมาธิ บำบัดควบคุมไปด้วย “สมาธิที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนเหมือนกัน คือให้เห็นว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นได้ก็ดับได้ มะเร็งเกิดได้ก็ดับได้ ไม่มีอะไรที่เกิดแล้วดับไม่ได้ ความสุขเกิดได้ก็ดับได้ทุกอย่างมันเป็นแบบนี้และคนที่เข้าถึงความเกิดความดับนั้นใครละ ก็ต้องปฏิบัติเอง เราก็เอาความรู้ที่เรามีอยู่มาสอนให้คนใช้ปฏิบัติให้ถึงสภาวะธรรมตรงนี้ได้ พอเขาถึงสภาวะธรรมตรงนี้ได้โรคภัยแทบไม่มีความหมาย มะเร็งไม่มีความหมาย หายก็หายไป ไม่หายก็ช่างมัน ใจเขาเบิกบานมาก เขาไม่เห็นต้องกลัวว่าจะตาย ถึงไม่เป็นมะเร็งก็ต้องตายอยู่ดี” (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต หน้า 154)
			มันต้องเป็นอย่างนี้แหละ ถึงคุณไม่เป็นมะเร็ง คุณก็ต้องเป็นโรคอื่น ถึงคุณไม่ตายวันนี้ วันต่อไปมันก็ตาย (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต หน้า 196 – 197)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
4. ให้ธรรมะและนำไปปฏิบัติธรรม	การเตรียมจิตใจให้สงบ		แม้กระทั่งรอความตาย รอเปลี่ยนมิติ เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ วิญญาณจะออกจากร่างเราจะทำอย่างไรให้จิตสุดท้ายของเราสงบที่สุด ดีที่สุดและก็เยือกเย็นเป็นสุขไม่เดือดร้อน ขณะที่มีชีวิตอยู่ และไม่เดือดร้อนขณะที่จากไปสู่ภพใหม่ชาติใหม่อันนั้นแหละเป็นสิ่งที่พวกเราทุกคนต้องเตรียมตัวเตรียมจิตใจให้เสมอทุกเวลา ทุกนาที ทุกลมหายใจเข้าและลมหายใจออก(เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น. L: 65 - 69)
		การสร้างบุญกุศล	บุญทั้งหลายเราต้องทำกรรมทั้งหลายที่ดีกุศลธรรมสร้างไว้เสมอ อกุศลกรรมอกุศลจิตที่ทำให้จิตเราเศร้าหมองแม้เพียงเล็กน้อยเราก็ต้องตัดมันออกไป ไม่ให้เข้ามาในจิตของเราไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้นที่มันทำให้ใจเราเศร้า ใจเราไม่สงบ (เทศน์ที่อโรคยศาล วันเสาร์ ที่ 2 ตุลาคม 2553 เวลา 20.15 น. – 21.00 น. L: 57 - 60)
	พิธีกรรมเรียกสติสร้างกำลังใจ		เราทำอย่างนี้เพื่อเรียกวิญญาณหรือปรับปรุงจิตวิญญาณของผู้ป่วย ขวัญและกำลังใจของผู้ป่วยให้เข้าสู่สภาวะปกติที่เขาแตกกระเจิดกระเจิงไป สติแตกเลยเป็นมะเร็งที่ (2L: 349 – 352) <hr/> ตระกูลอมขวัญเข้ามาโดยใช้พิธีกรรมทางหลักศาสนาผสมผสานกัน เช่นการไหว้ครูบูชาอาจารย์ ด้วยผลไม้ ทำน้ามนต์ ก็เรียกขวัญและกำลังใจเขาด้วยมนตราต่างๆ และตัวเราก็ได้ทำสมาธิด้วย ตัวเราก็ได้พักจิตด้วย (2L: 352 – 355)

วิเคราะห์ข้อมูลรวมด้านประสบการณ์การเยียวยาทางจิตใจของหลวงตาปณพัทธ์ จิระธัมโม

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1. ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในขณะที่ เยียวยาจิตใจผู้ที่ทุกข์	ทุกข์ใจเป็นสิ่งที่หมักคองมา นาน		การที่จะลดอาการทุกข์ทางใจหรือว่าจะอะไรก็ตามมันไม่ใช่ว่าสั่งให้หมดทุกข์แล้วมัน ก็หมดตาม มันไม่ใช่เครื่องจักร มันเก็บมันคองหมักอยู่ตั้งนานๆ (2L: 255 – 257)
			แต่ละคนมันไม่เคยปฏิบัติกรรมมา จะให้มันหมดปุ๊บปั๊บอิมพอสสิเบิล (2L: 258 – 259)
1.1 การเยียวยาความทุกข์ต้องใช้ เวลา	ค่อยๆ ให้เขาเข้าใจชีวิตด้วย ตนเอง		มันต้องใช้เวลาและประสบการณ์ที่สูง มันไม่สามารถที่จะเอามาแบบว่าวันเดียวแล้วรู้ เรื่อง การปฏิบัติมันต้องใช้เวลาและประสบการณ์ยาวนานกว่าที่เราจะจูน หรือคอน โทรล หรือให้คนไข้อยอมรับความจริงของชีวิตในเรื่องของความไม่เที่ยงของชีวิต ความ ไม่ใช่ตัวตน ความไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา (2L: 96 – 101)
			มันต้องค่อยๆ ให้เขาเห็น ค่อยๆ ให้เขาซึมซับ และจิตใจเขายอมรับด้วยตัวของเขาเอง ไม่ใช่ที่เราไปบังคับให้เขายอมรับว่าคุณต้องเชื่อเรานะ คุณต้องเชื่อพระพุทธเจ้าไม่ใช่ (2L: 102 – 104)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1.1 การเยียวยาความทุกข์ที่ต้องใช้เวลา	ค่อยๆ ให้เขาเข้าใจชีวิตด้วยตนเอง		ไม่ใช่ที่เราเอาตำราเข้ามาให้คุณไปอ่านพระไตรปิฎก คุณอ่านจบแล้วคุณบรรลุคุณหายโรค มันอาจจะเพิ่มโรคหรือไม่ก็ตายก่อนอ่านพระไตรปิฎกจบเล่ม (2L: 79 – 81)
	ให้เวลากับตนเองและคนที่ทุกข์		ทุกคนเราก็ช่วยเขาทุกคน ก็อย่างที่บอกต้องให้เวลาเขาบ้าง และก็ต้องให้เวลากับตัวเรามาพิจารณาคิดถึงเขาด้วย (2L: 157 – 158)
			ตอนนี้ก็ช่วยเขาอะไรก็ได้เพราะอะไรเพราะเราก็หมดแรงแล้ว ช่วยก็ช่วยไม่ได้ และอีกอย่างต้องให้เวลา ให้เวลาเยียวยาจิตใจเขาด้วย (2L: 252 – 254)
		เริ่มต้นปฏิบัติธรรมจากตนเอง	หลงตาผ่านประสบการณ์ปฏิบัติมาเยอะ ชีวิตความตายผ่านมาหมดมันก็ไม่ยาก ไม่ยากสำหรับหลงตาแต่คนอื่นยาก (2L: 260 – 262)
	ให้ธรรมะและประสบการณ์ในระยะเวลานั้นๆ		วันนี้เราเหนื่อยก็จริงแต่เขาอาจจะตายก็ได้ในวันสองวันนี้ เราทำไปให้เขาพ้นทุกข์ในระยะเวลานั้นๆ ด้วยธรรมะนั้นๆ ประสบการณ์ที่เราได้อยู่วัด พุดให้เขาขึ้นมาให้เขา (2L: 191 – 194)
1.2 การเห็นคุณค่าชีวิตของคนที่มีความทุกข์	ได้เห็นจิตวิญญาณผู้ป่วยที่มีค่ากว่าเงินทอง		มันสะท้อนออกมาในแง่ที่ว่ามันมีค่ากว่าเงิน เงินทองมันหลงตาว่าเศรษฐกิจอยู่ล้านพันล้านหมื่นล้านมันก็ไม่มีความสุขหรอก เพราะมันเห็นแต่ตัวเลขเงิน มันไม่ได้เห็นจิตวิญญาณ เหมือนกับเราที่เราได้สัมผัส (2L: 377 – 381)
		ช่วยเหลือไม่หวังวัตถุเงินทอง	ไม่ต้องไปหวังว่าเขาจะตอบแทนอะไรเราเป็นเนื้อเป็นน้ำ เป็นหนังอะไรก็แล้วแต่ ไม่ต้องไปสนใจตรงนั้น สนใจทำยังไงให้เขาดีที่สุตรอดให้มากที่สุด ถ้าจะอยู่ก็อยู่อย่างดี ตายก็ตายอย่างดี (L: 40 – 43)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1.3 การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น		รับรู้แต่ไม่แบกรับ	หลวงตารับหลวงตาก็ละลายหมด หลวงตาไม่เก็บเลย ลูกจากตรงนี้ก็ลืมแล้ว ไม่มาสนใจเหยียอะไร ก็ถึงบอกให้วางตรงนี้เสร็จ ก็ลืมและไม่เอาแล้ว นอนแล้วนะไม่เกี่ยว ใครจะเป็นอะไรก็ช่างหัวมัน (2L: 248 – 251)
		ไม่เครียดกับการเหยียวยา	อย่าทำให้มันซีเรียสกับทุกเรื่อง โดยเฉพาะการบำบัดรักษาโรคมะเร็ง เราซีเรียสไม่ได้ หลวงตาก็ต้องไม่ซีเรียสด้วย เพราะว่าคนที่ซีเรียสมหาหลวงตาเยอะมาก ตั้งแต่ตื่นมา เข้ามากันแล้วหรือนอนบ้านไหน เรายังไม่ได้ฉันอะไรเลยบางที่ 11.30 น. เรายังไม่ได้ฉันข้าวเลย เพราะว่ามันเยอะ คนเป็นมะเร็งมันมาก (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาลัยการศึกษาศรีสุริยราชวิทยาลัย, หน้า 194)
	ไม่หวั่นไหวไปกับการตำท้อ		เราก็ทำใจของเราอย่างนั้น ใครจะด่าก็เรื่องของมัน ใครจะชมก็เรื่องของมัน เราจะไปบังคับเขาได้ไง พระพุทธรูปนั่งเฉยๆ ไม่ใครต่อล้อต่อเถียงใคร คนนั้นก็นั่งดูอันไปมั่ง ผอมไปมั่ง เราจะไปอยู่เดือดร้อนอะไรก็ทำให้เป็นพระบ้าง โลงสบาย ไปรุ่ง จิตใจมันก็โล่ง (2L: 399 – 403)
	ภูมิใจในการเหยียวยา		<p>คนที่เขาดีขึ้นมาเรารู้สึกว่าเราดีใจ เราดีใจให้เขาดีขนาดนี้ ลูกเด็กหลานหลานสามี ภรรยาเขาดี ทางจิตใจเขาดี ร่างกายเขาดี ครอบครัวเขามีความสุข ชีวิตและความหวัง กำลังใจเขามีขึ้นเยอะมาก เราเห็นเขาตอนนี้แล้วเราก็อปลื้มใจที่เราได้ช่วยเขาได้ (2L: 364 – 367)</p> <hr/> <p>ภูมิใจทุกเคส เพราะว่า โหแต่ละเคสมานะเี่ยกราบเท้า กราบดินของกลับบ้านไปเดี่ยว ผมงกลับไปชายที่ได้ผมจะมาช่วยหลวงตา (2L: 296 – 297)</p>

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
1.3 การไม่แบกรับความทุกข์ของผู้อื่น	สงสารผู้ป่วยที่ทรมาณ		เขาตายโหเราเก็บเข้ามา suffer เข้ามาในใจ เราช่วยสุดชีวิตแล้วนะ ทุกอย่างช่วยเธอสุด ๆ แล้ว แต่มันช่วยไม่ไหวจริงๆ มันสุด ๆ แล้ว แต่ก็ช่วยเขาให้ไปอย่างสงบ ก็โอเคใจเราก็โหเราก็สงสารเขา เขาทุกข์มาก ทุกข์มากจริงๆ แล้วเราก็ช่วยเขาได้เต็มที่จริงๆ จนเข้าไปอย่างสงบคือ เขาตายคามือเรา (2L: 371 – 373)
	ทุกคนมีกรรมเป็นของตน		คนอื่นก็เป็นเรื่องหน้าที่ของเขาเขามีกรรมของเขาลูกก็มีกรรมของเขาเมียก็มีกรรมของเขาพ่อก็มีกรรมของเขา แม่ก็มีกรรมของเขา พ่อก็มีกรรมของเขาเอง เราจะไปเดือดร้อนอะไรกันมากมาย แต่ว่ากรรมเรามาเกี่ยวข้องเป็นครอบครัวเป็นสามมีเป็นภรรยา ก็ดูแลกกัน คุ่มครองดูแลต้มยูกต้มยาให้กันกินเช็ดข้าวเช็ดตัวเช็ดผ้าเช็ดผอนทำอะไรต่ออะไรให้ดูแลกกัน ดูแลกกันจนตายกันไปข้างหนึ่งก็ถือว่าได้ทำหน้าที่ของตนเองสมบูรณ์แบบแล้ว (เทศน์ที่อโรคยศาล วันจันทร์ ที่ 11 ตุลาคม 2553 เวลา 20.30 น. – 21.15 น. L: 74 – 79)
2. ความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต 2.1 การเข้าใจคนที่มีความทุกข์อย่างที่เขาเป็น	เข้าใจถึงจิตใจของคนที่มีทุกข์ด้วยกำลังและเวลาที่มี		เข้าใจเขา พยายามที่จะเข้าใจเขาให้มากที่สุด เท่าที่เรามีโอกาสมีเวลา มีแรงช่วย คือเราจะไปช่วยเกินแรงได้ใจวันหนึ่งก็มี 24 ชั่วโมง มันไม่เคยเกิน 24 ชั่วโมง กับ หนึ่งนาทีซักที (2L: 406 – 408)
		เข้าใจเขาทั้งกายและจิตใจ	เรื่องโรคภัยไข้เจ็บของผู้ป่วยที่เราต้องพยายามถอด เรียนรู้เขาออกมาให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้ solve คือแก้ปัญหาให้ถูกต้อง และถูกประเด็น ทั้งกายและโรคภัยไข้เจ็บ และจิตวิญญาณของเขาเหล่านั้นมันจะต้องมาผสมผสานกัน (2L: 75 – 79)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
2.2 ทุกคนเกิดมาต้องตาย		ไม่ตายวันนี้ด้วยมะเร็งก็ตาย ด้วยอย่างอื่น	พอเขาเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่จะไปกลัวทำไม เราก็กินยาไปหายก็หายตายก็ตาย ถึง คุณไม่ตายวันนี้เพราะมะเร็ง วันอื่นคุณก็ต้องตายด้วยอะไรซักอย่างหนึ่ง (2L: 283 – 285)
	ทำวันนี้ให้ดีที่สุด		ถ้าจะทะเลาะขอให้ทะเลาะกับตัวเองว่า อย่าเป็นคนซีเกียจซีคร้าน ให้ขยันสวดมนต์ ออกกำลังกายเท่าที่ทำได้ อยู่อย่างมีคุณค่าคิดเสมอว่าไม่รู้จะตายเมื่อไหร่ เวลานอน หลวงตาไม่คิดว่าพรุ่งนี้จะตื่น แต่ถ้าตื่นมาจะมีอะไรต้องทำบ้างสำคัญก่อนหลังก็ให้ทำ (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 36)
	ไม่ประมาทกับความตาย		ชีวิตหลวงตาไม่มีอะไร เราอยู่ตรงนี้เวลานี้สบายที่สุดอาจตายคืนนี้ก็ได้ มะเร็งมันเป็น อย่างนี้อ่าประมาณ คนไข้อยู่กันอยู่ดีๆ กลับไปนอนคืนนี้พรุ่งนี้ตายแล้วก็ มี แม่ แต่ ขณะที่เขียนหนังสืออยู่นี้ก็มีผู้ป่วยมะเร็งตายก่อนหน้านี้ไม่กี่ชั่วโมงทั้งๆ ที่เพิ่งมาถึง โรคมะเร็ง (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 37)
หมั่นสร้างบุญสร้างกุศล			เมื่อตอนตีหนึ่งของวันนี้มาจาก กทม. วันนี้ 5 ถึง 6 โมงเย็น ลูกชายโทรมาบอกว่า แม่ตายแล้ว เพราะฉะนั้นบุญกุศลหมั่นสร้างไว้ คือ การภาวนา วางรูปวางนาม วาง กายวางจิตได้หมด มะเร็งคือโคตรศาสตร์ พระเจ้ายังไม่เคยมาสอนถึงที่แต่มะเร็งมัน สอนเราถึงที่นอน ปวดอย่างนั้น ปวดอย่างนี้ ปวดตรงนั้น ปวดตรงนี้ (หนังสือที่ระลึก งานพระราชทานปริญญาบัตรวิทยาศาสตร์ดุสิต, หน้า 37)

ประเด็นใหญ่, ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นย่อย	ข้อมูล
2.3 การเห็นกายและจิตใจสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน		มะเร็งเรื่องเล็ก ทุกข์เรื่องใหญ่	ไม่ใช่ว่าเรื่องใหญ่จะสำคัญสำหรับคนที่หายจากมะเร็ง เรื่องเล็กมาก แต่ทำอย่างไรทำให้พวกเราหายจากทุกข์เรื่องใหญ่ มะเร็งเรื่องเล็ก แต่เรื่องที่ทำให้พวกเราทุกข์ไม่ใช่ มะเร็ง ทุกข์ที่จิตเรา ทุกข์ที่เราไปยึดถือ ทุกข์ที่เราพยายามไปบีบตัวเองว่าต้องหาย ต้องดี ต้องกินได้ต้องนอนหลับ กินไม่ได้ก็ไม่ต้องไปกิน ภาวนาไปจะเป็นอะไรไป นอนไม่ได้ก็นั่งภาวนาไป (เทศน์ที่อโรคยศาล วันศุกร์ ที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 20.30 น. – 21.00 น. L: 43 - 47)
			ถ้ามันของง่ายในโลกนี้คงไม่มีใครตายเพราะมะเร็ง แต่นี่มันของยาก แต่เราทำใจให้ของยากกลายเป็นของง่าย เป็นของที่คนไข้จะสามารถเข้าถึงได้ รักษาตัวเองได้ รักษากายรักษาจิตได้ (2L: 89 – 91)
	จิตใจทุกข์ร่างกายทรมานตาม		<p>เคสหลายเคสบางคนดี ๆ แต่ใจเขาเป็นนรก เคสเขาก็ตก กายเขาก็ตกเลย ทั้งๆ ที่ดีนะ แต่ใจไม่ดี มันก็เลยดึงร่างกายดึงอะไรไปด้วย (2L: 205 – 207)</p> <p>เขาไม่ต้องตกนรกทั้งเป็น คือให้เขาพ้นจากนรกทั้งเป็น นรกทางกายก็เยอะและ ยังจะมีนรกทางจิตอีก โหมันเป็นเรื่องระดับเบิ้ลนรก หรือไม่ก็หลาย ๆ ดับเบิ้ล เราต้องพ้นจากนรกก่อน (2L: 202 – 205)</p>
	ความสุขเกิดจากภายในจิตใจ		ที่นี้ไม่ต้องเสียตังค์ ฟรี และก็มีความสุข หัวเราะก๊ากๆ นี่คือพวกนี้มันต้องเกิดจากข้างในของเรา แต่ละคน จะถ่ายทอดมันไม่ใช่ง่ายๆ หรือ (2L: 215 – 217)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายณัฐชัย ไตปัญญาวุธ เกิดเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2528 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศาสนศึกษา) วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (เกียรตินิยมอันดับ 1) และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย